

PRAVOSLAVNÝ KATECHISMUS

II. VYDÁNÍ

PRAHA 1950

Nákladem Exarchátní rady pravoslavné církve v Praze

Uděluji požehnání k II. vydání „Pravoslavného katechismu“
od biskupa-mučedníka Gorazda pro účely náboženské výchovy
pravoslavných věřících.

V Praze dne 4. září 1950,
ve výroční den mučednické smrti biskupa Gorazda.

Exarcha moskevské patriarchie
Jelevferij,
metropolita pražský
a celého Československa.

Výnosem Státního úřadu pro věci církevní v Praze ze dne 31. 12. 1949 č. j. 535/49-1/2 schvaluje se tato kniha jako učebnice pravoslavného náboženství na národních a středních školách.

Obsah

ÚVOD

Zjevení Boží, ústní podání a písmo svaté	4
--	---

DÍL I.

Vyznání neboli symbol víry	9
----------------------------	---

První článek symbolu víry.	10
----------------------------	----

a) O Bohu a jeho vlastnostech.	10
--------------------------------	----

b) O nejsvětější Trojici.	11
---------------------------	----

c) O světě neviditelném a viditelném.	12
---------------------------------------	----

d) O andělich.	13
----------------	----

e) O člověku.	14
---------------	----

Druhý článek symbolu víry.	16
----------------------------	----

O Bohu Synu, Ježíši Kristu.	16
-----------------------------	----

Třetí článek symbolu víry.	17
----------------------------	----

a) Jak se Syn boží stal člověkem.	17
-----------------------------------	----

b) Mládí a působení Pána Ježíše.	18
----------------------------------	----

c) Víra v Pána Ježíše.	20
------------------------	----

d) O přesvaté Bohorodici.	23
---------------------------	----

Čtvrtý článek symbolu víry	26
----------------------------	----

O utrpení a smrti Pána Ježíše.	26
--------------------------------	----

Pátý článek symbolu víry.	30
---------------------------	----

O zmrtvýchvstání Pána Ježíše Krista.	30
--------------------------------------	----

Šestý článek symbolu víry.	32
----------------------------	----

O nanebevstoupení Pána Ježíše.	32
--------------------------------	----

Sedmý článek symbolu víry.	33
----------------------------	----

O druhém příchodu Pána Ježíše.	33
--------------------------------	----

Osmý článek symbolu víry.	34
---------------------------	----

a) O Duchu svatém.	34
--------------------	----

b) O milosti boží.	35
--------------------	----

Devátý článek symbolu víry.	36
-----------------------------	----

a) O církvi vůbec.	36
--------------------	----

b) Pán Ježíš jest jedinou hlavou církve.	37
--	----

c) O vlastnostech církve.	45
---------------------------	----

1. Církev jest jen jedna.	45
---------------------------	----

2. Církev je svatá.	49
---------------------	----

3. Církev jest obecná.	50
------------------------	----

4. Církev jest apoštolská.	51
----------------------------	----

Desátý článek symbolu víry.	52
-----------------------------	----

O svatých tajinách neboli svátostech.	52
---------------------------------------	----

Jedenáctý článek symbolu víry	53
-------------------------------	----

O vzkříšení z mrtvých.	53
------------------------	----

Dvanáctý článek symbolu víry.	54
-------------------------------	----

O životě věčném.	54
------------------	----

DÍL II.

Příkázání boží	55
----------------	----

A) Desatero božích příkázání.	56
-------------------------------	----

1. První příkázání boží.	56
--------------------------	----

a) O víře.	57
------------	----

b) O naději.	57
--------------	----

c) O lásce.	58
-------------	----

d) O bohopoctě.	58
-----------------	----

e) O úctě andělů a svatých.	58
-----------------------------	----

2. Druhé příkázání boží.	59
--------------------------	----

3. Třetí příkázání boží.	60
--------------------------	----

4. Čtvrté příkázání boží.	60
---------------------------	----

5. Páté příkázání boží.	61
-------------------------	----

6. Šesté přikázání boží.	63
7. Sedmé přikázání boží.	64
8. Osmé přikázání boží.	65
9. Deváté přikázání boží.	65
10. Desáté přikázání boží.	66
B) Dvě největší a hlavní přikázání boží.	67
1. O lásce k Bohu.	67
2. O lásce k bližnímu.	67
C) Blahoslavenství.	68
<u>DÍL III.</u>	
O svatých tajinách.	70
1. O svaté tajině křtu.	70
2. O svaté tajině myropomazání.	72
3. O svaté tajině přijímání.	74
4. O svaté tajině pokání.	79
5. O svaté tajině kněžství.	81
6. O svaté tajině manželství.	83
7. O svaté tajině pomazání nemocných.	84
<u>DÍL IV.</u>	
O hříchu, ctnostech, dobrých skutečích a mnišských slibech.	85
1. O hříchu.	85
2. O ctnostech, dobrých skutečích a modlitbách	88
3. O modlitbě Páně.	91
4. O postu.	93
5. O almužně.	94
6. O mnišských slibech.	95
<u>DÍL V.</u>	
O bohoslužbách.	97
1. Úvod.	97
2. O chrámu.	97
3. Úkony při bohoslužbách.	102
4. O osobách bohoslužebných.	104
5. O bohoslužebných rouchách.	104
6. Bohoslužebné knihy.	106
7. Bohoslužby pravoslavné církve.	107
a) O svaté liturgii.	108
b) O večerní.	117
<u>DÍL VI.</u>	
O svátcích.	118

ÚVOD

Zjevení Boží, ústní podání a písmo svaté

1. Kdo nás stvořil?

Stvořil nás Bůh.

2. Proč nás Bůh stvořil?

Bůh nás stvořil,

1. abychom ho poznávali,
2. abychom se mu klaněli a ho oslavovali,
3. abychom jeho svatou vůli plnili,
4. abychom dosáhli věčné spásy čili blaženosti.

Poznámky:

1. Svatý apoštol Pavel ve druhém listě k Soluňským v hlavě 1, verši 8, praví, že přijde trest na ty, kteří neznají Boha.
2. Pán Ježíš řekl: „Pánu Bohu svému klaněti se budeš a jemu samému sloužití budeš.“ (Evangelium sv. Matouše, hl. 4, v. 10.) „Chvalte Hospodina stvoření nebeská, chvaltež ho na výsostech. Chvalte Hospodina tvorové země.“ (Žalm 148, v. 1. a 7.) „Oslavujte Hospodina, neboť jest dobrý.“ (Žalm 118, v. 1.)
3. Pán Ježíš pravil, že máme plnit vůli Otce nebeského. (Evang. sv. Matouše, hl. 7, v. 21.)
4. V prvním listě svatého apoštola Pavla k Timotejovi se v hlavě 2, verši 4. praví: „Bůh chce, aby všichni lidé spaseni byli.“

3. Jsou lidé schopni svým rozumem poznat Boha?

Lidé jsou svým rozumem do jisté míry schopni poznat Boha z pozorování světa a přírody, ale poznání toto je nedostatečné.

Poznámky:

1. V žalmu 19, verši 1. se praví: „Nebesa vypravují slávu Boha silného.“
2. Apoštol Pavel ve svém listě k Římanům napsal, že neviditelné vlastnosti boží, hlavně jeho věčnou moc a božství, mohou lidé poznat z věcí stvořených, takže nikdo nemůže být omluven, jestliže v Boha nevěří. (Hlava 1, verš 20.)

4. Kdo nám pomáhá poznat Boha lépe, než to svým rozumem dovedeme?

Poznat Boha lépe, než to svým rozumem dovedeme, pomáhá nám sám Bůh, a to tím, co o sobě zjevil.

5. Pro koho dal Bůh své zjevení?

Bůh dal své zjevení pro všechny lidi, neboť chce, aby všichni dosáhli věčné blaženosti.

* 6. Přijímá každý člověk zjevení boží přímo od Boha?

Zjevení božího nepřijímá každý člověk přímo od Boha, neboť většina lidí pro svou hříšnost a duchovní lhostejnost není schopna zjevení Boží bezprostředně přijmout a řádně si je uvědomit.

* 7. Skrze koho dal Bůh lidstvu své zjevení?

Bůh dal lidstvu své zjevení napřed po částech skrze prvního člověka Adama, skrze Noema, Abrahama, Mojžíše a jiné proroky, nakonec pak dal nám své zjevení v celosti skrze Pána Ježíše a jeho apoštoly.

Poznámka:

- * Apoštol Pavel v listě k Židům napsal: „Rozličnou měrou a rozličnými způsoby mluvil z dávná Bůh otcům skrze proroky, v těchto pak posledních dnech mluvil nám skrze Syna svého.“ (Hlava 1, verš 1.)

8. Je zjevení boží lidem potřebné?

Zjevení boží jest lidem nevyhnutelně potřebné, neboť bez něho by lidstvo ve věcech náboženských žilo v nejistotě a stále bloudilo.

9. Kdo udržuje věrně zjevení boží mezi lidmi?

Zjevení boží mezi lidmi udržuje věrně svatá pravoslavná církev.

10. Jak pravoslavná církev udržuje a rozšiřuje mezi lidmi zjevení boží?

Pravoslavná církev udržuje a rozšiřuje mezi lidmi zjevení boží dvojitým způsobem, a to:

1. ústním podáním neboli tradicí,
2. Písmem svatým.

11. Jak se udržuje a rozšiřuje boží zjevení ústním podáním neboli tradicí?

Ústním podáním neboli tradicí se udržuje a rozšiřuje boží zjevení tak, že církev od svého počátku stále hlásá zjevené pravdy s pokolení na pokolení a od národa k národu.

12. Co je Písmo svaté?

Písmo svaté je sbírka knih, které na základě přímého vnuknutí božího byly od svatých mužů napsány.

13. Jak se udržuje a rozšiřuje boží zjevení Písmem svatým?

Písmem svatým se udržuje a rozšiřuje boží zjevení tak, že církev

1. při bohoslužbách předčítá a vysvětluje Písmo svaté,
2. nabádá věřící, aby knihy Písma svatého četli i doma,
3. stará se, aby Písmo svaté bylo překládáno do všech řečí a rozšiřováno mezi všemi národy.

* 14. Čím se udržovalo a rozšiřovalo zjevení boží napřed: Písmem svatým nebo ústním podáním?

Zjevení boží se udržovalo a rozšiřovalo napřed ústním podáním, neboť od Adama do Mojžíše nebylo žádných knih Písma svatého, a také Pán Ježíš učil své apoštoly pravdě boží ústně; Písmo svaté pochází tedy z doby pozdější než ústní podání.

* 15. Podle čeho bylo stanoveno, které knihy jsou součástí Písma svatého?

Které knihy jsou součástí Písma svatého, bylo stanoveno podle ústního podání.

*** 16. Jak to bylo podle ústního podání stanoveno?

Bylo to podle ústního podání stanoveno takto:

1. Bylo zkoumáno, zdali ta neb ona kniha jest ústním podáním celé církve za součást Písma svatého uznávána nebo ne.
2. Jen ty knihy byly prohlášeny za součást Písma svatého, o nichž to bylo dosvědčeno ústním podáním celé církve, o ostatních pak knihách, pro něž svědčilo ústní podání jen z některé země, a ne celé církve, bylo prohlášeno, že nejsou součástí Písma svatého.

Poznámky:

* 1. Ve věcech náboženských má nejistotu a bloudí mnoho lidí, ač Bůh dal lidstvu své zjevení. Ale této nejistotě a bludům propadají hlavně ti, kdož zjevení boží neznají nebo se ho nechtějí držet. Kdybychom zjevení boží neměli, byl by náboženský zmatek ještě větší, ba všeobecný.

*** 2. Ve východní církvi rozhodl církevní sněm, konaný v roce 360 ve městě Laodicei, o tom, které knihy jsou součástí Písma svatého, a pro církev západní učinil to sněm církevní, konaný v roce 416 ve městě Kartagu. Oba tyto sněmy mimo to stanovily, že ve chrámech při bohoslužbách směji být předčítány jen ty knihy, z nichž pozůstává Písmo svaté. – Šestý všeobecný sněm církevní v pravidle 68. nařídil, že s knihami Písma svatého má se zacházet uctivě, jako se svatými věcmi.

*** 17. Zdali jsme povinni řídit se též ústním církevním podáním, když máme Písmo svaté?

I když máme Písmo svaté, jsme povinni řídit se též ústním církevním podáním, neboť

1. Písmo svaté neobsahuje celého zjevení božího a
2. místa Písma svatého můžeme těžko pochopit bez ústního podání.

*** 18. Odkud víme, že Písmo svaté neobsahuje celého zjevení božího?

Že Písmo svaté neobsahuje celého zjevení božího, víme ze samého Písma svatého, kde v evangeliu svatého Jana se praví, že by ani celý svět neobsáhl těch knih, které by musely být napsány, aby všechno bylo zaznamenáno, co Pán Ježíš učinil. ([Hlava 21, verš 25.](#))

*** 19. Je tedy rozumno a správně, jestliže určitá část křesťanů uznává jen Písmo svaté, ústní podání však zavrhuje?

Není rozumno ani správně, jestliže určitá část křesťanů uznává jen Písmo svaté, ústní podání však zavrhuje, neboť

1. kdyby nebylo ústního podání, nevěděli by ani sami tito křesťané, co je Písmo svaté;

2. samo Písmo svaté praví, že neobsahuje všechno, takže kdo ústní podání neuznává, nezná různé věci ze zjevení božího, a jeho náboženský život jest jednostranný a kusý.

20. Kdy byly napsány knihy Písma svatého?

Knihy Písma svatého byly napsány v různých dobách: některé před narozením Pána Ježíše, jiné až po něm.

21. Jak nazýváme knihy Písma svatého, napsané před narozením Pána Ježíše?

Knihy Písma svatého, napsané před narozením Pána Ježíše, nazýváme Starým Zákonem.

22. Jak nazýváme knihy Písma svatého, napsané po narození Pána Ježíše?

Knihy Písma svatého, napsané po narození Pána Ježíše, nazýváme Novým Zákonem.

*** 23. Jaký je vzájemný poměr mezi Starým a Novým Zákonem?

Vzájemný poměr mezi Starým a Novým Zákonem je ten, že Starý Zákon připravoval lidi na zjevení Nového Zákona, a že Nový Zákon je splněním a vyvrcholením Starého Zákona.

Poznámky:

*** I. Mnohé věci se zachovávaly v paměti křesťanům jen ústním podáním, na příklad že se máme žehnat znamením svatého kříže, že při modlitbě máme být obráceni k východu, to jest v tu stranu, odkud slunce vychází, nebo jak se mají udělovat svaté tajiny, jakými slovy se má vyzvat Bůh, aby posvětil a proměnil dary chleba a vína, jak se má světit voda a jiné. Proto též svatý apoštol Pavel napomínal křesťany v Soluni: „Bratři, stůjte pevně a držte se ustanovení, jimž jste se naučili buď skrze řeč, nebo skrze list náš.“ (II. list k Soluňským, [hlava 2, verš 15.](#)) Čemu učil sv. apoštol Pavel svými slovy neboli svou řečí, to bylo ústní podání; čemu učil svými listy, to bylo učení písemné a je to součástí Písma svatého. Že se víra křesťanská šířila a udržovala většinou ústním podáním, je věc pochopitelná. Jasně to vysvětluje i z II. listu sv. apoštola Pavla k Timoteji, kde se praví: „Což jsi slyšel ode mne před mnohými svědky, svěťuj to lidem věrným, kteříž by způsobní byli i jiné učiti.“ ([Hlava 2, verš 2.](#)) – Téměř asi celých dvacet let po nanebevstoupení Pána Ježíše neměla církev ještě žádné knihy Nového Zákona, nýbrž byla odkázána úplně na ústní podání, a přece žila, konala bohoslužby, pracovala a šířila se na všechny strany, držíc se ústního podání, jež ve svém nitru chovala jako nebeský poklad. Velmi přesvědčivě píše o svatém ústním podání svatý Basil Veliký ve svém pravidle 91.

*** II. V Písmě svatém Starého zákona jsou obsaženy tyto knihy:

1. Kniha Stvoření neboli Genesis. V ní se podává zpráva o stvoření světa a lidí, o životě prvních lidí, jejich pádu a prvním hříchu a o životě i práci jejich potomků až do smrti Josefa Egyptského. (Zkratka názvu této knihy: buď Stv. neb 1.Mojž. neb [Gen.](#))

2. Kniha Východu neboli Exodus. V ní se popisuje trpký život Židů v Egyptě, boj Mojžíšův s faraónem, odchod Židů z Egypta za vůdcovství Mojžíšova, jejich život na poušti, vyhlášení zákona na hoře Sinaji a zhotovení svatostánku. (2.Mojž. nebo [Ex.](#))

5. Kniha Levitská neboli Leviticus. V ní se píše o povinnostech starozákonních kněží a levitů, o bohoslužbách a o mravním i občanském zákoně. (3.Mojž. nebo [Lev.](#))

4. Kniha čísel neboli Numeri. V ní se popisuje, jak bylo na poušti prováděno sčítání lidu izraelského, při němž bylo kromě levitů napočteno 603.550 dospělých mužů; dále se tam blíže vysvětlují povinnosti levitů a vypravuje se o reptání lidu proti Mojžíšovi a o smrti Aronově. (4.Mojž. nebo [Num.](#))

5. Kniha Obnovených zákonů čili Deuteronomium, v níž Mojžíš před svou smrtí krátce opakuje zákoník, jež Bůh dal židovskému národu, vzdává díky Bohu a žehná národu: nakonec je popisována smrt Mojžíšova a jeho pohřbení. (5.Mojž. nebo [Deut.](#))

6. Kniha Jozue, v níž se vypravuje o dobytí zaslíbené země a jejím rozdělení mezi dvanáct kmenů izraelských. ([Joz.](#))

7. Kniha Soudců, v níž se popisuje život Židů v době, kdy nad nimi vládli soudcové. ([Soud.](#))

8. Kniha Rut, v níž se vypravuje o ženě jménem Rut, která byla prababičkou krále Davida. ([Rut.](#))

9.–12. Dvě knihy Samuelovy a pak dvě knihy Královské, v nichž se vypravuje o dějinách národa židovského v době, kdy nad ním vládli králové, zvláště též o stavbě nádherného chrámu v Jerusalemě ([1.Sam.](#), [2.Sam.](#) a [1.Král.](#), [2.Král.](#))

13.–14. Dvě knihy Kroniky čili Paralipomenon, v nichž jsou doplňky ke knihám Královským. ([1.Par.](#), [2.Par.](#) nebo Kron.)

15.–16. Kniha Ezdrášova a Nehemiášova, v nichž se vypravuje o návratu Židů ze zajetí babylonského, o stavbě nového chrámu na místě prvního, který byl nepřitelem zničen, a o obnovení města Jerusalema. ([Ezd.](#) a [Neh.](#))

17. Kniha Ester, v níž se popisuje život zbožné a statečné izraelitky jménem Ester, které zachránila svůj národ od záhuby za vlády perského krále Artakserksa. ([Est.](#))

18. Kniha Jobova, v níž se vypravuje o bohulibém životě spravedlivého Joba, který v době velikých a

různých utrpení si zachoval nekolísavou víru v Boha a projevoval velikou trpělivost a moudrost ([Job.](#))

19. Kniha Žalmů čili Žaltář, která obsahuje 150 duchovních písní neboli žalmů, pocházejících většinou od krále Davida. ([Ž.](#))

20. Kniha Přísloví Šalomounových, v níž jsou obsaženy moudré výroky a rady krále Šalomouna o spravedlivém životě na tomto světě. ([Př.](#))

21. Kniha Kazatel čili Ekklesiastes, v níž král Šalomoun káže o smyslu života a ukazuje, že šťastným nemůže být ten, kdo se honí za pozemskými požitky, nýbrž ten, kdo žije podle příkázání božích. ([Kaz.](#) nebo [Ekk.](#))

22. Píseň Šalomounova (Velepíseň) čili Píseň písní, v níž se prorocky mluví o čisté a svaté lásce Kristově k církvi, jako o lásce ženicha k nevěstě. ([Pís.](#))

23. Kniha proroka Izaiáše, v níž tento prorok předpovídá mnohé věci o životě Vykupitele. Některé události ze života Vykupitelova popisuje tak jasně, jako by je byl viděl vlastníma očima. Mimo jiné předpovídá, že se Vykupitel narodí z Panny. Proto bývá prorok Izaiáš nazýván též evangelistou Starého Zákona. ([Iz.](#))

24. Kniha proroka Jeremiáše, v níž jsou mnohá proctví o budoucích osudech národa židovského čili izraelského, i o Vykupiteli. ([Jer.](#))

25. Kniha proroka Ezechiele, obsahující taktéž mnohé předpovědi. ([Ezech.](#))

26. Kniha proroka Daniele, v níž se popisuje život tohoto proroka v době babylonského zajetí; je v ní též proctví o době, kdy se narodí Vykupitel. ([Dan.](#))

27.–38. Knihy dvanácti menších proroků: Ozeáše ([Oz.](#)), Joele ([Joel](#)), Amosa ([Am.](#)), Abdiáše ([Abd.](#)), Jonáše ([Jon.](#)), Micheáše ([Mich.](#)), Nauma (Nahuma) ([Nah.](#)), Habakuka ([Hab.](#) neb [Ab.](#)), Sofoniáše ([Sof.](#)), Aggea ([Agg.](#)), Zachariáše ([Zach.](#)) a Malachiáše ([Mal.](#)). Také v těchto knihách jsou obsaženy mnohé předpovědi o Vykupiteli. Tak prorok Micheáš předpověděl narození Vykupitele v Betlémě ([Mich. 5. 2.](#)); prorok Zachariáš předpověděl slavný vjezd Vykupitele do Jerusalema ([Zach. 9. 9.](#)) a utrpení jeho ([Zach. 13. 7.](#)); prorok Malachiáš předpověděl, že před Vykupitelem přijde jeho předchůdce (sv. Jan Křtitel - [Mal. 3. 1.](#))

*** III. Prvních pět knih Starého Zákona nazývá se též knihami Mojžíšovými nebo též knihami Zákonů.

V některých vydáních nazývá se I. kniha Samuelova první knihou Královskou a II. kniha Samuelova druhou knihou Královskou. V tom případě I. kniha Královská nazývá se třetí knihou Královskou a II. kniha Královská čtvrtou knihou Královskou. Proroci Izaiáš, Jeremiáš, Ezechiel a Daniel nazývají se velkými proroky.

*** IV. Církev pravoslavná uznává tyto zde vyjmenované knihy Starého Zákona jako dědictví, převzaté od starozákonní církve židovské, neboť Židům bylo svěřeno slovo boží, jak praví svatý apoštol Pavel ve své epistole k Římanům ([Řím. 3. 1-2.](#)), a novozákonní církev Kristova přijala tyto knihy od Židů.

V některých vydáních Písma svatého jsou mimo to obsaženy ještě knihy: a) Kniha Tobášova, b) Kniha Judit, c) Kniha moudrosti Šalomounovy, d) Kniha Josue, Syna Sirachova e) Kniha proroka Barucha, f) Tři knihy Makkabejské, g) Třetí kniha Ezdrášova. Avšak tyto knihy neuznávala starozákonní církev židovská. Církev pravoslavná používá jich sice ke zbožnému čtení, jako jiných náboženských knih, ale nepovažuje je za podstatnou součást Písma svatého.

V. Nový Zákon obsahuje 27 knih; jsou to:

A. Evangelia, a to:

1. Sv. Matouše ([Mat.](#)),
2. Sv. Marka ([Mar.](#) nebo [Mk.](#))
3. Sv. Lukáše ([Luk.](#)) a
4. Sv. Jana ([Jan.](#))

B. 5. Skutky sv. apoštolů čili Skutky apoštolské (Sk.).

*** **C. 14 epištol (listů) svatého apoštola Pavla**, a to:

6. k Římanům ([Řím.](#)),
7. I. ke Korintským ([1.Kor.](#)),
8. II. ke Korintským ([2.Kor.](#))
9. ke Galatským ([Gal.](#))
10. k Efezským ([Ef.](#)),
11. k Filipenským ([Fil.](#)),
12. ke Kolosenským ([Kol.](#)),
13. I. k Soluňským (Tesalonským: [1.Sol.](#) nebo I. Tes.)
14. II. k Soluňským ([2.Sol.](#) nebo II. Tes.)
15. I. k Timoteji ([1.Tim.](#)),
16. II. k Timoteji ([2.Tim.](#))

- 17. k Titovi ([Tit.](#)),
- 18. k Filomenovi ([Filem.](#)) a
- 19. k Židům ([Žid.](#)).

*** **D. Sedm listů jiných apoštolů, a to:**

- 20. list sv. Jakuba ([Jak.](#)),
- 21. I. list sv Petra ([1.Pet.](#))
- 22. II. list sv. Petra ([2.Pet.](#)),
- 23. I. list sv. Jana ([1.Jan](#))
- 24. II. list sv. Jana ([2.Jan](#))
- 25. III. list sv. Jana ([3.Jan](#))
- 26. list sv. Judy ([Juda](#))

*** **E. 27. Apokalypse čili Zjevení sv. apoštola Jana ([Ap.](#) nebo [Zj.](#)).**

- VI. V evangeliích se popisuje příchod Pána Ježíše na tento svět jeho život, učení, práce a utrpení, jakož i to, co učinil pro spásu lidí. Slovo „evangelium“ je řecké a znamená blahou zvěst, neboť učení Pána Ježíše, usmíření lidí s Bohem a věčná blaženost je něco nad což není nic blaživějšího. První tři evangelia byla napsána od r. 50 do r. 70. Evangelium sv. Jana bylo napsáno kolem r. 90.
- VII. Ve Skutcích svatých apoštolů vypravuje se o seslání svatého Ducha na apoštoly, o jejich práci pro rozšíření víry křesťanské o utrpení, jež jim bylo snášet pro tuto práci, o prvních dvou křesťanských mučednicích sv. Štěpánu a sv. Jakubu, o sněmu apoštolském a o životě prvních křesťanů. Skutky sv. apoštolů byly napsány okolo r. 64.
- *** VIII. Epištoly jsou listy, jež svatí apoštolé psali různým církevním obcím, hlavně těm, které sami založili. Ve svých listech vysvětlují apoštolé víru křesťanskou a ukazují lidem, jak mají podle víry zařadit svůj osobní život i život církevních obcí.
- *** IX. V apokalypse jsou popsána tajemná vidění, kterých se dostalo sv. apoštolu Janovi o budoucnosti církve, o působení odpůrce Kristova čili Antikrista a o jeho porážce, jakož i o konci světa.
- *** X. Písmo svaté nazývá se též biblií. Slovo bible je původu řeckého a znamená tolik, co kniha. Písmo svaté je jedinečnou knihou na světě, neboť obsahuje zjevení boží. Je to jediná kniha, která je přeložena do všech jazyků; poněvadž se v Písmě svatém mluví o nepomíjejícím životě věčném, nazývá se též knihou života.
- XI. Písmo svaté má mít každý křesťan nebo aspoň každá rodina. Lidstvo by se přetvořilo, kdyby se v každé rodině četávalo Písmo svaté denně, byť jen několik minut, nebo aspoň v neděle a svátky. Pozorným a zbožným čtením Písma svatého stává se člověk lepším, neboť tu s ním mluví Bůh.
- *** XII. Písmo svaté Starého Zákona bylo napsáno v židovském jazyku a ještě před narozením Kristovým bylo přeloženo do jazyka řeckého. Z Nového Zákona byly židovsky napsány jen dvě knihy: evangelium sv. Matouše a list sv. Pavla k Židům. Všecky ostatní knihy novozákonní (počtem 25) byly napsány řecky, a také dvě židovsky napsané byly brzy přeloženy do řečtiny.
- *** XIII. Písmo svaté nebylo napsáno na latinském jazyku, nýbrž bylo do něho převedeno až ve II. století: do slovanského jazyka bylo převedeno v letech 862-885 sv. Cyrilem a Metodějem. Do jiných jazyků střední a západní Evropy bylo Písmo svaté přeloženo až v době od XII. do XV. století. Předtím se v těch zemích užívalo latinského překladu, kterému však rozuměli jen učení lidé.
- XIV. Každá kniha Písma svatého je rozdělena ve hlavy neboli kapitoly, a každá hlava zase ve verše. Při uvádění míst z Písma svatého se užívá zkratk. Na příklad:
  - *** chceme-li uvést, že slova „nebesa vypravují slávu Boha silného“ jsou obsažena v žalmu devatenáctém, verši prvním, poznamenáme to: [Ž. XIX, 1](#) nebo [Ž. 19, 1](#);
  - *** chceme-li uvést, že slova „na počátku stvořil Bůh nebe i zemi“ jsou obsažena v první knize Mojžíšově neboli v knize Stvoření, v první hlavě (kapitole), v prvním verši, poznamenáme to buď [I. M 1, 1](#) nebo [Stvoř. 1, 1](#), nebo [Gen. 1, 1](#);
  - *** chceme-li uvést, že určitá slova jsou obsažena ve 22. verši šesté hlavy (kapitoly) knihy Jeremiáše proroka, napíšeme: [Jer. 6, 22](#);
  - [Mat. 5, 4](#) značí: evangelium sv. Matouše, pátá hlava (kapitola), čtvrtý verš;
  - *** [1.Kor. 11, 25](#) = první list svatého apoštola Pavla ke Korintským, jedenáctá hlava, dvacátý pátý verš;
  - *** [Jan 21, 4](#) = evangelium svatého Jana, dvacátá první hlava, verš čtvrtý;
  - *** [1.Jan 3, 4](#) = první list sv. apoštola Jana, třetí hlava, čtvrtý verš;
  - *** [Sk. 16, 9](#) = Skutkové svatých apoštolů, šestnáctá hlava, devátý verš;
  - *** [Gal. 5, 9](#) = list svatého apoštola Pavla ke Galatským, hlava pátá, verš devátý, a podobně.

- 24. Kde je krátce obsaženo, co podle zjevení božího máme věřit?**
Co podle zjevení božího máme věřit, je krátce obsaženo ve vyznání víry.
- 25. Kde je krátce obsaženo, co podle zjevení božího máme konat?**
Co podle zjevení Božího máme konat, je krátce obsaženo v příkázáních božích.

DÍL I. Vyznání neboli symbol víry

- 26. Co je náboženská víra?**
Náboženská víra je pevné přesvědčení, že jest Bůh, a že jsme povinni žít podle jeho svatého zákona.
- 27. Je náboženská víra potřebná?**
Náboženská víra je nevyhnutelně potřebná, neboť
1. Pán Ježíš prohlásil, že kdo neuvěří, bude odsouzen ([Mar. 16, 16](#)),
  2. v listě svatého apoštola Pavla k Židům se praví, že bez víry není možno líbit se Bohu. ([Žid. 11, 6.](#))
- 28. Stačí věřit v Boha jen ve svém srdci?**
Nestačí věřit v Boha jen ve svém srdci, nýbrž je třeba víru také vyznávat.
- 29. Komu by se podobal člověk, který by v Boha věřil, ale víru by nevyznával?**
Člověk, který by v Boha věřil, ale víru by nevyznával, podobal by se synu nebo dceři, kteří by sice své rodiče znali, ale k nim se nehlásili, před lidmi je zapírali a styděli se za ně.
- * 30. Jak vyznáváme víru?**
Víru vyznáváme:
1. modlitbou,
  2. účastí na službách božích a náboženských průvodech,
  3. životem podle víry, hlavně dobrými skutky,
  4. obhajobou víry proti jejím odpůrcům,
  5. též ústním vyznáním víry.

Poznámky:

- * 1. Svatý apoštol Pavel napsal: „Srdcem se zajisté věří ke spravedlnosti a ústy vyznání se děje ke spasení.“ ([Řím. 10, 10.](#))
- * 2. Nejkrásnější příklad vyznávání víry zanechali nám svatí mučedníci, kteří raději snesli mučení a násilnou smrt, nežli by víru zapřeli.

31. Jak zní pravoslavné vyznání víry? Pravoslavné vyznání víry zní:

1. Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země, všeho viditelného i neviditelného. ([1.Mojž. 1, 1](#); [Kol. 1, 16](#).)
2. I v jednoho Pána Ježíše Krista, Syna Božího, jednorozeného a z Otce narozeného přede všemi věky; Světlo ze Světla, Boha pravého od Boha pravého, rozeného, nestvořeného, jedné bytosti s Otcem; skrze něhož vše učiněno jest ([Jan 3, 16-18](#); [1.Jan 5, 1](#); [Jan 17, 5](#); [Jan 17, 24](#); [1.Jan 1, 5](#); [Jan 8, 12](#); [1.Jan 5, 20](#); [Jan 10, 30](#); [Jan 1, 3](#));
3. jenž pro nás lidi a pro naše spasení sestoupil s nebe, vtělil se z Ducha svatého a Marie Panny a člověkem se stal ([Jan 3, 17](#); [Jan 6, 38](#); [Luk. 1, 35](#); [Jan 1, 14](#); [1.Tim. 2, 5-6](#));
4. jenž za nás ukřižován jest pod Pontským Pilátem, trpěl i pohřben jest ([Mat. hl. 27](#));
5. a třetího dne vstal z mrtvých podle Písem ([Luk. hl. 24](#); [Mar. 16, 6](#); [Jan 20 a 21](#));
6. vstoupil na nebesa, sedí na pravici Otce ([Luk. 24, 51](#); [Jan 3, 13](#); [Žid. 10, 12](#));
7. a zase přijde se slávou soudit živých i mrtvých, jehož království nebude konce. ([Mat. 16, 27](#); [Mat. 25, 31-46](#)).
8. I v Ducha svatého, Pána, oživujícího, jenž od Otce pochází a s Otcem i Synem stejně ctěn a slaven jest a mluvil skrze proroky. ([Jan 15, 26](#); [Ž. 104, 30](#); [Tit. 5, 5-6](#); [2.Pet. 1, 21](#).)

9. I v jednu, svatou, obecnou a apoštolskou církev. ([Ef. 5, 23](#); [Ef. 5, 25-27.](#))
 10. Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů. ([Mat. 28, 19](#); [Mar. 16, 16.](#))
 11. Očekávám z mrtvých vzkříšení ([Jan 6, 54](#));
 12. a život věku budoucího. Amen. ([Jan 5, 24.](#))

32. Jak se ještě nazývá vyznání víry?

Vyznání víry se nazývá ještě také symbolem víry neboli stručným souhrnem víry.

33. Jak se dělí symbol víry?

Symbol víry se dělí na dvanáct článků.

Poznámky:

- * I. Pravoslavné vyznání bylo sestaveno a prohlášeno na prvním a na druhém všeobecném sněmu církevním. Na prvním sněmu všeobecném, který byl konán v r. 325 ve městě Nicei, byly prohlášeny I., II., III., IV., V., VI., VII. článek a první polovina VIII. článku; na druhém všeobecném sněmu církevním, který byl konán v r. 381 v Cařihradě, byla prohlášena druhá polovina VIII. článku a články IX., X., XI. a XII. Proto se toto vyznání víry nazývá také vyznáním nicejsko-cařihradským. Vyznání toto bylo sestaveno na základě všeobecné tradice a Pisma svatého.
- * II. Článek víry nazývá se řecky „dogma“, to jest „učení církve“.

První článek symbolu víry.

34. Jak zní první článek symbolu víry?

První článek symbolu víry zní: „Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země, všeho viditelného i neviditelného.“

35. Co vyznáváme prvním článkem symbolu víry?

Prvním článkem symbolu víry vyznáváme, že jest jeden Bůh, který jest původcem všeho.

a) O Bohu a jeho vlastnostech.

36. Kdo jest Bůh?

Bůh je Stvořitel a Pán nebe i země.

37. Můžeme Boha vidět?

Boha nemůžeme vidět, neboť jest duch a tělo nemá.

Poznámka:

Pán Ježíš řekl: „Bůh duch jest, a ti, kteří se jemu modlí, v duchu a v pravdě musejí se modlit.“ ([Jan 4, 24.](#))

38. Které vlastnosti boží máme si kromě neviditelnosti ještě pamatovat?

Kromě neviditelnosti máme si pamatovat ještě hlavně tyto vlastnosti boží, že jest:

1. věčný a nekonečně dokonalý,
2. všudypřítomný a vševědoucí,
3. nejvyšší moudrý a všemohoucí,
4. nejvyšší svatý a spravedlivý,
5. nejvyšší dobrotivý a milostivý.

39. Co znamená: Bůh je věčný?

Bůh je věčný znamená, že Bůh byl vždy, jest a bude vždy. ([Ž. 90, 2.](#))

40. Co znamená: Bůh je nekonečně dokonalý?

Bůh je nekonečně dokonalý znamená, že má všechny dobré vlastnosti v míře nekonečné, a nikdo mu není roven; ([Ž. 145, 3.](#))

41. Proč říkáme: Bůh je všudypřítomný?

Říkáme: Bůh je všudypřítomný, protože je všude, na nebi i na zemi a na každém místě. ([Ž. 139, 7-11.](#))

42. Proč říkáme: Bůh je vševědoucí?

Říkáme: Bůh je vševědoucí, protože ví všechno, co bylo, jest a bude, a zná též všechny naše i nejtajnější myšlenky. ([Ž. 139, 1-6](#); [Jer. 23, 24](#); [Žid. 4, 13.](#))

43. Proč říkáme: Bůh je nejvyšší moudrý?

Říkáme: Bůh je nejvyšší moudrý, protože všechno nejlépe řídí. ([Řím. 11, 33.](#))

44. Proč říkáme: Bůh je všemohoucí?

Říkáme: Bůh je všemohoucí, protože může učinit vše, co chce. ([1.Mojž. 17, 1](#); [Luk. 1, 37.](#))

45. Proč říkáme: Bůh je nejvyšší svatý?

Říkáme: Bůh je nejvyšší svatý, protože chce a činí jen to, co je dobré. ([3.Mojž. 11, 44](#); [1.Sam. 2, 2.](#))

46. Proč říkáme: Bůh je spravedlivý?

Říkáme: Bůh je spravedlivý, protože odměňuje dobré a trestá zlé podle zásluhy. ([Ž. 9, 9](#); [Ž. 119, 142](#); [Př. 24, 12](#); [Řím. 2, 6-11.](#))

47. Proč říkáme: Bůh je nejvyšší dobrotivý?

Říkáme: Bůh je nejvyšší dobrotivý, protože je pln lásky ke svým tvorům. ([Jan 3, 16.](#))

48. Proč říkáme: Bůh je milostivý?

Říkáme: Bůh je milostivý, protože rád odpouští hříchy každému, kdo činí upřímné pokání. ([Ž. 145, 8-9.](#))

Poznámky:

- I. Nic na světě nemůže vzniknout samo od sebe, ani lavice, ani dům, ani klíč, ani cokoli jiného; tím méně mohl vzniknout od sebe celý svět. Lavice je zhotovena od stolaře, dům od stavitele, klíč od zámečnicka; svět pak je stvořen od Boha. Jako z krásy a účelnosti domu činíme si úsudek o vzdělání a dovednosti stavitele, tak ze stvoření božího můžeme poznávat moudrost a všemohoucnost boží, třebaže jeho samého nevidíme. Právem je řečeno v [žalmu 14, 1](#): „Říká blázen v srdci svém: Není Boha.“
- * II. Samu podstatu boží člověk poznat nedovede, neboť rozum lidský na to nestačí. Apoštol Pavel praví, že Bůh přebývá ve světle nepřístupném. ([1.Tim. 6, 16.](#))
- III. V Písmě svatém se někdy mluví o srdci božím, o jeho očích, uších, rukou, ústech, příchodu, odchodu a podobně. To však nesmíme chápat doslova hmotně, nýbrž obrazně a duchovně. Srdcem božím je míněna jeho láska, očima a ušima jeho vševědoucnost a vyslychání našich modliteb, rukama jeho tvořící síla a činnost, příchodem jeho mimořádné zapůsobení na určitém místě nebo u určitých lidí.
- IV. Čiň dobře a varuj se zlého i tehdy, když tě lidé nevidí, neboť Bůh ví o všem.
- V. Nezoufej v neštěstí, ale doufej, že ti Bůh pomůže, neboť zná tvé utrpení.
- VI. Opravdově krásně a před Bohem hodnotně žije jen ten, kdo pevně věří v Boha a jedná podle víry. Apoštol Pavel praví: „Spravedlivý pak živ z víry bude.“ ([Řím. 1, 17.](#))
- VII. Boha nazýváme též Pánem neboli Hospodinem.

b) O nejsvětější Trojici.

49. Je více než jeden Bůh?

Bůh je jenom jeden.

50. Kolik je v Bohu osob?

V Bohu jsou tři osoby: Otec, Syn a svatý Duch.

51. Je každá osoba v Bohu pravý Bůh?

Každá osoba v Bohu je pravý Bůh, neboť každá z nich má všechny vlastnosti boží.

52. Jsou tři božské osoby tři bohové?

Tři božské osoby nejsou tři bohové, ale všechny tři pospolu jsou jeden Bůh.

*** 53. Lze lidským rozumem pochopit, že Bůh Otec a Bůh Syn a Bůh svatý Duch mohou být společně jen jeden Bůh?

Ano, lze to pochopit, neboť Bůh Otec je nekonečně dokonalý, Bůh Syn je nekonečně dokonalý, a Bůh svatý Duch je nekonečně dokonalý; a jako v počtech tři nekonečná čísla tvoří spolu jedno nekonečné číslo, tak i Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh svatý Duch jsou jeden Bůh.

* 54. Může člověk pochopit vnitřní život tří božských osob?

Člověk nemůže pochopit vnitřní život tří božských osob, neboť lidské poznání jest ohraničeno, zatím co Bůh je nekonečný a nemůže být obsáhnut lidským rozumem.

* 55. Odkud víme, že jsou tři božské osoby: Otec, Syn a svatý Duch?

Že jsou tři božské osoby: Otec, Syn a svatý Duch, víme ze zjevení božího, obsaženého v Písmě

svatém. Ve Starém Zákoně jsou tři božské osoby jenom naznačeny, v Novém Zákoně pak jsou přímo jmenovány.

* 56. Jak je jsoucnost tří božských osob ve Starém Zákoně naznačena?

Ve Starém Zákoně je jsoucnost tří božských osob naznačena takto:

1. V knize Stvoření ([Gen. 1, 26](#)) se vypravuje, že Bůh, chtěje stvořit člověka, pravil v množném čísle: „Učiňme člověka k obrazu našemu a podle podobnosti našeho“;
2. prorok Izaiáš zaznamenává píseň andělů: „Svatý, svatý, svatý Hospodin zástupů.“ ([Iz. 6, 3.](#))

* 57. Která jsou hlavní svědectví Nového Zákona o třech božských osobách?

Hlavní svědectví Nového Zákona o třech božských osobách jsou tato:

1. při křtu Pána Ježíše Bůh Otec vydal svědectví o Synu slovy: „Ty jsi Syn můj milý,“ a Duch svatý se zjevil v podobě holubice, čímž se nám dostalo zjevení o trojosobnosti boží ([Mar. 1, 11](#); [Luk. 3, 21-22](#));
2. v evangeliu svatého Matouše jsou uvedena slova, jež Pán Ježíš řekl apoštolům: „Jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i svatého Ducha“ ([Mat. 28, 19](#));
3. v první epistoletě svatého Jana se praví: „Tři jsou, kteří vydávají svědectví na nebi: Otec, Slovo a svatý Duch, a tito tři jedno jsou.“ ([1.Jan. 5, 7.](#))

Poznámka:

- * Druhá božská osoba, to jest Bůh Syn, nazývá se v Písmě svatém často Slovo: „Na počátku bylo Slovo, a to Slovo bylo u Boha, a to Slovo byl Bůh.“ ([Jan 1, 1.](#)) Nebo: „A Slovo to tělo učiněno jest a přebývalo mezi námi.“ ([Jan 1, 14.](#))

58. Jak jmenujeme tři božské osoby společným jménem?

Tři božské osoby jmenujeme společným jménem „nejsvětější Trojice“ nebo „trojjediný Bůh“.

* 59. Je víra ve tři božské osoby potřebná?

Víra ve tři božské osoby je nevyhnutelně potřebná, neboť kdyby nebyla potřebná, nebyla by byla zjevena, protože Bůh zjevuje jen to, co je ke spasení potřebné, a ne to, co je zbytečné.

* 60. Kdo učí víře v Boha, ale ne ve tři božské osoby?

Víře v Boha, ale ne ve tři božské osoby učí židé a mohamedáni (muslimové).

* 61. Může být křesťanem, kdo nevěří ve tři božské osoby?

Kdo nevěří ve tři božské osoby, nemůže být křesťanem.

Poznámky:

- *** I. Rozum lidský nechápe mnohých věcí ani v přírodě a ve vesmíru, a Bůh, který stvořil vesmír a přírodu, jest ještě více, a to nekonečně, povznesen nad rozum lidský Apoštol Pavel napsal ve svém listě k Římanům: Ó hlubokosti bohatství i moudrosti i umění božího! Jak jsou nevyzpytatelní soudové jeho. a nevystižitelné cesty jeho! Nebo kdo poznal mysl Páně? ([Řím. 11, 33-34.](#))
- II. Trojjedinnost boží můžeme si do jisté míry a nedokonale znázornit zjevem, který představuje slunce: kruh okem viditelný, zdroj světla a tepla; dále trojím projevem vody, která se nám jeví ve skupenství tekutém, pevném (led) a plynném (pára).
- III. Nejsvětější Trojici oslavujeme a sebe zároveň posvěcujeme, když děláme kříž.

c) O světě neviditelném a viditelném.

62. Kdo stvořil nebe i zemi?

Nebe i zemi stvořil Bůh, a proto ho nazýváme Stvořitelem.

63. Z čeho stvořil Bůh nebe i zemi?

Bůh stvořil nebe i zemi z ničeho.

64. Jak nazýváme to, co Bůh stvořil?

To, co Bůh stvořil, nazýváme stvořením.

65. Jak nazýváme krátce nebe i zemi a všechno, co je na nebi i na zemi?

Nebe i zemi a všechno, co je na nebi i na zemi, nazýváme krátce světem čili vesmírem.

66. Jaký svět rozeznáváme?

Rozeznáváme svět neviditelný čili duchovní, který nepomíjí, a svět viditelný čili hmotný, který pomíjí.

67. Proč Bůh stvořil svět?

Bůh stvořil svět, aby vše, co je na světě, ho oslavovalo a jeho vůli plnilo.

68. Jak pečuje Bůh o svět?

Bůh pečuje o svět tím, že jej udržuje a řídí.

69. Jak nazýváme péči boží o svět?

Péči boží o svět nazýváme Prozřetelností Boží.

Poznámky:

- I. O stvoření světa hovoří hned první věta Písma svatého: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.“ ([Stv. 1, 1.](#))
- II. Spolehneme na boží Prozřetelnost; podle slov apoštola Pavla Bůh není daleko od nás, neboť jím živi jsme, hýbeme se a trváme. ([Sk 17, 27-28.](#))
- III. „Uval na Hospodina cestu svou a slož v něj naději, onť zajistí všechno správně.“ ([Ž. 37, 5.](#))
- IV. Víra v Prozřetelnost boží má nás nabádat, abychom své povinnosti rádi a věrně plnili. Hřešil by, kdo by se v důsledku Prozřetelnosti boží oddal nečinnosti a lenosti. Jsme povinni spolupracovat s Prozřetelností boží.

d) O andělech.

70. Kterí jsou nejpřednější tvorové boží?

Nejpřednější tvorové boží jsou andělé, neboť mají rozum a svobodnou vůli, ale ne tělo, a jsou tedy bytostmi duchovními a nesmrtelnými.

71. Jací byli andělé, když je Bůh stvořil?

Andělé byli dobří, když je Bůh stvořil.

72. Zůstali všichni andělé dobrými?

Všichni andělé nezůstali dobrými; mnozí zhřešili tím, že zpyšněli a nechtěli Boha poslouchat. ([Job 15, 15](#); [Izaiáš 14, 12-15.](#))

73. Jak potrestal Bůh zlé anděly?

Zlé anděly potrestal Bůh tím, že je navždy zavrhl. ([Luk. 10, 18.](#))

74. Jak Bůh odměnil anděly, kteří zůstali dobrými?

Anděly, kteří zůstali dobrými, odměnil Bůh věčnou blažeností.

75. Jak se k nám chovají dobří andělé?

Dobří andělé nás chrání od zlého, nabádají nás svými vnuknutími k dobru a modlí se za nás. ([Stv. 19, 1](#) a násl.; [Zach. 1, 12-13](#); [Luk. 1, 8-17](#); [Sk. 5, 18-21](#); [Zjev. 8, 2-4.](#))

76. Kterí andělé zvláště o nás pečují?

Zvláště o nás pečují andělé strážní čili andělé ochránci. ([Ž. 91, 11](#); [Mat. 18, 10.](#))

77. Jak se k nám chovají andělé zlí?

Andělé zlí působí nám zlo a svádějí nás svými lstivými vnuknutími ke hříchu. ([Stv. 3, 1-6](#); [Mat. 4, 3-11](#); [Mat. 13, 25](#); [Mat. 13, 39.](#))

78. Z čeho povstalo a co znamená slovo anděl?

Slovo anděl povstalo z řeckého slova angelos a znamená tolik, co zvěstovatel čili posel.

79. Jak nazýváme zlé anděly?

Zlé anděly nazýváme ďábly (démony).

80. Z čeho pochází a co znamená slovo ďábel?

Slovo ďábel pochází z řeckého slova diabolos a znamená tolik, co obelstítel, lhář nebo svůdce.

Poznámky:

- I. Andělé patří ke světu neviditelnému. Jako ve světě viditelném jest určité pořadí, například nerosty, rostliny a živočichové různých stupňů, tak jsou i mezi anděly určité stupně. Andělé vyššího stupně se nazývají v Písmu svatém archanděly ([1.Sol. 4, 16](#)), z nichž někteří jsou uváděni i jménem, jako Michael, Rafael a Gabriel. Nejvyššími anděly jsou cherubíni a serafíni. ([Iz. 6, 2](#); [Iz. 37, 16.](#)) Andělům říkáme též síly nebo mocnosti nebeské.
- II. O úkolu andělů se praví: „Andělům svým přikázal o tobě, aby tě chránili na všech cestách tvých.“ ([Ž. 91, 11.](#))
- III. Každý člověk má svého anděla strážce. Pán Ježíš řekl: „Hleďte, abyste nepotupovali žádného z maličkých těchto, neboť pravím vám, že andělé jejich v nebi stále hledí na tvář Otce mého, jenž jest v nebesích.“ ([Mat.](#)

- [18, 10.](#)) – Poroučejme se proto do ochrany svého anděla strážce a jedneje podle jeho vnuknutí.
- IV. Dábly nazýváme též zlými duchy. Oni odpadli od Boha i od boží pravdy a jsou plni lži a hříchu. Když lidé milují lež a činí zlo, spojují se s ďáblem a stávají se tím v jistém smyslu jeho dětmi. O tom jasně hovoří Pán Ježíš k farizeům: „Vy z otce ďábla jste a žádosti otce svého chcete činiti. On byl vražedník od počátku a v pravdě nestál; nebo pravdy v něm není; když mluví lež, ze svého vlastního mluví; neboť lhář jest a otec lži.“ ([Jan 8, 44.](#)) – Varujme se ďábelských svodů, abychom se nestali otroky hříchu. V pokušení se modleme. Největšímu z ďáblů říká se satan nebo belzebub. ([Luk, 10, 18](#); [Mat. 12, 24.](#))

e) O člověku.

81. Koho stvořil Bůh naposled?

Naposled stvořil Bůh člověka: muže Adama a ženu Evu, kteří jsou našimi prarodiči.

82. Z čeho se skládá člověk:

Člověk se skládá z těla a z nesmrtelné duše.

83. Z čeho stvořil Bůh tělo člověka?

Bůh stvořil tělo člověka z prachu země, to jest z látek obsažených v zemi. ([Stv. 2, 7.](#))

84. Čím bylo oživeno tělo člověka?

Tělo člověka bylo oživeno duší, to jest dechnutím božím. ([Stv. 2, 7.](#))

Poznámka:

V okamžiku smrti duše opouští tělo.

85. Podle čeho Bůh stvořil člověka?

Bůh stvořil člověka podle obrazu svého a podoby své. ([Stv. 1, 26-27.](#))

* 86. V čem spočívá obraz boží v člověku?

Obraz boží v člověku spočívá v tom, že duše lidská jest duch, jest nesmrtelná a má rozum, svobodnou vůli i svědomí.

* 87. V čem tkví podoba boží v člověku?

Podoba boží v člověku tkví v tom, že člověk může a má ve svém životě se snažit stát se Bohu podobným.

* 88. Jak se může člověk stát Bohu podobným?

Člověk se může stát Bohu podobným:

1. Když usilovně touží po boží dokonalosti, zvláště po svatosti, spravedlnosti a pravdě.
2. když dobře užívá svých schopností.

89. Čím obdařil Bůh první lidi?

Bůh obdařil první lidi nesmrtelností, svatostí a svou pomocí, aby byli nevinní a moudří a žili blaženě v ráji.

90. Zachovali si první lidé tyto dary?

První lidé si tyto dary nezachovali, nýbrž jich pozbyli, protože zhřešili neposlušností.

91. Čím se dopustili první lidé neposlušnosti?

První lidé se dopustili neposlušnosti tím, že jedli ovoce se stromu, s něhož jíst jim Bůh zakázal, a tím Boha nesmírně urazili a od něho se vzdálili.

92. Měl tento první hřích Adama a Evy zlé následky jen pro ně samy?

Tento první hřích Adama a Evy měl zlé následky nejen pro ně samy, nýbrž i pro všechny lidi.

93. Proč měl první hřích Adama a Evy zlé následky pro všechny lidi?

První hřích Adama a Evy měl zlé následky pro všechny lidi proto, že Adam a Eva byli kořenem, z něhož vyrostl strom veškerého lidstva, a když kořen se zkažil, zkažen je celý strom i všechny jeho ratolesti.

* 94. Které jsou následky prvního hříchu našich prarodičů Adama a Evy?

Následky prvního hříchu našich prarodičů Adama a Evy jsou:

1. vypuzení z ráje,
2. ztráta věčné blaženosti,
3. vláda smrti čili ztráta nesmrtelnosti tělesné,

4. zeslabení smyslu pro chápání Boha a božích věcí,
5. náklonnost ke zlému,
6. mnohá utrpení duševní i fyzická.

95. Jak nazýváme první hřích našich prarodičů?

První hřích našich prarodičů nazýváme jednak hřichem dědičným, jednak hřichem prvorodným.

* 96. Proč nazýváme první hřích našich prarodičů prvorodným?

První hřích našich prarodičů nazýváme prvorodným, protože to byl vůbec první hřích lidí, a protože se z něho jako z pramene zrodily všechny další hříchy.

* 97. Proč nazýváme první hřích našich prarodičů dědičným?

První hřích našich prarodičů nazýváme dědičným, protože jeho následky přecházejí jako zlé dědictví na všechny potomky Adama a Evy, tedy na všechny lidi.

98. Zavrhl Bůh lidi po prvním hříchu navždy?

Bůh nezavrhl lidi po prvním hříchu navždy, nýbrž slíbil jim Spasitele, který je ze hříchu vysvobodí a dobude jim znova království božího a věčné blaženosti.

99. Kdo je zaslíbený Spasitel neboli Vykupitel?

Zaslíbený Spasitel neboli Vykupitel je Pán Ježíš Kristus.

100. Kdy přišel zaslíbený Spasitel?

Zaslíbený Spasitel přišel, až se naplnil čas, to jest, až lidé byli na jeho příchod připraveni.

Poznámky:

- * I. Poněvadž člověk je stvořen k obrazu a podobě boží, touží každá věřící duše lidská po Bohu a jest nepokojná, dokud nespočine v Bohu.
- * II. Jestliže se člověk snaží užívat svých schopností k dobrému, připodobňuje se Bohu, a Bůh mu při tom pomáhá; jestliže však jich užívá ke zlému, připodobňuje se ďáblu.
- *** III. Jsou lidé, kteří nevěří, že člověk pozůstává z těla a nesmrtelné duše, a domnívají se, že jsou jen vyvinutějším zvířetem. To je však názor zcela pochybený. Mezi zvířaty a lidmi je sice podobnost, pokud bereme v úvahu tělesnou stránku, ale po stránce duševní je tu podstatný rozdíl. Zvířata mají poznávací činnost pouze smyslovou a jsou schopna dojmů jen smyslových, které pocházejí buď od vnějších předmětů nebo od vnitřního pudu, vztahujícího se k jejich životním potřebám. Ona nemají žádného ideálního nadmyslného životního cíle a nestarají se o nic jiného, než o to, co slouží k zachování života a k ukojení životních pudů; ona nejsou schopna zabývat se na příklad řešením početních otázek, čtením, psaním, hvězdářstvím, zeměpisem, dějepisem, básnictvím, filosofií, výzkumy vědeckými, kulturním pokrokem, mravností, náboženstvím a neuvažují o smyslu a cíli života. Člověk však na základě toho, co poznává zrakem, sluchem, čichem a hmatem, tvoří si o všem pojmy a úsudky, čte, píše, počítá, váží, srovnává, je činný vědecky, má smysl pro uměleckou krásu i tvorbu; společny má se zvířaty tělesné životní pudů, ale nad to má svobodnou vůli, kterou své pudů může ovládat; rozeznává dobro a zlo, touží po pokroku, má schopnost zabývat se náboženstvím, dovede si volit povolání, zasnout se určité myšlence a pro vytknutý ideál obětovat i život; tato činnost není tělesně smyslová, nýbrž vychází přímo z duše, která sice s tělem je spojena, ale podstatně od něho odlišná. Tělo je z hmoty, duše je duch; tělo se nakonec rozpadá, duše však neumírá. Právně praví Písmo svaté v knize Kazatel: „A navrátí se prach (čímž jest míněno tělo) do země, jakož byl, duch pak navrátí se k Bohu, kterýž jej dal“ ([Kaz. 12, 7](#)); Pán Ježíš pravil: „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale duši nemohou zabít.“ ([Mat. 10, 28](#).)
- * IV. Každý člověk je náchylný ke hříchu, a tato náchylnost projevuje se již u dětí, neboť samy od sebe, aniž by je tomu kdo učil, dovedou zalhat, něco ukrást, zlobit se, zarputile vzdorovat, mučit zvířátka a též jiným způsobem hřešit. Svatý apoštol Pavel nazývá tuto náklonnost ke zlému „zákonem hříchu“. Praví o tom: „Zalíbení mám v zákoně božím podle vnitřního člověka; ale vidím jiný zákon v údech svých, kterýž odporuje zákonu myslí mé a jímá mne pod zákon hříchu, jenž jest v údech mých.“ ([Řím. 7, 22-23](#).)
- *** V. Je známo, že potomci dědívali po svých rodičích schopnosti, ale též vady a sklony k určitým vášním; je proto pochopitelné, že první hřích našich prarodičů, první jejich odboj proti Bohu má tak dalekosáhlé a osudné dědičné následky.
- VI. Spasitel byl přislíben hned po prvním hříchu lidí, když Bůh prohlásil, že přijde někdo, kdo potře hlavu ďábla, to jest, že přemůže ďábla, který svedl první ženu Evu. ([Stvoř. 3, 15](#).) Toto zaslíbení bylo učiněno znovu též patriarchovi Abrahamu, jemuž bylo řečeno, že v jednom z potomků jeho pozehnání budou všichni národové. ([Stvoř. 22, 18](#).) Svatý Pavel pak prohlásil, že zaslíbení toto bylo splněno v Kristu. ([Gal. 3, 16-19](#).) Pro lidstvo bylo nutně potřeba Spasitele, neboť člověk dovede hřešit, ale nedovede sám od hříchu se osvobodit.
- *** VII. Obě součásti, z nichž se skládá člověk, to jest tělo i duše se všemi schopnostmi tělesnými i duševními, jsou hřivnami, jež Bůh podle své svaté vůle dává ve větší nebo menší míře každému člověku. Za hospodaření s

těmito hřivnami jsme Bohu zodpovědní. Je naší povinností starat se o tělo i o duši, při čemž však máme vždy dávat přednost duši, neboť je nesmrtelná. V nemoci je třeba pečovat o léčení, vyhledat lékaře a především důvěřovat v Boha. Také je v zájmu zdraví záhodno, abychom dbali čistoty a tělo otužovali různým způsobem, hlavně tělesnou prací. O zdraví duše pečujeme učením, to jest cvičením rozumu a paměti, zvláště však zbožnou sebekázní, to jest náboženským životem a cvičením vůle, abychom si s pomocí boží udrželi čistotu srdce, smysl pro pravdu a čest, varovali se hříchu, zachovávali zákon boží a konali dobro.

Druhý článek symbolu víry.

O Bohu Synu, Ježíši Kristu.

101. Jak zní druhý článek symbolu víry?

Druhý článek symbolu víry zní:

„I v jednoho Pána Ježíše Krista, Syna božího, jednorozeného, a z Otce narozeného přede všemi věky; Světlo ze Světla, Boha pravého od Boha pravého, rozeného, nestvořeného, jedné bytosti s Otcem; skrze něhož vše učiněno jest.“

102. Co znamená slovo Ježíš?

Slovo Ježíš znamená: Spasitel neboli Vykupitel.

103. Co znamená slovo Kristus?

Slovo Kristus znamená: (svatým olejem) pomazaný.

104. Kterí lidé bývali ve Starém Zákoně svatým olejem pomazáni?

Ve Starém Zákoně bývali svatým olejem pomazáni proroci, veleknězi a králové.

105. Proč byl též Spasitel nazván „svatým olejem pomazaný“?

Spasitel byl nazván „svatým olejem pomazaný“, protože v sobě soustředil povolání proroka, velekněze i krále.

* 106. Jak konal Pán Ježíš povolání proroka?

Pán Ježíš konal povolání proroka svými kázáními a proroctvími.

* 107. Co prorokoval Pán Ježíš?

Pán Ježíš prorokoval mnohé věci, mimo jiné na příklad:

1. Své utrpení, smrt na kříži a zmrtvýchvstání ([Mat. 16, 21](#); [Mat. 17, 22-23](#); [Mat. 20, 18-19](#));
2. zničení města Jerusalema. ([Luk. 19, 42-44](#).)

* 108. Jak konal Pán Ježíš povolání velekněze?

Pán Ježíš konal povolání velekněze tím, že ustanovil svaté tajiny a že sám jsa svatý, sebe sama přinesl Otcí nebeskému v oběť za spásu lidí.

* 109. Jak konal Pán Ježíš povolání krále?

Pán Ježíš konal povolání krále tím, že ze své svrchované moci vyhlásil Nový Zákon.

* 110. Jakým králem byl Pán Ježíš?

Pán Ježíš byl králem duchovním a ne světským, neboť pravil: „Království mé není z tohoto světa.“ ([Jan 18, 36](#).)

* 111. Co vyznáváme slovy „i v jednoho Pána Ježíše Krista“?

Slovy: „I v jednoho Pána Ježíše Krista“ vyznáváme, že Ježíš Kristus je náš Pán, to jest pravý Bůh.

*** 112. Co vyznáváme slovy: „Syna božího, jednorozeného a z Otce narozeného přede všemi věky“?

Slovy: „Syna božího, jednorozeného a z Otce narozeného přede všemi věky“ vyznáváme:

1. že Pán Ježíš Kristus jest jediným a pravým Synem božím,
2. že jest narozen z Boha Otce od věčnosti před stvořením světa,
3. že jest stejně věčný, jako Bůh Otec.

*** 113. Co vyznáváme slovy: „Světlo ze Světla“?

Slovy: „Světlo ze Světla“ vyznáváme, že Syn boží je zrozen z Boha Otce, jako se sluneční světlo rodí ze slunce.

- *** 114. Co vyznáváme slovy: „Boha pravého od Boha pravého, rozeného, nestvořeného“?**
Slovy: „Boha pravého od Boha pravého, rozeného, nestvořeného“ vyznáváme, že Syn Boží po své božské stránce nenáleží mezi stvoření boží, nýbrž je pravý Bůh, zrozený z Boha Otce.
- *** 115. Co vyznáváme slovy: „jedné bytosti s Otcem“?**
Slovy: „jedné bytosti s Otcem“ vyznáváme.,
1. že Syn boží je s Bohem Otcem jedna bytost,
2. že jakožto Bůh Syn je druhou osobou nejsvětější Trojice.
- *** 116. Co vyznáváme slovy: „skrze něhož vše učiněno jest“?**
Slovy: „skrze něhož vše učiněno jest“ vyznáváme, že Bůh Otec všechno stvořil skrze svého Syna.
- *** 117. Bylo božství Spasitele předpověděno již ve Starém Zákoně?**
Božství Spasitele bylo předpověděno již ve Starém Zákoně, a to prorokem Izaiášem, který Spasitele nazval „Bohem silným“. ([Iz. 9, 6.](#))

Poznámky:

- *** I.** Že Bůh Otec stvořil svět skrze svého Syna, který nazýván je též Slovem božím, vysvítá z evangelia sv. Jana, kde se praví: „Všecky věci skrze Ně (to jest Slovo boží) učiněny jsou, a bez něho nic není učiněno, což učiněno jest.“ ([Jan 1, 3.](#))
- * II.** Slovy: „Království mé není z tohoto světa,“ chtěl Pán Ježíš upozornit, že jeho moc královská není toho rázu, jako moc světských panovníků, nýbrž je povahy duchovní.
- * III.** Slovo Kristus je řecký překlad židovského slova Mesiáš.

Třetí článek symbolu víry.

a) Jak se Syn boží stal člověkem.

- 118. Jak zní třetí článek symbolu víry?**
Třetí článek symbolu víry zní: „Jenž pro nás lidi a pro naše spasení sestoupil s nebe, vtělil se z Ducha svatého a Marie Panny a člověkem se stal.“
- 119. O kom se v symbolu víry praví, že sestoupil s nebe?**
Praví se to o Synu božím, to jest o Bohu Synu.
- 120. Odkud víme, že Syn boží sestoupil s nebe?**
Že Syn boží sestoupil s nebe, víme z vlastních slov Pána Ježíše, neboť pravil: „Sestoupil jsem s nebe.“ ([Jan 6, 38.](#))
- 121. Jak sestoupil Syn boží s nebe, když jakožto Bůh je všudypřítomný?**
Syn boží jakožto Bůh je všudypřítomný a tedy jest na nebi i na zemi; předtím však na zemi byl neviditelný a pak zjevil se na ní v těle lidském, což vyjadřujeme slovy: „sestoupil s nebe“.
- 122. Co vyznáváme slovy: „vtělil se z Ducha svatého a Marie Panny“?**
Slovy: „vtělil se z Ducha svatého a Marie Panny“ vyznáváme,
1. že Syn boží přijal lidské tělo od Panny Marie působením Ducha svatého,
2. že přijímaje lidské tělo, byl počat a narodil se bez hříchu dědičného.
- * 123. Co vyznáváme slovy: „člověkem se stal“?**
Slovy: „člověkem se stal“ vyznáváme, že Syn boží přijal ne zdánlivou, nýbrž opravdovou lidskou přirozenost se všemi jejími vlastnostmi, kromě hříchu.
- 124. Zůstal Syn boží Bohem, i když se stal člověkem?**
Syn boží zůstal Bohem, i když se stal člověkem; proto ho nazýváme Bohočlověkem, neboť byl Bůh a zároveň člověk.
- * 125. Proč se stal Syn boží člověkem?**
Syn boží se stal člověkem, aby lidskou přirozenost, která prvorodným hříchem byla porušena, opět obnovil, s Bohem spojil, posvětil a spasil.
- 126. Kdo jest ten Bohočlověk?**
Ten Bohočlověk jest Pán Ježíš Kristus.

- * 127. **Bylo snad již ve Starém Zákoně předpověděno, že Spasitel se narodí nadpřirozeným způsobem z Panny?**
 Již ve Starém Zákoně bylo předpověděno, že Spasitel se narodí nadpřirozeným způsobem z Panny, neboť prorok Izaiáš prohlásil, že se stane znamení od Hospodina neboli zázrak, a to tak, že Panna počne a porodí Syna a nazve jméno jeho Emanuel. ([Iz. 7, 14.](#))
- * 128. **Co znamená slovo Emanuel?**
 Slovo Emanuel znamená tolik, co „Bůh s námi“.
- * 129. **Proč tato slova proroka Izaiáše vztahujeme na Pána Ježíše?**
 Tato slova proroka Izaiáše vztahujeme na Pána Ježíše, protože mohou být jediné na něho vztahována, neboť jediné o něm, jakožto o Bohočlověku, možno říci, že přišel Bůh k nám a byl s námi.
- 130. **Kde se narodil Pán Ježíš?**
 Pán Ježíš se narodil v městečku Betlémě, a to v jeskyni, které pastýři v době nepohody používali jako útočiště pro sebe i svá stáda.
- 131. **Bylo snad již ve Starém Zákoně předpověděno, že Spasitel se narodí v Betlémě?**
 Již ve Starém Zákoně bylo předpověděno, že Spasitel se narodí v Betlémě.
- * 132. **Který prorok předpověděl, že Spasitel se narodí v Betlémě?**
 Že Spasitel se narodí v Betlémě, předpověděl prorok Micheáš, který prohlásil, že z Betléma vyjde ten, jehož východ jest ode dnů věčných. ([Mich. 5, 2.](#))
- * 133. **Týká se skutečně tato předpověď Pána Ježíše?**
 Tato předpověď týká se skutečně Pána Ježíše, neboť jen on jako Syn boží trvá ode dnů věčných, to jest od věčnosti, a nikdo jiný.
- *** 134. **Vztahovali také Židé tuto předpověď proroka Micheáše na zaslíbeného Spasitele Krista?**
 Také Židé vztahovali tuto předpověď proroka Micheáše na zaslíbeného Spasitele Krista, neboť když král Herodes se tázal židovských kněží a zákoníků, kde se má Kristus narodit, odpověděli mu, že se má narodit v Betlémě, a na doklad uvedli toto proroctví Micheášovo. ([Mat. 2, 5-6](#); [Jan 7, 42.](#))

b) Mládí a působení Pána Ježíše.

- 135. **Co víme z dětství Pána Ježíše?**
 Z dětství Pána Ježíše víme:
  1. že pastýři ho po jeho narození v jeskyni navštívili a z něho se radovali ([Luk. 2, 8-18](#));
  2. že osmého dne po svém narození byl podle zákona židovského obřezán a nazván Ježíš, jak archanděl Gabriel přikázal ([Luk. 2, 21](#));
  3. že čtyřicátého dne po svém narození byl ve chrámě jerusalemském obětován, při čemž bohabojný stařec Simeon vzal ho na lokty své a velebil Boha ([Luk. 2, 22-32](#));
  4. že přišli od východu mudrci, klaněli se Pánu Ježíši a obětovali mu dary: zlato, kadidlo a myrhu ([Mat. 2, 11](#));
  5. že Pán Ježíš musel být před ukrutným králem Herodesem, který ho chtěl zavraždit, odnesen do Egypta, odkud se do vlasti vrátil až po smrti Herodesově ([Mat. 2, 13-23](#));
  6. že jako dítě prospíval moudrostí a milostí u Boha i u lidí ([Luk. 2, 40](#)).
- 136. **Kde žil Pán Ježíš po návratu z Egypta?**
 Po návratu z Egypta žil Pán Ježíš ve městečku Nazaretě.
- 137. **Co víme o Pánu Ježíši, když mu bylo dvanáct let?**
 Když bylo Pánu Ježíši dvanáct let, víme o něm, že vykonal o velikonočních židovských svátcích s rodiči svými, to jest se svou matkou Pannou Marií a s nevlastním otcem svatým Josefem první pouť do chrámu jerusalemského a tam udivoval zákoníky svou rozumností. ([Luk. 2, 47.](#))
- 138. **Co činil Pán Ježíš, když povyrostl?**
 Když Pán Ježíš povyrostl, pracoval v dílně tesařské.

- 139. Kdy začal Pán Ježíš veřejně působit?**
Pán Ježíš začal veřejně působit, když mu bylo třicet let. ([Luk. 3, 23.](#))
- 140. Co učinil Pán Ježíš, než začal veřejně působit?**
Než začal veřejně působit, odešel Pán Ježíš k řece Jordánu a dal se v ní od svatého Jana Křtitele pokřtít. ([Mat. 3, 13.](#))
- 141. Kdo byl svatý Jan Křtitel?**
Svatý Jan Křtitel byl synem kněze Zachariáše a manželky jeho Alžběty, kteří nemajíce dlouho dětí, vyprosili si ho ve stáří od Boha. ([Luk. 1, 5-25.](#))
- 142. K čemu byl od Boha povolán svatý Jan?**
Svatý Jan byl od Boha povolán k tomu, aby byl předchůdcem Pána Ježíše. ([Luk. 1, 13-17.](#))
- * 143. Jakým způsobem konal svatý Jan své poslání?**
Svatý Jan konal své poslání takto:
1. odešel do samoty k řece Jordánu a žil tam velmi přísně jako poustevník;
2. lidem, kteří za ním přicházeli, kázal pokání a ty, kteří se káli a vyznávali své hříchy, křtil v řece Jordáně a proto byl nazýván Janem Křtitelem. ([Mat. 3, 1-2;](#) [Mat. 3, 6.](#))
- * 144. Jak smýšlel svatý Jan Křtitel o Pánu Ježíši?**
Svatý Jan Křtitel smýšlel o Pánu Ježíši velmi uctivě a zbožně.
- * 145. Kterými slovy projevil svatý Jan Křtitel svou zbožnou úctu k Pánu Ježíši?**
Svatý Jan Křtitel projevil svou zbožnou úctu k Pánu Ježíši slovy, že není hoden ani rozvázat řeménky u obuvi jeho. ([Jan 1, 27.](#))
- * 146. Jak nazval svatý Jan Křtitel z vnuknutí božího Pána Ježíše, když za ním k Jordánu přišel?**
Svatý Jan Křtitel nazval z vnuknutí božího Pána Ježíše, když za ním k Jordánu přišel, Beránkem božím, který snímá hříchy světa. ([Jan 1, 29.](#))
- * 147. Jak se zachoval svatý Jan Křtitel, když ho Pán Ježíš žádal o křest?**
Svatý Jan Křtitel zdráhal se Pána Ježíše pokřtít, poněvadž Pán Ježíš byl bez hříchu a nepotřeboval pokání ani křtu. ([Mat. 3, 14.](#))
- * 148. Proč svatý Jan Křtitel přece Pána Ježíše pokřtil?**
Svatý Jan Křtitel pokřtil Pána Ježíše z poslušnosti k němu. ([Mat. 3, 15.](#))
- 149. Co se stalo při křtu Pána Ježíše?**
Při křtu Pána Ježíše zjevil se Duch svatý v podobě holubice a byl slyšen hlas Boha Otce: „Tentof jest ten můj milý Syn, v němž se mi dobře zalíbilo“. ([Mat. 3, 16-17.](#))
- 150. Kam odešel Pán Ježíš, když byl pokřtěn?**
Pán Ježíš, když byl pokřtěn, odešel do samoty na poušť a zůstal tam čtyřicet dní a čtyřicet nocí v přísném postu. ([Mat. 4, 1-2.](#))
- 151. Co se stalo Pánu Ježíši po čtyřicetidenním postu?**
Po čtyřicetidenním postu byl Pán Ježíš třikrát pokoušen od ďábla, ale pokaždé nad ďáblem zvítězil.
- 152. V čem spočívalo první pokušení, jež bylo připraveno Pánu Ježíši?**
První pokušení, jež bylo připraveno Pánu Ježíši, spočívalo v tom, že ďábel mu řekl: „Jsi-li Syn boží, řekni, ať z kamení tohoto chleby jsou“. ([Mat. 4, 3.](#))
- 153. Co odpověděl Pán Ježíš na toto první pokušení?**
Pán Ježíš odpověděl na toto první pokušení: „Ne samým chlebem živ bude člověk, ale každým slovem vycházejícím z úst božích“. ([Mat. 4, 4.](#))
- 154. V čem spočívalo druhé pokušení?**
Druhé pokušení spočívalo v tom, že ďábel vyvedl Pána Ježíše na vrchol chrámu a pravil: „Jsi-li Syn boží, vrhni se odtud dolů, vždyť je psáno `andělům svým dá o tobě příkaz, aby tě ochránili, na ruce tě vezmou, abys nenarazil nohou svou na kámen´.“ ([Luk. 4, 9-11.](#))
- 155. Co odpověděl Pán Ježíš na toto druhé pokušení?**
Na toto druhé pokušení odpověděl Pán Ježíš: „Zase psáno jest: Nebudeš pokoušet Pána Boha

svého“ (Mat. 4, 7.)

156. V čem tkvělo třetí pokušení?

Třetí pokušení tkvělo v tom, že ďábel ukázal Pánu Ježíši všechna království světa a slávu jejich a pravil mu: „Toto všechno tobě dám, jestliže padneš přede mnou a budeš se mi klanět“ (Mat. 4, 8-9.)

*157. Co odpověděl Pán Ježíš na toto třetí pokušení?

Pán Ježíš odpověděl na toto třetí pokušení: „Odejdi, satane, neboť psáno jest: Pánu Bohu svému klanět se budeš a jemu samému sloužit budeš.“ (Mat. 4, 10.)

158. Co učinil Pán Ježíš po překonání trojího ďábelského pokušení?

Po překonání trojího ďábelského pokušení začal Pán Ježíš veřejně konat své poslání jako Spasitel světa.

*** 159. Mohl lidstvo od hříchu spasit některý člověk?

Žádný člověk nemohl lidstvo spasit od hříchu, neboť

1. všichni lidé rodí se ve hříchu dědičném a dopouštějí se i osobních hříchů,
2. kdo je sám ve hříchu, nemůže spasit ani sama sebe, tím méně celé lidstvo, i kdyby sebe více vynikal nad jiné lidi.

*** 160. Když žádný člověk není schopen spasit ani sebe, čeho bylo potřeba, mělo-li lidstvo, upadnuvší do kletby hříchu, být spaseno?

Mělo-li lidstvo, upadnuvší do kletby hříchu, být spaseno, bylo potřeba, aby sám Bůh se snížil k lidem a vykonal pro ně dílo spásy.

*** 161. Byl Pán Ježíš bez hříchu?

Pán Ježíš byl bez hříchu, neboť

1. pravil svým nepřátelům: „Kdo z vás může mne vinit z hříchu?“ (Jan 8, 46);
2. také nikdo ho právem z hříchu nevinil.

*** 162. Dosvědčují též apoštolé bezhříšnost Pána Ježíše?

Též apoštolé dosvědčují bezhříšnost Pána Ježíše, jako na příklad:

1. apoštol Petr pravil, že Kristus hříchu neučinil, a že v ústech jeho není nalezena lest (1.Petr 2, 22):
2. apoštol Jan napsal, že v Kristu není žádný hřích. (1.Jan 3, 5.)

163. Jak konal Pán Ježíš své vykupitelské poslání?

Pán Ježíš konal své vykupitelské poslání tím způsobem, že putoval po své vlasti a hlásal evangelium čili blahou zvěst Nového Zákona.

164. Čím dotvrzoval Pán Ježíš pravdu svého učení?

Pán Ježíš dotvrzoval pravdu svého učení tím, že žil bezhříšně a činil zázraky.

165. Co jsou zázraky neboli divy?

Zázraky čili divy jsou skutky, které jsou nad schopnost lidskou, a které může konat jen všemohoucí Bůh a ten, komu Bůh takovou moc dal.

c) Víra v Pána Ježíše.

166. Jak se nazývali lidé, kteří v Pána Ježíše uvěřili?

Lidé, kteří v Pána Ježíše uvěřili, nazývali se jeho učedníky.

* 167. Kterí byli první čtyři učedníci Pána Ježíše?

První čtyři učedníci Pána Ježíše byli:

1. Ondřej, který se nazývá „prvozvaný“, protože jeho prvního vyzval Pán Ježíš: „Pojď a viz“ (Jan 1, 40-41);
2. bratr Ondřejův Šimon, kterého Ondřej přivedl k Pánu Ježíši, a který od Pána Ježíše obdržel jméno Petr (Jan 1, 42-43);
3. Jakub, syn Zebedeův;
4. Jakubův bratr Jan, který byl později nazýván miláčkem Pána Ježíše. (Mar. 1, 19-20; Jan 13, 23.)

- * 168. **Čím byli původně tito první čtyři učedníci Pána Ježíše?**
Tito první čtyři učedníci Pána Ježíše byli původně rybáři. ([Mar. 1, 16-20.](#))
- * 169. **Jak nazval Pán Ježíš bratry Jakuba a Jana pro jejich horlivost?**
Pán Ježíš nazval bratry Jakuba a Jana pro jejich horlivost „syny hromu“. ([Mar. 3, 17.](#))
170. **Co učinil Pán Ježíš, když počet jeho učedníků vzrostl?**
Když počet jeho učedníků vzrostl, vyvolil si z nich Pán Ježíš dvanáct mužů, kteří byli jeho nejbližšími spolupracovníky, a nazval je „apoštolů“. ([Luk. 6, 13-16.](#))
171. **Co znamená slovo apoštol?**
Slovo apoštol je řecké a znamená tolik, co vyslanec čili zplnomocněnec.
172. **Co učinil Pán Ježíš, když jeho učedníci se ještě více rozmnožili?**
Když jeho učedníci se ještě více rozmnožili, vyvolil si z nich Pán Ježíš ještě dalších sedmdesát, které poslal po dvou do těch míst, kam chtěl sám po nich zavítat. ([Luk. 10, 1-3.](#))
- * 173. **Jak se nazývali členové tohoto sedmdesátičlenného sboru?**
Členové tohoto sedmdesátičlenného sboru nazývali se také apoštolů, avšak ne v plném slova smyslu, neboť neobdrželi od Pána Ježíše takovou plnou moc, jako prvních dvanáct apoštolů.
- * 174. **Jakou plnou moc udělil Pán Ježíš prvním dvanácti apoštolům?**
Pán Ježíš udělil prvním dvanácti apoštolům tuto plnou moc:
1. aby hlásali slovo boží ([Mat. 28, 18-19](#));
2. aby konali služby boží a svaté tajiny ([Luk. 22, 19](#); [Jan 20, 23](#));
3. aby vedli a spravovali věřící. ([Mat. 18, 17.](#))
- *** 175. **Jak ještě nazval Pán Ježíš svaté apoštolů?**
Pán Ježíš nazval ještě svaté apoštolů mimo jiné takto:
1. solí země, na znamení, že mají tak pracovat a dobrý příklad dávat, aby věřící se v duchovním ohledu nekazili, nýbrž se zdokonalovali;
2. světlem světa, aby lidi osvěcovali a vedli k pravdě boží.
- * 176. **Je v Písmě svatém zaznamenáno, že Pán Ježíš nazýval sám sebe Synem božím?**
V Písmě svatém je zaznamenáno, že Pán Ježíš nazýval sám sebe Synem božím, a to:
1. když uzdravil člověka od narození slepého ([Jan 9, 35-37](#)),
2. před vzkříšením Lazara ([Jan 11, 4](#)),
3. když rozmlouval se židy, kteří ho obviňovali z rouhání, že se činí Bohem ([Jan 10, 36](#)),
4. když stál jako obžalovaný před nejvyšším knězem židovským. ([Luk. 22, 70.](#))
- * 177. **Co řekl Pán Ježíš uzdravenému slepci?**
Uzdravenému slepci řekl Pán Ježíš: „Věříš v Syna božího?“, a když uzdravený se otázel, kdo je Synem božím, prohlásil Pán Ježíš: „Vidíš ho; je to ten, kdo s tebou mluví,“ načež uzdravený řekl: „Věřím, Pane!“ a klaněl se Pánu Ježíši.
- * 178. **V jaké souvislosti nazval se Pán Ježíš Synem božím před nejvyšším knězem židovským?**
Před nejvyšším knězem židovským nazval se Pán Ježíš Synem božím, když tam shromáždění přední kněží a starší lidu i zákoníci na něho vykřikli: „Tedy, jsi ty Syn boží?“ Na tuto otázku odpověděl Pán Ježíš: „Vy sami pravíte, že já jsem.“
- * 179. **Nazval Pán Ježíš sám sebe také jednorozeným Synem božím?**
Pán Ježíš nazval sám sebe také jednorozeným Synem božím, a to v rozmluvě se zbožným farizejem Nikodémem. ([Jan 3, 16-18.](#))
- * 180. **Co znamená název „jednorozený Syn boží“?**
Název „jednorozený Syn boží“ znamená tolik, co jediný a pravý Syn boží, který má bytost božskou stejně, jako Bůh Otec.
- *** 181. **Prohlásil Pán Ježíš o sobě, že jest od věčnosti, to jest ještě předtím, než byl stvořen svět?**
Pán Ježíš prohlásil o sobě, že jest od věčnosti, to jest ještě předtím, než byl stvořen svět, při poslední večeři, když pravil Otci nebeskému: „A nyní oslav ty mne, Otče, u sebe samého touž slávou, kterouž jsem měl u tebe, dříve nežli svět byl.“ ([Jan 17, 5.](#))

- *** 182. Kterými slovy ještě dal Pán Ježíš najevo, že jest od věčnosti?**
Pán Ježíš dal ještě najevo, že jest od věčnosti, slovy: „Amen, amen, pravím vám, předtím nežli Abraham byl, já jsem.“ ([Jan 8, 58.](#))
- *** 183. Prohlásil Pán Ježíš, že má stejnou bytost jako Bůh Otec?**
Pán Ježíš prohlásil, že má stejnou bytost jako Bůh Otec, když pravil: „Já a Otec jedno jsme.“ ([Jan 10, 30.](#))
- *** 184. Stačí ctít Pána Ježíše tak, jako ctíme vynikající lidi?**
Nestačí ctít Pána Ježíše tak, jako ctíme vynikající lidi, nýbrž je třeba:
1. v Pána Ježíše věřit, jakožto v jednorozeného Syna božího a pravého Boha,
  2. v něho doufat,
  3. jeho milovat,
  4. jemu se klanět a k němu se modlit,
  5. jeho vyznávat.
- *** 185. Vyžaduje Pán Ježíš, abychom v něho věřili jako v Boha?**
Pán Ježíš vyžaduje, abychom v něho věřili jako v Boha, neboť:
1. pravil, že života věčného dosáhne jen ten, kdo v něho věří jakožto v jednorozeného Syna božího ([Jan 3, 16-18](#));
  2. pravil: „Věříte v Boha, i ve mne věřte“ ([Jan 14, 1](#));
  3. pravil: „Kdo nectí Syna, nectí ani Otce.“ ([Jan 5, 23.](#))
- *** 186. Jakou tedy víru vyžaduje Pán Ježíš od nás?**
Pán Ježíš vyžaduje od nás tutéž víru, kterou věříme v Boha, tedy víru náboženskou, a ne pouze takovou, jakou máme v lidi.
- *** 187. Jakou úctu vyžaduje Pán Ježíš od nás?**
Pán Ježíš vyžaduje od nás tutéž úctu, kterou ctíme Otce nebeského, tedy úctu božskou.
- * 188. Vyžaduje Pán Ježíš, abychom v něho doufali?**
Pán Ježíš vyžaduje, abychom v něho doufali, neboť pravil: „Doufejte, já jsem přemohl svět.“ ([Jan 16, 33.](#))
- * 189. Vyžaduje Pán Ježíš, abychom ho milovali?**
Pán Ježíš vyžaduje, abychom ho milovali, a to více než kohokoli na světě, ba více než vlastního otce nebo matku. ([Mat. 10, 37.](#))
- *** 190. Dosvědčuje Písmo svaté, že se Pánu Ježíši klaněli učedníci jeho jako svému Pánu a Bohu?**
Že se Pánu Ježíši klaněli učedníci jeho jako svému Pánu a Bohu, dosvědčuje Písmo svaté často, tak na příklad:
1. když utišil vítr na moři, klaněli se mu učedníci jeho se slovy: „Jistě Syn boží jsi“ ([Mat. 14, 33](#));
  2. když uzdravil člověka od narození slepého, člověk ten zvolal: „Věřím, Pane,“ a klaněl se jemu ([Jan 9, 35-38](#));
  3. když přišel po svém zmrtvýchvstání mezi apoštoly, svatý Tomáš zvolal: „Pán můj a Bůh můj!“ ([Jan 20, 28.](#))
- *** 191. Modlili se k Pánu Ježíši jeho učedníci?**
K Pánu Ježíši modlili se jeho učedníci, na příklad:
1. při bouři mořské volali k němu: „Pane, zachovej nás, hyneme!“ ([Mat 8, 25](#));
  2. když mluvil o pohoršení a odpuštění, prosili ho učedníci: „Pane, přispoř nám víry,“ což jest tolik, jako „rozmnož naši víru“ ([Luk. 17, 5](#));
  3. jeden z lotrů, který uvěřil v Pána Ježíše, prosil ho: „Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého!“ ([Luk. 23, 42](#));
  4. svatý Štěpán při svém kamenování se modlil: „Pane Ježíši, přijmi ducha mého!“ ([Skut. 7, 59.](#))
- * 192. Byly tyto prosby modlitbami?**
Tyto prosby byly modlitbami, neboť všichni, kdož je pronášeli, věděli, že zachránit tolik lidí ve hroznou bouři mořskou bez spolupomocníků, rozmnožit víru, odpustit hříchy a přijmout duši

umírajícího člověka nemůže žádný člověk, nýbrž jen Bůh, a prosba vysílaná k Bohu jest modlitbou.

* 193. Vyžaduje Pán Ježíš, abychom ho vyznávali?

Pán Ježíš vyžaduje, abychom ho vyznávali, neboť pravil: „Kdožkoliv vyzná mne před lidmi, toho vyznám i já před Otcem svým, kterýž je v nebesích; kdož by pak mne zapřel před lidmi, toho zapřu i já před Otcem svým, kterýž jest v nebesích. ([Mat. 10, 32-33](#).)

*** 194. Jest učedníkem Kristovým, kdo ctí Pána Ježíše jen jako nejdokonalejšího člověka, poněvadž prý nejlépe poznal Boha, žil podle zákona božího a sjednotil se s Bohem jako svým Otcem?

Kdo ctí Pána Ježíše jen jako nejdokonalejšího člověka, poněvadž prý nejlépe poznal Boha, žil podle zákona božího a sjednotil se s Bohem jako se svým Otcem, není učedníkem Kristovým.

*** 195. Koho jest jen možno považovat za učedníka Kristova, to jest za křesťana?

Jen toho jest možno považovat za učedníka Kristova, to jest za křesťana, kdo věří a vyznává, že Pán Ježíš jest jednorozený Syn boží, který se stal člověkem, a kdo v Pána Ježíše doufá a se mu klaní, jako to činili první křesťané.

Poznámky:

- * I. Pán Ježíš nazýval sám sebe jednak Synem božím, jednak Synem člověka. První název vztahuje se na jeho božství, druhý na jeho lidství: aby nám dal příklad skromnosti, nazýval se sám obyčejně Synem člověka.
- *** II. I lidé jsou nazýváni syny a dcerami nebo dítkami božími, ale ne ve smyslu skutečném a podstatném, jako by byli z Boha zrozeni, nýbrž ve smyslu jiném, obrazném, to jest, že jsou od Boha stvořeni, a také v tom smyslu, že nám lidem, když činíme pokání, Bůh odpouští hříchy a přijímá nás na milost, jako byl přijat bludný neboli marnotratný syn od otce opět za syna, a že ve svatých tajinách býváme milostí boží duchovně znovuzrozeni. Kdyby se kterýkoliv člověk chtěl nazývat Synem božím v tom smyslu, jako je Synem božím Pán Ježíš, bylo by to rouhání.
- * III. Apoštol Pavel praví, že v Pánu Ježíši přebývá všechna plnost božství. ([Kol. 2, 9](#).)
- *** IV. Apoštol Jan napsal: „A víme, že Syn boží přišel a dal nám mysl, abychom poznali toho Pravého; a my jsme v tom Pravém, v Synu jeho Ježíši Kristu. Onť jest ten pravý Bůh a život věčný.“ ([1. Jan 5, 20](#).)
- *** V. Pán Ježíš nechtěl bleskem svého božství lidi omračovat, nýbrž naopak mluvil a jednal tak, aby v jejich duších probouzel důvěru, úctu, víru a lásku. Chtěl, aby zatoužili vníknout v tajemství jeho osobnosti a aby pozorováním jeho života i činnosti, zvláště též jeho zázraků, jakož i prožíváním jeho slov pomocí jeho milosti sami pronikali k vědomí a poznání jeho božství. To byl postup nejsprávnější, opravdu vykupitelský a hodný i důstojný Bohočlověka - Spasitele.
- *** VI. Hlavní zázraky Spasitelovy jsou: proměnění vody ve víno ([Jan 2, 1-11](#)); vzkříšení mrtvých, jako dcery Jairovy ([Mat. 9, 25](#)), syna vdovy naimské ([Luk. 7, 11-17](#)) a Lazara ([Jan 11, 1-45](#)); uzdravení těžce nemocných bez léků: slepců ([Mat. 9, 27-33](#)); [Mar. 8, 22-25](#)), slepého od narození ([Jan 9, 1-8](#)), hluchoněmého ([Mar. 7, 32-37](#)), ženy krvotoké ([Mat. 9, 20-22](#)), malomocných ([Luk. 17, 12-19](#)) a mnohých jiných; utišení mořské bouře ([Mat. 8, 24-27](#)), chůze po vodě ([Mat. 14, 24-33](#)), nasycení více než 5000 lidí pěti chleby a dvěma rybami ([Mat. 14, 15-21](#)), znalost lidských myšlenek a skutků ([Mat. 9, 4](#); [Mat. 12, 14-15](#); [Mar. 14, 13-16](#); [Jan 1, 48-49](#)) a jiné.
- *** VII. Do jedné řady s Pánem Ježíšem nelze stavět žádného, ani sebevíce vynikajícího člověka. Žádný filosof ani zakladatel jiných náboženství nemohl o sobě říci a ani neřekl: „Pojďtež ke mně všichni, kteříž pracujete a obtíženi jste, a já vám odpočinutí dám“ ([Mat. 11, 28](#)); „já jsem světlo světa, kdož mne následuje, nebude chodit ve tmě“ ([Jan 8, 12](#)); „já jsem vzkříšení i život; kdo věří ve mne, i kdyby umřel, živ bude“ ([Jan 11, 25](#)); „já jsem dveře. Kdo vejde skrze mne, spasen bude“ ([Jan 10, 9](#)); „doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchy tvé“ ([Mat. 9, 2](#)). Žádný, umíraje, neřekl nikomu; „Amen, pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji.“ ([Luk. 23, 43](#).) Žádný nevyžadoval od svých učedníků, aby ho milovali více než své vlastní rodiče. Žádný neodpouštěl hříchy. Žádný neřekl, že přijde soudit živé i mrtvé. S Pánem Ježíšem nelze srovnávat Konfucia, Buddhu, Mohameda. Kdo to činí rouhá se Pánu Ježíši a nemůže být nazýván křesťanem. Žádný neřekl: „Já jsem ta cesta i pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne.“ ([Jan 14, 6](#).) Nelze k nebeskému Otci přijít skrze Konfucia, Buddhu, Mohameda ani skrze kohokoliv jiného. Právně apoštol Petr pravil, že není v nikom jiném spásy, než v Pánu Ježíši Kristu. ([Skut. 4, 12](#).) Objasnění osobnosti Pána Ježíše, která jest jediná a jedinečná v dějinách veškerého lidstva, zabývaly se I., III., IV., V. a VI. všeobecné sněmy církevní.

d) O přesvaté Bohorodici.

196. Kdo byla Panna Maria?

Panna Maria byla dcera svatých rodičů Jáchyma a Anny. Jáchym byl z rodu krále Davida, Anna

pak z rodu Aronova.

197. Kde žila Panna Maria?

Panna Maria žila napřed u svých rodičů, nato v jeruzalemském chrámu, v němž byla vychována, a pak v městečku Nazaretě, kde archanděl Gabriel jí zvěstoval, že se stane Matkou Syna božího.

198. Jak zvěstoval archanděl Gabriel Panně Marii toto poselství?

Archanděl Gabriel zvěstoval Panně Marii toto poselství takto:

1. Pozdravil ji slovy: „Zdráva buď, milostiplná (to jest milostí obdařená), Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami“ ([Luk. 1, 28](#));
2. řekl jí: „Nalezla jsi milost u Boha, a aj, počneš v životě a porodíš syna a nazveš jméno jeho Ježíš; ten bude veliký a Synem Nejvyššího slouti bude“;
3. na otázku Panny Marie, kterak se to stane, když ona muže nepoznává, odpověděl jí archanděl Gabriel: „Duch svatý sestoupí na tě, a moc Nejvyššího zastíní tě; protož i to, což se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn boží.“ ([Luk. 1, 50-35](#).)

199. Co odpověděla Panna Maria archandělu Gabrieli?

Panna Maria odpověděla archandělu Gabrieli: „Ejhle, jsem služebnice Páně, staniž mi se podle slova tvého.“ ([Luk. 1, 38](#).)

200. Koho navštívila Panna Maria po zvěstování andělském?

Poté, co jí anděl zvěstoval početí a narození Ježíše, navštívila Panna Maria svou příbuznou svatou Alžbětu, která bydlila v horách judských. ([Luk. 1, 39-40](#).)

* 201. Co víme z Písma svatého o svaté Alžbětě?

O svaté Alžbětě víme,

1. že byla manželkou kněze Zachariáše,
2. že Pannu Marii při jejím příchodu pozdravila slovy: „Požehnaná ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého. A odkud mi to, aby přišla matka Pána mého ke mně?“ ([Luk. 1, 36-43](#).)

* 202. Jak odpověděla Panna Maria na pozdrav svaté Alžběty?

Panna Maria odpověděla na pozdrav svaté Alžběty chvalozpěvem: „Velebí duše má Hospodina, a duch můj zaplesal v Bohu, Spasiteli mém.“ ([Luk. 1, 46-47](#).)

Poznámka:

Svatá Alžběta, ačkoliv byla příbuznou Panny Marie, přece mluvila o Pánu Ježíši, tehdy ještě nenarozeném, jako o svém Pánu.

* 203. Jak se stalo, že Pán Ježíš se narodil v Betlémě, když Panna Maria bydlila v Nazaretě?

Že Pán Ježíš se narodil v Betlémě, stalo se tím, že Panna Maria kvůli sčítání lidu musila jít z Nazareta do Betléma, kam domovskými příslušela, a tam se Pán Ježíš narodil.

204. Kdo nařídil sčítání lidu?

Sčítání lidu nařídil římský císař Augustus. ([Luk. 2, 1-3](#).)

205. Jak se stalo, že se Pán Ježíš narodil v jeskyni?

Že se Pán Ježíš narodil v jeskyni, stalo se tím, že v lidských příbytcích městečka Betléma nebylo místa, i uchýlila se Panna Maria do blízké jeskyně.

206. Kam uložila Panna Maria Pána Ježíše po jeho narození?

Panna Maria uložila Pána Ježíše po jeho narození do jeslí, které byly v jeskyni.

207. Šla Panna Maria z Nazareta sama do Betléma?

Panna Maria nešla z Nazareta sama do Betléma, nýbrž byla doprovázena svatým Josefem, který tam taktéž příslušel.

* 208. Proč Panna Maria i svatý Josef příslušeli do Betléma?

Panna Maria i svatý Josef příslušeli do Betléma, poněvadž oba pocházeli z rodu krále Davida, který se narodil v Betlémě. ([1.Sam. 17, 12](#); [1.Sam. 17, 15](#).) Rodina ta byla však v době Pána Ježíše už zchudlá.

209. Kdo byl svatý Josef?

Svatý Josef byl starší zbožný vdovec, živící se tesařstvím.

210. Čím byl svatý Josef Panně Marii?

Svatý Josef byl Panně Marii vzdáleným příbuzným, jehož ochraně byla svěřena, když jí zemřeli rodiče.

*** 211. Jak došlo ke společnému bydlení Panny Marie se svatým Josefem?

Ke společnému bydlení se svatým Josefem došlo tím způsobem, že svatý Josef po svém ovdovění zasnoubil se s Pannou Marií a pojal ji za manželku, aby vychovávala jeho děti z prvního manželství a vedla mu domácnost.

*** 212. Jak se choval svatý Josef k Panně Marii?

Svatý Josef se choval k Panně Marii s největší úctou a byl jí oddán čistě a svatě jako její ochránce.

*** 213. Proč se svatý Josef choval k Panně Marii s největší úctou?

Svatý Josef se choval k Panně Marii s největší úctou,

1. protože po zasnoubení s Pannou Marií bylo mu zjeveno, že působením Ducha svatého počala a stala se matkou Syna božího, jehož narození očekávala;
2. protože zvláště též po narození Pána Ježíše viděl v ní ženu, jejíž duše i tělo jsou zrozením Syna božího posvěceny.

214. Čím byl svatý Josef Pánu Ježíši?

Svatý Josef byl Pánu Ježíši nevlastním otcem a zbožným i pečlivým pěstounem.

*** 215. Mluví Písmo svaté o bratřech Pána Ježíše?

Písmo svaté mluví o bratřech Pána Ježíše, ale to byli bratří nevlastní, totiž synové svatého Josefa z prvního manželství.

*** 216. Odkud víme, že osoby, nazývané v Písmě svatém bratřimi Páně, byli dětmi svatého Josefa z prvního manželství?

Že osoby, nazývané v Písmě svatém bratřimi Páně, byly dětmi svatého Josefa z prvního manželství, víme ze svatého ústního podání církve.

*** 217. Kdo zaznamenal ústní podání církve o synech svatého Josefa z prvního manželství?

Ústní podání církve o synech svatého Josefa z prvního manželství zaznamenal svatý Řehoř Bohoslov († 389) a svatý Cyril Alexandrijský († 444).

*** 218. Čím Písmo svaté naznačuje, že bratří Pána Ježíše nebyli syny Panny Marie?

Že bratří Pána Ježíše nebyli syny Panny Marie, naznačuje Písmo svaté zprávou, že Pán Ježíš před svou smrtí doporučil svou matku apoštolu Janovi, a že tento apoštol vzal přesvatou matku k sobě, což nasvědčuje, že Panna Maria kromě Pána Ježíše jiných vlastních dětí neměla. ([Jan 19, 26-27.](#))

*** 219. Nelze tohoto doporučení Pána Ježíše vysvětlit tím, že snad už v té době všichni jeho bratří zemřeli?

Tohoto doporučení Pána Ježíše nelze vysvětlit tím, že snad v té době už všichni jeho bratří zemřeli, neboť

1. v Písmě svatém se vypravuje, že po nanebevstoupení Pána Ježíše bratří jeho byli v Jerusalemě a trvali na modlitbě společně s přesvatou Bohorodící, s apoštolů a s některými ženami ([Skut. 1, 14](#));
2. apoštol Pavel ve svém listě ke Galatským píše, že v době, kdy už působil jako apoštol, tedy několik let po smrti, zmrtnýchvstání a nanebevstoupení Pána Ježíše, navštívil Jerusalema a viděl tam Jakuba, bratra Páně. ([Gal. 1, 19.](#))

*** 220. Proč se tedy nazývá Pán Ježíš v Písmě svatém ([Luk. 2, 7](#)) prvorozeným synem Panny Marie, když jiných vlastních synů neměla?

Třebas Panna Maria kromě Pána Ježíše jiných vlastních synů neměla, přece Pán Ježíš nazývá se zcela správně prvorozeným synem jejím, neboť podle předpisu židovského i jediný syn byl nazýván prvorozeným a musila za něho jakožto prvorozeného hned po jeho narození být přinesena oběť, třebas se nevědělo ještě, narodí-li se po něm druhý nebo další synové, a jméno „prvorozený“ mu zůstalo, i když zůstal jediný.

221. Jak nazývá pravoslavná církev Pannu Marii?

Pravoslavná církev nazývá Pannu Marii přesvatou Bohorodící, protože od ní přijal lidskou

přirozenost Syn boží, jenž jest pravý Bůh.

*** 222. Proč nazýváme přesvatou Bohorodici „vždycky Pannou“?

Přesvatou Bohorodici nazýváme „vždycky Pannou“ neboli ustavičnou Pannou, protože její panenství nebylo porušeno ani početím, ani zrozením Pána Ježíše, neboť obojí se stalo způsobem nadpřirozeným.

* 223. Jak uctívá pravoslavná církev přesvatou Bohorodici?

Pravoslavná církev uctívá přesvatou Bohorodici nade všechno tvorstvo, tedy nejen nad lidi, ale i nad anděly, a nazývá ji „nad cherubíny ctěnější a nad serafíny bez přirovnání slavnější“.

Poznámky:

- *** I. Starokřesťanská tradice o vdovství svatého Josefa je nepřímou dosvědčována též nejstaršími ikonami, na nichž bývá zobrazován jako šedivý starší muž, kdežto Panna Maria jako mladá dívka.
- *** II. Učení církve římské o ustavičném panenství přesvaté Bohorodice shoduje se s učením církve pravoslavné. V římské církvi je však také svatý Josef považován za ustavičného panice, a „bratři Páně“ jsou považováni za příbuzné, pravděpodobně bratrance Pána Ježíše; odůvodňuje se to tím, že slova „bratr“ nebo „sestra“ mají v Písmě svatém širší význam a znamenají vůbec blízké příbuzné, i když to nejsou přímo bratři nebo sestry. Účelem čtyř evangelií bylo zachytit podle vnuknutí božího hlavní události ze života Pána Ježíše, jakož i hlavní obsah jeho učení, ne však zabývat se popisem rodinného života svatého Josefa; proto evangelia neobsahují žádných zpráv, z nichž by bylo lze bezpečně stanovit, zdali svatý Josef byl ustavičným panicem anebo vdovcem. Nezbyvá než přihlížet ke starému ústnímu podání, a to jej považuje za vdovce.
- *** III. Bohorodici byla Panna Maria nazývána záhy. Když někteří začali tvrdit, že by se měla nazývat Kristorodici a ne Bohorodici, a když z toho nastaly v církvi veliké spory, rozhodl v roce 431 třetí všeobecný sněm církevní, že název Bohorodice je správný, neboť Pán Ježíš Kristus, třeba se z Panny Marie narodil jen podle své lidské přirozenosti, jest jako osobnost Bohem, který se vtělil, a vtělením nepřestal být Bohem.
- IV. Pravoslavná církev nazývá přesvatou Bohorodici také rychlou přimlůvkyní, poněvadž se rychle přimlůvila za novomanžele v Káně Galilejské, třeba nebyla od nich o to ani požádána, a my doufáme, že i za nás se tak ochotně a rychle přimlouvá.

Čtvrtý článek symbolu víry

O utrpení a smrti Pána Ježíše.

224. Jak zní čtvrtý článek symbolu víry?

Čtvrtý článek symbolu víry zní: „Jenž za nás ukřižován jest pod Pontským Pilátem, trpěl i pohřben jest.“

225. Trpěl Pán Ježíš dobrovolně a z lásky nebo z donucení?

Pán Ježíš trpěl dobrovolně a z lásky.

* 226. Odkud víme, že Pán Ježíš trpěl dobrovolně?

Že Pán Ježíš trpěl dobrovolně, víme z následujícího:

1. on sám řekl, že pokládá duši svou sám od sebe, to jest dobrovolně ([Jan 10, 17-18](#));
2. ačkoli věděl, že bude ukřižován, a mohl se tomu vyhnout, neučinil toho, ale šel svému utrpení vstříc ([Mat. 20, 18-19](#); [Mat. 26, 2](#));
3. když služebníci velekněze přišli do zahrady getsemanské, aby ho zajali, sám se jich tázal, koho hledají, a po jejich odpovědi, že hledají Ježíše Nazaretského, řekl jim: „Já jsem to!“ a dal se zajmout ([Jan 18, 3-8](#));
4. když apoštol Petr chtěl ho bránit mečem, přikázal mu, aby meč schoval do pochvy, a pravil: „Což nemám píti kalicha, kterýž mi dal Otec?“ ([Jan 18, 11.](#))

* 227. Bylo dobrovolné sebeobětování a utrpení zaslíbeného Mesiáše již ve Starém Zákoně předpověděno?

Dobrovolné sebeobětování a utrpení zaslíbeného Mesiáše bylo již ve Starém Zákoně předpověděno, a to hlavně prorokem Izaiášem, který napsal:

1. že Mesiáš bude raněn pro přestoupení a nepravosti naše ([Iz. 53, 5](#));
2. že neotevře úst svých, až bude veden jako beránek k zabití, to jest, že se obětuje, protože sám to bude chtít ([Iz. 53, 7](#));
3. že položí duši svou v oběť za hřích ([Iz. 53, 10](#)).

- * **228. Řekl Pán Ježíš o sobě, že je zaslíbeným Mesiášem?**
Pán Ježíš řekl o sobě, že je zaslíbeným Mesiášem, a to v rozmluvě se ženou Samaritánkou. Tato žena pravila: „Vím, že Mesiáš přijde (kterýž slove Kristus)“; a Pán Ježíš jí odpověděl: „Já to jsem, kterýž mluvím s tebou.“ ([Jan 4, 25-26.](#))
- * **229. Řekl i sám Pán Ježíš, že utrpení jeho bylo předpověděno proroky?**
I sám Pán Ježíš řekl, že utrpení jeho bylo předpověděno proroky, a to když naposled vstupoval do Jerusalema.
- * **230. Kterými slovy to řekl Pán Ježíš?**
Pán Ježíš to řekl těmito slovy: „Aj, vstupujeme do Jerusalema, a naplnit' se všechno Synu člověka, což psáno jest skrze proroky. Nebo vydán bude pohanům a bude vysmíván a pohaněn i poplíván. Budou ho bičovat, zabijí ho, ale třetího dne vstane z mrtvých.“ ([Luk. 18, 31-33.](#))
- * **231. Odkud víme, že Pán Ježíš se obětoval z lásky k nám?**
Že Pán Ježíš se obětoval z lásky k nám, víme z jeho vlastních výroků, neboť
1. pravil: „Já jsem ten pastýř dobrý; dobrý pastýř duši svou pokládá za ovce“ ([Jan 10, 11](#));
  2. pravil: „Jakož miloval mne Otec, i já miloval jsem vás,“ a „většího milování nad to žádný nemá, než kdo by duši svou položil za přátele své“ ([Jan 15, 9](#); [Jan 15, 13](#));
  3. též apoštol Jan se vyslovil o Pánu Ježíši: „Po tomto jsme poznali lásku, že on duši svou za nás položil.“ ([1.Jan 3, 16.](#))
- 232. Kdo byl Pontský Pilát?**
Pontský Pilát byl místodržitelem římského císaře v zemi judské neboli židovské, která tehdy byla přičleněna k říši římské.
- 233. Proč se děje v symbolu víry zmínka o Pontském Pilátovi?**
V symbolu víry děje se zmínka o Pontském Pilátovi, protože on to byl, který odsoudil Pána Ježíše k smrti na kříži.
- 234. Proč Pontský Pilát odsoudil Pána Ježíše k smrti na kříži?**
Pontský Pilát odsoudil Pána Ježíše k smrti ukřižováním na hrozby a naléhání židovských kněží a zákoníků, ačkoliv na něm, jak sám pravil, žádné viny nenalezl, a odsoudil ho tedy nespravedlivě. ([Jan 18, 38.](#))
- * **235. Proč zanevřeli židovští kněží a zákoníci na Pána Ježíše?**
Židovští kněží a zákoníci zanevřeli na Pána Ježíše,
1. protože jim vytýkal, že nekonají svých povinností tak, aby to odpovídalo vůli boží ([Mat. hl. 23](#)):
  2. protože lid se od nich odvracel a šel za Pánem Ježíšem. ([Luk. 21, 38](#); [Luk. 22, 2](#); [Jan 11, 45-48](#); [Jan 12, 10-11.](#))
- * **236. Z čeho obviňovali židovští kněží a zákoníci Pána Ježíše?**
Židovští kněží a zákoníci obviňovali Pána Ježíše hlavně z těchto věcí:
1. že se prohlašuje za Syna božního a činí se Bohem, v čemž viděli rouhání, ovšem neprávem, neboť on je skutečně Syn boží a pravý Bůh ([Mat. 26, 63-65](#); [Luk. 22, 70](#); [Jan 10, 33](#); [Jan 19, 7](#));
  2. že se prohlašuje za krále židovského ve smyslu světského panovníka ([Jan 18, 33](#); [Jan 19, 12](#)), což nebyla pravda, neboť Pán Ježíš pravil, že království jeho není z tohoto světa. ([Jan 18, 36](#));
  3. že brání platit římskému císaři daň ([Luk. 23, 2](#)), zatím co naopak Pán Ježíš s důrazem prohlásil: „Dávejtež, co jest císařovo, císaři, a co božního, Bohu.“ ([Mat. 22, 16-21](#)).
- 237. Jaké bylo utrpení Pána Ježíše?**
Utrpení Pána Ježíše bylo tělesné i duševní.
- * **238. Jak trpěl Pán Ježíš tělesně?**
Pán Ježíš trpěl tělesně takto:
1. byl zajat a svázán ([Jan 18, 12](#));
  2. byl bit u židovského velekněze Annáše i v paláci Pontského Piláta ([Luk. 22, 63](#); [Mar. 15, 19-20](#); [Jan 18, 22](#));
  5. byl bičován a trním korunován ([Mat. 27, 26-30](#); [Mar. 15, 17](#); [Jan 19, 2-3](#));

4. nesl těžký kříž na popraviště ([Jan 19, 17](#));
  5. byl hřeby přibit na kříž a měl až do okamžiku smrti strašné bolesti.
- * 259. Jak trpěl Pan Ježíš duševně?**
Pán Ježíš trpěl duševně takto:
1. byl zrazen od apoštola Jidáše ([Luk. 22, 48](#));
  2. byl zapřen od apoštola Petra ([Luk. 22, 56-60](#));
  3. byl opuštěn od většiny apoštolů a učedníků, kteří se rozprchli, podle slov: „Bíti budu pastýře a rozprchnou se ovce“ ([Mat. 26, 31](#));
  4. byl posmíván, když byl souzen, i když už visel na kříži ([Luk. 22, 63](#); [Mar. 15, 20](#); [Luk. 23, 35](#));
  5. byl připočten k lotrům, s nimiž byl ukřižován ([Mar. 15, 27-28](#));
  6. věděl, že mnozí zůstanou k němu lhostejni a na věky zahynou ve své nevěře a hříšnosti.
- 240. Kdo pomohl Pánu Ježíši nést kříž?**
Kříž pomohl nést Pánu Ježíši Šimon Cyrenský. ([Luk. 23, 26](#).)
- 241. Kdo plakal nad Pánem Ježíšem, když nesl kříž na popraviště?**
Když Pán Ježíš nesl kříž na popraviště, plakaly nad ním mnohé ženy jerusalemské. ([Luk. 23, 27](#).)
- 242. Co řekl Pán Ježíš ženám, které nad ním plakaly?**
Ženám, které nad ním plakaly, řekl Pán Ježíš: „Dcery jerusalemské, neplačte nade mnou, ale samy nad sebou plačte a nad svými dětmi.“ ([Luk. 23, 28](#).)
- 243. Kde a kterého dne v týdnu byl Pán Ježíš ukřižován?**
Pán Ježíš byl ukřižován nedaleko od Jerusalema na Golgotě, kde bylo popraviště, a to v den páteční.
- 244. Co znamená slovo Golgota?**
Slovo Golgota znamená tolik, co „místo lebek“.
- * 245. Proč se to místo nazývalo místem lebek?**
To místo se nazývalo místem lebek, protože na něm leželo mnoho lebek a kostí z popravených, neboť popravení, pokud nebyli Židy, nebyli pohřbíváni, nýbrž jejich těla byla ponechávána na pospas divé zvěři.
- 246. Co činili nepřátelé Pána Ježíše, když ve velkých mukách visel na kříži?**
Když Pán Ježíš ve velkých mukách visel na kříži, nepřátelé jeho se mu posmívali a rouhali.
- 247. Jak odpověděl ukřižovaný Spasitel na rouhání svých nepřátel?**
Ukřižovaný Spasitel odpověděl na rouhání svých nepřátel tím, že se za ně modlil: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ ([Luk. 23, 34](#).)
- 248. Jak se zachovali lotři, kteří byli s Pánem Ježíšem ukřižováni?**
Lotři, kteří byli s Pánem Ježíšem ukřižováni, zachovali se takto: lotr ukřižovaný po levici Kristově souhlasil s rouhači a také se Pánu Ježíši rouhal, avšak lotr ukřižovaný po pravici pokáral ho za to slovy: „Ani ty se Boha nebojíš?“ a nato prosil Pána Ježíše: „Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého.“ ([Luk. 23, 39-42](#).)
- 249. Jak odpověděl Pán Ježíš na prosbu pravého lotra?**
Na prosbu pravého lotra odpověděl Pán Ježíš: „Amen, pravím tobě, ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ ([Luk. 23, 43](#).)
- 250. Co se stalo v době, kdy Pán Ježíš na kříži umíral?**
V době, kdy Pán Ježíš na kříži umíral, nastalo zatmění slunce a zemětřesení, a také opona, která ve chrámě jerusalemském visela mezi svatyní a velesvatyní, roztrhla se ve dvě. ([Luk. 23, 45](#) a [Mat. 27, 51](#).)
- 251. Komu doporučil ukřižovaný Spasitel svou přesvatou matku?**
Ukřižovaný Spasitel doporučil svou přesvatou Matku svému miláčku, svatému apoštolu Janovi; oba stáli pod křížem ještě s Marií Magdalenou a jinými zbožnými učednicemi Spasitelovými.
- * 252. Kterými slovy doporučil Pán Ježíš svou přesvatou Matku svatému Janovi?**
Pán Ježíš doporučil svou přesvatou Matku svatému Janovi slovy: „Hle, Matka tvá,“ jí pak řekl:

„Hle, syn tvůj.“ A od té doby přijal ji svatý Jan k sobě. ([Jan 19, 26-27.](#))

253. Co zvolal Pán Ježíš na kříži bezprostředně před svou smrtí?

Bezprostředně před svou smrtí zvolal Pán Ježíš na kříži hlasem velikým: „Dokonáno jest! Otče, v ruce tvé poručím ducha svého.“ A nato skloniv hlavu, vypustil duši. ([Luk. 23, 46](#) a [Jan 19, 30.](#))

254. Co řekl o Pánu Ježíši setník, který velel vojákům při ukřižování?

Setník, který velel vojákům při ukřižování, řekl o Pánu Ježíši: „Jistě Syn boží byl tento!“ ([Mat. 27, 54.](#))

* 255. Proč se v symbolu víry praví „trpěl i pohřben jest“?

V symbolu víry se praví „trpěl i pohřben jest“, aby se zdůraznilo, že Pán Ježíš trpěl a umřel skutečně a ne pouze zdánlivě, jak někteří bludaři říkají.

* 256. Čím je dotvrzena skutečná smrt Pána Ježíše?

Skutečná smrt Pána Ježíše je dotvrzena tím, že při probodnutí jeho boku kopím nevyšla z rány pouze krev, nýbrž krev i voda, což je důkazem, že nastala smrt.

257. Kdo pohřbil mrtvé tělo Pána Ježíše?

Mrtvé tělo Pána Ježíše pohřbili dva členové velerady židovské, Josef z Arimatie a Nikodém, kteří byli přítomni při ukřižování a uvěřili v Pána Ježíše. ([Mat. 27, 57-58.](#))

258. Kam pohřbil Josef z Arimatie tělo Pána Ježíše?

Josef z Arimatie pohřbil tělo Pána Ježíše do svého vlastního, do skály vytesaného hrobu. ([Mat. 27, 59-60.](#))

259. Co si vyžádali židovští kněží a zákoníci od Piláta po pohřbení Pána Ježíše?

Po pohřbení Pána Ježíše vyžádali si židovští kněží a zákoníci od Piláta, aby dal hrob zapečetit a obsadit vojenskou stráží. ([Mat. 27, 62-66.](#))

*** 260. Proč Pán Ježíš položil dobrovolně život svůj za lidstvo?

Pán Ježíš položil dobrovolně život svůj za lidstvo:

1. aby za pýchu, požívačnost a neposlušnost, z nichž vzešel prvoročný hřích se všemi ostatními hříchy, přinesl sama sebe v pokornou oběť na odpuštění hříchů celého světa. ([1. Jan 2, 2](#); [1. Jan 2, 12](#));
2. aby vzav na sebe hříchy všech lidí touto svatou obětí, usmířil lidstvo s Bohem ([Řím. 5, 10](#));
3. aby obnovil v lidech obraz boží, který hříchem v sobě porušili ([Kol. 3, 10](#));
4. aby nás tak zachránil od věčného zavržení a zajistil nám život věčný a spásu. ([Jan 3, 15](#); [Řím. 5, 9.](#))

*** 261. Je správné učení, že Pán Ježíš vydal svůj vezdejší život na smrt za pravdu boží a dobro svých bližních?

Učení, že Pán Ježíš vydal svůj vezdejší život na smrt za pravdu boží a dobro svých bližních, je sice částečně správné, ale naprosto nedostačuje.

*** 262. Proč naprosto nedostačuje učení, že Pán Ježíš vydal svůj vezdejší život na smrt za pravdu boží a dobro svých bližních?

Učení, že Pán Ježíš vydal svůj vezdejší život na smrt za pravdu boží a dobro svých bližních, naprosto nedostačuje, poněvadž se v něm nečiní žádné zmínky o usmíření s Bohem, o odpuštění hříchů a o věčné spáse, což bylo nejdůležitějším účelem jeho smrti.

263. Obětoval se Pán Ježíš za všechny lidi?

Pán Ježíš se obětoval za všechny lidi, neboť apoštol Pavel praví, že Pán Ježíš dal sebe samého na vykoupení za všechny. ([1. Tim. 2, 6.](#))

* 264. Kdo má naději na věčné spasení, jež nám zajistil Pán Ježíš?

Na věčné spasení, jež nám zajistil Pán Ježíš, má naději:

1. kdo v Pána Ježíše celým srdcem věří a snaží se v jednotě s ním žít,
2. kdo v hodině smrti Pána Ježíše kajícně vyzývá.

* 265. Jakým znamením byl kříž před smrtí Pána Ježíše?

Před smrtí Pána Ježíše byl kříž znamením potupy, neboť k ukřižování byli odsuzováni jenom největší zločinci.

* 266. Jakým znamením stal se kříž po smrti Pána Ježíše?

Po smrti Pána Ježíše stal se kříž znamením spásy a vítězství, neboť Pán Ježíš svou smrtí na kříži zjednal nám spásu a zvítězil nad ďáblem, který svedl první lidi ke hříchu.

Poznámky:

- *** I. Za pravdu boží a dobro svých bližních umřelo již mnoho šlechtných a svatých lidí. Pán Ježíš však nebyl pouhým šlechtným a svatým člověkem, nýbrž je Synem božím v pravém slova smyslu. Žádný sebe dokonalejší člověk nemůže s nikoho sejmout hříchy a nemůže být nazván Beránkem božím, který snímá hříchy světa. Pán Ježíš však právem se tak nazývá.
- * II. Pán Ježíš bývá nazýván druhým Adamem, neboť co Adam při stvoření obdržel, ale hříchem ztratil, to Pán Ježíš obnovil.
- * III. Pán Ježíš trpěl jako člověk, neboť jednalo se o spásu lidí a o obnovení lidské přirozenosti, která vinou prarodičů upadla v otroctví hříchu. Proto musela u Pána Ježíše jako Bohočlověka být zúčastněna na utrpení jeho lidská a ne božská přirozenost, která nadto ani trpět nemůže a ani smrti není podrobena.
- IV. Má-li být kdo zachráněn z nebezpečí utopení nebo upálení v hořícím domě, musí se najít někdo, kdo kvůli jeho záchraně se obětuje a skočí do vody nebo do hořícího domu. Bez oběti není záchrany. Nelze se proto divit, že také Pán Ježíš sebe obětoval za spásu lidstva.
- * V. Svatý apoštol Pavel nás napomíná, abychom se snažili být účastníky utrpení Spasitelova. Kdo chce být Kristův, má podle slov tohoto apoštola ukřížovat, to jest přemáhat své tělo s vášněmi a s žádostmi ([Gal. 5, 24](#)), na příklad: jestli hněv nás pudí, abychom se mstili nepříteli, vzpomeňme si, jak Pán Ježíš na kříži se modlil za své nepřátele, a snažme se ho v tom následovat; tím způsobem ukřížujeme v sobě vašeň hněvu.
- VI. Myšlenka na utrpení a smrt Pána Ježíše má nás ponoukat k citům lásky a vděčnosti i k polepšení života. Kdo se nechce polepšit a setrvává v hříšném životě, ten dává najevo, že je mu utrpení Pána Ježíše lhostejno. Apoštol Pavel praví o člověku, který znovu a znovu hřeší, že znovu křížuje Pána Ježíše v sobě. ([Žid. 6, 6](#).)
- *** VII. Kříž zvolili křesťané hned od začátku na znamení své víry a učinili jej předmětem své úcty. Žehnali se znamením kříže, okrašlovali jím své domy i chrámy a modlivali se před ním. Tím se hlásili ke své víře a vyznávali ji. Tak jsme povinni činit i my. Kdo se za kříž stydí, stydí se za Pána Ježíše, a kdo se ke kříži hlásí, hlásí se k Pánu Ježíši, je nepochopitelné, jak může být mezi křesťany směr, který projevuje odpor proti znamení kříže. Totoho odporu nelze odůvodnit ničím, ani tím, že znamení kříže bylo někdy zneužíváno k nekřesťanským činům. Kdyby zneužívání mělo být dostatečným důvodem k zamítnutí toho, čeho je zneužíváno, pak by nic neobstálo, neboť špatní lidé dovedou zneužívat všeho: víry, naděje, lásky, náboženství, národnosti i jiných nejceněnějších hodnot. Šestý všeobecný sněm církevní zakázal v pravidle 73. malovat nebo mosaikovým způsobem znázorňovat kříž na podlaze, aby lidé po něm, třebas i jen náhodou, nešlapali.
- *** VIII. Druhý, třetí a čtvrtý článek symbolu víry je souhrnné a přitom krátce i výstižně vyjádřen písní: „Jednorozený Synu a Slovo boží, nesmrtelný, jenž jsi ráčil pro spasení naše přijati na se tělo od svaté Bohorodice a vždycky Panny Marie i státi se bez proměny (to jest bez proměny svého božství) člověkem, jenž jsi ukřížován byl, Kriste Bože náš, a smrtí smrt jsi potřel, jeden jsouci ze svaté Trojice, s Otcem i svatým Duchem spolu slavený, spasiš nás.“ Píseň ta se zpívá při svaté liturgii.

Pátý článek symbolu víry.

O zmrtvýchvstání Pána Ježíše Krista.

267. Jak zní pátý článek symbolu víry?

Pátý článek symbolu víry zní: „a třetího dne vstal z mrtvých podle Písem“.

268. Kterého dne vstal Pán Ježíš z mrtvých?

Pán Ježíš vstal z mrtvých třetího dne po své smrti na kříži, to jest v neděli časně zrána.

* 269. Odkud víme, že Pán Ježíš vstal z mrtvých v neděli?

Ze Pán Ježíš vstal z mrtvých v neděli, víme z Písma svatého, neboť ve všech čtyřech evangeliích se vypravuje, že zmrtvýchvstání Páně se stalo prvního dne po sobotě. ([Mat. 28, 1](#) a násl.: [Mar. 16, 2](#) a násl.; [Luk. 24, 1](#) a násl.; [Jan 20, 1](#) a násl.)

* 270. Nad kým zvítězil Pán Ježíš svým zmrtvýchvstáním?

Svým zmrtvýchvstáním zvítězil Pán Ježíš nad smrtí, hříchem a ďáblem.

*** 271. Jak zvítězil Pán Ježíš svým zmrtvýchvstáním nad smrtí?

Pán Ježíš zvítězil svým zmrtvýchvstáním nad smrtí tím, že porazil její vládu nad svým mrtvým tělem, ale i její vládu nade všemi mrtvými těly lidí, neboť apoštol Pavel praví: „Jako v Adamovi všichni umírají, tak v Kristu oživeni budou.“ ([1.Kor. 15, 22](#); [1.Kor. 15, 26](#).)

*** 272. Jak zvítězil Pán Ježíš svým zmrtnýchvstáním nad hříchem?

Pán Ježíš zvítězil svým zmrtnýchvstáním nad hříchem tím, že přemohl hříšnou zlobu svých nepřátel, ale i kletbu hříchu vůbec, neboť při jeho zmrtnýchvstání zazářilo nám z jeho hrobu odpuštění.

**273. Jak zvítězil Pán Ježíš svým zmrtnýchvstáním nad ďáblem?

Pán Ježíš zvítězil svým zmrtnýchvstáním nad ďáblem tím, že zlámal okovy hříchu, čímž přemožen byl i ďábel, který jest původcem hříchu.

274. Co je dokázáno zmrtnýchvstáním Pána Ježíše?

Zmrtnýchvstáním Pána Ježíše je dokázáno jeho božství i pravda jeho učení.

*** 275. Co znamenají slova „podle Písem“?

Slova „podle Písem“ znamenají, že Pán Ježíš vstal z mrtvých, jak to bylo naznačeno v Písmě svatém Starého Zákona.

*** 276. Ve kterých knihách Starého Zákona je zmrtnýchvstání Pána Ježíše naznačeno?

Zmrtnýchvstání Pána Ježíše je ve Starém Zákoně naznačeno :

1. v knize Žalmů, kde se praví: „Nenecháš duše mé v podsvětí, aniž dopustíš svatému svému viděti porušení“ ([Ž. 16, 10](#));
2. v knize Jonáše proroka, v níž se vypravuje, jak Jonáš zůstal tři dny v útrokách veliké ryby a pak byl od ní vyvržen, což sám Pán Ježíš prohlásil za znamení svého zmrtnýchvstání. ([Jon. 2, 1](#); [Jon. 2, 11](#); [Mat. 12, 38-40](#).)

277. Stýkal se Pán Ježíš po svém zmrtnýchvstání s apoštoly a učedníky svými?

Po svém zmrtnýchvstání stýkal se Pán Ježíš s apoštoly a učedníky svými.

278. Která setkání Pána Ježíše s apoštoly a učedníky po jeho zmrtnýchvstání jsou v Písmě svatém zaznamenána?

V Písmě svatém jsou zaznamenána tato setkání Pána Ježíše s apoštoly a učedníky po jeho zmrtnýchvstání:

1. s Marií Magdalenou ([Jan 20, 11-18](#)),
2. s jinými učednicemi ([Mat. 28, 9](#)),
3. se dvěma učedníky, jdoucími do městečka Emmauz ([Luk. 24, 13-33](#)),
4. s apoštolem Šimonem-Petrem ([Luk. 24, 34](#); 1.Kor. 15,5),
5. se shromážděním apoštolů a učedníků, když mezi nimi nebyl apoštol Tomáš ([Jan 20, 19-24](#)),
6. se shromážděním apoštolů a učedníků za přítomnosti apoštola Tomáše ([Jan 20, 26-29](#)),
7. s apoštoly a učedníky u moře tiberiadského neboli galilejského ([Jan 21, 1-14](#)),
8. se shromážděním pěti set učedníků ([1.Kor. 15, 6](#)),
9. s apoštolem Jakubem ([1.Kor. 15, 7](#)),
10. znovu se shromážděnými apoštoly a učedníky ([Luk. 24, 36-49](#)),
11. se shromážděním apoštolů při jeho nanebevstoupení ([Luk. 24, 50-51](#)).

*** 279. Nebyl to u apoštolů a učedníků Páně snad jen sebeklam, a snad se jen domnívali, že Pána Ježíše vidí?

U apoštolů a učedníků Páně nebyl to sebeklam, neboť

1. nebyli lehkověrní,
2. je vyloučeno, aby všichni měli stejné vidění, kdyby to vidění bylo klamné,
3. nejen ho viděli, ale s ním i mluvili a dotýkali se ho.

*** 280. Odkud víme, že apoštolé a učedníci Páně si nepočínali lehkověrně?

Že apoštolé a učedníci Páně si nepočínali lehkověrně, víme z Písma svatého, neboť se tam vypravuje,

1. že nevěřili Marii Magdaleně, když od ní slyšeli, že Pána Ježíše opět živého viděla, a uvěřili jí, až Pána Ježíše sami viděli ([Mar. 16, 11](#));
2. apoštol Tomáš nevěřil ani celému sboru apoštolů a učedníků, když mu vypravovali, že Pán Ježíš byl mezi nimi, naopak pravil, že neuvěří, dokud Pána Ježíše sám nevidí a dokud nevloží prst svůj v místo hřebů a ruku svou dokud nevloží v ránu jeho boku ([Jan 20, 19-25](#)).

- *** 281. Přesvědčil se apoštol Tomáš, že ostatní apoštolé a učedníci mluvili pravdu o zmrtvýchvstání Pána Ježíše?**
Apoštol Tomáš se přesvědčil, že ostatní apoštolé a učedníci mluvili pravdu o zmrtvýchvstání Pána Ježíše, neboť po osmi dnech nato spatřil ho i on sám společně s ostatními učedníky.
- * 282. Co učinil apoštol Tomáš, když Pána Ježíše spatřil zmrtvýchvstalého?**
Když apoštol Tomáš spatřil Pána Ježíše zmrtvýchvstalého, zvolal: „Pán můj a Bůh můj!“ ([Jan 20, 28.](#))
- * 283. Proč se Pán Ježíš po svém zmrtvýchvstání stýkal se svými apoštolý a učedníky?**
Pán Ježíš se po svém zmrtvýchvstání stýkal se svými apoštolý a učedníky,
1. aby je ve víře utvrdil,
2. aby je ještě poučoval o tajemstvích království božího a též o tom, jak mají budovat jeho svatou církev. ([Skut. 1, 3.](#))
- * 284. Jest křesťanem, kdo nevěří ve zmrtvýchvstání Pána Ježíše?**
Kdo nevěří ve zmrtvýchvstání Pána Ježíše, není křesťanem.
- *** 285. Proč není křesťanem ten, kdo nevěří ve zmrtvýchvstání Pána Ježíše?**
Kdo nevěří ve zmrtvýchvstání Pána Ježíše, není křesťanem proto, že tím současně popírá jeho božství; kdyby věřil v božství Pána Ježíše, nemohl by popírat jeho vzkříšení, neboť u Boha není nic nemožného.
- *** 286. Stačí zmrtvýchvstání Pána Ježíše chápat jen tak, že je tím míněno vítězství jeho učení, ne však jeho tělesné zmrtvýchvstání?**
Nestačí chápat zmrtvýchvstání Pána Ježíše jen tak, že je tím míněno vítězství jeho učení, ne však jeho tělesné zmrtvýchvstání, neboť kdyby nebyl Pán Ježíš tělesně z mrtvých vstal,
1. nebylo by jistoty, že nás skutečně spasil,
2. nebylo by ani jeho učení zvítězilo.
- *** 287. Jak se vyslovil svatý apoštol Pavel o zmrtvýchvstání Pána Ježíše?**
Svatý apoštol Pavel vyslovil se o zmrtvýchvstání Pána Ježíše v tom smyslu, že bez tohoto zmrtvýchvstání marné by bylo kázání apoštolů a marná by byla i víra křesťanů. ([1.Kor. 15, 14.](#))
- 288. Jak dlouho zůstal Pán Ježíš po svém zmrtvýchvstání na zemi?**
Po svém zmrtvýchvstání zůstal Pán Ježíš na zemi čtyřicet dní.

Poznámky:

- *** I.** Kdyby nebyl Pán Ježíš z mrtvých vstal, nebyla by se víra křesťanská ujala. Kdyby byl život jeho býval navždy ukončen na Golgotě a ve hrobě, do něhož jeho mrtvé tělo bylo položeno, bylo by tříleté jeho působení zůstalo jen pouhou pomíjející událostí, jak si toho přáli jeho odpůrci. Víra samých apoštolů byla by pominula. Zmrtvýchvstání Pána Ježíše však způsobilo, že strašné jejich velkopáteční zážitky změnilo se v jáсот, nadšení a odhodlání učinit vše pro rozšíření jeho učení mezi lidmi a obětovat i životy za pravdu tohoto učení. Sebeklam nebyl by býval s to, aby z něho povstalo něco tak velkolepého, jako je církev křesťanská.
- * II.** Pán Ježíš vyšel z hrobu v oslaveném těle a nesmrtelný. Jeho zmrtvýchvstání je hlavním základem pravoslavné víry. Proto Pascha, to jest svátek jeho vzkříšení, je největším svátkem a střediskem celého církevního roku. Tu služby boží jsou plny jáсотu: „Vstal z mrtvých Kristus!“ Je to i svátek vzájemného odpuštění a usmíření. Stává se často, že k sobě přistupují a usmířují se i největší nepřátelé, když slyší zpěv: „Jest vzkříšení den povznesme se slavností a druh druhu obejměme! Říkejme „bratří“ také těm, kdož nás nenávidí, odpuštěme vše pro vzkříšení a takto zvolíme: Vstal z mrtvých Kristus, smrti smrt překonal a jsoucím ve hrobech život daroval.“
- * III.** Vzkříšení Pána Ježíše oslavujeme hlavně o svátcích velikonočních, a to celý týden; ale připomínáme si je též každou neděli. V ruském jazyku se proto nedělní den nazývá „voskresenie“, to jest vzkříšení.

Šestý článek symbolu víry.

O nanebevstoupení Pána Ježíše.

289. Jak zní šestý článek symbolu víry?

Šestý článek symbolu víry zní: „Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Otce.“

290. Kdy vstoupil Pán Ježíš na nebesa?

Pán Ježíš vstoupil na nebesa čtyřicátého dne po svém zmrtvýchvstání. ([Mar. 16, 19;](#) [Luk. 24, 51;](#)

[Skut. 1, 2.\)](#)

* 291. Vstoupil Pán Ježíš na nebesa jakožto člověk?

Pán Ježíš vstoupil na nebesa jakožto člověk, neboť jakožto Bůh byl vždy a je vždy všude, i na nebesích.

* 292. Proč Pán Ježíš vstoupil na nebesa?

Pán Ježíš vstoupil na nebesa,

1. aby po vykonání vykupitelského díla byl oslaven,
2. aby nám připravil místo u Otce nebeského, budeme-li opravdovými křesťany.

* 293. Jak třeba rozumět slovům „sedí na pravici Otce“?

Slovům „sedí na pravici Otce“ třeba rozumět obrazně a duchovně, to jest, že Pán Ježíš vládne všemu světu společně s Bohem Otcem a se svatým Duchem.

Poznámky:

- * I. „Takového máme nejvyššího kněze, kterýž se posadil na pravici trůnu velebnosti v nebesích.“ ([Žid. 8, 1.](#))
- * II. „Ten, kterýž sestoupil, onť jest, kterýž i vstoupil vysoko nade všechna nebesa, aby naplnil všechno.“ ([Ef. 4, 10.](#))
- * III. „V domě Otce mého příbytkové mnozí jsou... Jdu, abych vám připravil místo; a když odejdu a připravím vám místo, zase přijdu a poberu vás k sobě samému, abyste, kde jsem já, i vy byli.“ ([Jan 14, 2-3.](#)) – Tyto příbytky u Otce nebeského jest nutno chápat duchovně, ne hmotně.

Sedmý článek symbolu víry.

O druhém příchodu Pána Ježíše.

294. Jak zní sedmý článek symbolu víry?

Sedmý článek symbolu víry zní: „a zase přijde se slávou soudit živých i mrtvých, jehož království nebude konce.“

295. Kdy přijde Pán Ježíš soudit živých i mrtvých?

Pán Ježíš přijde soudit živých i mrtvých v poslední den, to jest při konci světa. ([Mat. 13, 39.](#))

296. Jak přijde Pán Ježíš k poslednímu soudu?

Pán Ježíš přijde k poslednímu soudu slavně a jako nebeský král v průvodu andělů. ([Mat. 25, 31.](#))

297. Jaký bude poslední soud Pána Ježíše?

Poslední soud Pána Ježíše bude spravedlivý a veřejný, tedy pro dobré radostný a pro hříšníky hrozný.

298. Bude Pán Ježíš v poslední den soudit všechny lidi?

Pán Ježíš bude v poslední den soudit všechny lidi bez výjimky. ([Mat. 25, 32.](#))

299. Co bude Pán Ježíš soudit?

Pán Ježíš bude souditi

1. všechny skutky každého člověka, dobré i zlé, jež vykonal v celém svém pozemském životě ([Mat. 16, 27](#)),
2. všechna slova a tajné myšlenky i žádosti naše. ([Mat. 12, 37](#); [Mat. 12, 36](#); [1.Kor. 4, 5.](#))

300. Proč bude Pán Ježíš soudit všechny lidi?

Pán Ježíš bude soudit všechny lidi,

1. aby veškerému lidstvu ukázal své vítězství nad zlem a svou božskou moc i slávu,
2. aby každý člověk obdržel odplatu podle toho, k čemu používal svého pozemského života a všeho ostatního, co od Boha obdržel.

301. Co se stane s lidmi po posledním soudu?

Po posledním soudu stanou se spravedliví plně účastni věčné blaženosti a slávy, zatvrzelí hříšníci pak budou od Boha navždy zavrženi. ([Mat. 25, 46.](#))

302. Víme, kdy bude konec světa?

Kdy bude konec světa, nevíme, neboť nám toho Pán Ježíš nezjevil; proto máme žít tak, abychom na poslední soud byli vždy připraveni. ([Mat. 24, 37](#); [Mat. 24, 36](#); [Mat. 25, 13.](#))

- * **303. Co znamenají slova „jehož království nebude konce“?**
Slova „jehož království nebude konce“ znamenají, že moc i sláva Pána Ježíše bude trvat na věky. ([1.Tim. 6, 15-16](#); [Zjev. 17, 14](#).)
- * **304. Soudí Bůh lidi i před koncem světa?**
Bůh soudí lidi i před koncem světa, a to hned po smrti, každého zvlášť a soukromě. ([Luk. 16, 19-31](#).)
- 305. Co se děje s člověkem po smrti?**
Po smrti se tělo člověkově rozkládá, a duše jeho odchází před soukromý soud boží.
- * **306. Obdrží lidé úplnou odměnu nebo úplný trest hned po soukromém soudu?**
Úplné odměny a úplného trestu neobdrží lidé hned po soukromém soudu, nýbrž až po soudu posledním, neboť na odměně a trestu má být podle spravedlnosti zúčastněna nejen duše, ale i tělo, a to se stane až po všeobecném vzkříšení.

Poznámky:

- I. O svém druhém příchodu pravil Pán Ježíš: „Když pak přijde Syn člověka ve slávě své. a všichni svatí andělé s ním, tehdy se posadí na trůnu velebnosti své.“ ([Mat. 25, 31](#).)
- *** II. Také o posledním soudu hovořil Pán Ježíš, a jeho slova jsou i podrobně zaznamenána v evangeliu Matoušově ([Mat. 25, 31-46](#)). Při té příležitosti vyslovil se též o tom, že spravedliví přijdou podle jeho spravedlivého rozhodnutí do života věčného, nespravedliví pak do trápení věčného.
- * III. Apoštol Pavel píše: „My všichni musíme se ukázat před soudnou stolicí Kristovou, aby každý obdržel to, co byl v těle vykonal, buď dobré nebo zlé.“ ([2.Kor. 5, 10](#).) Dále praví apoštol Pavel, že Pán Ježíš, až přijde, osvítlí věci, které byly skryty v temnotě. ([1.Kor. 4, 5](#).)
- IV. Po prvé přišel Pán Ježíš na svět jako chudé dítě; po druhé však přijde s velikou slávou a velebností.
- *** V. Třebas Pán Ježíš nezjevil dobu konce světa, přece naznačil, co bude tomu konci předcházet: umenšení víry a lásky mezi lidmi, rozmnožení nepravosti a pohoršení, jakož i příchod člověka, který se bude vydávat za druhého Krista, ve skutečnosti však bude nepřítelem Kristovým čili Antikristem (Protikristem), začez vezme i odplatu svou a bude zničen jasně druhého příchodu Pána Ježíše. ([2.Sol. 2, 3-8](#).) Nepřijde však konec světa dříve, dokud nebudou všechny národy světa obeznámeni s evangeliem Kristovým. ([Mat. 24, 14](#).)
- * VI. Království Kristovo je trojí:
  1. celý vesmír,
  2. věřící na zemi,
  3. blažení v nebi.
 Pán Ježíš je vládcem všech. Apoštol Pavel nazývá ho jediným mocnářem, králem nad králi a pánem nad pány, jemuž přísluší čest a kralování věčné. ([1.Tim. 6, 15-16](#).)
- *** VII. Budoucí příchod Pána Ježíše ke všeobecnému soudu bude vrcholným doplněním jeho zmrtvýchvstání a nanebevstoupení a bude znamenat jeho úplné vítězství nad zlem i konečné vítězství dobra.

Osmý článek symbolu víry.

a) O Duchu svatém.

- 307. Jak zní osmý článek symbolu víry?**
Osmý článek symbolu víry zní: „I v Ducha svatého, Pána, oživujícího, jenž od Otce pochází a s Otcem i Synem stejně ctěn a slaven jest a mluvil skrze proroky“.
- 308. Co je Duch svatý?**
Duch svatý je třetí božská osoba.
- *** **309. Je správné učení, že Duch svatý není třetí božskou osobou a pravým Bohem, nýbrž že je to jen duševní stav člověka zbožného?**
Učení, že Duch svatý není třetí božskou osobou a není pravým Bohem, nýbrž že je to jen duševní stav člověka zbožného, není správné, neboť Pán Ježíš i apoštolé mluvili o Duchu svatém jako o skutečné osobě.
- 310. Jak nazývá Pán Ježíš Ducha svatého?**
Pán Ježíš nazývá Ducha svatého Utěшитelem, který naučí apoštolé všemu: tak možno mluvit jen o skutečné osobě. ([Jan 14, 26](#).)

*** 311. Ze kterých slov apoštolských vysvítá, že Duch svatý jest osoba?

Že Duch svatý jest osoba, vysvítá ze slov apoštola Pavla, který pravil biskupům shromážděným v Miletě: „Budtež tedy sebe pilní i všeho stáda, v němž Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste pásli církev boží!“ Ustanovovat biskupy může jen živá osoba. ([Sk. 20, 28.](#))

312. Proč nazýváme Ducha svatého Pánem?

Ducha svatého nazýváme Pánem, abychom vyznali, že jest pravý Bůh.

313. Proč nazýváme Ducha svatého oživujícím?

Ducha svatého nazýváme oživujícím, protože uděluje lidem duchovní život. ([Ž. 104, 30](#); [Řím. 8, 26](#); [1.Kor. 12, 3](#); [1.Kor. 12, 7-11.](#))

314. Co vyznáváme slovy „jenž od Otce pochází“?

Slovy „jenž od Otce pochází“ vyznáváme, že Duch svatý pochází od Boha Otce, a to od věčnosti.

315. Odkud víme, že Duch svatý pochází od Boha Otce?

Že Duch svatý pochází od Boha Otce, víme od Pána Ježíše, který pravil: „Když pak přijde ten Utěšitel, kteréhož já pošlu vám od Otce, Duch pravdy, kterýž od Otce pochází, ten svědectví bude vydávati o mně. ([Jan 15, 26.](#))

316. Co vyznáváme slovy „s Otcem i Synem stejně ctěn a slaven jest“?

Slovy „s Otcem i Synem stejně ctěn a slaven jest“ vyznáváme, že Duch svatý jest roven Bohu Otci i Synu, a že mu přísluší stejná čest a sláva, jako první a druhé božské osobě.

317. Co vyznáváme slovy „mluvil skrze proroky“?

Slovy „mluvil skrze proroky“ vyznáváme, že Duch svatý svými vnuknutími zjevoval prorokům Starého Zákona, co mají mluvit, a že tedy ve slovech starozákonních proroků jest obsaženo zjevení boží. ([2.Petr 1, 21.](#))

318. Kdy sestoupil Duch svatý na apoštoly?

Duch svatý sestoupil na apoštoly v padesátý den po zmrtvýchvstání Pána Ježíše, to jest ve svatou Padesátnici. ([Skut. 2, 1-4.](#))

319. Na který den v týdnu připadla svatá Padesátnice?

Svatá Padesátnice připadla na neděli.

Poznámky:

- I. Ve Skutcích svatých apoštolů ([Sk. 5, 3-4](#)) se vypravuje, že apoštol Petr vytkl Ananiáši: „Proč naplnit satan srdce tvé, abys lhal Duchu svatému...? Nezalhal jsi lidem, ale Bohu.“
- * II. V žalmu 104, v. 30 se praví: „Vysíláš Ducha svého ... a obnovuješ tvář země.“ – Apoštol Pavel napsal, že Duch jest pomocen našim mdlobám ([Řím. 8, 26](#)), dále že žádný nemůže říci „Pán Ježíš“, než jedině v Duchu svatém ([1.Kor. 12, 3](#)), a že Duch svatý uděluje různé dary, jako: dar moudrosti, proroctví a jiné. To všechno znamená, že Duch svatý nás duchovně oživuje. ([1.Kor. 12, 7-11.](#))
- *** III. Slova Pána Ježíše nikdo není oprávněn doplňovat nebo opravovat. Druhý všeobecný sněm církevní zabýval se důkladně učením o Duchu svatém a vzal v úvahu všechny výroky svatého ústního podání i bible o Duchu svatém; proto právě i trval na tom, že Duch svatý pochází od Otce (a ne též od Syna). Třetí všeobecný sněm církevní zakázal měnit nebo doplňovat vyznání víry. Přesto však ve velké části křesťanů vyznání bylo změněno doplňkem, že Duch svatý pochází i ze Syna. Pravoslavná církev trvá na slovech Pána Ježíše.
- IV. Apoštolé Pavel i Petr napsali, že Duch svatý mluvil skrze proroka Izaiáše ([Sk. 28, 25](#)), a že proroctví nikdy nepocházelo z lidské vůle, nýbrž z puzení Ducha svatého. ([2.Petr 1, 21.](#))
- V. Duch svatý mluvil také skrze apoštoly. Symbol víry se v tomto článku o apoštolech nezmiňuje, neboť žádný křesťan nepochybuje o tom, že apoštolé mluvili z vnuknutí Ducha svatého, který na ně sestoupil.

b) O milosti boží.

* 320. Kterak Duch svatý uděluje lidem duchovní život?

Duch svatý uděluje lidem duchovní život tím, že jim dává milost boží.

* 321. Co je milost boží?

Milost boží je duchovní síla, která nám pomáhá dosáhnout spasení.

* 322. Jak se ještě jinak nazývá milost boží?

Milost boží se ještě jinak nazývá blahodát', to jest blahý dar.

- * **323. Jest nám milost boží potřebná?**
Milost boží jest nám nezbytně potřebná, neboť bez ní člověk v duchovním ohledu vadne a usychá, jako rostlina bez deště a bez rosy nebeské.
- * **324. Kdy hlavně nabýváme milosti boží?**
Milosti boží nabýváme hlavně, když se zbožně modlíme, zvláště pak když opravdově přijímáme svaté tajiny neboli svátosti.
- * **325. Co máme činit, aby v nás stále přebývala milost boží?**
Aby v nás stále přebývala milost boží, máme se varovat hříchu.
- * **326. Jest možno opět milosti boží nabýt, když jsme byli tak nešťastni, že jsme jí těžkým hříchem pozbyli?**
Když jsme byli tak nešťastni, že jsme milosti boží těžkým hříchem pozbyli, jest možno opět jí nabýt zbožným přijetím svaté tajiny pokání.
- * **327. Kterou modlitbou má pravoslavný křesťan denně vzývat Ducha svatého?**
Pravoslavný křesťan má denně vzývat Ducha svatého modlitbou: „Králi nebeský“.

Poznámky:

- * I. Milost boží se v nás rozmnožuje přijetím kterékoli svaté tajiny, a též když zbožně a rozjímavě čteme Písmo svaté, ze srdce upřímného konáme skutky milosrdenství, zbožně se žehnáme a s věrou užíváme svěcených věcí.
- * II. Apoštol Pavel pravil: „Nevíte-li, že jste chrámem božím a že Duch boží přebývá ve vás?“ ([1.Kor. 3, 16.](#)) – O sobě pak samém se vyjádřil v téže epištole: „Milostí boží jsem, co jsem, a milost jeho, kteráž se mně stala, nebyla nadarmo.“ ([1.Kor. 15, 10.](#)) Kéž bychom i my všichni mohli říci, že milost boží v nás nebyla marná, a kéž by každý z nás byl chrámem Ducha svatého!
- * III. Duch svatý jest naším Posvětitel a Utěšitelem, neboť jeho milost nás posvěcuje a naplňuje nás útechou; Bůh Syn jest naším Vykupitelem, a Bůh Otec je Stvořitelem všeho.

Devátý článek symbolu víry.

a) O církvi vůbec.

- 328. Jak zní devátý článek symbolu víry?**
Devátý článek symbolu víry zní: „(Věřím) i v jednu, svatou, obecnou a apoštolskou církev.“
- 329. Co vyznáváme devátým článkem symbolu víry?**
Devátým článkem symbolu víry vyznáváme, že Pán Ježíš Kristus k posvěcení a k spáse lidí založil církev.
- *** **330. Co je církev?**
Církev je Bohem ustanovená společnost lidí, kteří:
  1. věří, že Pán Ježíš Kristus jest jednorozený Syn boží, který na sebe vzal člověčenství, aby spasil lidi,
  2. uznávají Pána Ježíše za svou společnou hlavu,
  3. v jednotě s Pánem Ježíšem tvoří společenství víry, naděje, lásky a svatých tajin,
  4. uznávají církevní řád, ustanovený od Pána Ježíše a chráněný řádně ustanovenými biskupy.
- *** **331. Co znamená slovo církev?**
Slovo „církev“ pochází od řeckého slova „kyriaké“ a znamená tolik, co společnost Páně, to jest společnost Pána a Boha našeho Ježíše Krista.
- 332. Jak se nazývají členové církve?**
Členové církve se nazývají křesťané.
- 333. Co znamená slovo křesťan?**
Slovo „křesťan“ pochází od slova „Kristus“ a znamená tolik, co učedník nebo vyznavač Kristův.
- * **334. Kdy vznikl název „křesťan“?**
Název „křesťan“ vznikl již za dob svatých apoštolů, a to ve městě Antiochii, kde ti, kdož věřili v Pána Ježíše, ponejprv začali se nazývat „křesťané“. ([Sk. 11, 26.](#))

- *** 335. Kdo přísluší k církvi pozemské a kdo k církvi nebeské?**
K církvi pozemské přísluší křesťané, kteří žijí na zemi, k církvi pak nebeské přísluší andělé a ti křesťané, kteří zesnuli v milosti boží.
- *** 336. Jest mezi církvi pozemskou a nebeskou jednota a společenství?**
Mezi církvi pozemskou a nebeskou jest jednota a společenství, neboť jejich společnou hlavou jest Pán Ježíš.
- *** 337. Jak se uskutečňuje společenství mezi církvi pozemskou a nebeskou?**
Společenství mezi církvi pozemskou a nebeskou se uskutečňuje vzájemnou láskou a vzájemnými prosbami a modlitbami jedněch za druhé.
- 338. Jak nazýváme vzájemné modlitební společenství členů církve pozemské a nebeské?**
Vzájemné modlitební společenství členů církve pozemské a nebeské nazýváme „obcování svatých“.
- 339. Kdo je pravoslavný křesťan?**
Pravoslavný křesťan je ten, kdo je platně pokřtěn a věří správně, co Bůh zjevil, jak je to uchováno ve svatém ústním podání a v Písmě svatém.
- * 340. Co jest úkolem církve?**
Úkolem církve jest:
1. neporušeně zachovávat starokřesťanské ústní podání,
  2. správně vykládat Písmo svaté a rozšiřovat je mezi všemi národy,
  3. kázáním slova božího, službami božími, svatými tajinami a křesťanskou kázní vést lidi k duchovní dokonalosti a svatosti.
- *** 341. Jak nazývá církev apoštol Pavel?**
Apoštol Pavel nazývá církev tělem Kristovým, jednotlivé pak členy církve nazývá údy těla Kristova. ([Ef. 1, 22-23](#); [1.Kor. 12, 27.](#))
- 342. Co znamená věřit v církev?**
Věřit v církev znamená:
1. příslušet k ní,
  2. mít ji ve zbožné úctě,
  3. spravovat se jejími předpisy v pevném přesvědčení, že Pán Ježíš je s ní stále spojen jako její hlava.

b) Pán Ježíš jest jedinou hlavou církve.

- *** 343. Může být člověk hlavou církve Kristovy?**
Člověk nemůže být hlavou církve Kristovy, neboť Kristus je Bohočlověk a církev je tělem Bohočlověka, takže její hlavou nemůže být pouhý člověk.
- * 344. Ustanovil Pán Ježíš některého apoštola představeným všech ostatních apoštolů?**
Pán Ježíš neustanovil žádného apoštola představeným všech ostatních apoštolů, naopak napomenul je, aby žádný z nich nenazýval se mezi nimi mistrem čili představeným, poněvadž jeden jest Mistr jejich, to jest Kristus, oni pak mezi sebou jsou bratřími. ([Mat. 23, 8-10.](#))
- 345. Čeho se dovolávají ti, kdož tvrdí, že Pán Ježíš ustanovil apoštola Petra hlavou všech apoštolů a celé církve?**
Ti, kdož tvrdí, že Pán Ježíš ustanovil apoštola Petra hlavou všech křesťanů a celé církve, dovolávají se slov Pána Ježíše, řečených apoštolu Petrovi, a to:
1. „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův. – I já pravím tobě, že ty jsi Petr, a na té skále zbuduji církev svou, a brány pekelné nepřemohou ji, a tobě dám klíče království nebeského, a cokoliv bys svázal na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoliv bys rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ ([Mat. 16, 17-19.](#))
  2. „Jáť jsem prosil za tebe, aby nezhylnula víra tvá; a ty až se obrátíš, utvrzuj bratří svých.“ ([Luk. 22, 32.](#))
  3. „Pasiž beránky mé ... pasiž ovce mé.“ ([Jan 21, 15-17.](#))

*** 346. Jak přívrženci hlavenství apoštola Petra vysvětlují slova: „Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou?“

Přívrženci hlavenství apoštola Petra vysvětlují slova: „Ty jsi Petr, a na té skále zbuduji církev svou“ tak, že Pán Ježíš nazval apoštola Šimona Petrem, to jest skalou, a že na té skále, to jest na apoštolu Petrovi, založil církev svou.

*** 347. Je správné učení, že Pán Ježíš založil církev svou na apoštolu Petrovi?

Učení, že Pán Ježíš založil církev svou na apoštolu Petrovi, není správné, neboť

1. Pán Ježíš nazval apoštola Šimona Petrem, poněvadž na jeho otázku, za koho jej apoštolově považují, odpověděl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého,“ a tím projevil skálopevnou víru v božství Pána Ježíše, takže v této souvislosti slovo „Petr“ znamená „muže, který vyznal skálopevnou víru“;
2. skálou, na níž měla být zbudována církev Kristova, byla míněna ne osoba Petrova, nýbrž ona víra, že Pán Ježíš je Synem Boha živého.

348. Odkud víme, že Pán Ježíš skálou, na níž chtěl vzdělat církev svou, nemínil apoštola Petra, nýbrž víru ve své božství?

Že Pán Ježíš skálou, na níž chtěl zbudovat církev svou, nemínil apoštola Petra, nýbrž víru ve své božství, víme z Písma svatého i ze svatého ústního podání.

*** 349. Ve které knize Písma svatého mluví se o základu církve?

O základu církve mluví se v první epištole svatého Pavla ke Korintským, a to v tom smyslu, že nikdo nemůže položit základ jiný mimo ten, který položen jest, a tím jest Ježíš Kristus. ([1.Kor. 3, 11.](#))

*** 350. Proč zdůraznil apoštol Pavel, že Pán Ježíš Kristus je základem církve?

Apoštol Pavel zdůraznil, že Pán Ježíš Kristus je základem církve, protože se církev v Korintu tehdy začala rozdělovat na přívržence Pavlovy, Petrovy a Apolloy, a svatý Pavel upozornil, že ani on sám, ani Petr, ani Apollo, který byl od svatého Pavla ustanoven biskupem v Korintu, není základem církve, nýbrž jest jím jedině Pán Ježíš a víra v jeho božství.

*** 351. Kterí svatí otcové zaznamenali ústní podání o základu církve?

Ústní podání o základu církve zaznamenali velmi mnozí svatí otcové, zvláště pak tito:

1. blažený Augustin vysvětluje ve své knize „O slovech božích“ slova Pána Ježíše o skále takto: „Na té skále, kterou jsi vyznal, řka: »Ty jsi Kristus, Syn Boha živého,« zbuduji církev svou, to jest na víře, kterou jsi vyznal“;
2. svatý Jan Zlatoústý v padesátém třetím kázání o evangeliu Markově praví: „Na té skále zbuduji církev svou, to jest na té víře apoštola Petra“;
3. svatý Ambrož ve svém výkladu epištoly k Efezským (hl. 2, v. 20; [Ef. 2, 20](#)) se vyjadřuje takto: „Na té skále zbuduji církev svou, to značí: na vyznání pravoslavné víry.“ – Tak učili všichni svatí otcové.

Poznámka:

Proto též při svěcení nového chrámu zpívá se píseň: „Ó Dobrotivý, jenž jsi svou církev zbudoval na skále víry, přijímej v tomto chrámě naše modlitby.“

352. Kdo jsou svatí otcové?

Svatí otcové v širším smyslu jsou všichni vůdcové, proroci a přední pracovníci církve starozákonní i novozákonní, v užším smyslu pak jsou to vynikající biskupové a kněží z prvních století křesťanských, kteří se velmi zasloužili o církev.

353. Proč Pán Ježíš nemohl zbudovat církev svou na osobě apoštola Petra?

Pán Ježíš nemohl zbudovat církev svou na osobě apoštola Petra, poněvadž

1. církev nelze budovat na žádném člověku, neboť lidé, i svatí, mohou chybovat;
2. Pán Ježíš hned po svých slovech o zbudování církve na skále řekl Petrovi: „Jdi pryč ode mne, satane, ku pohoršení jsi mi“ ([Mat. 16, 23](#));
3. apoštol Petr Pána Ježíše třikrát zapřel. ([Luk. 22, 56-60.](#))

*** 354. Jak máme rozumět slovům: „A tobě dám klíče království nebeského?“

Slovům: „A tobě dám klíče království nebeského“ máme rozumět obrazně; slova ta znamenají totéž, jako:

1. moc svazovat a rozsvazovat, to jest odpouštět nebo zdržovat hříchy;
2. ukládat církevní tresty nebo případně je odpouštět.

*** 355. Dal Pán Ježíš moc svazovat a rozsvazovat jenom Petrovi?

Pán Ježíš dal moc svazovat a rozsvazovat nejen Petrovi, nýbrž všem apoštolům, když jim pravil: „Amen, pravím vám: cožkoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi“ ([Mat. 18, 18](#)); a při jiné příležitosti řekl taktéž všem apoštolům: „Přijměte Ducha svatého; kterýmžkoli odpustili byste hříchy, odpouštějí se jim, a kterýmžkoli zdrželi byste, zdrženy jsou.“ ([Jan 20, 22-23](#).)

*** 356. Kdy řekl Pán Ježíš apoštolu Petrovi: „Já jsem prosil za tebe, aby nezhylnula víra tvá, a ty až se obrátíš, utvrzuj bratří svých?“

Tato slova řekl Pán Ježíš ke konci poslední večeře, když se s apoštoly loučil a při tom předpověděl, že ho Petr třikrát zapře.

*** 357. Ustanovil Pán Ježíš těmito slovy Petra hlavou všech apoštolů a celé církve?

Pán Ježíš neustanovil těmito slovy Petra hlavou všech apoštolů a celé církve, nýbrž chtěl jimi říci, že Petr, když ho zapře, na rozdíl od Jidáše nepozbude víry, nýbrž se i obrátí a právě svým obrácením bude ve víře posilovat ostatní.

*** 358. Jsou v Písmě svatém uvedeny případy, že obrácený hříšník posiloval své bližní ve víře?

V Písmě svatém jsou uvedeny takové případy; na příklad: žena Samaritánka, která byla velikou hříšnicí a obrátila se, po svém obrácení přivedla k Pánu Ježíši a upevnila ve víře mnoho obyvatelů městečka Sycharu ([Jan 4, 5-39](#)); nebo apoštol Pavel, když přestal být nepřítelem Kristovým a obrátil se, získal pro Krista a utvrdil ve víře mnoho tisíc lidí na různých místech.

*** 359. Jest vůbec možno slova: „A ty až se obrátíš, utvrzuj bratří svých,“ chápat tak, že by Pán Ježíš byl měl úmysl ustanovit jimi apoštola Petra představeným celé církve?

Ta slova nelze tak chápat, neboť své bližní ve víře může utvrzovat každý, kdo se od hříchu k Bohu upřímně obrátí, ať jest představený nebo podřízený těch lidí nebo jim rovný.

*** 360. Kdy řekl Pán Ježíš Petrovi: „Pasiž beránky mé“ a „pasiž ovce mé“?

Pán Ježíš řekl Petrovi: „Pasiž beránky mé“ a „pasiž ovce mé“ v přítomnosti svých učedníků, když po svém zmrtvýchvstání mezi ně přišel; bylo to tedy až potom, co ho Petr byl předtím třikrát zapřel.

361. Řekl tehdy Pán Ježíš Petrovi pouze, aby pásal beránky a ovce jeho?

Pán Ježíš tehdy neřekl Petrovi pouze, aby pásal beránky a ovce jeho, nýbrž napřed se Petra třikrát tázal: „Šimoně Jonášův, miluješ mne?“ a když Petr na tyto otázky odpovídal, že Pána Ježíše miluje, tu mu Pán Ježíš po každé odpovědi řekl, aby pásal beránky, případně ovce jeho. ([Jan 21, 15-17](#).)

*** 362. Proč Pán Ježíš třikrát se Petra tázal: „Miluješ mne?“

Pán Ježíš tázal se Petra třikrát: „Miluješ mne?“ poněvadž chtěl, aby Petr po trojím svém veřejném zapření projevil své obrácení trojím veřejným vyznáním lásky.

*** 363. Jak jest jedině možno rozumět slovům Pána Ježíše, aby Petr pásal beránky a ovce jeho?

Slovům Pána Ježíše, aby Petr pásal beránky a ovce jeho, jest možno rozumět jedině tak, že Petr trojím zapřením svého Mistra stal se nehodným úřadu apoštolského, avšak po trojím vyznání lásky Pán Ježíš opět prohlásil, že svatému Petrovi apoštolský úřad ponechává.

*** 364. Možno tedy ze slov Pána Ježíše, že Petr má pást beránky a ovce jeho, dokazovat hlavenství Petrovo nad ostatními apoštoly a celou církví?

Ze slov Pána Ježíše, že Petr má pást beránky a ovce jeho, nelze nikterak dokazovat hlavenství Petrovo nad ostatními apoštoly a celou církví, neboť pastýři duchovních beránek a ovcí Kristových byli bez rozdílu všichni apoštolé, a ne jen Petr.

* 365. Kdo jest nejvyšším pastýřem a Mistrem všech apoštolů i jejich nástupců a vůbec celé církve?

Nejvyšším pastýřem a Mistrem všech apoštolů i jejich nástupců a vůbec celé církve jest jedině sám Pán Ježíš Kristus, který řekl: „Já jsem ten dobrý pastýř a znám (ovce) své.“ ([Jan 10, 14](#).)

- * **366. Považoval apoštol Petr sebe za hlavu ostatních apoštolů?**
Apoštol Petr nepovažoval sebe za hlavu ostatních apoštolů, neboť ve své první epištole nazývá sebe jen spolustarším čili spolupastýřem, ale Pána Ježíše nazývá knížetem pastýřů čili arcipastýřem, to jest hlavou pastýřů. ([1.Petr 5, 1-4](#).)
- *** **367. Považovali snad ostatní apoštolé a první křesťané apoštola Petra za hlavu celé církve?**
Ani ostatní apoštolé a první křesťané nepovažovali apoštola Petra za hlavu celé církve, neboť z Písma svatého víme, že:
1. sbor apoštolů poslal Petra a Jana do Samaří ([Skut. 8, 14](#));
2. když Petr pokřtil ve městě Cesarei pohanského setníka Kornelia, přeli se kvůli tomu s ním křesťané jerusalemští, a on byl nucen se obhajovat ([Skut. 11, 1-4](#));
3. apoštol Pavel zjevně odpíral apoštolu Petrovi ve městě Antiochii, vytýkáje mu, že nejedná správně, když se straní pohanokřesťanů. ([Gal. 2, 11-13](#).) Tak by se apoštolé a první křesťané k apoštolu Petrovi nebyli mohli chovat, kdyby ho byli považovali za hlavu celé církve.
- *** **368. Komu podléhali jednotliví apoštolé po nanebevstoupení Pána Ježíše?**
Po nanebevstoupení Pána Ježíše podléhali jednotliví apoštolé celému sboru čili sněmu apoštolů.
- *** **369. Odkud víme, že jednotliví apoštolé podléhali celému sboru čili sněmu apoštolů?**
Že jednotliví apoštolé podléhali celému sboru čili sněmu apoštolů, víme z toho, že:
1. Petr a Jan uposlechli, když byli od sboru apoštolů posláni do Samaří;
2. běželo-li o rozřešení zásadní otázky celocírkevní, žádný z apoštolů, ani Petr, nepovažoval se za oprávněného rozhodnout o ní závazně, nýbrž rozhodl o ní sněm všech apoštolů za přítomnosti presbyterů neboli kněží a věřících. ([Skut. 15, 23-29](#).)
- *** **370. Vypravuje Písmo svaté o shromážděních sboru apoštolského?**
Písmo svaté vypravuje o shromážděních sboru apoštolského, a to ve Skutcích svatých apoštolů.
- *** **371. O kterých důležitých shromážděních sboru apoštolského se vypravuje ve Skutcích svatých apoštolů?**
Ve Skutcích svatých apoštolů vypravuje se o těchto důležitých shromážděních sboru apoštolského:
1. Když měl za zpronevěřilého Jidáše být zvolen nový apoštol ([Skut. 1, 15-26](#));
2. když byl seslán Duch svatý ([Skut. 2, 1-4](#));
3. když měli být ustanoveni diákoní (jáhnové) neboli pomocníci apoštolů ([Skut. 6, 1-6](#));
4. když mělo být rozhodnuto o tom, zdali a jak mají být do církve přijímáni pohané, kteří v Pána Ježíše uvěřili. ([Skut. 15, 1-35](#).)
- *** **372. Jak se nazývá toto čtvrté shromáždění apoštolů?**
Toto čtvrté shromáždění apoštolů nazývá se apoštolským sněmem, neboť na něm bylo rokováno a učiněno závazné rozhodnutí, jak se děje na sněmech.
- *** **373. Nepožíval snad apoštol Petr, třebaš nebyl hlavou církve, přece zvláštní úcty ve sboru apoštolů?**
Apoštol Petr, třebaš nebyl hlavou církve, požíval zvláštní úcty ve sboru apoštolů, a to pro své stáří a svou horlivost a pohotovost.
- *** **374. Požívali vedle Petra snad ještě jiní apoštolé zvláštní úcty?**
Vedle Petra požívali zvláštní úcty ještě apoštolé Jakub a Jan, kteří společně s Petrem byli považováni za sloupy církve. ([Gal. 2, 9](#).)
- *** **375. Který apoštol získal si později o církev největších zásluh?**
Později získal si o církev největších zásluh apoštol Pavel, takže křesťané apoštoly Petra a Pavla mají za předáky apoštolů.
- *** **376. Znamená tato zvláštní úcta církve k apoštolům Petrovi, Jakubovi, Janovi a Pavlovi, že tito svatí apoštolé byli představenými ostatních apoštolů a celé církve?**
Zvláštní úcta k těmto čtyřem apoštolům neznámá, že by tito svatí apoštolé byli představenými ostatních apoštolů a celé církve, neboť církev nemohla mít současně čtyři hlavy. Ona měla a má jedinou hlavu v Pánu Ježíši Kristu.

- *** 377. Jaký důvod vedl k vytvoření učení o hlavenství apoštola Petra nad celou církví?**
K vytvoření učení o hlavenství apoštola Petra nad celou církví vedl ten důvod, aby také biskup města Říma, hlavního města tehdejší veleříše římské, byl uznán za hlavu celé církve.
- *** 378. Co ještě se tvrdí za tím účelem, aby biskup města Říma byl uznáván za hlavu celé církve?**
Za tím účelem, aby biskup města Říma byl uznáván za hlavu celé církve, tvrdí se ještě to, že apoštol Petr byl prvním biskupem římským a že další římsí biskupové jako jeho nástupci dědí po něm hlavenství nad celou církví.
- *** 379. Je něčím dosvědčeno, že apoštol Petr byl v Římě?**
Že apoštol Petr byl v Římě, je dosvědčeno ústním podáním o jeho mučednické smrti, kterou tam v roce 67 zemřel, byv ukřižován hlavou dolů.
- *** 380. Lze na základě toho, že apoštol Petr zemřel mučednickou smrtí v Římě, tvrdit, že byl také prvním biskupem města Říma?**
Na základě toho, že apoštol Petr zemřel mučednickou smrtí v Římě, nelze tvrdit, že byl také prvním biskupem města Říma, neboť též apoštol Pavel, který v Římě delší dobu působil, zemřel tam smrtí mučednickou, ale biskupem římským nebyl.

Poznámka:

*** Působení apoštola Pavla v Římě je dosvědčeno Písmem svatým, jako [Sk. 28, 16-31](#); II. [Tím. 1, 17](#). – Z Říma napsal svatý Pavel i několik listů.

- *** 381. Měli svatí apoštolé stálá sídla?**
Svatí apoštolé neměli stálých sídel, nýbrž cestovali světem, hlásající učení křesťanské, a kde povstala větší skupina křesťanů, tam světili a ustanovovali biskupy a šli hlásat evangelium jinam.
- *** 382. O kterém apoštolu víme, že se na mnoho let usídlil na jednom místě?**
Pouze o apoštolu Janovi víme, že se po působení na různých místech usídlil na mnoho let ve městě Efezu a tam také zemřel.
- *** 383. Která místa jsou v Písmě svatém zaznamenána jako působiště svatého apoštola Petra?**
V Písmě svatém jsou jako působiště svatého apoštola Petra zaznamenána tato místa:
1. Jerusalems (Skut.: na mnoha místech),
  2. Samaří ([Skut. 8, 14](#)),
  3. Lydda ([Skut. 9, 32](#)),
  4. Joppe ([Skut. 9, 43](#)),
  5. Cesarea ([Skut. 10, 24](#)),
  6. Antiochia ([Gal. 2, 11](#)),
  7. Babylon ([1.Petr 5, 13](#)).

Poznámka:

*** Město Babylon leželo na řece Eufratu a bylo hlavním městem říše babylonské, později assyrské. Také předměstí hlavního egyptského města Alexandrie slulo Babylon; odtud jeden z pravoslavných biskupů v Egyptě má titul „biskup babylonský“. Apoštol Petr psal první svůj list v Babyloně. Který to byl Babylon, nelze s jistotou říci. Přívrženci učení o hlavenství apoštola Petra tvrdí, že tento apoštol označil tím názvem město Řím.

- *** 384. Která místa jsou zachována v ústním podání jako působiště svatého Petra?**
V ústním podání jsou jako působiště svatého Petra zachována tato místa: jižní pobřeží Černého moře, v Egyptě město Alexandria a v Itálii město Řím.
- *** 385. Jest nějaký důvod, aby jedině biskup města Říma byl považován za nástupce apoštola Petra?**
Není žádného důvodu, aby jedině biskup města Říma byl považován za nástupce apoštola Petra, neboť i ti biskupové, kteří byli od apoštola Petra na jiných místech ustanoveni, jsou jeho nástupci a všichni by mohli stejným právem požadovat pro sebe hlavenství nad celou církví.
- *** 386. Kdo je v nejstarším seznamu biskupů města Říma uveden jako první?**
V nejstarším seznamu biskupů města Říma jest uveden jako první Linus, a ne apoštol Petr; jméno apoštola Petra bylo před jméno biskupa Lina napsáno teprve v seznamech později psaných.
- *** 387. Může být učení o hlavenství biskupa města Říma nad celou křesťanskou církví uznáno?**
Učení o hlavenství biskupa města Říma nad celou křesťanskou církví nemůže být uznáno, neboť

Pán Ježíš nikdy neustanovil žádnou nejvyšší viditelnou hlavu církve, proto není a nemůže být takovou hlavou nikdo, ani biskup města Říma.

*** 388. Z čeho povstalo učení o nevyhnutelné potřebě nejvyšší viditelné hlavy celé církve Kristovy?

Učení o nevyhnutelné potřebě nejvyšší viditelné hlavy celé církve Kristovy povstalo z velikého úpadku víry v neviditelnou hlavu církve, to jest v Pána Ježíše Krista, a v jeho přebývání a působení v církvi, jakož i z velkého úpadku lásky k němu.

*** 389. V jakou toliko nejvyšší hlavu celé církve můžeme věřit?

Můžeme věřit toliko v neviditelnou hlavu celé církve, jako věříme v Boha, třebas ho nevidíme. Touto hlavou jest jedině Pán Ježíš Kristus, který jest jediným svatým neposkrvněným a věčným nejvyšším knězem naším a nejvyšším pastýřem naším. ([Ef. 1, 22-23](#); [Kol. 1, 18](#); [Žid. 3, 1](#); [Žid. 4, 14](#); [Žid. 5, 5-6](#); [Žid. 7, 26.](#))

*** 390. Kdo jest po smrti svatých apoštolů oprávněn rozhodovat o zásadních celocírkevních otázkách?

Po smrti svatých apoštolů jsou všeobecné sněmy církevní oprávněny rozhodovat o zásadních celocírkevních otázkách.

*** 391. Co je všeobecný sněm církevní?

Všeobecný sněm církevní je shromáždění biskupů celé církve, jakožto nástupců svatých apoštolů.

*** 392. Na základě kterých zaslíbení Kristových rozhodují všeobecné sněmy církevní o celocírkevních otázkách?

Všeobecné sněmy církevní rozhodují o celocírkevních otázkách na základě těchto zaslíbení Kristových:

1. „Kdežkoli shromáždí se dva nebo tři ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“ ([Mat. 18, 20](#));
2. „Aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa“ ([Mat. 28, 20](#));
3. „Utěšitel pak, ten Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, on vás naučí všemu a připomene vám všechno, což jsem mluvil vám.“ ([Jan 14, 26.](#))

*** 393. Co znamenají tato zaslíbení Pána Ježíše?

Tato zaslíbení Pána Ježíše znamenají, že Pán Ježíš je v církvi svým božstvím stále přítomen a že společně se svatým Duchem působí milostivě na rozhodování řádně konaných církevních sněmů, aby jejich rozhodnutí se od zjevení božího neodchýlila.

*** 394. Smějí církevní sněmy prohlašovat nová učení nebo doplňovat a měnit zjevení boží?

Církevní sněmy nesmějí prohlašovat nová učení ani doplňovat a měnit zjevení boží, nýbrž jsou jen k tomu konány, aby vyskytnuvší se církevní otázky vyjasňovaly a řešily v duchu zjevení božího, jak jest zachováno ve svatém ústním podání a v Písmě svatém.

*** 395. Od kdy mohla církev křesťanská konat své všeobecné sněmy?

Církev křesťanská mohla konat své všeobecné sněmy, až dosáhla svobody, neboť v době pronásledování všeobecný sněm konat nemohla.

*** 396. Kolik bylo církevních sněmů?

Církevních sněmů bylo od prvních dob křesťanských až po naše časy velmi mnoho; z nich však bylo toliko sedm sněmů všeobecných.

*** 397. Jak se nazývají usnesení církevních sněmů?

Usnesení církevních sněmů se nazývají „pravidla“ (řecky: kánon).

*** 398. Má církev pravoslavná nějaká církevní pravidla ještě z doby pronásledování?

Církev pravoslavná má pravidla ještě z doby pronásledování, a to tak zvaná pravidla apoštolská a též pravidla několika sněmů místních.

*** 399. Co jsou pravidla apoštolská?

Pravidla apoštolská jsou ona pravidla, která byla sepsána sice až po smrti apoštolů, ale na základě jejich rozhodnutí, jak se zachovala v ústním podání.

*** 400. Zaznamenali i někteří svatí otcové některá církevní pravidla z ústního podání?

I někteří svatí otcové zaznamenali některá církevní pravidla z ústního podání, a to hlavně: svatý Basil Veliký, svatý Řehoř Nisský, svatý Řehoř Nazianský, svatý Amfiloch a jiní.

*** 401. Která církev řídí se pravidly apoštolskými a pravidly všeobecných sněmů církevních, jakož i pravidly, zaznamenanými od svatých otců?

Pravidly apoštolskými a pravidly všeobecných sněmů církevních, jakož i pravidly, zaznamenanými od svatých otců, řídí se až do dnešní doby jediné církev pravoslavná.

- *** I. Církev nebeskou nazývá svatý apoštol Pavel nebeským Jerusalemem. (Žid. 12, 22.)
- *** II. Obcování svatých, případné společenství mezi církví pozemskou a nebeskou uskutečňuje se takto: Pozemští členové církve, modlíce se k Bohu, vzpomínají též svatých na věčnosti i ostatních zesnulých, jakož i andělů. Prosíme svaté, aby se k Bohu za nás modlili, svatí pak, nacházejíce se na vyšších stupních blízkosti boží, svými modlitbami podporují modlitby naše a mimo to podle vůle boží též jinak blahodárně působí na nás podobně, jako andělé. – Máme také možnost prosit Boha, aby byl milosrdný k našim zesnulým; vede nás k tomu láska, která nemůže a nemá být přerušena ani smrtí. – Obcování svatých zahrnuje v sobě též vzájemné obecnství modlitby a lásky v Kristu i vzájemné sloužení členů církve, žijících na zemi. Obecnství modlitby mezi členy církve pozemské pozůstává v tom, že se druh za druhu modlíme. Obecnství lásky v tom, že druh druhu pomáháme. – Jako mohu mít úctu k vynikajícím členům církve pozemské, tak mohu tím více mít úctu i k vynikajícím členům církve nebeské; a jako mohu prosit člena církve pozemské, aby se za mne modlil, tak mohu o totéž prosit člena církve nebeské.
- *** III. Žádná, ani čistě lidská společnost nemůže být založena na člověku, nýbrž musí být založena na určité myšlence; tím méně mohla být církev křesťanská založena na člověku, třebaš byl apoštolem, naopak mohla a musila být založena na základní myšlence křesťanského náboženství, to jest na víře, že Pán Ježíš Kristus je Syn Boha živého.
- *** IV. Pán Ježíš dával apoštolům jména podle jejich osobního jednání. Týkalo se to však jen jejich osob, a ne též jejich nástupců. Nebylo to žádným dědictvím, které by bylo spojeno s určitými biskupskými stolci a přecházelo na všechny biskupy, kteří ty stolce budou zaujímat. Jako apoštolu Šimonovi dal jméno Petr pro víru, kterou s pevným důrazem projevil, tak dal apoštolům Jakobovi a Janovi jméno „synové hromu“ pro jejich horlivost. (Mar. 3, 16-17.) Jestliže se tvrdí, že vlastnost apoštola Šimona, pro kterou byl nazván Petrem, dědí se na všechny domnělé nástupce, pak by se mohlo stejným právem tvrdit, že horlivost apoštolů Jakuba a Jana přechází taktéž na všechny biskupy, kteří jsou jejich nástupci. Tak primitivní a zmechanisované chápání vzájemné souvislosti mezi apoštoly a jejich nástupci přičí se duchu křesťanské víry. Pán Ježíš dal nepokryté najevo, že spor o to, zdali sluší modlit se Bohu v Jerusalemě nebo na hoře Garizim, je nedůstojným pravého náboženského života, neboť Bůh jest duch a není vázán výlučně na určité místo tak, že by jenom na tom místě bylo nutno se modlit. (Jan 4, 20-24.) Kdo tvrdí, že osud církve boží je vázán na určitý biskupský stolec, projevuje názor Boha ještě více nedůstojný, než byl spor, o němž Pán Ježíš se odmítavě vyslovil, neboť mezi Jerusalemem a horou Garizim byl v náboženském ohledu přece nějaký rozdíl, kdežto uvnitř církve mezi biskupskými stolci náboženského rozdílu není.
- *** V. Učení o hlavenství biskupů města Říma nad celou církví vedlo k tomu, že tito biskupové neboli papežové se na rozhraní století VIII. a IX. stali světskými panovníky státu, který tehdy byl zřízen franckými králi ve střední Itálii, s hlavním městem Římem, a byl nazván „Dědictví svatého Petra“. Další důsledek toho učení byl, že se biskupům města Říma podrobily všechny místní církve v západní a střední Evropě, jakož i v severní Africe. Konečně toto učení vedlo k tomu, že v roce 1870 sněm římské církve, konaný ve Vatikánu, prohlásil biskupa města Říma ve věcech víry a mravů za neomylného.
- *** VI. Není správné, aby biskup byl světským panovníkem, neboť biskupové jsou správci tajemství Kristových (1.Kor. 4, 1), a Pán Ježíš Kristus pravil, že jeho království není z tohoto světa. Panovníci jsou povinni starat se o světské věci, jsou nuceni držet vojska, vést války a jiné, což se nesrovnává s úřadem kněžským. Pán Ježíš pravil, že se pro apoštoly nehodí, aby vládli nad národy, jako to činí svěští panovníci. (Mat. 20, 25-26.)
- *** VII. Není možné, aby jednotlivý křesťan, třebaš by to byl i biskup, byl ve věcech víry a mravů neomylný, neboť Pán Ježíš žádnému jednotlivému členu církve, byť by byl i apoštolem, nedal dar neomylnosti, aby ho nevedl ve veliké pokušení pýchy, a mimo to byli už i mezi biskupy, třebaš jsou nástupci apoštolů, též takoví, že musili být od církve odsouzeni. Také někteří biskupové města Říma byli už odsouzeni, na příklad Honorius (625-638), který se přidržoval bludu, že Pán Ježíš neměl lidské vůle, a byl odsouzen šestým všeobecným sněmem církevním, společně s cařihradským biskupem Sergijem i alexandrijským biskupem Kyrem. Jiní zase kolísali mezi pravdou a bludem, jako Liberius, který v jisté době souhlasil s Arijem, nebo Vigilius (538-555), který se nějaký čas přidržoval bludu, že Pán Ježíš neměl plné přirozenosti lidské.
- *** VIII. Učení, že biskup města Říma jest nejvyšší viditelnou hlavou celé církve, zahrnuje v sobě mimo jiné zvláště tyto nesrovnalosti:
1. Kdyby biskupové města Říma měli skutečně hlavenství nad celou církví, byl by býval hlavou celé církve hned první biskup Linus, a svatý apoštol Jan, který se dožil asi 100 let a zemřel až po roku 100 po narození Kristově, byl by býval podřízen biskupu Linovi i jeho nástupcům Kletovi, Klimentovi a Evaristovi, což nelze v hlavě srovnat, a nelze ani připustit ani si pomyslit, že by byli tehdejší křesťané biskupa římského kladli nad apoštola;
  2. jestliže apoštol Jan nebyl podřízen římskému biskupu Linovi a třem jeho nástupcům, pak v předpokladu, že církev se bez nejvyšší viditelné hlavy nemůže obejít – byl by musil být tou hlavou apoštol

Jan, a římscí biskupové Linus, Kletus, Kliment a Evarist byli by mu musili být podřízeni, ale byla by tu otázka, na základě čeho byl by se svatý Jan stal hlavou celé církve, když tou hlavou byl prý ustanoven svatý Petr a jeho nástupci;

3. jestliže by se byl svatý Jan stal po smrti svatého Petra nejvyšší hlavou celé církve, pak by toto hlavenství nebylo přešlo na domnělého nástupce svatého Petra v Římě, nýbrž na Petrova spoluapoštola, který však nesídlil v Římě, nýbrž v Efezu;

4. nastává dále v tomto případě otázka, proč po smrti svatého Jana viditelné hlavenství nad celou církví nepřešlo na jeho nástupce, to jest na biskupy v Efezu, a proč se přeneslo na biskupy města Říma, když jmenovaní první biskupové v Římě toho hlavenství neměli;

5. jestliže však hlavenství nad celou církví obdržel po smrti svatého Petra římský biskup Linus a jestliže apoštol Jan byl snad z jeho pravomoci vyňat, je další otázka, kdo byl nejvyšší viditelnou hlavou toho velikého počtu věřících Malé Asie, které spravoval svatý Jan z Efezu: byli to po sobě biskupové římscí Linus, Kletus, Kliment a Evarist, anebo byl to apoštol Jan?;

6. mimo to povstává nesrovnalost po každé, když zemře biskup města Říma, neboť až do zvolení nového biskupa byla by církev bez nejvyšší viditelné hlavy, což by nebylo lze připustit, jestliže církev bez nejvyšší viditelné hlavy nemůže žít;

7. jest nepopíratelnou skutečností, že mezi biskupy města Říma vedle zbožných mužů bylo i několik takových, kteří žili prostopáše; lze připustit, aby i ti, kteří působili pohoršení, byli nejvyšší hlavou církve Kristovy?;

8. mnohdy byli současně dva římscí biskupové, kteří se vzájemně z církve vylučovali, ba v době Mistra Jana Husa byli od roku 1409 do roku 1415 současně tři papežové: v Římě Řehoř XII., v Avignonu Benedikt XIII. a v Pise Jan XXIII.; který z nich byl nejvyšší viditelnou hlavou církve?

*** IX. Apoštolé, shromáždění na sněmu ve jménu Pána Ježíše, věřili pevně v jeho ujištění, že dlí duchovně mezi nimi a svými vnuknutími zasahuje do jejich jednání a že svatý Duch uvede je ve všelikou pravdu. V tomto zcela oprávněném a odůvodněném přesvědčení učinili v otázce přijímání uvěřivších pohanů do církve své rozhodnutí a poslali místním církvím přepis, ve kterém pravili: „Vidělo se Duchu svatému i nám...“ ([Sk. 15, 28.](#)) Rozhodnutí apoštolského sněmu uznala a přijala celá církev bez jakýchkoliv pochybností o jeho správnosti. – Stejný význam, povznesený nade vši pochybnost, mají též řádně svolané všeobecné sněmy církevní, neboť i ony se shromažďují ve jménu Pána Ježíše a mohou právem být přesvědčeny, že Pán Ježíš je duchovně přítomen při jejich jednání. Usnesení jejich jsou stejně závazná, jako usnesení sněmu apoštolů. Svatý apoštol Pavel nazval církev sloupem pravdy. ([1.Tim 3, 15.](#)) Na církevních sněmích jsou přítomni biskupové, dále zástupci duchovenstva, zvláště bohoslovečtí učenci, ale i vynikající laikové. Hlasování však se zúčastňují a usnesení prohlašují jen biskupové, jakožto nástupci apoštolů.

*** X. Neochvějná důvěra, že Pán Ježíš jako hlava církve je přítomen uprostřed těch, kdož se ve jménu jeho shromáždili – bez ohledu na to neb ono místo, na ten nebo onen biskupský stolec – zvláště běží-li o všeobecný sněm církevní, a že takovému shromáždění dostává se osvěcení shůry, aby učinilo správné rozhodnutí, je něco docela jiného, než věroučná neomylnost, vázaná na určitý biskupský stolec, jako by přítomnost Pána Ježíše a působení svatého Ducha v rozhodujících okamžicích byla zaručena jen tomu určitému stolci. – Trojího druhu jsou odpůrci pravoslavného názoru na všeobecné sněmy církevní: Jedni nevěří v božství Pána Ježíše ani v jeho stálou živou duchovní přítomnost v církvi a dívají se na církev více méně jako na pouhý náboženský spolek: ti říkají pohodlně: odmítáme neomylnost všeobecných sněmů stejně, jako neomylnost římského biskupa. Druzí sice snad věří v božství Kristovo, ale z určitých důvodů, zatížených nedůsledností, nechápajíc církve a její plnosti, vyprázdňují její pojem a z neznalosti zavrhnou sněmy církevní. Třetí věří v božství Kristovo i v božský základ církve, avšak v důsledku dějinného vývoje, který znamená odklon od původního zřízení církevního, jehož podstatnou součástí byly sněmy církevní, vyprázdňují pojem církevních sněmů a postavili nad ně jeden biskupský stolec. Co by však v nynějším světovém zmatku znamenal všeobecný církevní sněm!

*** XI. Všeobecné sněmy církevní jsou tyto:

1. První všeobecný sněm církevní svolal do Niceje v roce 325 císař Konstantin Veliký a předsedal mu sv. Hosij, biskup z Kordovy.

2. Druhý svolal v roce 381 do Cařihradu císař Teodosij I. Veliký, a předsedal mu po sobě biskup Meletij z Antiochie, pak sv. Řehoř Naziánský, biskup z Cařihradu, a po něm jeho nástupce na stolci cařihradském biskup Nektarij.

3. Třetí byl svolán v roce 431 císařem Teodosiem II. do Efezu, a předsedou jeho byl sv. Cyril, biskup alexandrijský.

4. Čtvrtý svolal v roce 451 do Chalcedonu císař Marcián, a předsedali mu střídavě biskup cařihradský Anatolij, dále zástupcové biskupa římského Lva I. (biskupové Paschasij a Lucencij) a mimo to biskup antiochijský Maxim a jerusalemský Juvenal.

5. Pátý svolal v roce 553 do Cařihradu císař Justinián I., a předsedal mu biskup cařihradský Eutychiej.

6. Šestý svolal v roce 680 do Cařihradu císař Konstantin IV. Pogonat, a předsedal mu za souhlasu biskupů on sám.

7. Sedmý svolala v roce 787 jménem neplnoletého císaře Konstantina VI. Porfyrogeneta, císařovna

- Irena do Niceje, a předsedal mu biskup cařihradský Tarasij.
- *** XII. Na všeobecných sněmech církevních předsedali ti biskupové, jimž sněm vyslovil svou důvěru. Předsedu, pro něhož se vyslovil sněm, potvrzoval a jmenoval císař, který ten sněm svolal.
- *** XIII. Jako doklad pro hlavenství římského biskupa uvádívá se také to, že se na něho obracely s prosbou o radu duchovní osoby též z jiných místních církví, jakož i to, že římský biskup posílal okružní listy čili encykliky představitelům jiných místních církví; zamlčuje se však, že také na biskupa alexandrijského, cařihradského, antiochijského a jiné se obracely s prosbou o radu duchovní osoby z jiných místních církví a že také tito biskupové posílali okružní listy představitelům jiných místních církví.
- *** XIV. Titul „papež“ (papa) mají dva biskupové: alexandrijský (pravoslavný) a římský. Slovo „papa“ značí tolik co otec. Na východě byli tak v lidové mluvě nazýváni původně všichni biskupové. Později ten název zůstal tam jen biskupu alexandrijskému. Římského biskupa začali tak nazývat až v V. století.
- *** XV. Učením o nejvyšší viditelné hlavě církve je do pozadí zatlačováno vědomí, že Pán Ježíš je v církvi stále přítomen, a že jeho přítomnost je v církvi činná, podnětná, do života církevního zasahující a život církve udržující a řídící.
- *** XVI. Na slova Spasitelova „ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou“, začal se ve smyslu prvenství odvolávat teprve římský biskup Kalist I. (217-222).

c) O vlastnostech církve.

402. Které jsou hlavní vlastnosti církve?

Hlavní vlastnosti církve jsou, že jest:

1. jedna,
2. svatá,
3. obecná a
4. apoštolská.

1. Církev jest jen jedna.

* 403. Proč může být církev jen jedna?

Církev může být jen jedna, protože Pán Ježíš mluvil vždy jen o jedné církvi a o jednom jejím nejvyšším pastýři a také jen jednu církev založil.

Poznámka:

- * Pán Ježíš řekl: „Já jsem ten dobrý pastýř... A mám i jiné ovce, kteréž nejsou z tohoto ovčince. I tyť musím přivést... A budeť jedno stádo a jeden pastýř“ ([Jan 10, 14-16](#)). Tímto pastýřem mínil sebe sama.

*** 404. Když jest církev Kristova jenom jedna, co jest potřeba v ní zachovávat?

Když jest církev Kristova jen jedna, jest potřeba v ní zachovávat vnitřní jednotu.

*** 405. V čem záleží vnitřní jednota církve?

Vnitřní jednota církve záleží v tom,

1. že její údové příslušejí k Pánu Ježíši jako ke své společné hlavě, s níž společně tvoří jednotné tělo,
2. že vyznávají jedno učení,
3. že jsou posvěcováni jedním Duchem svatým, přijímajíce tytéž tajiny neboli svátosti,
4. že zachovávají týž společný řád.

*** 406. Zdali se s učením o jedné církvi srovnává pravoslavná modlitba za blaho a sjednocení svatých církví božích, tedy církví několika?

Pravoslavná modlitba „za blaho a sjednocení svatých církví božích“, tedy církví několika, srovnává se s učením o jedné církvi, neboť tato modlitba se koná za místní a národní církve, které jsou částmi jedné církve Kristovy.

*** 407. Zdali vznikání místních a národních církví se protíví jednotě církve?

Vznikání místních a národních církví se neprotíví jednotě církve, jestliže zachovávají společné učení a společný řád.

*** 408. Čím je tvoření místních a národních církví odůvodněno?

Tvoření místních a národních církví jest odůvodněno tím,

1. že jest mnoho různých národů, z nichž každý jest povolán k víře křesťanské a každý má právo uplatnit se v církvi Kristově,

2. že každý národ má svůj jazyk a má právo modlit se a konat služby boží ve svém jazyku, neboť Bůh rozumí všem řečem,
5. že i svatí apoštolé obdrževše při seslání svatého Ducha dar jazyků, budovali na základě společné víry různé místní a národní církve.

*** 409. Které byly hlavní místní církve v době apoštolské?

Hlavní místní církve v době apoštolské byly:

1. církve jerusalemská pro oblast Palestiny ([Sk. hl. 1](#) a násl.),
2. církve antiochijská pro oblast Sýrie ([Sk. hl. 11](#) a násl.),
3. církve efezská pro západní oblast Malé Asie (List k [Ef.](#); [Sk. hl. 19](#)),
4. církve korintská pro jižní Řecko ([I.](#) a [II.](#) list ke Kor.; [Sk. hl. 18](#)),
5. církve soluňská neboli tessalonicenská pro severní Řecko ([I.](#) a [II.](#) list k Sol.; [Sk. hl. 17,1-4](#)),
6. církve filipenská pro Macedonii (List k [Filip.](#)),
7. církve římská pro střední Itálii (List k [Řím. 1,13-15](#); [Sk. hl. 28](#)) a
5. církve alexandrijská pro Egypt (ústní podání).

Poznámka:

*** Toto pořadí místních církví odpovídá době, jak asi po sobě tyto církve vznikaly. Později byli představitelé hlavních místních církví uváděni v tomto pořadí, které odpovídalo významu jejich sídelních měst ve státě. Na prvním místě byl uváděn biskup římský, protože Řím byl hlavním městem veleříše římské. Na druhém místě biskup alexandrijský, protože Alexandria byla hlavním městem Egypta, největší a nejbohatší státní provincie, a byla po Římu největším městem: na třetím biskup antiochijský, protože Antiochia byla hlavním městem provincie Sýrie a třetím největším městem. Když bylo založeno město Cařihrad jako druhé hlavní město celé říše, zaujal v pořadí místo druhé biskup cařihradský, a alexandrijský přišel na třetí místo, antiochijský na čtvrté, jerusalemský na páté místo. Toto pořadí bylo pořadím cti a neznamenovalo, že by římský biskup byl představeným biskupa cařihradského, cařihradský pak snad alexandrijského, neboť všichni byli ve své oblasti samostatní a vzájemně sobě rovni. Podobné pořadí je zachovááno v každém státě, pokud v něm jedna církev převládá. V naší vlasti, pokud běží o církev římskokatolickou, jest na prvním místě uváděn arcibiskup pražský, aniž jest představeným arcibiskupa olomouckého, který je v pořadí za ním.

*** 410. Která z těchto apoštolských místních církví byla matkou všech ostatních?

Z těchto apoštolských místních církví byla církev jerusalemská matkou všech ostatních, protože z jerusalemské církve šířila se víra do jiných měst a zemí, jak o tom vypravují Skutky apoštolské.

*** 411. Zůstala církev Kristova omezena jenom na místní církve apoštolské?

Církev Kristova nezůstala omezena jenom na místní církve apoštolské, nýbrž povstávaly v ní nové a nové místní a národní církve podle toho, jak se křesťanská víra šířila do dalších zemí a národů.

* 412. Kdo položil základ k národní církvi slovanské?

Základ k národní církvi slovanské položili svatí bratři Cyril a Metoděj, kteří sestavili písmena pro jazyk slovanský a přeložili do slovanského jazyka Písmo svaté i bohoslužebné knihy.

* 413. Kdy a kde působili svatí Cyril a Metoděj?

Svatí Cyril a Metoděj působili v IX. století v naší vlasti, a to hlavně na Moravě.

* 414. Udržela se v naší vlasti slovanská církev?

V naší vlasti se slovanská církev neudržela, neboť byla u nás násilím potlačena a místo ní byla zavedena církev latinská.

* 415. Kde se udržela slovanská církev cyrilometodějská?

Slovanská církev cyrilometodějská se udržela u Srbů, Bulharů a Rusů.

* 416. Obnovuje se nyní slovanská cyrilometodějská církev v našem národě?

Slovanská cyrilometodějská církev se nyní obnovuje v našem národě, a je to naše česká církev pravoslavná.

*** 417. Čím jsou spojeny místní a národní církve v jednu církev Kristovu?

Místní a národní církve jsou spojeny v jednu církev Kristovu:

1. stejnou vírou,
2. stejnými svatými tajinami neboli svátostmi,
3. bohoslužebným společenstvím,

4. stejným církevním řádem.

*** 418. V čem tkví bohoslužebné společenství?

Bohoslužebné společenství tkví v tom,

1. že místní a národní církve se při svých bohoslužbách za sebe modlí,
2. že členové jedné místní a národní církve mohou se zúčastnit bohoslužeb i svatých tajin u druhých místních a národních církví neboť jejich bohoslužby jsou v podstatě stejné, třebaž by se různily jazykem a některými místními národními zvyky.

*** 419. Jaký je vzájemný poměr mezi místními církvemi?

Vzájemný poměr mezi místními církvemi je ten,

1. že jsou, pokud mají nejméně tři biskupy, rovnoprávný a ne jedna druhé podřízeny, neboť každá má vlastní sbor biskupů, který ji spravuje,
2. že při té rovnoprávnosti všechny se drží stejného společného učení a řídí se pravidly všeobecných sněmů církevních, které jsou pro ně společny.

Poznámka:

*** Má-li místní nebo národní církev tři nebo více biskupů, spravuje se sama a nazývá se autokefální. K tomu je však potřebí, aby samostatnost nové církve byla se souhlasem vzata na vědomí ode všech ostatních samostatných církví. Představitelům autokefálních církví zakázaly všeobecné sněmy církevní rozšiřovat svou pravomoc na jiné místní církve a podřizovat si je. (5. pravidlo prvního všeobecného sněmu a 2. pravidlo druhého všeobecného sněmu.)

*** 420. Podle čeho se obyčejně stanoví území místních církví?

Území místních církví se obyčejně stanoví podle státních nebo národních hranic.

*** 421. Kdo nařídil tento postup?

Tento postup nařídil už čtvrtý všeobecný sněm církevní, konaný v r. 451, ve městě Chalcedonu, jehož 17. pravidlo předpisuje, aby oblast místních církví byla stanovena podle státních a občanských hranic, a ty se zpravidla shodují s hranicemi národními.

*** 422. Jakým způsobem je místní nebo národní církev spravována sborem svých biskupů?

Místní nebo národní církev je sborem svých biskupů spravována takto:

1. sbor biskupů koná občas zasedání, na nichž rozhoduje o otázkách, které se týkají správy místní církve,
2. ze sboru biskupů jest volen jeden představitel celé místní církve, který svolává její biskupy k zasedání jako jejich předseda a stará se o to, aby usnesení těchto zasedání byla řádně oznámena a prováděna, a aby v celé místní církvi byl pořádek.

*** 423. Jak se nazývá představitel místní církve?

Představitel místní církve se nazývá někde patriarcha, někde metropolita, u bulharské církve exarcha.

*** 424. Volí představitele místní církve jenom členové biskupského sboru?

Představitel místních církví volí nejen členové biskupského sboru, nýbrž i zástupcové duchovenstva a vynikající zástupcové věřících.

*** 425. Kdo pomáhá představiteli místní církve při správě té církve?

Při správě místní církve pomáhá představiteli té církve Svatý Synod pozůstávající ze tří nebo vícera biskupů, kteří jsou voleni sborem biskupů.

*** 426. Komu je zodpověděn představitel místní církve?

Představitel místní církve je zodpověděn Bohu a celému sboru biskupů místní církve.

*** 427. Porušuje se jednota církve Kristovy růzností bohoslužebných jazyků?

Jednota církve Kristovy se neporušuje růzností bohoslužebných jazyků.

*** 428. Čím se tedy porušuje jednota církve?

Jednota církve se porušuje:

1. bludným učením,
2. neláskou a panovačností,
3. neposlušností a rozkolem.

*** 429. Bylo by správné, kdyby jedna národní církev vnucovala jiným národům svůj bohoslužebný jazyk?

Kdyby jedna národní církev vnucovala jiným národům svůj bohoslužebný jazyk, bylo by to nesprávné a víře křesťanské škodlivé, neboť takové vnucování

1. by znamenalo pyšné sebepovyšování a snižování jiných,
2. poškozovalo by náboženský život, protože používání cizího a nesrozumitelného jazyka zatemňuje bohoslužebný život.

*** 430. Která církev zachovává neporušeně původní církevní učení z dob svatých apoštolů?

Původní církevní učení z dob svatých apoštolů zachovává neporušeně církev pravoslavná, která jest totožná s nerozdělenou církví Kristovou a jest její věrnou pokračovatelkou.

Poznámky:

- *** I.** Apoštol Pavel praví o jednotě církve: „Prosím vás..., abyste chodili, jakž hodné jest na to povolání, kterýmž povolání jste, se vši pokorou, v tichosti i se dlouhočekáním, snažejíce se vespolek v lásce, usilujíce zachovávat jednotu Ducha ve svazku pokoje. Jedno jest tělo a jeden Duch, jakož i povolání jste v jedné naději povolání svého. Jeden Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech.“ ([Ef. 4, 1-6.](#))
- *** II.** Apoštol Jan uvádí ve svém Zjevení tyto místní církve v Malé Asii: efezskou, smyrenskou, pergamskou, tyatirskou, sardskou, filadelfskou a laodicejskou. ([Zjev. 2, 1](#); [Zjev. 2, 8](#); [Zjev. 2, 12](#); [Zjev. 2, 18](#); [Zjev. 3, 1](#); [Zjev. 3, 7](#); [Zjev. 3, 14.](#)) Všechny příslušely ovšem k jedné církvi Kristově, neboť všechny stejně věřily.
- *** III.** O jazyku při službách božích napsal apoštol Pavel: „Nevydali-li byste jazykem srozumitelných slov, kterak bude rozuměno, co se mluví? Budete zajisté do větru mluvit.“ ([1.Kor. 14, 9.](#))
- *** IV.** Duchovní jednotu všech místních a národních církví se až do dnešního dne neudržela, neboť v západní církvi byla ve středověku zavedena některá nová učení, jako že Duch svatý pochází od Otce i Syna, že svatí získali si přebytných zásluh, čímž povstal prý poklad zásluh, z něhož se udělují odpustky, že biskup města Říma jest nejvyšší viditelnou hlavou celé církve, že má vyšší pravomoc než všeobecný sněm, a že všechny místní a národní církve jsou povinny se mu podřídit, dále že týž biskup má právo být světským panovníkem a že má i v ohledu světském vyšší moc než kterýkoli panovník; dále byla vyškrtnuta ve svaté liturgii epiklese, místo kvašených chlebů byly zavedeny oplatky, přikázáno věřícím podávat svatou eucharistii jen pod jednou způsobou, a všem kněžím zakázána svatá tajina manželství. Tato nová učení byla od východní pravoslavné církve důkladně zamítána, v důsledku čehož došlo v r. 1054 k velkému rozkolu mezi východními místními církvemi pravoslavnými na jedné straně a římskou církví na straně druhé. Po rozkolu se římská církev v těchto novotách ještě utvrdila. V XVI. století se pak od ní z odporu proti těmto novotám odštěpila velká část křesťanů, kteří utvořili církev evangelickou čili protestantskou, zašli však v tomto odporu podle názoru církve pravoslavné příliš daleko tím, že zavrhlí ústní podání a prohlásili, že uznávají jen Písmo svaté. Po tomto novém rozštěpení se římská církev ještě více ve svém směru ustálila a prohlásila na svém sněmu, konaném v r. 1870 v paláci vatikánském, v němž sídlí římský biskup neboli papež, neomylnost papeže ve věcech víry a mravů. – V novější pak době nastalo ještě další tříštění křesťanstva vznikem nových náboženských společností, které samy sebe sice nazývají církvemi, ale církvemi nejsou, neboť většinou nevěří v božství Pána Ježíše. Toto rozkolné tříštění však neodpovídá vůli Pána Ježíše, a proto mnozí křesťané snaží se modlitbou, láskou a vzájemnými styky připravovat obnovení církevní jednoty. Předpokladem toho jest návrat k učení a zřízení původní církve.
- *** V.** Dnes ve světě existuje 15 místních pravoslavných církví obecně uznávaných za autokefální, což znamená samosprávné. Autokefální církev disponuje právem řešit všechny své interní záležitosti ve své kompetenci. Je oprávněna volit si své představitele včetně patriarchy, arcibiskupa či metropolity, který je hlavou církve. Ačkoliv všechny autokefální církve fungují nezávisle, zůstávají vzájemně spojeny v jednotě učení (víry), svatých Tajin a plným kanonickým společenstvím. Mezi autokefální církve patří především čtyři starověké východní starobylé patriarcháty: cařihradský (čili konstantinopolský, zvaný „ekumenický“, tj. světový), alexandrijský a celé Afriky, antiochijský a celého Východu, jerusalemský. Dalším vývojem vznikly patriarcháty: ruský, srbský, rumunský, bulharský; a místní autokefální církve: gruzínská, kyperská, řecká, polská, albánská, mezi něž se počítá i naše Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku. (Autokefalitu Pravoslavné církve v Americe uznávají církve v Rusku, Bulharsku, Gruzii, Polsku a u nás.) Autonomní církve fungují v denním životě nezávisle, ale jsou jistým způsobem závislé na některé autokefální církvi (v praxi to obvykle znamená, že hlava autonomní církve musí být ve svém úřadě potvrzena hlavou nebo synodem příslušné autokefální církve). Autonomními územními církvemi jsou církve: sinajská (pod Jerusalemským patriarchátem), ukrajinská, běloruská, moldavská, japonská, čínská a Ruská pravoslavná církev v zahraničí (všech šest pod Moskevským patriarchátem) a finská (pod Konstantinopolským patriarchátem). Dále působí pravoslavné církve v celé západní i střední Evropě, ve Velké Británii; dále v Lotyšsku, Litvě, i v Austrálii a jinde – tyto misijní církve vznikly hlavně pro Rusy, Řeky a další emigranty z tradičně pravoslavných národů, žijící na těchto územích. Na severním i jižním americkém kontinentu pracuje několik pravoslavných církevních jurisdikcí. Pravoslavné misie jsou mezi jinými národy v Asii a v Africe (alexandrijský patriarchát má metropolie v Keni a Ugandě a další ve střední a jižní Africe).

- *** VI. Největší místní pravoslavná církev jest ruská. Ona nejen pokřesťanštila celé evropské Rusko, ale misijně s velkým úspěchem pracovala a stále pracuje i mezi národy asijskými. – Není pravda, tvrdí-li kdo, že hlavou ruské církve byl ruský car. Jelikož ruská církev přísluší k jedné církvi Kristově, byl vždy a jest její hlavou Pán Ježíš. Spravována je sborem biskupů. Za carské vlády stál v čele správy ruské církve Svatý Synod. Představitelem místní pravoslavné církve může být jen člen duchovního stavu, a to biskup, ne však světský panovník. Nyní stojí v čele ruské církve patriarcha moskevský a celé Rusi, který spravuje církev s posvátným synodem.
- *** VII. Patriarcha, případně metropolita místní pravoslavné církve není její hlavou v tom smyslu, jako jest hlavou církve Pán Ježíš nebo za jakou jest v římské církvi uznáván biskup města Říma neboli papež. Pravomoc pravoslavných patriarchů, metropolitů (a arcibiskupů) vztahuje se pouze jednak na správu neboli administraci církve místní, to jest na udržování pořádku v ní, jednak na její zastupování neboli reprezentaci. Žádný není považován, ani sám sebe nepovažuje za neomylného; každý je zodpovědný sboru biskupů své místní církve a může být zbaven svého úřadu, když se vážně provinil proti svým povinnostem.
- *** VIII. Proti pravoslavné církvi bylo a zčásti ještě dosud jest mnoho předsudků. V poslední době však se jí dostává v západní Evropě zadostiučinění. Zvláště němečtí evangeličtí spisovatelé církevní, pokud se s ní blíže seznámili, vydávají o ní krásné svědectví. Vidí v ní zdroj obnovy pro dnešní křesťanstvo (Fr. Heiler), očekávají od ní duchovní pomoc pro církev západní a doznávají otevřeně, že pravoslavná církev zachovala si tradici, t. j. ústní podání starokřesťanské a že se opírá bezprostředně o ramena církevních otců a o starokřesťanské věroučení (H. Ehrenberg). Tato vnitřní hodnota pravoslavné církve není nijak zmenšována tím, že tvoří v celém křesťanstvu menšinu. Většina není zárukou pravdy. Byly ve Starém Zákoně doby, že jen malá menšina národa zůstávala věrna Zjevení božím, a též v dějinách Kristovy církve se tento zjev už několikrát opakoval. V době rozkvětu arianismu, který popíral božství Pána Ježíše, nebo v době monotheletismu, který zase neuznával plně lidskou přirozenost Pána Ježíše, nebo v době obrazotvornectví jen menšina tehdejších křesťanů obdržela pravdu, která však vždy, třeba i po dlouhé době několika století na konec zvítězila. V dějinách církve, která potrvá na věky, nerozhoduje několik století nebo i tisíc let. Co dnes je v menšině, může se za tisíc let stát většinou a naopak. Hlavní věcí je držet se zjevné pravdy ověřené svatým ústním podáním nebo Písmem svatým, bez mudrování, pocházejícího z lidské ctižádosti a pýchy, panovačnosti, z přechodných myšlenkových proudů, nebo z otevřené nevěry. Všecko do času, Kristova pravda v církvi však na věky.
- *** IX. Brání-li se církev pravoslavná proti novotám, nečiní to ze ztrnulosti ani se tím nestaví proti vývoji. Vývoj znamená vnitřní i vnější růst z původního jádra kořene. Novoty jsou však něco, co neroste z podstaty jádra a kořene, nýbrž co samému jádru a kořenu je cizí a s nimi v rozporu, co se naočkovává z vnějších důvodů, a tím se samé věci vstříkuje jed. Jestliže se na příklad praví, že křesťanskému biskupu určitého města přísluší být panovníkem a mít svůj stát, nevyrostl tento názor z podstaty křesťanství. Když sám Syn Boží řekl: „Království mé není z tohoto světa“, je snaha křesťanského biskupa domoci se funkce, kterou mají panovníci tohoto světa, něčím, co nemá s posláním křesťanského duchovního pastýře nic společného a je to v přímém rozporu s tímto posláním; je to tedy ne vývoj, nýbrž novota, která při veškerém zachovávání forem i opakování evangelických slov přesunuje církevní život, pokud je touto novotou ovlivňován, na nesprávnou kolej. – Také popření božství Pána Ježíše není žádným vývojem křesťanské myšlenky, nýbrž je to pokus naočkovat církvi názory, které vyrostly z určitého filosofického směru, z racionalismu, a jsou úplně cizí víře Pána Ježíše i víře apoštolů. Popření božství Kristova není žádným „pokrokovým křesťanstvím“, jehož by se bylo dosáhlo vývojem křesťanské církve, nýbrž je to přímým odvrácením od křesťanství samého.

2. Církev je svatá.

*** 431. V čem spočívá svatost církve?

Svatost spočívá záleží v tom,

1. že církev je posvěcena vykupitelským dílem Pána Ježíše,
2. že je v ní stále přítomen Pán Ježíš a působí v ní Duch Svatý,
3. že vede lidi k bohumilému životu a má mnoho svatých a světic.

*** 432. Příslušejí k církvi též hříšníci?

K církvi příslušejí též hříšníci, pokud jsou platně pokřtěni, neboť Pán Ježíš přirovnal církev k poli, na němž spoluroste pšenice i koukol až do dne žní, a úkolem církve jest, aby bloudící své členy vedla k Bohu.

*** 433. Není svatost církve rušena hříšností mnohých jejích členů?

Svatost církve není rušena hříšností mnohých jejích členů, pokud se očistí ují od hříchů svatými tajinami, zvláště pak pokáním.

*** 434. Což, když hříšní členové církve setrvávají zatvrzele ve své hříšnosti?

Když hříšní členové církve setrvávají zatvrzele ve své hříšnosti, jsou vylučováni z církve buď rozhodnutím církevních představených nebo soudem božím, takže i v tomto případě zůstává

svatost církve neporušena.

*** 435. Má pravoslavná církev svaté?

Pravoslavná církev má nesčíslný počet svatých ze všech pravoslavných národů i ze všech století od dob apoštolských až po naše dny.

Poznámky:

- *** I. Svatý apoštol Pavel napsal: „Kristus zamiloval církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil“. ([Ef. 5, 25-26.](#))
- *** II. O vylučování z církve vyslovil se sv. Pavel: „Odstraňte tedy toho zlého ze svého středu.“ ([1.Kor. 5, 13](#)), což jinými slovy znamená: vyobcujte nebo vylučte zarputilého hříšníka ze svého středu.
- *** III. Rozhodnutí církve jsme povinni uposlechnout, neboť Pán Ježíš řekl: „Jestliže pak ani církev neuposlechne, buďž tobě, jako pohan a celník (publikán).“ ([Mat. 18, 17.](#))

3. Církev jest obecná.

436. Co znamená slovo „obecný“?

Slovo „obecný“ znamená tolik, co všeobecný.

*** 437. V čem záleží obecnost neboli všeobecnost církve?

Obecnost neboli všeobecnost církve záleží v tom,

1. že církev učí všemu, čemu učil Pán Ježíš, a že ničeho z toho nevynechává, aby nebyla poškozena plnost duchovního života;
2. že církev odmítá nová učení jednotlivých lidí, jestliže jsou v rozporu s Písmem svatým a se všeobecným ústním podáním;
3. že církev jest určena pro všechny lidi bez rozdílu národnosti, země a času, neboť Pán Ježíš řekl: „Jdouce, učte všechny národy“ ([Mat. 28, 19](#));
4. že církev ke všem na víru obráceným lidem i národům chová se stejně a dává každému národu stejnou možnost, aby se v církevním životě ke cti a slávě boží plně uplatnil.

*** 438. Proč církev odmítá nová učení jednotlivých lidí, jestliže jsou v rozporu s Písmem svatým a se všeobecným ústním podáním?

Církev odmítá nová učení jednotlivých lidí, jestliže jsou v rozporu s Písmem svatým a se všeobecným ústním podáním,

1. protože taková učení jsou bludná,
2. protože vyvolávají v církvi spory a porušují v ní lásku a jednotu víry,
3. protože vedou obyčejně k rozkolům a ke zřizování sekt.

*** 439. Co je sekta?

Sekta je skupina lidí, kteří na základě nějakého bludného učení oddělili se od obecné církve a zařídili pro sebe náboženskou společnost, kterou sice sami nazývají církví, avšak neprávem, neboť to, co je založeno na bludu, není církví Kristovou.

*** 440. Jak vyjadřujeme slovo „obecný“ staroslovansky a řecky?

Slovo „obecný“ vyjadřujeme staroslovansky „vselenský“ nebo též „soborný“ a řecky „katolický“.

*** 441. Jest církev pravoslavná obecná neboli katolická?

Církev pravoslavná jest obecná neboli katolická, neboť

1. učí všemu, čemu učil Pán Ježíš a nic z toho nevynechává,
2. odmítá nová bludná učení,
3. snaží se získat všechny národy pro Pána Ježíše,
4. dává každému národu vše, což jeho jest.

*** 442. Jak zní úplný společný název celé církve pravoslavné?

Úplný společný název celé církve pravoslavné zní: „východní pravoslavná církev katolická“.

*** 443. Proč se pravoslavná církev nazývá východní?

Pravoslavná církev nazývá se východní,

1. protože koná služby boží podle východního obřadu, jak v Jerusalemě a vůbec na východě byly a jsou co do podstaty konány už od dob apoštolských;
2. poněvadž se spravuje východním církevním řádem, jak v duchu svatých apoštolů byl v církvi

v prvních stoletích zaveden.

Poznámky:

- *** I. Svatý apoštol Pavel pravil o obecnosti církve, že v ní není rozdíl mezi Řekem a Židem, cizozemcem a Skytem, otrokem a svobodným, nýbrž že všechno a ve všech jest Kristus. ([Kolos. 3, 11.](#))
- *** II. Ke všeobecné církvi Kristově nepřísluší každá náboženská společnost, která sama sebe nazývá buď církví vůbec nebo církví národní. Církev, pokud zůstává věrna duchu prvních století křesťanských, organizuje se ovšem podle národů a států, a místní církve mají svůj národní ráz i své státní označení, avšak pouhý národní ráz bez potřebného věroučného charakteru nestačí k tomu, aby taková náboženská společnost mohla být považována za součástku všeobecné církve, nýbrž je třeba, aby měla společné učení s církví všeobecnou neboli jinými slovy, aby se držela všeobecného svatého ústního podání a Písma svatého. Národní církev, která po stránce věroučné jest osamocena, není součástkou církve všeobecné, ba není ani církví ve vlastním smyslu toho slova. Taková osamocená národní církev není schopna prospět trvale ani národu, třeba by svůj národní ráz sebe více zdůrazňovala. Národu svému může být trvalou náboženskou a mravní oporou ovšem jen církev národní, avšak pouze v tom případě, jestliže svou věroukou i svým řádem je spjata s obecnou církví.

4. Církev jest apoštolská.

*** 444. V čem záleží apoštolskost církve?

Apoštolskost církve záleží v tom,

1. že církev trvá nepřerušeně již od dob apoštolských,
2. že zachovává věrně učení svatých apoštolů,
3. že její řádně ustanovení biskupové jsou nástupci svatých apoštolů.

*** 445. Jakým způsobem se v církvi udržuje posloupnost apoštolské služby?

Posloupnost apoštolské služby se v církvi udržuje tím způsobem, že

1. apoštolé vzkládáním rukou a vzýváním Ducha svatého světili a ustanovovali biskupy jakožto své nástupce,
2. biskupové týmže způsobem svěřují a až do druhého příchodu Pána Ježíše svěřovat budou dary Ducha svatého a úřad apoštolský zase svým nástupcům.

*** 446. Je církev pravoslavná apoštolská?

Církev pravoslavná jest apoštolská, neboť trvá od dob apoštolských, hlásá věrně učení svatých apoštolů bez jakékoli změny, a biskupové její jsou nástupci svatých apoštolů.

*** 447. Která z nynějších biskupství církve pravoslavné byla založena už v době svatých apoštolů?

Z nynějších biskupství církve pravoslavné byla už v době svatých apoštolů založena tato: jerusalemské, alexandrijské, antiochijské, damašské, smyrenské, laodicejské, ikonské, mytilenské, samoské, cyperské, soluňské, athénské a byzantské (cařihradské); mnoho biskupství zaniklo, když mohamedáni dobyli Malé Asie i Balkánu a tyto země obsadili trvale nebo na mnoho století.

448. Která biskupství nynější církve římské byla založena už v době svatých apoštolů?

V době svatých apoštolů bylo založeno pouze jedno biskupství nynější církve římské, a to ve městě Římě.

*** 449. Je tedy pravdivo tvrzení, že pravoslavná církev povstala v roce 1054 při velikém rozkolu mezi církví východní a západní?

Tvrzení, že pravoslavná církev povstala až v roce 1054 při velikém rozkolu mezi církví východní a západní, je naprosto nepravdivo, neboť

1. tím rozkolem nenastala ve východní církvi pravoslavné vůbec žádná změna ani v učení jejím, ani ve zřízení jejím, nýbrž zůstalo vše, jak bylo od dob apoštolských a od dob svatých církevních otců;
2. k rozkolu došlo proto, že západní církev zavedla a též východním místním církvím vnucovala novoty;
3. novou církví nelze nazývat tu, která se drží apoštolského zřízení a proti nesprávným novotám se brání, nýbrž spíše lze tvrdit, že při rozkolu povstala ta církev, která novoty zavedla, vždyť těmi novotami se změnila tak, že už to nebyla stará původní církev, nýbrž církev pozměněná, tedy nová.

450. Proč se nazývá naše církev pravoslavnou?

Naše církev se nazývá pravoslavnou,

1. protože správným, to jest prvokřesťanským způsobem oslavuje Boha,
2. protože hlásá správné, to jest apoštolské učení.

Poznámky:

- *** I. Město Cařihrad bylo na začátku IV. století postaveno na místě prastarého městečka Byzantion, v němž sídlil křesťanský biskup už z doby apoštolské. Po vystavení Cařihradu bylo biskupství byzantské nazváno cařihradským.
- *** II. Církev není pouhý náboženský spolek. Náboženské spolky zakládají lidé, církev však je zřízením božím. Její hlavou je Kristus, a ne člověk, a ona jest tělem Kristovým, jak praví svatý apoštol Pavel, Kristus je v církvi přítomen a působí v ní. Duch svatý pak ji oplodňuje. – Náboženských spolků bylo již na tisíce a zase zanikly, kdežto církev trvá stále. Náboženské spolky mají jen dílčí účely, omezené věcně, časově i místně, církev však má účel všeobecný, nikdy nevyprázdněný a nevyprázdnitelný, stále aktuální, určený pro veškeré lidstvo a pro všechna lidská pokolení, až do skonání světa a do věčnosti.
- *** III. Chraňme se rozšířeného, ale strašného a mylného názoru, že nezáleží na tom, v jaké kdo je církvi. Pravda Kristova nesmí nám být lhostejná, a ta pravda jest a může být jen jedna, a ne dvojí nebo vícera. Jsme povinni nepravdu a blud opustit a přistoupit k poznané pravdě. Pán Ježíš pravil: „Já jsem se k tomu narodil a proto jsem na svět přišel, abych svědectví vydal pravdě. Každý, kdož jest z pravdy, slyší hlas můj.“ ([Jan 18, 37.](#))
- *** IV. Držme se pevně a neochvějně učení a podání apoštolského a varujme se jakýchkoliv odchylek od něho. Děkuje Bohu, že nás shledal hodnými stát se a být členy církve pravoslavné, která trvá od dob apoštolských, spojuje v jednotu všechny své místní a národní části, jest všeobecná a má mnoho svatých a světic. Nedejme se nikým strhnout k odpadnutí od ní, neboť by to bylo něco hrozného, ale naopak staňme se všichni jejími apoštoly.
- *** V. Kdyby kdokoli v naší přítomnosti naši pravoslavnou církev napadl, jsme povinni ji bránit a obhajovat. Proto se snažíme dobře se o ní poučit.
- *** VI. Dávejme jako pravoslavní křesťané dobrý příklad svým jednáním a životem, abychom dobrými skutky získávali český národ pro svaté pravoslaví.
- *** VII. Mnozí lidé vystoupili z církve a jsou mimo křesťanské vyznání. Nazývají se bezkonfesní. Vystoupí-li z církve člověk, který věří křesťansky, dopouští se nebezpečné nedůslednosti a dává se na bludnou cestu. Olupuje se o svaté tajiny i o bohoslužebné společenství a opouští tvrz víry. – Bez církve nelze v pravém slova smyslu žít křesťansky. Jenom církev je živou nositelkou víry křesťanské, a ne jednotlivý člověk. Kdo vystupuje z církve, vydává se v nebezpečí náboženského dobrodružství, z něhož téměř vždy vyvine se napřed náboženská lhostejnost a pak nevíra, vedoucí do věčné záhuby, neboť bezkonfesní člověk odděluje se od těla Kristova a opouští Pána Ježíše, který je hlavou církve. – Jestliže není člověku dobře, aby byl sám, jestliže muž a žena spojují se v manželství, aby tvořili rodinu, jestliže lidé se sdružují ve spolky a společnosti nejrůznějšího druhu, jestliže se seskupují v obce, země a státy, je naprosto nedůsledné a nerozumné zamítat církevní společenství u lidí, kteří se snaží být učedníky Kristovými. Bezkonfesní lidé proviňují se těžce i proti svým dětem, neboť jim bez církve nemohou dát spolehlivé a pevné mravní výchovy. Pro člověka křesťansky věřícího má být samozřejmou věcí, aby byl členem církve.

Desátý článek symbolu víry.

O svatých tajinách neboli svátostech.

451. Jak zní desátý článek symbolu víry?

Desátý článek symbolu víry zní: „Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchův.“

452. Proč se v symbolu víry připomíná křest?

V symbolu víry připomíná se křest proto, že svatou tajinou křtu jsou lidé přijímáni do církve a stávají se schopnými přijímat též ostatní svaté tajiny.

453. Co je svatá tajina neboli svátost?

Svatá tajina neboli svátost je posvátný úkon, kterým se člověk sjednocuje s Pánem Ježíšem, přijímá milost boží a stává se schopným vítězit nad svou náklonností ke zlému, která jest následkem hříchu prvorodného.

454. Kdo ustanovil svaté tajiny?

Svaté tajiny ustanovil Pán Ježíš Kristus.

*** 455. Odkud víme, že Pán Ježíš Kristus ustanovil svaté tajiny?

Že Pán Ježíš Kristus ustanovil svaté tajiny, víme u některých z jeho vlastních slov,

zaznamenaných v Písmě svatém, u jiných pak to víme z toho, že jsou v církvi na základě svatého ústního podání udělovány od začátku, což by se nebylo dělo, kdyby je Pán Ježíš Kristus nebyl ustanovil.

- 456. Kolik je svatých tajin?**
Svatých tajin je sedm.
- 457. Jak se jmenují svaté tajiny?**
Svaté tajiny se jmenují:
1. křest,
  2. myropomazání,
  3. přijímání neboli eucharistie,
  4. pokání,
  5. kněžství neboli rukopoložení,
  6. manželství,
  7. pomazání nemocných.
- 458. Kdo může udělovat svaté tajiny?**
Svaté tajiny může udělovat jen biskup a kněz.
- 459. Kterou svatou tajinu může udělovat jedině biskup?**
Svatou tajinu kněžství může udělovat jedině biskup.
- * **460. Kterak máme přijímat svaté tajiny?**
Svaté tajiny máme přijímat hodně a důstojně, to jest:
1. máme se k jejich přijetí zbožně připravit,
  2. máme k nim přistoupit s vírou a s upřímnou touhou po Bohu a jeho milosti.
- * **461. Které svaté tajiny smějí být přijaty pouze jednou v životě?**
Pouze jednou v životě smějí být přijaty: křest, myropomazání a kněžství.

Jedenáctý článek symbolu víry

O vzkříšení z mrtvých.

- 462. Jak zní jedenáctý článek symbolu víry?**
Jedenáctý článek symbolu víry zní: „Očekávám z mrtvých vzkříšení.“
- 463. Co vyznáváme jedenáctým článkem symbolu víry?**
Jedenáctým článkem symbolu víry vyznáváme, že Bůh v poslední den vzkřísí naše tělo, třebas i úplně se rozpadlo nebo bylo zničeno, a že po vzkříšení bude oslavené a nesmrtelné. ([Jan 5, 28-29](#); [Jan 6, 44](#); [1.Kor. 15, 44](#); [1.Kor. 15, 53](#).)

Poznámky:

- I. Pán Ježíš pravil, že přijde hodina, ve kterou všichni, kteří ve hrobech jsou, uslyší jeho hlas a vyjdou, kteří dobré věci činili, na vzkříšení života, kteří pak zlé věci činili, na vzkříšení soudu, a že on vzkřísí své učedníky v den nejposlednější. ([Jan 5, 28-29](#); [Jan 6, 44](#).)
  - * II. Apoštol Pavel praví, že se rozsívá (to jest pohřbívá) tělo porušitelné, nesličné, nemocné a přirozené, ale že vstane tělo neporušitelné, slavné, mocné a duchovní. ([1.Kor. 15, 42-44](#).)
  - * III. Apoštol Petr praví, že nynější země a nynější nebesa budou trvat do dne posledního soudu, kdy budou ohněm zničeny. ([2.Petr 3, 7](#).)
  - * IV. Apoštol Pavel praví, že naše obcování je v nebesích, odkudž i Spasitele očekáváme, Pána Ježíše Krista, který promění naše ponížené (to jest nynější) tělo, aby bylo podobné tělu jeho slávy. ([Fil. 3, 20-21](#).)
  - * V. Věřící křesťan nemůže pochybovat o možnosti vzkříšení, neboť jako stvořil Bůh tělo lidské z prachu země, tak z prachu země ho může zase obnovit, to jest vzkřísit. Nesmíme zapomínat, že Bůh je všemohoucí.
  - VI. Málokterý člověk odchází z tohoto pozemského světa tak dokonalý a svatý, aby mu nebylo potřebí božího milosrdenství. Poněvadž ti křesťané, kteří žijí ještě na tomto světě, i ti, kteří jsou již na věčnosti, jsou údy církve a spojení věrou a láskou, je naší povinností prosit Boha o slitování pro zesnulé.
- 464. Kdy bude všeobecné vzkříšení z mrtvých?**
Všeobecné vzkříšení z mrtvých bude na konci tohoto viditelného světa při druhém příchodu Pána

Ježíše Krista. ([2.Petr 3, 4](#); [2.Petr 3, 7](#); [2.Petr 3, 10](#).)

465. Budou všichni lidé vzkříšeni?

Všichni lidé budou vzkříšeni, neboť Pán Ježíš pravil, že přijde čas, kdy všichni, kteří jsou ve hrobech, uslyší hlas jeho a vyjdou z hrobů. ([Jan 5, 28-29](#).)

* 466. V jakém stavu se nacházejí duše zemřelých do té doby, než nastane všeobecné vzkříšení?

Do té doby, než nastane všeobecné vzkříšení, nacházejí se duše spravedlivých ve světle, míru a v počátku věčné blaženosti, duše pak hříšníků ve tmě, neklidu a počátku věčných muk.

*** 467. Je s tímto předběžným posmrtným stavem spravedlivých spojeno zření na Pána Ježíše Krista?

S tímto předběžným posmrtným stavem spravedlivých je zvláště u svatých spojeno zření na Pána Ježíše Krista, neboť apoštol Pavel praví, že touží po odchodu z tohoto světa a být s Kristem. ([Fil. 1, 23](#).)

* 468. Kdy nastane plná odplata?

Plná odplata nastane až při posledním soudu, neboť apoštol Pavel se vyslovil, že „v onen den“ dá mu Pán korunu spravedlnosti. ([2.Tim. 4, 8](#).)

* 469. Co mínil svatý apoštol Pavel slovy „v onen den“?

Svatý apoštol Pavel mínil těmi slovy den všeobecného soudu, neboť je pronesl v souvislosti s druhým příchodem Pána Ježíše. ([2.Tim. 4, 1](#).)

* 470. Uznává církev pravoslavná učení o očistci?

Církev pravoslavná neuznává učení o očistci, neboť o něm ve zjevení božím není ani nejmenší zmínky, a to ani v Písmě svatém, ani v ústním podání.

*** 471. Co dlužno připomenout o duších těch lidí, kteří zemřeli sice v kající víře, ale nepřinesli plody takové, aby byly důstojny pokání?

O duších těch lidí, kteří zemřeli sice v kající víře, ale nepřinesli plody takové, aby byly důstojny pokání, dlužno připomenout, že jim mohou být prospěšny modlitby, konané za ně, zvláště jsou-li spojeny s nekrvavou obětí těla a krve Kristovy.

*** 472. Na čem je založeno toto přesvědčení?

Toto přesvědčení je založeno na stálém a nepřerušném ústním podání všeobecné církve, jež se projevovalo již ve Starém Zákoně, neboť Juda Makabejský přinesl Bohu obět' za zemřelé vojíny.

*** 473. Modlili se křesťané od prvního počátku za zesnulé?

Křesťané se od prvního počátku modlili za zesnulé, jak o tom svědčí svatá liturgie, zvláště pak též její nejstarší úprava, pocházející od svatého apoštola Jakuba.

474. Ve které hlavně dny konají se v pravoslavné církvi bohoslužby za zesnulé?

V pravoslavné církvi konají se bohoslužby za zesnulé hlavně ve třetí, devátý a čtyřicátý den po úmrtí, jakož i ve výroční den smrti.

Poznámka:

- * Obětuje-li se svatá liturgie výlučně za zesnulé, nazývá se liturgií zaupokojnou. Avšak pravoslavná církev koná za zesnulé také bohoslužbu, která je mimo rámec svaté liturgie; tato bohoslužba nazývá se panychidou. Také pohřební obřad je zaupokojnou bohoslužbou.

Dvanáctý článek symbolu víry.

O životě věčném.

475. Jak zní dvanáctý článek symbolu víry?

Dvanáctý článek symbolu víry zní: „A život věku budoucího. Amen.“

476. Co vyznáváme dvanáctým článkem symbolu víry?

Dvanáctým článkem symbolu víry vyznáváme, že očekáváme život věčný.

477. Jaký bude věčný život spravedlivých, kteří Boha milují?

Věčný život spravedlivých, kteří Boha milují, bude tak blažený, že si to v pozemském životě nelze ani představit. ([1.Kor. 2, 9](#).)

* 478. V čem bude spočívá taková blaženost?

Taková blaženost bude spočívat ve sjednocení s Bohem ve světle a slávě. ([Mat. 13, 43](#); [1.Kor. 13, 12](#); [1.Kor. 15, 28](#).)

* 479. Bude mít i tělo účast na blaženosti duše?

I tělo bude mít účast na blaženosti duše, neboť bude oslaveno světlem božím podobně, jako tělo Pána Ježíše při proměnění na hoře Tábor. ([Filip. 3, 21](#).)

* 480. Budou všichni spravedliví stejně blaženi?

Všichni spravedliví nebudou stejně blaženi, nýbrž blaženost jejich bude odstupňována podle toho, jak zde na tomto světě vynikali ve víře, v lásce a v dobrých skutcích.

* 481. Co bude s těmi, kteří zemřeli v zatvrzelé nevěře a ve hříších?

Kterí zemřeli v zatvrzelé nevěře a ve hříších, budou vydáni věčným mukám.

*** 482. V čem budou hlavně pozůstat věčné muky?

Věčné muky budou hlavně pozůstat

1. ve věčném odloučení od lásky boží ([Mat. 25, 41](#));
2. ve věčných útrapách a výčitkách svědomí, které zavržené budou hryzat jako červ nepomíjející a pálit jako oheň neuhasitelný ([Mar. 9, 43-44](#));
3. ve věčné zlosti na Boha i na sebe, neboť Pán Ježíš pravil, že zavržení budou skřípět zuby ([Mat. 13, 42](#)).

* 483. Proč bude tak přísně naloženo s těmi, kteří zemřeli v zatvrzelé nevěře a ve hříších?

S těmi, kteří zemřeli v zatvrzelé nevěře a ve hříších bude tak přísně naloženo ne proto, že by Bůh chtěl jejich záhubu, nýbrž proto, že oni sami vrhli se do záhuby, když nepojali lásky k pravdě. ([2.Sol. 2, 10](#).)

484. Co vyznáváme slovem „Amen“?

Slovem „Amen“ vyznáváme, že pevně věříme všemu, co je v symbolu víry obsaženo.

Poznámky:

- * I. V souvislosti s posledním soudem řekl Pán Ježíš: „Tehdy budou spravedliví zářit jako slunce v království Otce jejich.“ ([Mat. 13, 43](#).)
- * II. Apoštol Pavel praví, že nyní za svého pozemského života vidíme a poznáváme náboženské věci a Boha jako v zrcadle, skrze podobenství a pouze částečně, kdežto tehdy, to jest po vzkříšení, budeme hledět na Boha tváří v tvář. ([1.Kor. 13, 12](#).)
- * III. Týž apoštol praví, že po vzkříšení z mrtvých bude Bůh všecko ve všech, to jest v těch, kteří dosáhnou blaženosti. ([1.Kor. 15, 28](#).)
- * IV. O věčné blaženosti napsal apoštol Pavel: „Co oko nevidělo ani ucho neslyšelo a co ani na srdce lidské nevstoupilo, to Bůh připravil těm, kteříž jej milují.“ ([1.Kor. 2, 9](#).)
- * V. Odstupňování blaženosti a slávy spravedlivých ve věčném životě naznačuje apoštol Pavel srovnáním s tělesy nebeskými, která jeví se v různé krásě, a k tomu připojuje poznámku, že tak bude i při vzkříšení z mrtvých. ([1.Kor. 15, 41-42](#).)
- *** VI. Nesprávný je názor těch, kteří se domnívají, že duše lidské po smrti se opět vtělují do člověka nebo do zvířete a že tak dlouho se to opakuje, až duše se úplně očistí a zdokonalí a dojde spasení. Kdo se na věc tak dívají, odůvodňují to tím, že prý láska boží nemůže dopustit, aby kdokoliv byl na věky zavržen. Láska boží jest ovšem nekonečná, ale Bůh nechává každého svobodně se rozhodovat tak nebo jinak. Kdo pravdu zamítá a ve zlém se zatvrdí, sám se vrhá v záhubu. Láska boží není změkčilá jako houba, nýbrž drží se pevných zásad, podle kterých se dělí dobro od zla. Rozhodující jsou slova Pána Ježíše, který – třebaš jsa pln lásky – řekl: „I přijdou tito (to jest nekající hříšníci) do trápení věčného, spravedliví pak do života věčného.“ ([Mat. 25, 46](#).)
- *** VII. Někteří lidé vyslovují proti víře ve věčnou blaženost námitku. Praví: „Může se stát, že zemře otec, který byl dobrým křesťanem, a zanechá sirotky v nouzi a bídě. Jako dobrému křesťanu mělo by se mu dostat věčné blaženosti. Jak ale může být blaženým, když ví, že jeho děti žijí v bídě?“ – Na to dlužno odpovědět takto: Je pravděpodobné, že utrpení dětí dotýká se bolestně rodičů, kteří zesnuli ve svatosti nebo aspoň ve víře a v pokání. Ale tím jejich blaženost není rušena, neboť jednak pozemské utrpení jejich dětí netrvá věčně, nýbrž je pomíjející; jednak lidé na věčnosti mají zcela jiné měřítko pro to, co se děje mezi lidmi na zemi, než je měřítko pozemské, vždyť se dívají na všechno se stanoviska nekonečné věčnosti a ne se stanoviska pomíjející časnosti, i chápou tedy též smysl časného utrpení lépe, než jej dovedou lidé chápat, dokud žijí na zemi; jednak mají možnost Boha prosit, aby ve své dobrotivosti vysvobodil jejich děti tak nebo onak z utrpení. Námitka proti víře ve věčnou blaženost je založena na nesprávném názoru, jako by celý smysl lidského života tkvěl jen v životě pozemském. Tento názor je stejně nesprávný, jako když se lidé domnívali, že země je středem

vesmíru. Odpůrci věčné blaženosti sice tohoto vědeckého bludu neuznávají, ale topí se v bludu náboženském, jako by pozemský život byl středem veškerého života.

DÍL II. Příkázání boží

- * 485. **Stačí k dosažení věčné spásy znát, co Bůh zjevil?**
K dosažení věčné spásy nestačí pouze znát, co Bůh zjevil, nýbrž je nutno ve zjevení boží věřit a podle něho též jednat a žít.
- * 486. **Z čeho poznáváme, jak máme podle zjevení božího jednat a žít?**
Jak máme podle zjevení božího jednat a žít, poznáváme z příkázání božích.
487. **Jaká máme příkázání boží?**
Máme tato příkázání boží:
1. desatero příkázání, prohlášených ve Starém Zákoně skrze proroka Mojžíše na hoře Sinaji,
2. dvě největší a hlavní příkázání o lásce k Bohu a bližnímu,
3. devatero blahoslavenství Pána Ježíše Krista.

A) Desatero božích příkázání.

- * 488. **Jsme i my křesťané povinni zachovávat desatero příkázání, prohlášených ve Starém Zákoně Izraelitům skrze proroka Mojžíše?**
I my křesťané jsme povinni zachovávat desatero příkázání, prohlášených ve Starém Zákoně Izraelitům skrze proroka Mojžíše, neboť Pán Ježíš výslovně přikázal je zachovávat. ([Mat. 19, 16-19.](#))
489. **Byli bychom povinni zachovávat desatero starozákonních příkázání božích, kdyby Pán Ježíš nebyl výslovně přikázal, abychom je zachovávali?**
I kdyby nebyl Pán Ježíš výslovně přikázal, abychom desatero starozákonních příkázání božích zachovávali, byli bychom povinni je zachovávat, neboť tato příkázání nejsou stanovena Mojžíšem, nýbrž samým Bohem, který je nadto i vložil do svědomí každého člověka.
- ** 490. **Jestliže desatero příkázání Bůh vložil do svědomí každého člověka, proč byla tato příkázání Mojžíšem ještě zvláště prohlášena a Pánem Ježíšem potvrzena?**
Ačkoliv desatero příkázání Bůh vložil do svědomí každého člověka, přece byla tato příkázání z rozkazu božího Mojžíšem prohlášena a také Pánem Ježíšem potvrzena, neboť mnozí lidé potlačují v sobě hlas svého svědomí, i bylo nutno prohlásit závaznost těchto příkázání pro všechny lidi, i pro ty, kteří v sobě hlas svědomí potlačili.
491. **Jak zní zkráceně desatero božích příkázání?**
Desatero božích příkázání zní zkráceně takto:
1. Já jsem Hospodin Bůh tvůj; nebudeš mít jiných bohů kromě mne.
2. Neučiniš sobě modly; nebudeš se jim klanět ani jim sloužiti.
3. Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo.
4. Pomni, abys den odpočinku světil; šest dní budeš pracovat a konat všechny práce své, sedmého dne však jest odpočinutí Hospodina Boha tvého.
5. Cti otce svého i matku svou, aby se ti dobře vedlo a abys dlouho živ byl na zemi.
6. Nezabiješ.
7. Nesesmilníš.
8. Nepokradeš.
9. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.
10. Nepožádáš ničeho, cožkoli je bližního tvého. ([2.Moj. 20, 2-17.](#))

492. Která z desatera božích přikázání mluví o lásce k Bohu a která o lásce k bližnímu?

O lásce k Bohu mluví první čtyři z desatera božích přikázání, a o lásce k bližnímu mluví ostatních šest.

Poznámka:

- * Že zachovávání desatera starozákonních přikázání je ke spasení nevyhnutelně potřebno, vysvítá z odpovědi Pána Ježíše člověku, který se ho tázal, co má činit, aby obdržel život věčný. Odpověď ta zněla: „Chceš-li vejít do života (věčného), ostříhej přikázání.“ Pán Ježíš tím míní desatero přikázání, neboť některá z nich při tom i výslovně uvedl. ([Mat. 19, 16-19.](#))

1. První přikázání boží.

493. Jak zní první přikázání boží?

První přikázání boží zní: „Já jsem Hospodin Bůh tvůj; nebudeš mít jiných Bohů kromě mne.“

494. Co nám ukládá první přikázání boží?

První přikázání boží nám ukládá, abychom

1. v jednoho Boha věřili,
2. v něho doufali,
3. jeho milovali a
4. jemu se klaněli a sloužili.

a) O víře.

** 495. Proč věříme v Boha?

V Boha věříme proto,

1. že Bůh ve svých zjevených přikázáních to vyžaduje,
2. že hlas našeho svědomí a rozum i srdce to káže.

** 496. Co nám říká hlas našeho svědomí, rozum i srdce o víře v Boha?

Hlas našeho svědomí, rozum i srdce nám říká, že jest nutno věřit v Boha, neboť

1. bez Boha nedovedeme si vysvětlit vznik a trvání světa,
2. bez víry v Boha neměli bychom opory v životě, zvláště v utrpení.

**497. Jak se vyslovuje Písmo svaté o tom, kdo nevěří v Boha?

O tom, kdo nevěří v Boha, vyslovuje se Písmo svaté: „Říká blázen v srdci svém: Není Boha.“ ([Ž. 14, 1.](#))

** 498. Kdo hřeší proti víře?

Proti víře hřeší:

1. kdo pochybuje a bloudí ve věcech víry,
2. kdo zapírá víru a stydí se za ni,
3. kdo mluví a poslouchá řeči proti víře,
4. kdo je lhostejný ve víře,
5. kdo nevěří nebo odpadá od církve.

* 499. Kdo se vydává v nebezpečí nevíry?

V nebezpečí nevíry se vydává:

1. kdo se rád stýká s lidmi, kteří nevěří v Boha,
2. kdo čte bezvěrecké a nemravné knihy,
3. kdo se nemodlí a neúčastní se služeb božích,
4. kdo se oddává hříšnému životu.

Poznámky:

- ** I. Snažme se „chodit před Bohem“, to jest: pamatujme, že Bůh je stále a všude přítomen a že všechno zná a vidí.
- * II. Bojme se Boha, považujme hněv jeho za největší neštěstí pro nás a žijme tak, abychom proti sobě nevyzývali jeho hněvu.
- III. Vyzývejme Boha jako předobrého a všemohoucího pomocníka v každém dobrém podnikání.

b) O naději.

* 500. Co znamená doufat v Boha?

Doufat v Boha znamená s jistotou očekávat, že nám Bůh dá, čeho potřebujeme, a oč ho prosíme ke své spáse.

* 501. Proč máme doufat v Boha?

V Boha máme doufat, protože je

1. všemohoucí,
2. nejvyšší dobrotivý a pravdomluvný,
3. nejvyšší spravedlivý a věrný.

* 502. Kdo hřeší proti naději na Boha?

Proti naději na Boha hřeší,

1. kdo nemá důvěru v Boha,
2. kdo si zoufá,
3. kdo opovážlivě spoléhá na Boha,
4. kdo je pověřčivý.

Poznámky:

- * I. V tobě doufali otcové naši, doufali, a vysvobožovali je; k tobě volávali, a bývalo jim pomůženo; v tobě doufali, a nebývali zahanbeni. ([Ž. 22, 5.](#))
- * II. Bože můj, v tobě naději skládám, necht' nejsem zahanben, aby se neradovali nepřátelé moji nade mnou. ([Ž. 25, 2.](#))
- ** III. Nejobyčejnější pověry jsou: chodit k jasnovidkám a dávat si vykládat z karet, věřit v talismany a jiné nerozumnosti.

c) O lásce.

* 503. Kdo hřeší proti lásce k Bohu?

Proti lásce k Bohu hřeší,

1. kdo nechce přikázání božích zachovávat,
2. kdo na Boha zapomíná,
3. kdo po Bohu netouží,
4. kdo není spokojen s tím, co mu Bůh dává.

d) O bohopoctě.

* 504. Jak uctíváme Boha?

Boha uctíváme:

1. modlitbou,
2. účastí na službách božích,
3. přijímáním svatých tajin.

* 505. Kdo hřeší proti úctě k Bohu?

Proti úctě k Bohu hřeší:

1. kdo zanedbává modlitbu a služby boží,
2. kdo nestojí o svaté tajiny,
3. kdo se Bohu rouhá.

* 506. Co znamená rouhat se Bohu?

Rouhat se Bohu znamená:

1. mluvit potupně a drze o Bohu nebo o posvátných úkolech a věcech,
2. neuctivě zacházet s posvátnými věcmi,
3. neuctivě se chovat na posvátných místech.

Poznámky:

- * I. Posvátné úkony jsou na příklad: úkony při bohoslužbách, při svatých tajinách, při pohřbu, při svěcení různých věcí. Posvátným úkonem je také, když se znamenáme svatým křížem.
- * II. Posvátné věci jsou na příklad: svěcená voda, svěcené ikony, svěcené chrámové předměty, pomůcky a roucha.

* III. Posvátná místa jsou posvěcené chrámy a hřbitovy.

e) O úctě andělů a svatých.

507. Není-li proti prvnímu přikázání božimu uctívání andělů a svatých?

Uctívání andělů a svatých není proti prvnímu přikázání božimu, protože se andělům a svatým neklaníme ani jim nesloužíme, nýbrž je toliko ctíme.

* 508. Jak ctíme anděly a svaté?

Anděly a svaté ctíme čtverým způsobem:

1. obdivujeme jejich svatý život,
2. následujeme jejich krásného příkladu,
3. vzýváme je jako věrné služebníky a miláčky boží, aby se k Bohu za nás modlili, a děkujeme jim za přímluvu u Boha,
4. máme v uctivosti památky, jež po nich zůstaly, jejich ostatky a ikony.

509. Koho ze svatých ctíme nejvíce?

Ze svatých ctíme nejvíce přesvatou Bohorodici, ochránkyni pravoslavné víry.

510. Kterého světce má každý zvláště ctít?

Každý má zvláště ctít toho světce, jehož jméno nosí.

Poznámka:

** Pro uctívání svatých lze uvést mnoho vážných důvodů. Především Písmo svaté obsahuje mnoho dokladů o tom, že Bůh vyslyší modlitby lidí, žijících na zemi, zvláště těch, kteří se snaží žít svatě. Modlil se praotec Abraham, a Bůh uzdravil Abimelecha. ([1.Mojž. 20, 17.](#)) Modlil se Samuel za Izraelity, a modlitba jeho byla vyslyšena. ([1.Sam. 7, 8-9.](#)) Vyslyšena byla též modlitba proroka Eliáše, aby byli zahanbeni modláři. ([1.Král. 18, 36-59.](#)) Tím účinnější je zajiště modlitba svatých, kteří jsou již na věčnosti, neboť nejsou již zatěžováni slabostmi tělesnými, ale jsou blíž Bohu, prameni lásky a slitování. – Na otázku, zdali svatí boží vědí, co se zde na zemi děje, a zdali jest jim známo, že je vzýváme a oč je prosíme, může věřící křesťan odpovědět jen kladně. Bůh dává svatým lidem již zde na zemi poznávat věci, které přesahují schopnost našich smyslů. Tak na př. prorok Elizej věděl, že jeho sluha Gezi, který byl od něho příliš vzdálen, než aby mohl být viděn očima, činí něco nepřislusného. ([2.Král. 5, 26.](#)) Apoštol Petr věděl, že Ananiáš selhal, když pravil, že prodal celé svoje pole. ([Skut. 5, 3.](#)) Tím spíše dává Bůh takový dar znalosti svatým na onom světě, neboť apoštol Pavel pravil, že nyní v tomto pozemském světě poznáváme jen z části a skrze podobenství, ale že na onom světě budeme poznávat dokonaleji. ([1.Kor. 13, 9-12.](#)) Pán Ježíš pak prohlásil, že svatí jsou jako andělé. ([Luk. 20, 35-36.](#)) Řekl to sice v souvislosti s otázkou vzkříšení, ale není důvodu popírat platnost jeho slov vzhledem k duším světců, oprostěných od těla. Jestliže duše svatých jsou jako andělé, a jestliže podle jiných slov Pána Ježíše andělé hledí na tvář boží ([Mat. 18, 10](#)) a radují se nad každým hříšníkem pokání činícím ([Luk. 15, 10](#)), nutno věřit, že také svatí toto obojí činí. Z vypravování Pána Ježíše o boháči a chudém Lazaru víme, že Abraham, ačkoliv zemřel dávno před tím, než se Mojžíš narodil, přece v nebi věděl o něm i o zákoně, jež na hoře Sinaji prohlásil. ([Luk. 16, 19-31.](#)) Svatí jsou v duchovní blízkosti Boha, obcují s Bohem a vědí o našich potřebách. Jsouce společně s námi členy církve a údy těla Kristova, milují nás, a láska je vede k tomu, aby se za nás k Bohu modlili. Svatý apoštol Jan ve Zjevení píše, že andělé přinášejí modlitby všech svatých ke trůnu božimu. ([Zjev. 8, 3-4.](#)) – Církev byla od samého začátku pevně přesvědčena, že svatí prosí za nás Boha. V záznamu o mučednické smrti svatého Ignáce Bohonosce († 116) se praví, že tento světec po své smrti se zjevil, jak se modlí za křesťany. V záznamu o smrti scyllitánských mučedníků († 200) jsou obsažena slova, že mučedníci se za nás přimlouvají u Pána Ježíše. Církevní spisovatel Origenés (185-254) v knize o modlitbě (hl. 11) praví, že svatí přidávají k modlitbám našim modlitby své a modlí se s námi. – V liturgii sv. Cyrila jerusalemského se praví: „Vzpomínáme těch, kteří před námi zesnuli, především patriarchů, proroků, apoštolů a mučedníků, abys na jejich přímluvy, Bože, ráčil naše modlitby přijati.“ Také v naší svaté liturgii kněz hned při přípravě chleba a vína ke svaté oběti, když na památku svatých klade na obětní misku (diskos) částice chleba, prosí Boha aby na přímluvu svatých shlédl na nás (Sborník I./II. vydání - str. 168/154), a tutéž prosbu opětuje po posvěcení a proměnění svatých darů (Sborník str. 191/175) – Prosíme svaté a děkujeme jim stejně, jako prosíme a děkujeme těm lidem, kteří ještě na zemi žijí. Smrt a hrob nejsou žádnou překážkou věřící lásce. Víra zmůže všecko, láska je silná jako smrt, a naděje trvá za hrob – Uctíváním andělů a svatých nijak nezmenšujeme oslavu Boha samého, naopak se své strany ji zvyšujeme, neboť se mu klaníme a oslavujeme ho společně s anděly a svatými.

2. Druhé přikázání boží.

511. Jak zní druhé přikázání boží?

Druhé přikázání boží zní: „Neučiniš sobě modly; nebudeš se jim klanět ani jim sloužiti.“

512. Co se zakazuje ve druhém přikázání božím?

Ve druhém přikázáním božím se zakazuje modlářství.

* 513. V čem spočívá modlářství?

Modlářství spočívá v tom, že se lidé místo Bohu klanějí přírodě nebo i věcem rukou lidskou zhotoveným.

* 514. Proč tedy máme v úctě svaté ikony a svatý kříž?

Svaté ikony a svatý kříž máme v úctě, protože nám připomínají Boha a jeho svaté.

* 515. Co jest ikona?

Ikona jest posvátný obraz.

* 516. Jest uctívání ikon a svatého kříže modlářstvím?

Uctívání ikon a svatého kříže není modlářstvím, neboť úcta k ikonám a svatému kříži prokazovaná vztahuje se na toho, koho nám ikona nebo kříž připomíná, takže dívající se zbožně na ikonu nebo kříž, povznášíme mysl svou k Bohu a svatým.

Poznámka:

- * Apoštol Pavel nazývá také lakomství a požívačnost modlářstvím, poněvadž lakomec dává penězům přednost před Bohem, a požívačný člověk dává přednost svému břichu: jeden klaní se penězům, druhý svému břichu.

3. Třetí přikázání boží.

517. Jak zní třetí přikázání boží?

Třetí přikázání boží zní: „Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo.“

* 518. Kdo bere jméno boží nadarmo?

Jméno boží bere nadarmo,

1. kdo je bez příčiny, bez úcty nebo ve hněvu vyslovuje, na příklad při klení,
2. kdo hříšně přísahá,
3. kdo řádně vykonané přísahy neplní,
4. kdo slib Bohu učiněný vědomě poruší,
5. kdo bližního jménem božím proklíná.

* 519. Co znamená přísahat?

Přisahat znamená dovolávat se Boha za svědka, že mluvíme pravdu, nebo že splníme, co slibujeme.

* 520. Kdy je dovoleno přísahat?

Přisahat je dovoleno jen z velmi vážných důvodů, zvláště když soudce to přikáže.

* 521. Kdo přísahá hříšně?

Hříšně přísahá,

1. kdo přísahá bez vážné příčiny,
2. kdo přísahou dosvědčuje něco nepravdivého, nebo o čem sám není dobře přesvědčen,
3. kdo přísahá, že učiní něco zlého.

* 522. Jak se jmenuje přísaha, kterou se dosvědčuje něco nepravdivého?

Přísaha, kterou se dosvědčuje něco nepravdivého, jmenuje se křivou přísahou.

Poznámky:

- * I. Pán Ježíš nás napomíná, abychom mluvili vždy pravdu, by přísaha byla zbytečná. ([Mat. 5, 36-37.](#))
- * II. Apoštol Pavel praví, že přísaha slouží k ukončení rozepří. ([Žid. 6, 16.](#))
- * III. „Hospodina Boha svého se boj, jemu jedinému služ a při jeho jméně přísahej.“ ([Deut. 6, 13.](#))
- * IV. Bůh zlořečí a trestá toho, kdo křivě přísahá. ([Zach. 5, 4.](#))

4. Čtvrté přikázání boží.

- 523. Jak zní čtvrté přikázání boží?**
Čtvrté přikázání boží zní: „Pomni, abys den odpočinku světil; šest dní budeš pracovat a konat všechny práce své, sedmého dne však jest odpočinutí Hospodina Boha tvého.“
- 524. Co nám ukládá čtvrté přikázání boží?**
Čtvrté přikázání boží nám ukládá:
1. pracovat ve všední dny,
2. světit dny odpočinku, to jest neděle a svátky.
- 525. Je-li každý člověk povinen pracovat?**
Každý člověk je povinen pracovat, vyjma malé děti a nemocí nebo stářím zesláblé lidi.
- 526. Co napsal apoštol Pavel o povinnosti práce?**
Apoštol Pavel napsal o povinnosti práce: „Nechce-li kdo pracovat, ať nejl.“ ([2.Sol. 3, 10.](#))
- **527. Kterak máme konat práci svého povolání?**
Práci svého povolání máme konati
1. svědomitě a poctivě, i když nás představení nevidí,
2. máme ji považovat za službu, kterou od nás žádá Bůh.
- * 528. Jak máme světit neděli?**
Neděle máme světit takto:
1. nemáme bez nutné potřeby konat žádných těžkých prací a nikoho k takovým pracím nutit,
2. máme se zbožně zúčastnit služeb božích a nezanedbávat je z lenosti nebo kvůli zábavám,
3. máme ve zvýšené míře konat dobré skutky, na příklad navštěvovat nemocné, dávat větší almužnu a přispívat mimořádnými dary na církve a její účely.
- 529. Proč světime neděli?**
Neděli světime proto, že ten den Pán Ježíš posvětil svým zmrtvýchvstáním a sesláním Ducha svatého.
- 530. Který den byl svěcen ve Starém Zákoně?**
Ve Starém Zákoně byl svěcen den sobotní.
- 531. Od kdy začali křesťané světit neděli?**
Křesťané začali světit neděli hned od zmrtvýchvstání Pána Ježíše.
- 532. Zmiňuje se Písmo svaté o svěcení neděle u prvních křesťanů?**
Písmo svaté se zmiňuje o svěcení neděle u prvních křesťanů, a to:
1. ve Skutcích apoštolských, kde se děje zmínka o tom, že první křesťané scházeli se k „lámání chleba“, to jest ke svatému přijímání první den po sobotě neboli v neděli ([Sk. 20, 7](#));
2. v prvním listě ke Korintským, kde svatý apoštol Pavel připomíná, aby věřící každou neděli při službách božích přispívali na sbírku pro církevní účely ([1.Kor. 16, 1-2](#));
3. v listě ke Kolosenským, kde též svatý apoštol napomíná věřící, aby se nedali mýlit, je-li jim vytýkáno, že nesvětili soboty ([Kol. 2, 16-17](#)).
- * 533. Které dny mimo neděle máme ještě světit?**
Mimo neděle máme ještě světit dny sváteční, to jest dny, které nám připomínají určité události ze života Pána Ježíše, přesvaté Bohorodice a svatých božích nebo též události ze života našeho národa a naší vlasti.

Poznámky:

- * I. Práce je tělesná a duševní. Obojí je stejně potřebná a záslužná. Z tělesných prací jsou v neděle a svátky dovoleny jen ty, kterých je nevyhnutelně potřebí ke službám božím, k živobytí, nebo k odvrácení velkých škod. Jsou to na příklad: zvonění, nesení kříže nebo korouhví; úprava bytu, vaření, obsluha domácích zvířat; za hrozícího velkého deště rychlé svážení požatého obilí do stodol; práce záchranné při požáru nebo zátopě; práce v elektrárnách a při vodovodech; ošetřování nemocných a jiné podobné. Duševní práce jsou o nedělích a svátcích dovoleny, avšak až po splnění bohoslužebné povinnosti. – Práce, které jsou o nedělích a svátcích svévolně konány, jako orání, setí a podobné, jsou velkým proviněním proti IV. přikázání božímu, a nakonec vyjde najevo, že nejsou požehnány.
- ** II. Je nesprávné, když lidé, kteří věří v Pána Ježíše, světili sobotu a ne neděli. Svěcení neděle u prvních křesťanů je

dosvědčeno jak Písmem svatým, tak i svatým ústním podáním. Svatý mučedník Justin Filosof (ze II. století) napsal tři obrany křesťanské víry proti útokům pohanů a v první z nich praví, že křesťané se shromažďují v den, který se nazývá dnem vzkříšení. V jednom z posledních pronásledování křesťanů (r. 305) za římského císaře Diokleciána bylo zjišťováno, zda kdo z lidí, na něž bylo učiněno udání, světi neděli, neboť podle toho se poznalo, kdo je křesťanem. Křesťané při vyšetřování odpovídali: „Den vzkříšení je radostí křesťanů. Světím ten den, neboť jsem křesťan. Ať se to ví!“ – Nebo: „I já jsem byl na bohoslužbách v den vzkříšení a byl jsem tam ze své vůle!“ – I. všeobecný sněm církevní r. 325 v pravidle 20. považuje za samozřejmé, že křesťané světi neděli.

5. Páté přikázání boží.

534. Jak zní páté přikázání boží?

Páté přikázání boží zní: „Cti otce svého i matku svou, aby se ti dobře vedlo a abys dlouho živ byl na zemi.“

* 535. Co nám ukládá páté přikázání boží?

Páté přikázání boží nám ukládá:

1. ctít a milovat své rodiče,
2. poslouchat jejich rozkazů, nepříčí-li se zákonu božímu,
3. pomáhat jim v jejich pracích a potřebách,
4. starat se o ně v čas nemoci a stáří,
5. modlit se za ně za jejich pozemského života i po jejich smrti.

536. Jak odměňuje Bůh děti, které ctí své rodiče?

Děti, které ctí své rodiče, odměňuje Bůh požehnáním, rodinným blahem a dlouhým životem.

* 537. Jaké povinnosti mají rodiče ke svým dětem?

Rodiče mají ke svým dětem tyto povinnosti:

1. mají se starat o jejich zdraví, vzdělání i zaopatření,
2. vychovávat je v křesťanském životě a vést je zvláště též k práci,
3. dávat jim dobrý příklad,
4. chránit je od pohoršení a špatných návyků.

* 538. Koho máme ještě ctít mimo rodiče?

Mimo rodiče máme ještě ctít:

1. představené státní a církevní, zvláště hlavu státu a svého biskupa,
2. své kněze a učitele,
3. kmotry, poručníky a dobrodince,
4. zaměstnavatele a své představené v povolání,
5. všechny lidi starší věkem.

539. Proč nazýváme kněze duchovními otci?

Kněze nazýváme duchovními otci, protože nás vedou k duchovnímu životu a starají se o naši spásu, jako vlastní rodiče.

Poznámky:

- I. Rodiče své nemiluje, kdo jim odmlouvá, žalost a utrpení jim působí, něčeho zlého jim přeje, pohrdlivě o nich mluví, za ně se stydí, nebo s nimi špatně nakládá.
- II. Provinění proti rodičům jsou těžkými hříchy a ve Starém Zákoně byla některá trestána smrtí. ([2. Mojž. 21, 17.](#))
- * III. Zaměstnanci mají být věrni svým zaměstnavatelům; povinností pak zaměstnavatelů jest vyplácet zaměstnancům řádně mzdu a starat se o jejich tělesné a duševní blaho.
- * IV. Svatý Pavel píše: „Povolni buďte správcům svým a poslušni; oni zajisté bdějí nad dušemi vašimi, jako ti, kteří vyúčtování mají podat; aby to s radostí činili, a ne se stýskáním.“ ([Žid. 13, 1.](#))
- * V. Týž apoštol píše svému učedníku Timoteji (kterého ustanovil biskupem), aby na staršího muže se neopoval, ale aby mu domlouval jako otci, mladšímu pak aby domlouval jako bratru, starší ženě jako matce, mladší jako sestře. ([1. Tim. 5, 1-2.](#))
- * VI. „Před člověkem šedivým povstaň a cti osobu starého.“ ([3. Moj. 19, 32.](#))
- VII. Sám Pán Ježíš ve svém mládí byl poddán svatému Josefu, který nebyl jeho otcem, nýbrž jen pěstounem. ([Lk. 2, 51.](#))

- * VIII. Svatý Pavel praví, že „každý má být poddán mocnostem vyšším, neboť není mocnosti leč od Boha, a ty, které jsou, od Boha zřízeny jsou. Proto, kdo se protiví mocnosti, zřízení božimu se protiví.“ ([Řím. 13, 1-2.](#))
- * IX. Týž apoštol praví, že služebníci mají poslouchat pánů tělesných s bázni a chvěním v prostotě srdce svého, jako Krista, sloužíce ne na oko, jako ti, kteří chtějí se zalíbit lidem, nýbrž jako služebníci Kristovi, konajíce vůli boží ze srdce, sloužíce s dobrou myslí jako Pánu, a ne lidem, u vědomí, že každý obdrží od Pána odplatu za to, co dobrého učiní, ať jest nevolníkem nebo svobodným. A páni mají činit totéž vzhledem k nim, upouštějíce od hrozeb, vědouce, že jejich společný Pán jest v nebesích a že není u něho stranickosti. ([Ef. 6, 5-9.](#))
- * X. Kdyby rodiče nebo představení poručili něco, co se protiví víře nebo zákonu božimu, jsme povinni říci jim totéž, co řekli apoštolé vůdcům židovským: „Sud'te sami, zdali je spravedlivé před Bohem, abychom poslouchali více vás, než Boha.“ ([Sk. 4, 19.](#))
- ** XI. Úcta k rodičům, je-li důsledná, vede nás k tomu, abychom ctili a milovali i rodný jazyk, rodné zvyky, svůj národ i svou vlast. Pravoslavná církev uznává dvě největší životní hodnoty: první je nebeská, a to jest náboženství, druhá pozemská, a to jest národnost. Náboženství nás spojuje s Bohem a věčností, národnost spojuje rodiny téhož plemene v národ. Člověk se rodí ve společenství určitého národa a jest tedy národnost hodnotou danou nám Prozřetelností boží. Tento dar boží má být zušlechťován, vnitřně zdokonalován i na venek rozmnožován jednotlivým i společným úsilím členů národa, neboť národnost je nám svěřena jako hřivna, která má být rozmnožena. Národnost má již jako dar boží svou velikou cenu a závaznost pro každého člověka. Jako máme mravní povinnost ctít své rodiče, hlasit se k nim a milovat je, i kdyby byli lidmi zcela prostými, tak je každý člověk povinen hlásit se ke své národnosti, milovat svůj národ a pracovat pro jeho dobro, i kdyby z různých příčin stál na nízké úrovni vzdělanosti. Vědomé odrodilectví je velikým proviněním mravním, neboť je to zapírání otce i matky. Odrodilectví je porušením řádu, daného Prozřetelností boží. Ono, je-li uvědomělé a úmyslné, působí v duši člověka stejnou zlobu, jako každý jiný zločin. Jako zločinci bývají drzí, tak i odrodilectvím stává se člověk drzým a bezohledným, aby umlčel své svědomí a aby se přízpusobil nepravdě a lži. Pravdivé jest přísloví: „Poturčenec horší Turka.“ Stejně hříšné je zneužívat závislosti a bídy bližního a donucovat ho, aby se odrodil. Církev pravoslavná zaujímá kladné a v zásadě stejné stanovisko ke všem národům. Ona se organizuje podle národů, užívá národního jazyka při službách božích a sžívá se s národními dějinami, tradicemi, potřebami, bolestmi, starostmi i radostmi a s duchem toho národa, který se k ní hlásí. Přitom však jest jí povýšenectví nad jinými národy něčím cizím, neboť všechny národní církve pravoslavné jsou rovnoprávné a tvoří vyšší společnou jednotu, církev obecnou, v jejímž rámci jednotlivé národy jsou na svých územích samostatnými hospodáři ve svém církevním životě. – Každá pravoslavná církevní jednotka (církevní obec, monastýr, protopresbyterát, eparchie) má svůj národní ráz, který nemůže být změněn, neboť přísluší k samé její právní podstatě. Není v dějinách pravoslavné církve případu, že by na příklad srbská nebo bulharská církevní obec změnila se časem v řeckou nebo jinou, a naopak, i kdyby byla osamocena a obklopena jinonárodním prostředím. Celá staletí žijí řecké pravoslavné církevní obce ve Vidni, Pešti, Mnichově, Kolíně nad Rýnem; svůj národní ráz udržují si netknutý v Itálii srbské pravoslavné církevní obce v Zadru, Terste a Peroji. Žádný pravoslavný monastýr nestal se nikdy odnárodňovatelem vlastního národa nebo sídliště svého národa. – S pojmem národa úzce souvisí pojem vlasti. Jako rodina má svou domácnost a svůj krb, tak každý národ, pokud není národem kočovným a žije v normálních poměrech, má svou vlast. To jest území, na němž sídlí, na němž s pokolení na pokolení koná své dílo, na němž tvoří své dějiny, nesa každodenní břímě dne i horka, jež obdělává a okrašluje, na němž žije i umírá a do jehož půdy skládá své kosti. Jako víra a národnost, tak i vlast je pravoslavným křesťanům drahá. Vysvítá to i z církevní modlitby za ty, „kdož za víru a za vlast životy své položili“. Také Pán Ježíš miloval národ, v jehož společenství se narodil, i zemi, ve které žil. Plakal nad budoucím zánikem hlavního města Jerusalema, protože vlast i její hlavní město miloval. Kdo se za svůj národ nebo za svou vlast stydí, je hoden potupy od všech lidí.
- *** XII. Dějiny dokazují, že žádný, ani nejprimitivnější národ nemůže žít bez nějakého zřízení státního. Účelem tohoto státního zřízení je pečovat o pořádek, pokoj, blahobyt lidí a o rozvoj národních sil. Tato péče má se uplatňovat v rámci mravního zákona, vepsaného do svědomí všech lidí, a má sloužit úmyslům božím. Existence státu je mravně odůvodněna, když slouží svému účelu. Jestliže však stát nenapravitelně se uplatňuje tak, že dosažení svého účelu znemožňuje, stává se neschopným života a časem zaniká. – Pravoslavná církev uznává státní moc a modlí se za představitele státu, aby jim Bůh popřával osvětlení a síly ke správnému vykonávání povinností a aby v srdcích jejich vzbudil přízeň k pravoslavným obyvatelům, aby mohli pokojně, zbožně a čestně žít podle své víry.

6. Šesté přikázání boží.

540. Jak zní šesté přikázání boží?

Šesté přikázání boží zní: „Nezabiješ!“

541. Co nám ukládá šesté přikázání boží?

Šesté přikázání boží nám ukládá neprohřešovat se proti životu lidskému, nýbrž o něj pečovat.

* 542. Proč Bůh prohlásil šesté přikázání?

Bůh prohlásil šesté přikázání, protože on sám je pánem života i smrti lidí.

* 543. Kdo se prohřešuje proti svému životu?

Proti svému životu se prohřešuje:

1. kdo se sám zbavuje života,
2. kdo bez potřeby se vrhá v nebezpečí života,
3. kdo škodí svému zdraví nestřídmostí a hněvem.

* 544. Kdo se prohřešuje proti životu svého bližního?

Proti životu svého bližního se prohřešuje:

1. kdo bližního zabije nebo je k tomu nápomocen,
2. kdo bližnímu na těle ublíží,
3. kdo bližního utiskuje nebo špatně s ním zachází a tím mu ztrpčuje a zkracuje život.

* 545. Vztahuje se šesté přikázání boží jen na život tělesný?

Šesté přikázání boží vztahuje se nejen na život tělesný, nýbrž i na duševní.

546. Kdo ubližuje duši svého bližního?

Duši svého bližního ubližuje ten,

1. kdo jinému znemožňuje duchovní život a rozvoj,
2. kdo s bližním vede hříšné řeči,
3. kdo před jinými činí zlé skutky,
4. kdo jiné přímo přemlouvá a svádí ke hříchu.

* 547. Co má činit, kdo ublížil tělu nebo duši svého bližního?

Kdo ublížil tělu nebo duši svého bližního, má podle možnosti škodu nahradit a co zlého učinil, napravit.

** 548. Je se stanoviska křesťanské víry dovolena válka?

Se stanoviska křesťanské víry je dovolena válka jen tehdy, když jest vedena na obranu vlasti a národa; výbojná válka je hříšná, zvláště má-li za účel podrobení jiného národa.

Poznámky:

- I. Usmrcení člověka nazývá se též vraždou, bylo-li provedeno úmyslně. Kdo takto zabil člověka, nazývá se vrahem. Kdo zbil sám sebe života, nazývá se sebevrahem. I vražda i sebevražda je hrozným hříchem. Krev zabitého člověka volá k nebi o pomstu boží.
- * II. Jestliže kdo zabil člověka neúmyslně, pouhou náhodou nebo z neopatrnosti, nedopustil se vraždy, ale přesto jest povinen svědomí své očistit pokáním, neboť každé, byť i jen neúmyslné zabití člověka, je věc strašná a mívá osudné následky pro zabitého i jeho rodinu.
- * III. Řádný soud jest oprávněn odsoudit podle zákona provinilce k smrti, a soudce, který takový rozsudek vynese, neproviňuje se proti šestému přikázání božím. Kdyby však odsoudil k smrti člověka, o němž ví, že jest nevinný, byl by před Bohem vrahem, třebaž je soudcem.
- IV. Proti šestému přikázání božím se proviňuje také ten, kdo skrývá vraha a tím mu dává možnost, aby při vhodné příležitosti unikl do jiné krajiny a vraždil dále.
- * V. Sebevražda je veliký zločin proti zákonu božím. Je kromě toho projevem zbabělosti, neboť sebevrah, místo aby statečně přemáhal obtíže životní, utíká před nimi tím, že se zbavuje života a ponechává často svou ženu, děti i rodiče na pospas nejhoršímu osudu, čímž se zatěžuje ještě novým hříchem. Nic mu neprospěje útek před obtížemi života, neboť před soudem božím na věčnosti utéci nemůže.
- VI. Do nebezpečí života se vrhá, kdo se v nemoci nechce léčit, kdo si zahrává se střelnou zbraní, nebo kdo neuměje plavat, skáče do hluboké vody apod.
- * VII. Dává-li zaměstnavatel svědomitému zaměstnanci příliš malou mzdu, špatnou stravu nebo málo stravy, proviňuje se taktéž proti šestému přikázání božím.
- * VIII. Hřeší proti šestému přikázání božím i ten, kdo si přeje, aby se bližnímu něco zlého přihodilo, nebo kdo bližního nenávidí. „Každý, kdo nenávidí bratra svého, jest vražedník.“ ([1. Jan 3, 15.](#))
- * IX. O pohoršení (svodech ke zlu) vyslovil se Pán Ježíš: „Kdo by pak pohoršil jednoho z maličkých těchto věřících ve mne, lépe by jemu bylo, aby mlýnský kámen zavěšen byl na hrdlo jeho a on potopen byl do hlubin moře. Běda světu pro pohoršení... Běda člověku, skrze něhož přichází pohoršení.“ ([Mat. 18, 6-7.](#))
- X. Bůh dal lidem moc nad životem zvířat, ale zakázal je trýznit, prací nebo nákladem je přetěžovat a trápit je hladem. „Spravedlivý pečuje také o svůj dobytek, ale srdce bezbožných jest ukrutné.“ ([Příslaví 12, 10.](#))
- * XI. Bližnímu ubližuje i ten, kdo mu úmyslně znemožňuje vzdělání.

7. Sedmé přikázání boží.

549. Jak zní sedmé přikázání boží?

Sedmé přikázání boží zní: „Nesesmilniš!“

550. Co se zakazuje v sedmém přikázání božím?

V sedmém přikázání božím se zakazují nestydaté neboli smilné myšlenky, žádosti, slova a skutky.

* 551. Co vede k porušení stydlivosti?

K porušení stydlivosti vede

1. lenost,
2. špatná společnost,
3. nestydatá řeč, píseň, obraz, kniha nebo nestydatý tanec.

552. Jak se vyslovil Pán Ježíš o lidech stydlivých a nevinných?

O lidech stydlivých (cudných) a nevinných se vyslovil Pán Ježíš, že jsou čistého srdce.

Poznámky:

- * I. Nevinnost je nejkrásnější ozdobou duše. Člověk čistého srdce lépe poznává Boha než člověk nestydatý; jako paprsek sluneční vniká hluboko do čisté vody, tak Bůh vniká hluboko do čistého srdce. Proto Pán Ježíš řekl: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.“ ([Mat. 5, 8.](#))
- * II. Varuj se lenosti a zabývej se pilně prací, abys neupadl v pokušení. Buď pamětliv, že tě Bůh vidí, a že tvé tělo má být chrámem Ducha svatého.
- * III. Mnoho nadějných lidí úplně ztroskotalo, poněvadž se oddali nestydatosti.
- IV. Pro nestydatost potrestal Bůh lidi potopou a zničil města Sodomu a Gomoru. (Vyprávění příběhu podle [1.Mojž. 18, 20-33](#) a [1.Mojž. 19, 1-28.](#))
- ** V. Všeobecně možno říci, že vše, co se děje podle zákona božího, je čisté; všechny pak myšlenky, žádosti, řeči a tělesné úkony, které se protíví zákonu božím, jsou nečisté. Tělesné soužití řádných a podle zákona božího žijících manželů je čisté a svaté. Mezi lidmi, kteří nejsou manžely, je však tělesné soužití vždy hříšné.

8. Osmé přikázání boží.

553. Jak zní osmé přikázání boží?

Osmé přikázání boží zní: „Nepokradeš!“

554. Co zakazuje osmé přikázání boží?

Osmé přikázání boží zakazuje poškozovat cizí majetek.

* 555. Čím se poškozují cizí majetek?

Cizí majetek se poškozují:

1. krádeží a loupeží,
2. podvodem a lichvou,
3. nevrácením vypůjčených nebo nalezených věcí,
4. neplněním služebních povinností,
5. odpíráním spravedlivé mzdy nebo jejím zadržováním.

* 556. Kdo se dopouští krádeže?

Krádeže se dopouští, kdo tajně odcizuje něco, co patří jinému.

* 557. Kdo se dopouští svatokrádeže?

Svatokrádeže se dopouští, kdo odcizuje nebo poškozují věci, věnované Bohu, a kdo nehodně přijímá svaté tajiny.

* 558. Kdo se dopouští loupeže?

Loupeže se dopouští, kdo bližnímu násilím odnímá majetek.

* 559. Kdo se dopouští podvodu?

Podvodu se dopouští:

1. kdo při prodeji vědomě užívá nesprávné míry a váhy,
2. kdo vědomě vyrábí nebo prodává nesprávné zboží,

3. kdo padělá peníze nebo listiny, a kdo takových peněz nebo listin používá,
4. kdo vůbec lstivě jedná a tím působí jiným škodu.

* 560. Kdo se dopouští lichvy?

Lichvy se dopouští, kdo žádá vysoké úroky nebo předražuje zboží.

561. Co jest povinen učinit, kdo poškodil cizí majetek?

Kdo poškodil cizí majetek, jest povinen škodu podle možnosti nahradit.

Poznámka:

Celník Zachej, který se obohatil nespravedlivě a pak při návštěvě Pána Ježíše si uvědomil, že nespravedlivým obohacením velmi zhřešil, prohlásil po svém obrácení: „Hle, polovinu majetku svého, Pane, dávám chudým, a oklamal-li jsem v čem koho, navrátím to čtyřnásobně.“ Na to odpověděl Pán Ježíš: „Dnes spasení stalo se domu tomuto.“ ([Luk. 19, 8-9.](#))

9. Deváté přikázání boží.

562. Jak zní deváté přikázání boží?

Deváté přikázání boží zní: „Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému!“

563. Co se zakazuje v devátém přikázání božím?

V devátém přikázání božím se zakazuje škodit bližnímu na cti a vůbec lhát.

* 564. Čím se škodí bližnímu na cti?

Bližnímu se škodí na cti:

1. křivým svědectvím,
2. pomluvou,
3. nactiutrhaním,
4. podezříváním,
5. nadávkami a výsměchem.

* 565. Kdo se dopouští křivého svědectví?

Křivého svědectví se dopouští, kdo před úřadem o bližním vědomě vypovídá nepravdu.

* 566. Kdo se dopouští pomluvy?

Pomluvy se dopouští, kdo o bližním tvrdí nebo rozšiřuje nepravdy nebo jeho chyby zveličuje.

* 567. Kdo se dopouští nactiutrhaní?

Nactiutrhaní se dopouští, kdo zbytečně vypravuje o skutečných chybách bližního.

* 568. Kdo lže?

Lže:

1. kdo vědomě mluví, co není pravda,
2. kdo mluví jinak, než smýšlí,
3. kdo se dělá lepším, než ve skutečnosti jest, neboli kdo se přetvařuje.

* 569. Co nám ukládá deváté přikázání boží?

Deváté přikázání boží nám ukládá, abychom jazyk svůj drželi na uzdě a chránili čest a dobré jméno svých bližních.

570. Co jest povinen učinit, kdo svému bližnímu uškodil na cti?

Kdo svému bližnímu uškodil na cti, jest povinen:

1. křivdu odvolat,
2. poškozeného odprosit a
3. hmotnou škodu z toho vzešlou nahradit.

Poznámky:

- * I. Pan Ježíš řekl: „Nesud'te, abyste nebyli souzeni. Neboť jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni; a kterou mírou měříte, takovou bude vám zase odměřeno. Kterakž pak vidíš třísku v oku bratra svého a v oku svém břevna neznamenáš?“ ([Mat. 7, 1-3.](#))
- * II. „Proto zanechte lži, mluвьте pravdu každý s bližním svým, neboť jsme údy téhož těla.“ ([Ef. 4, 25.](#))
- * III. „Kdož chce milovati život a viděti dny dobré, zdržuj jazyk svůj od zlého a rty jeho ať nemluví lest.“ ([1.Petr 3, 10.](#))

- * IV. „Zdá-li se pak někomu z vás, že je zbožný, ale při tom nedrží jazyk svůj na uzdě, jeho zbožnost je marná.“ ([Jak. 1, 26.](#))
- * V. Čest má větší cenu než majetek.
- * VI. Buď pravdomluvný a upřímný. Lež a přetvářka má krátké nohy.
- * VII. Neposlouchej pomluvy a nactiutrání, a jestli jsi o bližním něco nepěkného slyšel, neroznášej toho.
- * VIII. Netrop si posměch z nikoho, abys sám se nedožil posměchu.
- * IX. Ramenářstvím se proviňuje, kdo někomu donáší, co jiní proti němu řekli, čímž vyvolává sváry a nenávisť.
- * X. U soudu a u úřadu, když se nás otáží, jsme povinni mluvit vždy pravdu i o provinění svých bližních, neboť v tomto případě to není nactiutrání.

10. Desáté přikázání boží.

571. Jak zní desáté přikázání boží?

Desáté přikázání boží zní: „Nepožádáš ničeho, cožkoli je bližního tvého!“

* 572. Co zakazuje desáté přikázání boží?

Desáté přikázání boží zakazuje hříšnou žádostivost po tom, co patří jinému, ať je to manželka jiného muže, nebo manžel jiné ženy, nebo i jakýkoli majetek jiného člověka.

573. Co se nám přikazuje v desátém přikázání božím?

V desátém přikázání božím se nám přikazuje, abychom každému přáli, co jeho jest.

Poznámky:

- I. Bůh zakazuje nejen zlé skutky a řeči, ale i žádosti a myšlenky, neboť i žádosti a myšlenky, jsou-li hříšné, poskvňují duši; mimo to ze zlých žádostí a myšlenek rodí se zlé řeči a skutky. Kdyby nebylo zlých myšlenek a žádostí, nebylo by ani zlých řečí a skutků. Řeč je projevem myšlenek a skutek je provedením žádosti. Proto je třeba potlačovat v sobě myšlenky a žádosti, směřující k hříchu, a soustředit své myšlenky a žádosti na to, co je dobré, aby i naše řeči a skutky byly dobré. Rozhodným pro naše skutky a náš život je usměrnění našich myšlenek a hnutí našeho srdce k dobru.
- II. V Písmě svatém v knize Přísloví se praví, že mrzkostí před Hospodinem jest myšlenka zlá. ([Přísl. 15, 26.](#))
- * III. Pán Ježíš pravil, že ze srdce vycházejí zlé myšlenky, vraždy, cizoložství, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání. ([Mat. 15, 19.](#))
- * IV. Svatý apoštol Jakub píše, že každý, kdo je pokoušen, je lákán svou žádostivostí, a že potom žádost pak počne a porodí hříšný skutek; a vykonaný hřích plodí smrt. ([Jak. 1, 14-15.](#))
- ** V. Desatero přikázání je zevrubně obsaženo v Písmě svatém. ([2.Mojž. 20, 2-17.](#)) V Katechismech bývají tato přikázání uváděna často zkráceně, jako i v tomto katechismu, při čemž jejich podrobný obsah je probírán v otázkách, připojených k jednotlivým přikázáním. V římskokatolických katechismech není uváděno přikázání druhé, avšak jeho obsah jest probírán při přikázání prvním, a zato je přikázání desáté rozděleno na dvě, aby počet přikázání nebyl zmenšen. – Pravoslavné a evangelické katechismy výslovně uvádějí druhé přikázání a nerozdělují přikázání desáté, neboť ani v Písmě svatém není děleno. Na pohled jeví se tu tedy rozdíl, ovšem jen zdánlivý, neboť obsah desatera bývá v otázkách vysvětlen v celosti i tam i zde.

B) Dvě největší a hlavní přikázání boží.

1. O lásce k Bohu.

* 574. Jak zní první největší a hlavní přikázání boží?

První největší a hlavní přikázání boží zní: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši myslí své i ze vši síly své.“ ([Mar. 12, 30.](#))

* 575. Co nám ukládá první největší a hlavní přikázání boží?

První největší a hlavní přikázání boží nám ukládá, abychom Pána Boha milovali nade všecko a s vypětím všech svých schopností.

* 576. Proč máme milovat Boha nade všecko?

Boha máme milovat nade všecko, protože Bůh jest nanejvýš dobrý a nekonečně dokonalý.

* 577. Proč máme Boha milovat s vypětím všech svých schopností?

Boha máme milovat s vypětím všech svých schopností, protože od něho máme duši i tělo a všechny duševní i tělesné schopnosti.

- * **578. Co znamená milovat Boha nade všechno?**
Milovat Boha nade všechno znamená dávat jemu přednost přede všemi ostatními bytostmi a věcmi a být odhodlán obětovat raději vše, i život, nežli Boha urazit nebo se mu zpronevěřit.
- * **579. Čím dokážeme, že Boha milujeme nade všechno?**
Že Boha milujeme nade všechno, dokážeme věrným zachováváním všech jeho přikázání.

2. O lásce k bližnímu.

- * **580. Jak zní druhé největší a hlavní přikázání boží?**
Druhé největší a hlavní přikázání boží zní: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ ([Mar. 12, 31.](#))
- * **581. Kdo jest naším bližním?**
Naším bližním jest každý člověk.
- * **582. Kdy milujeme své bližní jako sebe?**
Své bližní milujeme jako sebe, když jim přejeme všeho dobrého jako sobě a dobře jim činíme.
- * **583. Proč máme milovat všechny lidi jako sebe?**
Všechny lidi máme milovat jako sebe, protože všichni jsou stvořením božím a pocházejíce od prarodičů Adama a Evy jako my, jsou našimi bratřími a sestrami.
- * **584. Máme milovat i své nepřátele?**
Podle příkazu a příkladu Pána Ježíše máme milovat i své nepřátele.
- * **585. Jak projevujeme lásku k nepřítelům?**
Lásku k nepřítelům projevujeme tím,
  1. že jim ze srdce odpouštíme,
  2. v tísní jim pomáháme a
  3. za ně se modlíme.
- * **586. Proč obě přikázání o lásce k Bohu a k bližnímu nazývají se největšími a hlavními přikázáními?**
Obě přikázání o lásce k Bohu a k bližnímu nazývají se největšími a hlavními přikázáními proto, že jsou v nich obsažena všechna ostatní přikázání boží.

Poznámky:

- * I. Apoštol Pavel napsal o naprosté potřebě lásky tato krásná slova: „Kdybych měl proroctví a znal všechna tajemství a obsáhl všeliké poznání, a kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, ale lásky kdybych neměl, nic nejsem.“ ([1.Kor. 13, 2.](#))
- * II. Tých apoštol praví: „Ani vysokost, ani hlubokost, ani kterékoli jiné stvoření nebude moci nás odloučiti od lásky boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.“ ([Řím. 8, 39.](#))
- * III. Apoštol Jan napsal: „Kdož nemiluje bratra, zůstává ve smrti.“ ([1.Jan 3, 14.](#)) „Toť jest láska boží, abychom přikázání jeho zachovávali.“ ([1.Jan 5, 3.](#))
- * IV. Pán Ježíš pravil: „A jak chcete, aby vám lidé činili, i vy jim podobně činite.“ ([Luk. 6, 31.](#))
- * V. O povinnosti křesťanů milovat též své nepřátele, vyslovil se Pán Ježíš takto: „Milujte nepřátele své, dobrořečte těm, kteříž vás proklínají, dobře činite nenávidícím vás a modlete se za ty, kteříž vás hanějí a vám se protiví, abyste byli synové Otce svého, kterýž jest v nebesích; nebo slunci svému velí vycházet nad zlé i nad dobré a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé. Neboť milujete-li ty, kdož vás milují, jakou odplatu máte? Zdaliž i celníci téhož nečiní? A budete-li pozdravovati toliko bratří svých, což více činíte? Zdaliž i celníci téhož nečiní? Budťež vy tedy dokonalí, jako Otec váš, který jest v nebesích, dokonalý jest.“ ([Mat. 5, 44-48.](#))
- * VI. Pán Ježíš modlil se na kříži za své nepřátele slovy: „Otcе, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ ([Luk. 32, 34.](#))

C) Blahoslavenství.

- ****587. Co Pán Ježíš kromě lásky k Bohu a k bližnímu ještě zvláště zdůraznil?**
Pán Ježíš zdůraznil kromě lásky k Bohu a k bližnímu ještě zvláště devatero blahoslavenství.
- ****588. Kdy prohlásil Pán Ježíš devatero blahoslavenství?**
Pán Ježíš prohlásil devatero blahoslavenství na začátku své veřejné činnosti v kázání na hoře, v němž shrnul hlavní obsah svého učení mravního.

**589. Jak zní devatero blahoslavenství?

Devatero blahoslavenství zní:

1. Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské.
2. Blahoslavení lkající, neboť oni potěšeni budou.
3. Blahoslavení tiší, neboť oni zemí vládnouti budou.
4. Blahoslavení, kteří lační a žízní po spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou.
5. Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou.
6. Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.
7. Blahoslavení pokojní, neboť oni synové boží slouti budou.
8. Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, neboť jejich jest království nebeské.
9. Blahoslavení budete, když vám zlořečiti budou a protivenství činiti a mluviti všechno zlé o vás, lhouce pro mne. Radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná jest v nebesích.“ ([Mat. 5, 3-11.](#))

**590. Kdo jsou blahoslavení chudí duchem?

Blahoslavení chudí duchem jsou ti, kteří se cítí před Bohem nepatrnými a chovají se vždy skromně.

*591. Koho neměl Pán Ježíš na mysli slovy „chudí duchem“?

Slovy „chudí duchem“ neměl Pán Ježíš na mysli lidi duševně omezené, nýbrž lidi skromné a pokorně o sobě smýšlející.

**592. Kdo jsou blahoslavení lkající?

Blahoslavení lkající jsou ti:

1. kteří lkají nad bídou své duše, to jest nad svými hříchy,
2. kteří lkají, protože padli do neštěstí nebo jsou utiskováni a uráženi, avšak nezoufají, nýbrž věří v pomoc a útěchu boží.

**593. Kdo jsou blahoslavení tiší?

Blahoslavení tiší jsou ti, kteří potlačují v sobě pokušení ke hněvu, zachovávají klid mysli a chovají se ke všem lidem laskavě.

**594. Kdo jsou blahoslavení, kteří lační a žízní po spravedlnosti?

Blahoslavení, kteří lační a žízní po spravedlnosti, jsou ti, kteří milují spravedlnost a pravdu boží, přičiňují se o její vítězství a především sami jednájí spravedlivě.

**595. Kdo jsou blahoslavení milosrdní?

Blahoslavení milosrdní jsou ti, kteří cítí s trpícími a pomáhají jim, jak mohou.

**596. Kdo jsou blahoslavení čistého srdce?

Blahoslavení čistého srdce jsou ti, kteří své srdce chrání od hříšných myšlenek a žádostí a varují se nestydatých řečí a skutků.

**597. Kdo jsou blahoslavení pokojní?

Blahoslavení pokojní jsou ti, kteří sami se snaží žít s každým člověkem v pokoji a míru a druhé vzájemně usmiřují.

598. Kdo jsou blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost?

Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, jsou ti, kteří tak milují spravedlnost, že jsou ochotni pro ni snášet i utrpení.

599. Co zdůraznil Pán Ježíš v devátém blahoslavenství?

V devátém blahoslavenství zdůraznil Pán Ježíš, že máme jemu samému tak být oddáni, abychom raději snesli pronásledování, než bychom se dopustili zrad na něm.

600. Jak snášejí opravdoví křesťané pronásledování pro svou víru?

Opravdoví křesťané snášejí pronásledování pro svou víru statečně a radostně, neboť jsou přesvědčeni, že Bůh svých věrných neopustí, pomůže pravdě k vítězství a nadto ve věčném životě promění utrpení v radost.

Poznámky:

- ** I.** Kdo je ve smyslu blahoslavenství chudý duchem, je přesvědčen, že bez Boha nemůže nic dobrého vykonat. –

Chudým duchem mohou být i lidé, kteří mají veliký hmotný majetek, jestli jsou si vědomi, že hmotné bohatství je pomíjející a jestli ho užívají podle vůle boží k dobrým skutkům a ne k pyšnému sebepovyšování. Také lidé velmi vzdělaní mohou být chudými duchem ve smyslu blahoslavenství, jestli nezpyšní, nýbrž zachovají si vědomí, že i největší lidská učenost oproti vševědoucnosti a moudrosti boží jest nepatrná.

- ** II. Pán Ježíš pravil: „Co je platné člověku, kdyby všecken svět získal, své duši pak uškodil?“ ([Mat. 16, 26.](#))
- ** III. Mnozí lidé z lásky k Bohu a z touhy po dokonalosti věnovali veškerý svůj majetek na dobročinné, náboženské nebo národní účely a žili v dobrovolné chudobě. Tak vyhověli slovům Pána Ježíše: „Chceš-li dokonalým být, jdiž a prodej statek svůj a rozdej chudým a budeš mít poklad v nebi; a pojď, následuj mne.“ ([Mat. 19, 21.](#))
- ** IV. O blahoslavenství lkajících napsal apoštol Pavel: „Zármutek, kterýž jest podle Boha, pokání ke spasení působí.“ ([2.Kor. 7, 10](#))
- ** V. Tichý a svědomitý rolník spíše zachová svůj statek, než hněvivý bouřlivák.
- ** VI. Spravedlnost nakonec vždy zvítězí; toho dočká se každý, kdo ji miluje.
- ** VII. Bůh je Bohem pokoje a ne nesvornosti a rozvratu. Kdo se snaží být pokojný, následuje Boha a může být nazýván dítkem Božím. Pán Ježíš pozdravoval své učedníky slovy: „Pokoj vám!“ ([Luk. 24, 36](#); [Jan 20, 19-21.](#)) Tak pozdravuje též kněz přítomné při svaté liturgii.
- ** VIII. Křesťané bývají často v různých zemích pronásledováni. Velmi těžká pronásledování křesťanů byla v prvních třech stoletích, ale křesťanství tím nebylo zničeno, naopak zvítězilo nad pronásledovateli. Tak bylo i jindy a bude vždycky.

DÍL III. O svatých tajinách.

1. O svaté tajině křtu.

* 601. Proč jsou lidé křtěni?

Lidé jsou křtěni,

1. aby se sjednotili s Kristem a stali se údy jeho těla,
2. aby dosáhli očistění ode všech hříchů a tím i milosti boží,
3. aby se stali schopnými nového a svatého života.

* 602. Od kterého hříchu očišťují se při křtu svatém duše malých dětí?

Duše malých dětí očišťují se při křtu svatém od hříchu prvorodného, neboť jiných hříchů nemají.

* 603. Jak se uděluje křest svatý?

Křest svatý se uděluje tak, že kněz ponořuje křtěnce třikrát do vody a říká při tom: „Křtí se služebník (nebo služebnice) boží ve jméno Otce - amen, i Syna - amen, i svatého Ducha - amen“, při čemž pronáší jméno, na které křtěnec je pokřtěn.

* 604. Co řekl Pán Ježíš apoštolům, když ustanovil svatou tajinu křtu?

Když Pán Ježíš ustanovil svatou tajinu křtu, řekl apoštolům: „Jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i svatého Ducha, učíce je zachovávatí všecko, co přikázal jsem vám.“ ([Mat. 28, 19-20.](#))

* 605. Je svatá tajina křtu člověku potřebná?

Svatá tajina křtu je člověku nezbytně potřebná, neboť bez ní nemohli bychom dosáhnout spasení ani přijímat ostatní svaté tajiny.

**606. Jak se vyslovil Pán Ježíš o nezbytné potřebě svaté tajiny křtu?

O nezbytné potřebě svaté tajiny křtu vyslovil se Pán Ježíš takto: „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejíti do království božího.“ ([Jan 3, 5.](#))

**607. Vztahují se tato slova Pána Ježíše na svatou tajinu křtu?

Tato slova Pána Ježíše vztahují se na svatou tajinu křtu, neboť tak byla podle ústního podání v církvi vždy chápána.

- **608. Co se při křtu svatém vyžaduje od člověka, který není už malým dítětem?**
Od člověka, který není už malým dítětem, vyžaduje se při křtu svatém:
1. víra v Pána Ježíše jako Boha,
  2. kající smýšlení.
  3. odvrácení se od satana i od všech skutků jeho i veškeré pýchy jeho.
- *609. Vyslovil se Pán Ježíš o potřebě víry při křtu?**
O potřebě víry při křtu se Pán Ježíš vyslovil, a to těmito slovy: „Kdož uvěří a pokřtí se, spasen bude; kdož pak neuvěří, bude odsouzen“. ([Marek 16, 16.](#))
- **610. Jakou víru mínil Pán Ježíš těmito slovy?**
Pán Ježíš mínil těmito slovy víru v něho samého jakožto jednorozeného Syna božního.
- **611. Odkud víme, že Pán Ježíš prohlásil tuto víru za nezbytně potřebnou?**
Že Pán Ježíš prohlásil tuto víru za nezbytně potřebnou, víme z jeho jiných slov: „Kdož nevěří, již jest odsouzen, neboť nevěřil ve jméno jednorozeného Syna božního“. ([Jan 3, 18.](#))
- 612. Jak se při křtu svatém vyznává víra?**
Při křtu svatém se vyznává víra takto:
1. kněz se táže křtěnce, zdali se sjednocuje s Kristem a věří-li v něho, načež křtěnec odpovídá: „Sjednocuji se s Kristem a věřím v něho jako Krále a Boha“;
  2. nato se říká symbol víry.
- **613. Odkud víme, že od křtěnce, který už není malým dítětem, se vyžaduje kající smýšlení?**
Že od křtěnce, který už není malým dítětem, se vyžaduje kající smýšlení, víme ze slov svatého apoštola Petra: „Pokání činite, a pokřtí se každý ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů“. ([Sk. 2, 38.](#))
- **614. Na základě čeho jsou křtěny malé děti?**
Malé děti jsou křtěny na základě víry svých rodičů i na základě víry těch, kdož je ke křtu přinášejí.
- **615. Proč jsou křtěny malé děti?**
Malé děti jsou křtěny,
1. aby byly odděleny od nevěřících a spojeny s Pánem Ježíšem,
  2. aby vyrůstaly bez hříchu dědičného a v milosti boží,
  3. aby se projevila poslušnost ke slovům Pána Ježíše: „Nechte dítek a nebraňte jim jíti ke mně“ ([Mat. 19, 14](#)),
  4. též proto, že křest nastoupil místo starozákonního obřezání, jež bylo konáno také nad malými dětmi.
- * 616. Jaký úkol má křestní kmotr nebo kmotra?**
Křestní kmotr nebo kmotra má tento úkol:
1. má při křtu ručit církvi za víru křtěncovu,
  2. má místo malého dítěte, které je křtěno, odpovídat na otázky knězovy,
  3. má po křtu pečovat stále o to, aby křtěnec byl a zůstal dobrým pravoslavným křesťanem.
- * 617. Proč se při křtu svatém dává křtěnci jméno některého světce?**
Při křtu svatém dává se křtěnci jméno některého světce, aby si byl vědom, že vstupuje do společenství svatých božích.
- * 618. Proč se při křtu svatém dává křtěnci křížek?**
Při křtu svatém se dává křtěnci křížek, aby mu připomínal, že se má stále hlásit ke svému Spasiteli Pánu Ježíši Kristu, který za něho umřel na kříži.
- * 619. Proč se při křtu klade na křtěnce bílé roucho?**
Při křtu se klade na křtěnce bílé roucho na znamení čistoty duše.
- * 620. K jaké víře mají příslušet křestní kmotři?**
Křestní kmotři mají příslušet k víře pravoslavné, neboť jinak by nemohli plnit své kmotrovské povinnosti.

* 621. Kdo může křest svatý vykonat, je-li ten, kdo má být pokřtěn, v nebezpečí života?

Je-li ten, kdo má být pokřtěn, v nebezpečí života, může křest vykonat každý křesťan, ať muž nebo žena.

* 622. Čím se stáváme přijetím křtu svatého?

Přijetím křtu svatého stáváme se křesťany a členy církve.

Poznámky:

- * I. V některých krajinách se uděluje křest tím, že se na hlavu křtěnce za současného pronášení slov: „Křtí se služebník (služebnice) boží ve jméno Otce – amen, i Syna – amen, i svatého Ducha – amen“ třikrát v podobě kříže vyleje voda, která pak stéká po celém jeho těle; jinde zase tím způsobem, že se křtěnec pouze na hlavě třikrát v podobě kříže poleje vodou. Duchovnímu znovuzrození z vody a z Ducha svatého, jakož i plnému očištění ode všech hříchů nejlépe však odpovídá pohroužení do vody a vyzvednutí z vody. Tak byl křest původně všem lidem udělován s výjimkou těžce nemocných, jichž nebylo možno z lůžka pozdvihnout. Tento původní způsob výkonu křestního je v pravoslavné církvi pravidlem. Strach, že je to zdraví křtěncovu nebezpečno, není odůvodněn a vyvěrá z oslabení víry.
- ** II. Stávající se členy církve, stáváme se údy těla Kristova, neboť církev je tělo Kristovo. Tuto duchovní skutečnost vyjádřil svatý apoštol Pavel slovy, že se oblékáme v Pána Ježíše, to jest, že se s ním sjednocujeme a jemu se připodobňujeme. „Kteřížkoli v Krista pokřtěni jste, Krista jste oblékli.“ ([Gal. 3, 27.](#))
- * III. V symbolu víry praví se výslovně: „Vyznávám jeden křest“, aby bylo zdůrazněno, že člověk může být pokřtěn jen jednou.
- * IV. Je krásným zvykem pravoslavných křesťanů nosit křestní křížek stále na prsou.
- * V. Křest z nouze vykonaný v nebezpečí života jest nutno oznámit dodatečně příslušnému knězi, a to co nejdříve.
- ** VI. Poněvadž křest jest duchovním zrozením křtěnce jest kmotr vzhledem k povinnosti, jež na sebe přijímá, považován za otce křtěncova v duchovním smyslu. Tento vzájemný duchovní poměr jest nazýván duchovním příbuzenstvím.
- ** VII. Někteří lidé neuznávají platnost křtu malých dětí a uvádějí pro svůj názor ten důvod, že malé dítě není schopno kajícího smýšlení ani víry v Krista a proto nemůže být pokřtěno. Tento důvod však neobstojí. Malé dítě nedopustilo se žádných osobních hříchů, proto nemá se z čeho kát. Má na sobě jen hřích dědičný, ve kterém se zrodilo bez vlastního provinění, a který se odpouští udělením křtu svatého. Povinnost kajivosti týká se těch, kdož už dospěli k užívání rozumu a dopustili se osobního hříchu. Pokud běží o povinnost víry, tu kmotří a rodiče ji berou na sebe v tom smyslu, že sami věří a musejí se starat, aby i pokřtěné dítě bylo v ní vyučeno a vychováno. Podle jejich víry uděluje se křtěnému dítěti odpuštění hříchu dědičného i milostí boží stejně, jako Pán Ježíš odpustil hříchy mrtvicí raněnému podle víry těch, kteří ho přinesli ([Mar. 2, 5.](#)) nebo jak uzdravil sluhu podle víry setníkovi ([Mat. 8, 13](#)) a dcerušku ženy kananejské podle víry matčiny. ([Mat. 15, 28.](#))

2. O svaté tajině myropomazání.

* 623. Co se uděluje ve svaté tajině myropomazání?

Ve svaté tajině myropomazání se udělují dary Ducha svatého, kterými pokřtěný člověk je posilován v poznání a chránění pravdy boží, jakož i v duchovním životě.

* 624. Které jsou dary Ducha svatého?

Dary Ducha svatého jsou:

1. dar moudrosti,
2. dar rozumu,
3. dar rady,
4. dar síly,
5. dar umění,
6. dar zbožnosti,
7. dar bázně boží.

* 625. Kdo uděluje svatou tajinu myropomazání?

Svatou tajinu myropomazání uděluje kněz, používaje při tom svatého myra, jež obdržel od svého biskupa: rozumí se samo sebou, že také biskup uděluje tuto svatou tajinu.

* 626. Co je svaté myro?

Svaté myro jest olivový olej, svařený s vonnými věcmi a posvěcený biskupem.

* 627. Kterak se uděluje svatá tajina myropomazání?

Svatá tajina myropomazání se uděluje tím způsobem, že kněz svatým myrem znamená pokřtěného na různých částech těla v podobě kříže, říká při tom: „Pečeť daru Ducha svatého. Amen.“

* 628. Které části těla jsou při svatém myropomazání znamenány?

Při svatém myropomazání jsou znamenány tyto části těla:

1. čelo na znamení posvěcení a osvětlení rozumu,
2. oči, uši, nozdry a ústa na znamení posvěcení smyslů,
3. prsa na znamení posvěcení citu,
4. ruce a nohy na znamení posvěcení činnosti.

* 629. Je v Písmě svatém uvedeno, kdy Pán Ježíš ustanovil svatou tajinu myropomazání?

V Písmě svatém není uvedeno, kdy Pán Ježíš ustanovil svatou tajinu myropomazání, avšak o udělování této svaté tajiny dějí se tam zmínky.

**630. Ve kterých knihách Písma svatého dějí se zmínky o svaté tajině myropomazání?

O svaté tajině myropomazání dějí se zmínky v těchto knihách Písma svatého:

1. ve Skutcích apoštolských na třech místech,
2. ve druhém listě svatého apoštola Pavla ke Korintským,
3. v listě svatého apoštola Pavla k Efezským,
4. v prvním listě svatého apoštola Jana.

**631. Kde jest obsažena první zmínka Skutků apoštolských o svaté tajině myropomazání?

První zmínka Skutků apoštolských o svaté tajině myropomazání jest obsažena v řeči svatého apoštola Petra ke shromážděným Židům v Jerusalemě. ([Skut. 2, 38.](#))

**632. Co řekl tehdy svatý apoštol Petr ke shromážděným Židům? .

Svatý apoštol Petr řekl tehdy ke shromážděným Židům: „Pokání čiňte, a pokřti se každý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů a přijměte dar Ducha svatého.“

**633. Které svaté tajiny měl zde apoštol Petr na mysli?

Apoštol Petr měl zde na mysli dvě svaté tajiny, a to:

1. křest na odpuštění hříchů,
2. myropomazání za účelem přijetí daru Ducha svatého.

**634. Jaká je druhá zmínka Skutků apoštolských o svaté tajině myropomazání?

Druhá zmínka Skutků apoštolských o svaté tajině myropomazání je ta, že sbor apoštolů, když se dověděl o pokřtění mnohých lidí ve městě Samaří, poslal tam apoštoly Petra a Jana, kteří na křesťany samařské vzkládali ruce, aby přijali Ducha svatého. ([Skut. 8, 14-17.](#))

**635. Týká se toto místo svaté tajiny myropomazání, když se tu mluví o vzkládání rukou?

Třeba se tu mluví o vzkládání rukou, týká se to místo svaté tajiny myropomazání, neboť

1. při tomto vzkládání rukou pokřtění samařští přijali Ducha svatého, a to se děje právě při svaté tajině myropomazání,
2. jestliže tu není výslovné zmínky o svatém myru, neznamená to, že by při tomto vzkládání rukou nebylo bývalo použito svatého myra, neboť v Písmě svatém není obsaženo všechno, co Pán Ježíš nebo svatí apoštolé činili;
3. také o tajině svatého přijímání mluví se v Písmě svatém jen jako o lámání chleba, a přece při ní byla vždy přijímána též krev Páně pod způsobou vína;
4. všechny místní církve, které vznikly už v dobách apoštolských, používají při této svaté tajině myra;
5. také nejstarší knihy křesťanské, napsané podle svatého ústního podání, zmiňují se o používání svatého myra při tajině myropomazání, na příklad spis o kněžství, připisovaný svatému Dionysii Areopagitovi, učedníku svatého apoštola Pavla.

**636. V jaké souvislosti je třetí zmínka Skutků apoštolských o svaté tajině myropomazání?

Třetí zmínka Skutků apoštolských o svaté tajině myropomazání je v souvislosti s druhou návštěvou apoštola Pavla ve městě Efezu. ([Sk. 19, 1-7.](#))

- **637. Koho našel tehdy apoštol Pavel v Efezu?**
Apoštol Pavel našel tehdy v Efezu asi dvanáct mužů, kteří byli pokřtěni křtem, jak jej konal svatý Jan Křtitel.
- **638. Co učinil apoštol Pavel s těmito muži?**
Apoštol Pavel učinil s těmito muži toto:
1. napřed je poučil o Pánu Ježíši,
2. když uvěřili v Pána Ježíše, pokřtil je tak, jak to ustanovil Pán Ježíš,
3. na to vzkládal na ně ruce, při čemž Duch svatý na ně sestoupil, čímž apoštol Pavel udělil jim po křtu svatém také svaté myropomazání.
- **639. Kterými slovy děje se zmínka o svaté tajině myropomazání ve druhém listě apoštola Pavla ke Korintským?**
Ve druhém listě apoštola Pavla ke Korintským děje se zmínka o svaté tajině myropomazání slovy: „Ten pak, kterýž potvrzuje nás s vámi v Kristu a pomazal nás, Bůh jest, kterýž i znamenal nás a dal závdavek Ducha v srdce naše.“ ([2.Kor. 1, 21-22.](#))
- **640. Týkají se tato slova svaté tajiny myropomazání?**
Tato slova týkají se svaté tajiny myropomazání, neboť se v nich současně mluví o potvrzování neboli utvrzování křesťanů v Kristu, o jejich pomazání a znamenání, jakož i o dávání závdavku Ducha svatého v srdce jejich, což vše se děje při svaté tajině myropomazání.
- **641. Jak zní zmínka o svaté tajině myropomazání v listě apoštola Pavla k Efezským?**
V listě apoštola Pavla k Efezským zní zmínka o svaté tajině myropomazání takto: „Znamenání jste zaslíbeným Duchem svatým.“ ([Ef. 1, 13.](#))
- **642. Jak zní zmínka o svaté tajině myropomazání v prvním listě apoštola Jana?**
V prvním listě apoštola Jana zní zmínka o svaté tajině myropomazání takto: „Vy pak máte pomazání od Svatého a znáte všechno. – Ale pomazání to, které jste přijali od něho, ve vás zůstává.“ ([1.Jan 2, 20-27.](#))
- **643. Jaké pomazání je zde míněno?**
Zde jest míněno vnitřní pomazání, které dává Duch svatý, ale toto vnitřní pomazání je viditelně znázorněno právě tím, že křesťané, přijímající svatou tajinu myropomazání, jsou poznačeni svatým myrem.
- * 644. Je svatá tajina myropomazání potřebná?**
Svatá tajina myropomazání je potřebná, neboť kdyby nebyla potřebná, nebyly by ji svatí apoštolé tak zdůrazňovali.
- * 645. Kdy se uděluje svatá tajina myropomazání?**
Svatá tajina myropomazání se uděluje hned po křtu svatém, jak se to dělo v církvi od samého počátku.

Poznámky:

- ** I.** Svaté myro připravuje a svěťí zpravidla sám představitel autokefální církve.
- * II.** Svatému myru říká se v církvi římské „křížmo“.
- ** III.** Římská církev svatou tajinu myropomazání nazývá biřmování; odchyluje se však učení o této svátosti od pravoslavné církve ve třech věcech: a) neuznává ji za tak potřebnou, jako církev pravoslavná, v důsledku čehož někteří, třeba jen málokterí římstí křesťané, zůstávají úplně bez této svátosti; b) nekoná ji hned po křtu, nýbrž až později; c) v římské církvi uděluje tuto svátost jen biskup a pouze v mimořádných případech může ji udělit kněz, který byl od papeže zplnomocněn.

3. O svaté tajině přijímání.

- 646. Co se nám podává v tajině svatého přijímání?**
V tajině svatého přijímání se nám podává pod způsoby chleba a vína přečistě tělo a drahocenná krev Pána Ježíše Krista k uzdravení duše i těla a k životu věčnému.
- * 647. Jak krátce nazýváme svátostné tělo a svátostnou krev Pána našeho Ježíše Krista?**
Svátostné tělo a svátostnou krev Pána našeho Ježíše Krista nazýváme krátce „eucharistie“ nebo „svaté dary“ nebo „večeře Páně“.

- 648. Kdy ustanovil Pán Ježíš tajinu svatého přijímání?**
Tajinu svatého přijímání ustanovil Pán Ježíš před svým utrpením při poslední večeři.
- 649. Jak ustanovil Pán Ježíš tajinu svatého přijímání?**
Pán Ježíš ustanovil tajinu svatého přijímání takto:
1. požehnal chléb a lámal i dával jej učedníkům, řka: „Vezměte, jezte, to jest tělo mé“ ([Mat. 26, 26](#));
  2. požehnal víno v kalichu a dal jim, řka: „Pijte z něho všichni, nebo to jest krev má nové smlouvy, kteráž za mnohé se vylévá na odpuštění hříchů“ ([Mat. 26, 27-28](#));
  3. řekl jim: „To čiňte na mou památku“ ([Luk. 22, 19](#)).
- **650. Proč ustanovil Pán Ježíš tajinu svaté eucharistie?**
Pán Ježíš ustanovil tajinu svaté eucharistie z veliké lásky k nám,
1. aby naši duši i tělo posvěcoval a živil svým tělem i svou krví k životu věčnému,
  2. aby se pro nás tímto způsobem stále obětoval,
  3. aby ve svaté eucharistii mezi námi přebýval až do konce světa.
- **651. Mluvil Pán Ježíš již před poslední svou večeří o tom, že zamýšlí ustanovit svatou eucharistií?**
Pán Ježíš mluvil již před poslední večeří o tom, že zamýšlí ustanovit svatou eucharistií, a to následujícího dne po tom, co zázračně nasýtil pět tisíc mužů.
- **652. Co pravil Pán Ježíš lidem, kteří za ním následujícího dne po zázračném nasycení přišli?**
Lidem, kteří za ním následujícího dne po zázračném nasycení přišli, řekl Pán Ježíš:
1. „Pracujte ne o pokrm, kterýž hyne, ale o ten pokrm, kterýž zůstává k životu věčnému, kterýž Syn člověka dá vám. ([Jan 6, 27](#).)
  2. „Ját' jsem ten chléb života.“ ([Jan 6, 48](#).)
  3. „Chléb, kterýž já dám, tělo mé jest.“ ([Jan 6, 51](#).)
  4. „Tělo mé pravý jest pokrm, a krev má pravý jest nápoj.“ ([Jan 6, 55](#).)
  5. „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.“ ([Jan 6, 56](#).)
- **653. Je správný názor, že Pán Ježíš slovy „to jest tělo mé“ a „to jest krev má“ chtěl říci jen „to jest znamení nebo připomínka těla mého a krve mé“?**
Názor, že Pán Ježíš slovy „to jest tělo mé“ a „to jest krev má“ chtěl říci jen „to jest znamení nebo připomínka těla mého a krve mé“ není správný, neboť Pán Ježíš nikdy neřekl ani nikdy nenaznačil, že bychom měli jíst a pít znamení nebo připomínku jeho těla a krve, nýbrž vždycky mluvil tak, že nemůžeme jinak jeho slovům rozumět, než že nám dává skutečně své tělo a svou krev k požívání; řekl dokonce: „kdož jí mne, i on živ bude skrze mne“ ([Jan 6, 57](#)).
- * 654. Kdy se posvěcuje a proměňuje chléb a víno v tělo a krev Pána Ježíše?**
Chléb a víno se posvěcuje a proměňuje v tělo a krev Pána Ježíše ve svaté liturgii, když kněz po opakování slov, jež Pán Ježíš při poslední večeři řekl, se modlí, aby předložené dary chleba a vína byly Duchem svatým proměněny a učiněny tělem a krví Kristovou.
- * 655. Jak se nazývá modlitba, kterou kněz ve svaté liturgii prosí, aby chléb a víno byly Duchem svatým proměněny a učiněny tělem a krví Kristovou?**
Modlitba, kterou kněz ve svaté liturgii prosí, aby chléb a víno byly Duchem svatým proměněny a učiněny tělem a krví Kristovou, nazývá se „epiklese“.
- **656. Je správný názor některých lidí, že ve svaté eucharistii přijímáme jen obyčejný chléb a obyčejné víno a že to činíme jen proto, abychom si vzpomněli na Pána Ježíše a si ho v myšlenkách zpřítomnili?**
Tento názor není správný, neboť
1. vzpomenout si na Pána Ježíše a si ho v myšlenkách zpřítomnit můžeme vždycky i bez svatého přijímání;
  2. svatá eucharistie byla ustanovena nejen proto, abychom si na Pána Ježíše vzpomněli a v myšlenkách si ho zpřítomňovali, nýbrž hlavně proto, abychom jeho přečisté tělo a drahocennou krev požívali a tak své duše i svá těla posvěcovali, čehož pouhou vzpomínkou a myšlenkovým zpřítomněním nemůžeme dosáhnout.

- * **657. Jakého chleba a vína má se používat při tajně svaté eucharistie?**
Při tajně svaté eucharistie má se používat kvašeného pšeničného chleba a přírodního červeného vína z hroznů révy.
- ****658. Proč se má při tajně svaté eucharistie používat kvašeného pšeničného chleba a přírodního červeného vína z hroznů révy?**
Při tajně svaté eucharistie má se používat kvašeného pšeničného chleba a přírodního červeného vína z hroznů révy, protože
1. Pán Ježíš použil při poslední večeři takového chleba a vína,
  2. také celá církev až do desátého století takového chleba a vína používala, jak to činí dosud církev pravoslavná.
- 659. Odkud víme, že Pán Ježíš použil při poslední večeři pšeničného chleba kvašeného?**
Ze Pán Ježíš při poslední večeři použil pšeničného chleba kvašeného, víme z Písma svatého, kde v řeckém znění chléb ten nazývá se „artos“, to jest chléb kvašený, kdežto nekvašený chléb se řecky nazývá „azymos“. ([Mat. 26, 26](#); [Mar. 14, 22](#); [Luk. 22, 19](#).)
- 660. Použil Pán Ježíš kvašeného pšeničného chleba i po svém zmrtvýchvstání, když v Emauzích dvěma učedníkům podával svatou eucharistii?**
Pán Ježíš použil kvašeného pšeničného chleba i po svém zmrtvýchvstání, když v Emauzích dvěma učedníkům podával svatou eucharistii, neboť i zde jest v evangeliu chléb ten nazýván řecky „artos“. ([Luk. 24, 30](#).)
- 661. Používali také apoštolé při svaté eucharistii kvašeného chleba pšeničného?**
Také apoštolé používali při svaté eucharistii vždycky a bez výjimky kvašeného chleba pšeničného, neboť i oni chléb eucharistický nazývali řecky vesměs jen „artos“. ([Skut. 2, 42](#); [Skut. 2, 46](#); [Skut. 20, 7](#); [1.Kor. 10, 16](#).)
- * **662. Odkud víme, že Pán Ježíš i apoštolé používali při svaté eucharistii červeného vína?**
Že Pán Ježíš i apoštolé používali při svaté eucharistii červeného vína, víme ze svatého ústního podání.
- * **663. Mají všichni křesťané přijímat svatou eucharistii pod způsobou chleba i vína, to jest pod obojí způsobou?**
Všichni křesťané mají přijímat svatou eucharistii pod způsobou chleba i vína, to jest pod obojí způsobou, neboť
1. Pán Ježíš řekl: „Pijte z něho (to jest z kalicha) všichni“,
  2. podle těchto slov Pána Ježíše přijímali v původní církvi všichni věřící nejen tělo, nýbrž i krev Páně, jak se to děje stále v církvi pravoslavné.
- * **664. Kdy se v pravoslavné církvi podává svatá eucharistie?**
V pravoslavné církvi podává se svatá eucharistie v souvislosti se svatou liturgií; výjimku tvoří nemocní, kterým se svatá eucharistie podává i mimo svatou liturgii.
- * **665. Podává se v pravoslavné církvi svatá eucharistie i nemocným pod obojí způsobou?**
V pravoslavné církvi podává se svatá eucharistie i nemocným lidem pod obojí způsobou, a to tak, že se jim podává přečisté tělo Kristovo, nasáklé drahocennou krví Kristovou.
- * **666. Podává se v pravoslavné církvi svatá eucharistie i nemluvňatům a malým nevinným dítkám?**
V pravoslavné církvi podává se svatá eucharistie i nemluvňatům a malým nevinným dítkám, jestliže jsou pokřtěny a svatým myrem pomazány.
- * **667. Jak se uschovávají svaté dary pro nemocné?**
Svaté dary pro nemocné se uschovávají tím způsobem, že se kladou do malé kovové, obyčejně stříbrné schránky, která se uzavírá do svatostánku neboli do darochranitelnice na svatém prestole v chrámě.
- * **668. Kdo a jak nosí svaté dary nemocným?**
Svaté dary nemocným nosí kněz, a to ve zvláštní schránce, nazvané daronosice, kterou nese na svých prsou.

- * **669. Jak se nazývá chléb, kterého se používá k posvěcení a proměnění v tělo Kristovo?**
Chléb, kterého se používá k posvěcení a proměnění v tělo Kristovo, nazývá se prosfora, což znamená tolik, co přinesení neboli obětní dar.
- * **670. Posvěcuje se a proměňuje se v tělo Kristovo celá prosfora?**
Celá prosfora se neposvěcuje a neproměňuje v tělo Kristovo, nýbrž jen střední čtyřhranná část, která se za tím účelem vyjme z prosfory.
- * **671. Čím jest opatřena tato prostřední část, která se z prosfory vyjme?**
Tato prostřední část, která se z prosfory vyjme, jest opatřena pečeti.
- * **672. Jak se nazývá tato část prosfory, když jest už ke svaté oběti připravena?**
Tato část prosfory, když jest už ke svaté oběti připravena, nazývá se „beránek“.
- * **673. Proč se tato část prosfory nazývá „beránkem“?**
Tato část prosfory nazývá se „beránkem“, poněvadž se posvěcuje a proměňuje v tělo Pána Ježíše, který jako beránek boží, snímající hříchy světa, obětoval se za naši spásu.
- * **674. Jakou pečeti jest opatřen beránek prosfory?**
Beránek prosfory jest opatřen pečeti, na níž je znamení kříže a řecký nápis „Iisos Christos nika“, to jest „Ježíš Kristus vítězí“.
- * **675. Kdy se vtiskuje tato pečeť na prosforu?**
Tato pečeť se vtiskuje na prosforu předtím, než se prosfora dá péci.
- * **676. Proč se do vína, když se připravuje k oběti, vlévá trochu vody?**
Do vína, když se připravuje k oběti, vlévá se trochu vody, protože:
1. Pán Ježíš použil při poslední večeři vína smíchaného s vodou, a podle jeho příkladu činili tak i apoštolé;
2. svatá eucharistie byla ustanovena také na památku utrpení a smrti Pána Ježíše, a je známo, že z jeho probodeného boku tekla krev a voda. ([Jan 19, 34.](#))
- 677. Co se vyžaduje od toho, kdo chce přistoupit k svatému přijímání?**
Od toho, kdo chce přistoupit k svatému přijímání, se vyžaduje:
1. aby před Bohem zpytoval své svědomí a pokáním se očistil od hříchů;
2. aby se na svaté přijímání připravil modlitbou a postem a v den svatého přijímání až do přijetí svatých darů ničeho nejedl ani nepil;
3. aby ke svatému přijímání přistoupil s vroucí touhou po Pánu Ježíši.
- * **678. Kdo jediné není povinen před svatým přijímáním se postit?**
Před svatým přijímáním nejsou povinni se postit jediné těžce nemocní.
- * **679. Je svaté přijímání potřebné?**
Svaté přijímání je nevyhnutelně potřebné, neboť Pán Ježíš řekl: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a pítí krve jeho, nemáte života v sobě.“ ([Jan 6, 53.](#))
- ****680. Jaký měl život Pán Ježíš na mysli při těchto slovech?**
Pán Ježíš měl při těchto slovech na mysli opravdový duchovní život v Bohu, tedy život, který vede k věčné blaženosti.
- 681. Čeho dosahujeme hodným svatým přijímáním?**
Hodným svatým přijímáním dosahujeme:
1. milostiplného sjednocení s Pánem Ježíšem, takže přebývá v nás a my v něm,
2. nevýslovné vnitřní radosti a štěstí,
3. posvěcení duše i těla,
4. naděje na zmrtvýchvstání a na věčnou blaženost.
- 682. Dosahuje sjednocení s Pánem Ježíšem i ten, kdo přijímá svaté dary nehodně?**
Kdo přijímá svaté dary nehodně, nedosahuje sjednocení s Pánem Ježíšem, nýbrž naopak opouští a zrazuje ho jako Jidáš, a dopouští se nového těžkého hříchu.
- 683. Kdy máme při svaté liturgii přistoupit k svatému přijímání?**
K svatému přijímání máme při svaté liturgii přistoupit, jakmile kněz vystoupí se svatými dary z

oltáře a pronese výzvu: „S bázní boží a u víře přistupte!“

684. Která modlitba se koná bezprostředně před svatým přijímáním?

Bezprostředně před svatým přijímáním se koná modlitba: „Věřím, Pane, a vyznávám...“, při níž obyčejně se klečí.

685. Jak máme po modlitbě: „Věřím, Pane, a vyznávám“ přijmout svaté dary?

Po modlitbě: „Věřím, Pane, a vyznávám“ máme přijmout svaté dary takto:

1. máme povstat, na prsou ruce zkřížit a přistoupit před kněze,
2. srozumitelně říci své křestní jméno,
3. hlavu uctivě pozvednout a ústa zbožně otevřít k přijetí svatých darů.

686. Čím se podávají svaté dary do úst?

Svaté dary, to jest tělo a krev Pána Ježíše podávají se do úst stříbrnou či pozlacenou lžičkou.

*687. Bylo by rozumné, bát se při svatém přijímání nakažlivé nemoci?

Bát se při svatém přijímání nakažlivé nemoci bylo by nejen naprosto nerozumné, ale přímo hříšné, neboť by to svědčilo o malé víře.

*688. Proč se nemáme bát nákazy při svatém přijímání?

Při svatém přijímání nemáme se bát nákazy, protože přijímáme tělo a krev Pána a Boha našeho, Ježíše Krista, kterýmižto svatými dary nemohou být žádné nemoci přeneseny.

**689. Jak se máme dívat na přijímání svatých darů z jednoho kalicha?

Na přijímání svatých darů z jednoho kalicha máme se dívat jako na projev upřímného bratrství a sesterství všech pravoslavných křesťanů, kteří bez rozdílu stavu, vzdělání a majetku nešťítí se druh druhá, ale radují se, že mohou z jednoho kalicha svaté dary přijímat.

690. Co máme činit po přijetí svatých darů?

Po přijetí svatých darů máme:

1. hlavu na znamení vroucí vděčnosti mírně sklonit, držíce při tom stále ještě ruce zkříženy na prsou,
2. pak ihned stranou odstoupit,
3. pak teprve zbožně se poznamenat svatým křížem,
4. odejít na místo, kde jsme stáli od začátku svaté liturgie, a tam vykonat modlitby po svatém přijímání.

Poznámky:

- I. Po přijetí svatých darů už neklekáme, neboť jsme přijali do srdcí Pána Ježíše.
- II. Na mnohých místech je zvykem bezprostředně po svatém přijímání požit něco vody nebo vína, aby byla jistota, že v ústech nezůstala ani nejmenší částička ze svatých darů.

* 691. Co se zpívá, přistupuje-li kdo z věřících ke svatému přijímání:

Přistupuje-li kdo z věřících k svatému přijímání, zpívá se: „Tělo Kristovo přijměte, z pramene nesmrtnosti okuste. Alleluja, alleluja, alleluja.“ Je-li přijímajících mnoho, opakuje se tento zpěv stále po malých přestávkách.

**692. Proč se svaté dary jmenují pramenem nesmrtnosti?

Svaté dary se jmenují pramenem nesmrtnosti, poněvadž jsou nám zárukou zmrtvýchvstání a věčného života v nebeské blaženosti, neboť Pán Ježíš řekl: „Kdož jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, a jáť jej vzkřísím v den nejposlednější.“ ([Jan 6, 54.](#))

**693. Jak často přistupovali k svatému přijímání první křesťané?

První křesťané přistupovali k svatému přijímání při každé svaté liturgii, a bylo by žádoucí, abychom i my s čistým svědomím bez nucení a dobré vůle svaté dary často přijímali.

Poznámky:

- ** I. Pán Ježíš chce, abychom se ve svaté eucharistii s ním tak úzce a niterně spojovali, jak jsou spojeny ratolesti s kmenem. Právil: „Já jsem vinný kmen, vy pak ratolesti; kdo zůstává ve mně, a já v něm, ten nese ovoce mnohé, neboť beze mne nemůžete nic učiniti. Nežůstal-li by kdo ve mně, vyvržen bude ven jako ratolest a uschneť, a budou sebrány a na oheň uvrženy a shoří.“ ([Jan 15, 5-6.](#)) Toto niterné spojení uskutečňuje se nejlépe požíváním. Proto se Pán Ježíš rozhodl dávat nám k požívání své tělo a svou krev, abychom žili z něho tak, jako žijeme z pokrmu a jako ratolest žije z kmene. Toto své rozhodnutí rozřešil, takže je nemožno učinit to moudřejší. Poněvadž by se nám tělo a krev Pána Ježíše ve viditelné způsobě těla a krve mohly protivit,

ponechává si způsobu chleba a vína a dává se nám tak k požívání. – Kdo hodně přijímá svatou eucharistii, spojuje se tak úzce s Pánem Ježíšem, že může říci s apoštolem Pavlem: „Živ jsem pak již ne já, ale živ jest ve mně Kristus.“ ([Gal. 2, 20.](#))

- * II. Působení hodného svatého přijímání na lidi je výstižně vyjádřeno v modlitbě, obsažené v liturgii svatého Basila Velikého před modlitbou „Otče náš“. Práví se tam: „Nauč nás konat posvěcení v bázni tvé, abychom s čistým svěděctvím svědomí svého přijímající část svatých tajin tvých, spojili se se svatým tělem a krví Krista tvého a hodně je přijmou, měli Krista živoucího v srdcích svých a stali se chrámem Ducha tvého svatého.“ (Sborník, str. 197/180.)
- III. O nutnosti přijímat svaté dary s čistým svědomím píše apoštol Pavel: „Kdokoli bude jísti chléb tento, aneb píti kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. Zkoušej pak sám sebe člověk a tak z toho chleba jez a z kalicha pij, neboť kdo jí a pije nehodně, soud sobě jí a pije, nerozpoznáváje tělo Páně.“ ([1.Kor. 11, 27-29.](#)) Nehodně přijímání patří mezi ty hříchy, které se nazývají svatokrádežnými.
- ** IV. V církvi Kristově nemá se nikdo povyšovat nad druhého ani štítit se druhého, ale všichni mají druh s druhem v lásce a svornosti setrvávat. Podle slov Pána Ježíše všichni křesťané jsou bratřími. Apoštol Pavel praví: „Kalich požehnání, kterémuž dobrořečíme, zdaliž není účastenství na krvi Kristově? A chléb, kterýž lámeme, zdaliž není účastí na těle Kristově? Poněvadž jeden je chléb, jedno tělo mnozí jsme, neboť všickni máme podíl na jednom chlebu.“ ([1.Kor. 10, 16-17.](#))
- ** V. Význam přijímání z jednoho kalicha připomíná se nám i v liturgii svatého Basila Velikého po posvěcení a proměnění svatých darů, když se tam praví: „Nás pak všechny, z jediného chleba a kalicha přijímající, sjednot' vespolek v obcování jediného Ducha svatého.“ (Sborník, str. 190/174.)
- * VI. Svatý Cyril a Metoděj zavedli u nás svatou liturgii pravoslavnou, jak se sloužila v Řecku; podávali svaté přijímání všem pod obojí způsobou a též nemluvňatům. Proto český národ byl nespokojen, když později bylo v našich zemích zakázáno podávat věřícím svaté přijímání pod obojí způsobou; nespokojenost byla i proto, že podávání svatého přijímání malým dětem bylo úplně zabráněno. Aby toto bylo odčiněno, zavedli naši husitští předkové opět svaté přijímání pod obojí způsobou pro všechny věřící a připouštěli k němu také děti.
- * VII. Epiklese byla konána původně v celé křesťanské církvi; v římské církvi ji odstranil papež Gelasius ve století patém. V pravoslavné církvi se však epiklese koná a bude konat vždycky, jak ji konali svatí apoštolé.
- VIII. K svatému přijímání nemocných mají jejich příbuzní nebo ošetřovatelé připravit stolek, přikrýt jej čistou rouškou a postavit na něj kříž a aspoň jeden svícen se svíčkou.
- * IX. V západní církvi nazývá se svatá eucharistie též „svátost oltářní“.
- * X. Nikdy se nepříhodilo v dějinách pravoslavné církve, že by se byl kdokoliv při svatém přijímání nakazil nějakou nemocí. Nestalo se to nikdy ani žádnému knězi nebo jáhnovi, třebaž oni po všech věřících, kteří byli u svatého přijímání, po svaté liturgii požívají zbylé svaté dary.
- ** XI. Zbytek prosfory, z níž byl vyňat beránek, bývá rozdělen na malé částky, které se za zpěvu „Budiž jméno Hospodinovo blahoslaveno...“, obyčejně však až po ukončení svaté liturgie, rozdávají mezi věřící, aby je ještě ve chrámě zbožně požili ke své útěše a vnitřní radosti. Je-li věřících větší počet, možno použít k tomu i prosfory, z níž byla vyňata částice na památku přesvaté Bohorodice. Tyto rozdávané částky nazývají se antidory. (Slovo antidor je řecké a znamená tolik, co náhražka daru.) Zvyk ten pochází ještě z prvních dob křesťanství a povstal pravděpodobně z „hostiny lásky“, k níž zasedali první křesťané po službách božích, aby v bratrské a sesterské lásce všichni bez rozdílu se nasýtili z darů, jež bohatší členové církve přinášeli. Od hostiny lásky bylo později upuštěno, když počet křesťanů vzrostl tak, že ve chrámové budově žádná místnost k tomu nestačila, a když v důsledku toho přestalo i přinášení darů. O antidory žádali hlavně ti z přítomných, kteří toho dne ještě ničeho nejedli a nemohouce z jakékoliv příčiny přijmout svatou eucharistii, chtěli požit aspoň něco z toho chleba, který byl knězem při proskomidii požehnan, a z něhož byl vyňat beránek. Pravoslavná církev rozdávání antidorů stále zachovává.

4. O svaté tajně pokání.

694. Co se uděluje ve svaté tajně pokání?

Ve svaté tajně pokání uděluje se odpuštění hříchů, kterých jsme se dopustili po křtu svatém.

695. Kdy ustanovil Pán Ježíš svatou tajinu pokání?

Svatou tajinu pokání ustanovil Pán Ježíš po svém zmrtvýchvstání, když přišel mezi apoštoly a pravil jim: „Přijměte Ducha svatého; kterýmžkoliv odpustili byste hříchy, odpouštějí se jim, a kterýmžkoliv zadrželi byste, zadrženy jsou.“ ([Jan 20, 22-23.](#))

696. Jak máme přijímat svatou tajinu pokání?

Svatou tajinu pokání máme přijímat takto:

1. máme pozorně a opravdově se rozpomínat, kterých hříchů jsme se dopustili od posledního svého pokání a Ducha svatého prosit, aby přispěl na pomoc naší paměti;

2. máme hříchů svých z celého srdce litovat;
  3. máme si pevně umínit, že se polepšíme;
  4. máme před knězem s pevnou vírou v Pána Ježíše ze všech hříchů upřímně se vyznat neboli vyzpovídat;
  5. máme vykonat svědomitě vše, co nám kněz uloží.
- 697. Jak si nejlépe vzpomeneme, čím jsme se provinili?**
Čím jsme se provinili, vzpomeneme si nejlépe, když si postupně připomeneme všechna přikázání boží a při každém se rozpomeneme, zdali a jak jsme je přestoupili.
- 698. Proč máme svých hříchů litovat?**
Svých hříchů máme litovat proto, že jsme jimi urazili předobrého a přesvatého Boha.
- 699. Co má činit ten, kdo si upřímně umínil, že se polepší?**
Kdo si upřímně umínil, že se polepší, má:
1. nepřátelům odpustit,
  2. škodu podle možnosti nahradit,
  3. varovat se všech příležitostí ke hříchu, zvláště špatné společnosti.
- 700. Jest platná zpověď, při níž se úmyslně zamlčí těžký hřích?**
Zpověď, při níž se úmyslně zamlčí těžký hřích, jest neplatná, a nad to dopouští se tím nového těžkého hříchu, kdo se úmyslně tak neúplně zpovídal.
- 701. Jak se máme zpovídat, jestliže jsme se dopustili téhož těžkého hříchu několikrát?**
Jestliže jsme se dopustili téhož těžkého hříchu několikrát, máme to uvést.
- 702. Smí kněz vyradit, co ve zpovědi slyšel?**
Kněz nesmí nikdy a žádným způsobem vyradit, co ve zpovědi slyšel; kdyby to učinil, byl by svržen.
- 703. Jakou aspoň zpověď je třeba vykonat, jestliže kajícníků je mnoho a čas nedovoluje, aby se každý zpovídal zvlášť?**
Jestliže kajícníků je mnoho a čas nedovoluje, aby se každý zvláště vyzpovídal, je třeba vykonat aspoň společnou svatou zpověď.
- 704. Kdy oznamuje kněz odpuštění hříchů?**
Kněz oznamuje odpuštění hříchů po jejich vyznání, a to tak, že se modlí nad kajícníkem a rozhřešuje ho ve jménu nejsvětější Trojice.
- * **705. Proč kněz někdy při svaté zpovědi ukládá určité dobré skutky nebo i církevní tresty?**
Kněz při svaté zpovědi ukládá někdy určité dobré skutky nebo i církevní tresty, abychom se snáze od určitých hříchů odvrátili a polepšili.
- * **706. Jak nazýváme to, co kněz kajícníkovi ukládá?**
To, co kněz kajícníkovi ukládá, nazýváme „epitimie“.
- * **707. Proč nemáme odkládat přijetí svaté tajiny pokání?**
Přijetí svaté tajiny pokání nemáme odkládat proto, že odkládáním by se hřích v našich srdcích ještě více zakořenil, a mimo to vydávali bychom se v nebezpečí, že bychom mohli zemřít před tím, než vykonáme pokání.
- * **708. Proč máme pokání konat ještě před smrtí?**
Pokání máme konat ještě před smrtí, protože po smrti už není možno žádnou svatou tajinu přijmout, tedy ani pokání.
- 709. Čím se máme připravovat na svatou tajinu pokání?**
Na svatou tajinu pokání se máme připravovat postem a modlitbou.
- * **710. Jak často máme přijímat svatou tajinu pokání?**
Nejlépe bychom učinili, kdybychom svatou tajinu pokání přijali co nejdříve po tom, když jsme se dopustili těžkého hříchu, abychom nezůstali dlouho bez milosti boží; jinak je chvályhodným zvykem pravoslavných křesťanů přijímat svatou tajinu pokání hlavně v době postní a o svátcích, jakož i v nemoci.

711. Je svatá tajina pokání ke spasení potřebná?

Svatá tajina pokání je ke spasení nevyhnutelně potřebná, neboť po křtu jest pokání jediným řádným prostředkem k odpuštění.

Poznámky:

- I. Rozpomínání se na hříchy, jichž jsme se dopustili, nazývá se též zpytování svědomí.
- II. Zpytování svědomí, lítost nad hříchy, úmysl se jich příště varovat, vyznání hříchů a ochota přijmout na sebe, co nám bude uloženo, jsou nutné. Vysvítá to z podobenství Pána Ježíše o marnotratném synu, který, když upadl do bída, také zpytoval svědomí, litoval svých hříchů, umínil si, že se polepší, vyznal se svému otci a chtěl u něho být pouhým služebníkem, a ne synem. ([Luk. 15, 11-19.](#)) Také pečliví rodiče žádají od svých provinilých dětí lítost, slib, že se polepší, a přiznání se k tomu, čím se provinily. Totéž žádá i Otec nebeský ode všech nás.
- * III. Mnohý člověk dopustil se tolika těžkých hříchů, že když si svůj stav uvědomí, domnívá se, že mu nemůže být odpuštěno, a že by tedy bylo marné pomýšlet na pokání. Někteří velcí hříšníci se úplně zatvrzují se ve svých hříších, jiní zase propadají zoufalství a sahají si na život. Zatvrzelost a zoufalství uvrhá však člověka do věčné záhuby. Proto není správné ani se zatvrdit, ani si zoufat. I nejmější hříšník má doufat v milosrdenství boží a rozhodnout se pro přijetí svaté tajiny pokání. Bůh nechce smrti hříšníka, ale aby se obrátil a živ i spasen byl. ([Ezech. 33, 11.](#))
- * IV. Někteří lidé se stydí vyznat se ze svých hříchů. To je nerozumné. Jestliže jsme se nestyděli hřešit před Bohem, který všecko vidí, proč bychom se měli stydět k hříchu se přiznat? Upřímnou zpovědí se našemu svědomí uleví, a jeho výčitky pomínou. Je také lépe vyznat se ze svých hříchů, než v nich zemřít a kdysi při posledním soudu být zahanben přede všemi lidmi i anděly.
- * V. Jak je pokání a vyznání hříchů důležité, vysvítá z kázání svatého Jana Křtitele, který neustával vyzývat své posluchače, aby činili pokání. Mnozí z nich vyhověli jeho výzvě a vyznávali se ze svých hříchů. Také Pán Ježíš začal konat své vykupitelské dílo kázáním, jehož obsahem bylo: „Pokání čiňte, neboť se přiblížilo království nebeské.“ ([Mat. 4, 17.](#))
- ** VI. Není správný názor, že tím, co kněz kajícímu ve zpovědi ukládá, poskytuje se Bohu zadostiučinění. Člověk nemůže za své hříchy – ať lehké nebo těžké – Bohu přinést zadostiučinění, a epitimie slouží k tomu, abychom se cvičili ve snaze začít nový život.
- ** VII. Církev pravoslavná neuznává učení o odpustcích. Podle učení církve římské má tato církev právo a moc mimo svatou tajinu pokání odpouštět časné tresty, které z rozhodnutí božího mají lidé za hříchy vytrpět buď zde na zemi nebo po smrti na onom světě. Tyto odpustky uděluje římská církev z nevyčerpatelného pokladu, který pozůstává ze zásluh Pána Ježíše, Panny Marie a svatých; z toho pokladu ona prý může dávat božské spravedlnosti náhradu za časné tresty. Právo toto vyvozuje církev římská ze slov, která Pán Ježíš řekl apoštolu Petrovi: „Což bys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi; a což bys koli rozvázal na zemi, budeť rozvázáno i na nebi.“ ([Mat. 16, 19.](#)) Proti tomu namítá církev pravoslavná toto: 1. moc svazovat a rozvazovat dal Pán Ježíš nejen svatému Petrovi, ale všem apoštolům. ([Mat. 18, 18.](#)) 2. Tato moc byla v církvi od začátku chápána jednak jako moc ve svaté tajině pokání odpouštět nebo zadržovat hříchy, jednak jako moc mimo svatou tajinu pokání ukládat členům církve církevní tresty za přečiny proti církevní kázni a opět mimo svatou tajinu pokání buď trvat na vykonání celého trestu nebo jej zmírnit nebo i odpustit, jestliže jest patno, že provinilec se skutečně polepšil. Za tímto druhým účelem má církev duchovní soudy. Instituce duchovních soudů je založena na slovech Pána Ježíše: „Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým. Uposlechl-li by tebe, získal jsi bratra svého. Jestliže by pak neuposlechl, přijmi k sobě ještě jednoho nebo dva, aby v ústech dvou nebo tří svědků stálo každé slovo. Pak-li by jich neuposlechl, pověz církvi. Jestliže pak i církev neuposlechně, budiž tobě jako pohan a celný.“ ([Mat. 18, 15-17.](#)) 3. Žádný světec nevykonal více, než Bůh od něho žádá, proto též žádný si nemohl získat přebytných zásluh, z jejichž přebytků by mohl povstat poklad. Bohočlověk Pán Ježíš získal si ovšem nekonečný poklad zásluh, nikoho však nepověřil, aby z tohoto pokladu mimo svatou tajinu pokání přiděloval něco komukoliv. Církev apoštolská vůbec takového učení neznala. Ujistění Pána Ježíše, že co církev sváže nebo rozváže na zemi, bude svázáno neb rozvázáno na nebi, vztahuje se jednak na řádné vykonávání svatých tajin, jednak na řádné vykonávání duchovního soudnictví v rámci zjevení božího, a na nic jiného. Vztahovat slova Pána Ježíše na něco, co není obsaženo v Písmě svatém ani ve svatém ústním podání, znamenalo by zneužívat jich.

5. O svaté tajině kněžství.

* 712. Co se uděluje ve svaté tajině kněžství?

Ve svaté tajině kněžství se uděluje kněžský úřad a pomoc Ducha svatého k řádnému plnění povinností s tímto úřadem spojených.

* 713. Co může vykonávat ten, kdo dosáhl úřadu kněžského?

Kdo dosáhl úřadu kněžského, může:

1. učit lid zjevení božimu,
2. vykonávat svaté tajiny a služby boží,
3. udržovat v církvi kázeň.

**714. Je svatá tajina kněžství ustanovena od Pána Ježíše?

Svatá tajina kněžství je ustanovena od Pána Ježíše, neboť:

1. Pán Ježíš pravil apoštolům, že tak, jako Otec poslal jeho, posílá on je, a přikázal jim, aby šli a učili všechny národy zjevení božimu ([Mat. 28, 19](#));
2. zplnomocnil je, aby vykonávali svaté tajiny křtu, eucharistie, pokání a jiné ([Mat. 28, 19](#); [Luk. 22, 19](#); [Jan 20, 22-23](#));
3. uložil jim pečovat o to, aby v církvi bylo stále zachovááno, to jest dodržováno a prováděno, co on přikázal, a prohlásil, že kdo církve, to jest jejich řádných orgánů neuposlechne, jest jako pohan a celný. ([Mat. 18, 17.](#)) Tím všim Pán Ježíš odevzdal apoštolům úřad kněžský.

* 715. Jak se uděluje svatá tajina kněžství?

Svatá tajina kněžství se uděluje tak, že biskup vzkládá ruku na hlavu toho, kdo je svěcen, a modlí se, aby Duch svatý mu udělil milost k řádnému vykonávání úřadu kněžského.

* 716. Jak nazýváme úkon, kterým biskup svěť kněze?

Úkon, kterým biskup svěť kněze, nazýváme „rukopoložení“ neboli řecky „chirotonie“.

* 717. Komu se uděluje svatá tajina kněžství?

Svatá tajina kněžství se uděluje mužům k tomu vybraným, od nichž se vyžaduje vzdělání ve víře, zbožný život a horlivost pro slávu boží.

* 718. Kolik stupňů má úřad kněžský?

Úřad kněžský má tři stupně; jsou to:

1. úřad biskupský neboli episkopský,
2. úřad kněžský neboli presbyterský a
3. úřad jáhenský neboli diakonský.

**719. Jaká je pravomoc těchto tří stupňů úřadu kněžského, pokud se týká vykonávání svatých tajin?

Pravomoc těchto tří stupňů úřadu kněžského, pokud se týká vykonávání svatých tajin, je tato:

1. jáhen neboli diákon přísluhyje při vykonávání svatých tajin,
2. kněz neboli presbyter vykonává svaté tajiny, a to v závislosti na biskupu a
3. biskup neboli episkop nejen vykonává svaté tajiny, ale má moc i světit a ustanovovat kněze a jáhny.

* 720. Kdo svěť a ustanovuje biskupa?

Biskupa svěť a ustanovuje sbor biskupů.

* 721. Jak se ještě nazývá biskup?

Biskup se ještě nazývá „archijerej“ a též „vladyka“.

* 722. Co znamená slovo „archijerej“?

Slovo archijerej je řecké a znamená tolik, co vrchní představený kněží.

* 723. Jak se nazývá oblast, nad níž má duchovní pravomoc biskup?

Oblast, nad níž má duchovní pravomoc biskup, se nazývá eparchie nebo diecése.

* 724. Jak se nazývá oblast, nad níž má duchovní pravomoc kněz?

Oblast, nad níž má duchovní pravomoc kněz, nazývá se farnost neboli parochie.

* 725. Jak se nazývá kněz, který vykonává duchovní pravomoc nad určitou farností?

Kněz, který vykonává duchovní pravomoc nad určitou farností, nazývá se farářem.

* 726. Komu jsou podřízeni kněží a jáhnové?

Kněží a jáhnové jsou podřízeni svému eparchiálnímu archijereji.

* 727. Komu je podřízen biskup?

Biskup je podřízen biskupskému sboru.

* 728. Jak nazýváme biskupy, kněze a jáhny společně?

Biskupy, kněze a jáhny nazýváme společně duchovenstvem nebo duchovními pastýři.

* 729. Jak nazýváme členy církve, kteří nejsou duchovními?

Členy církve, kteří nejsou duchovními, nazýváme buď věřícími nebo laiky nebo světskými členy církve.

**730. Jaká práva mají věřící v církvi?

Věřící v církvi mají tato práva:

1. střeží svatou víru společně s biskupy, kněžími a jáhny, neboť jsou údý těla Kristova a obdrželi ve svaté tajině myropomazání pečeť daru Ducha svatého.
2. mají právo být duchovně obslouženi, pokud vyhovují církevním předpisům,
3. volí prostřednictvím svých zástupců společně s kněžími a jáhny svého biskupa, jehož pak, když vyhovuje církevním předpisům, ustanovuje sbor biskupů,
4. volí své kněze a jáhny, které pak ustanovuje biskup, jestliže vyhovují církevním předpisům,
5. za součinnosti kněží a jáhnů pracují v církvi osvětově a spravují církevní majetek, při čemž vrchní dozor nad ním má biskup.

**731. Jaké povinnosti mají věřící v církvi?

Věřící mají v církvi tyto povinnosti:

1. mají se řídit učením církve,
2. mají se zúčastnit činně služeb božích a církevního života vůbec,
3. mají církevní daní a jiným způsobem přispívat na vydržování chrámu a duchovenstva, jakož i všech, kdož ve chrámě konají službu, neboť Pán Ježíš přikázal, aby, kdo evangelium zvěstuje, z evangelia také žil. ([1.Kor. 9, 11-14.](#))

Poznámky:

- * I. Svatý Pavel nazval apoštoly božími spolupracovníky, Kristovými služebníky a správci božích tajemství. ([1.Kor. 3, 9](#); [1.Kor. 4, 1.](#))
- ** II. Biskupové tvoří v církvi hierarchii, to jest představenstvo kněží a věřících. Biskupský úřad je tak důležitý, že bez něho by církev nebyla církví.
- * III. Měj v úctě duchovní osoby a buď jim vděčen za to, že pečují o tvou duši.
- * IV. Modli se, aby Bůh nám posílal dobré a svědomité duchovní pastýře. Pán Ježíš pravil svým učedníkům: „Proste Pána žně, aby poslal dělníky na žně svou.“ ([Mat. 9, 38.](#))
- * V. Žít z evangelia znamená tolik, jako žít z obětí, jež přinášejí ve prospěch církve věřící, kterým je evangelium zvěstováno.

6. O svaté tajině manželství.

* 732. Co se uděluje ve svaté tajině manželství?

Ve svaté tajině manželství se uděluje milost, která spojuje ženicha a nevěstu tak, aby oba sjednoceni s Pánem Ježíšem:

1. žili spolu v oddané lásce a věrnosti po celý svůj život,
2. sobě vzájemně pomáhali,
3. dítek na Bohu si vyprošovali a dobře vychovávali.

* 733. Odkud víme, že manželství je svatou tajinou

Že manželství je svatou tajinou, víme ze slov apoštola Pavla, který nazývá manželství velikým tajemstvím neboli tajinou. ([Ef. 5, 32.](#))

*734. Kdy bylo manželství ustanoveno?

Manželství bylo ustanoveno hned v ráji po stvoření lidí, a Pán Ježíš povýšil je na svatou tajinu

**735. Jak se mají ženich a nevěsta připravit na svatou tajinu manželství?

Ženich a nevěsta mají se připravit na svatou tajinu manželství takto:

1. mají se dobře obeznámit s učením víry, aby mohli učit své děti,
2. mají vše dobře uvážit, nežli vstoupí do stavu manželského,
3. mají přijmout před tím svaté tajiny pokání a eucharistie.

736. Kterak se koná svatá tajina manželství?

Svatá tajina manželství se koná takto:

1. ženich a nevěsta prohlašují před knězem, že dobrovolně vstupují ve sňatek manželský,
2. kněz jim žehná a modlí se nad nimi: „Pane Bože náš, slávou a ctí spoj a korunuj je.“

**737. Může-li kdo vstoupit v manželství z donucení a proti své vůli?

Nikdo nemůže vstoupit v manželství z donucení a proti své vůli, neboť takové manželství by bylo neplatné.

**738. Co překáží uzavření manželství?

Uzavření manželství překáží hlavně:

1. duchovní nebo pokrevní příbuzenství,
2. švagrovství,
3. neplnoletost ženicha nebo nevěsty,
4. rozdílnost náboženství.

*739. Co je to manželství smíšené?

Manželství smíšené je manželství mezi křesťanem pravoslavným a nepravoslavným.

**740. Proč je třeba varovat se manželství smíšeného?

Manželství smíšeného je třeba se varovat, poněvadž rozdíl v náboženství vyvolává v rodině často různice nebo vede členy rodiny k náboženské lhostejnosti, ba i ke zradě víry.

* 741. Čeho má především dbát, kdo hodlá vstoupit ve svazek manželský?

Kdo hodlá vstoupit ve svazek manželský, má dbát především toho, aby osoba, kterou si míní vzít, byla stejné víry, zbožná a řádná.

Poznámky:

- * I. Okamžik, kdy se koná tajina manželství, jmenuje se „oddavky“.
- * II. Při oddavkách musejí být dva svědkové.
- ** III. Manžely ve svaté tajině manželství spojuje Bůh; proto Pán Ježíš pravil: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ ([Mat. 19, 6](#).) Z toho důvodu pravoslavná církev velmi zřídka povoluje rozloučení manželství a činí to jen, když v manželství z viny jednoho manžela vyvinuly se poměry tak, že je nenapravitelně zničen mravní a náboženský základ manželského spolužití a znemožněno dosažení účelu jeho. Takovým důvodem je například nepolepšitelná nevěrnost a zlomyslné trvalé opuštění. V tom případě církev pravoslavná vyslovuje souhlas s rozloučením manželství, ukládajíc vinné straně církevní trest a povolujíc nevinné uzavření nového manželství s osobou, u níž není církevně zákonných překážek. O věci té rozhoduje duchovní soud, jehož rozsudek nabývá platnosti, když jest potvrzen příslušným biskupem. Toto stanovisko zaujímala křesťanská církev od samého počátku, a to na základě slov Pána Ježíše, obsažených v evangeliu svatého Matouše ([Mat. 5, 52](#); a [Mat. 19, 9](#).) Slova ta znějí: „Kdožkoli propustil by manželku svou, kromě příčiny smilstva, uvodí ji v cizoložstvo, a kdo propuštěnou pojme, cizoloží.“ Z toho původní církev vyvozovala, že pro nepolepšitelné smilstvo nebo cizoložství je rozloučení manželství přípustno.
- * IV. Svatby nemají se konat v zakázané době, zvláště ne během půstu.
- ** V. Všichni lidé nejsou povinni vstoupit v manželství. Naopak jest nejen dovoleno, nýbrž i záslužno, jestliže kdo pro boží nebo jinou šlechetnou věc zůstane svobodným a zřekne se výhod i starostí manželského života, aby se dobré věci mohl zcela věnovat. Ale k tomu nesmí být nikdo nucen, nýbrž musí se sám a ze své vůle pro to rozhodnout. Není správné, když některá církev zakazuje manželství svým kněžím. Tímto zákazem je zlehčována a snižována svatá tajina manželství, jako by pro kněze nebyla důstojná. V prvotní církvi bylo kněžstvo většinou ženato. Apoštol Pavel ve své I. epistole k Timoteji ([1.Tim 4, 1-3](#)) praví, že zabraňovat někomu ženění, případně vdávání je ďábelská nauka a pokrytectví. Týmž apoštol zůstal sám sice ze své vlastní vůle svobodným, ale byl proti zakazu ženit se nebo vdávat a pouze radil, aby – kdo se chce Bohu zasvětit úplně – zůstal podle jeho příkladu, ovšem dobrovolně, svobodným. Apoštolské pravidlo 5. stanoví, že knězi, který by svou ženu vypudil, třebas i z důvodu pobožnosti, má být zakázáno vykonávat bohoslužby, a nevezme-li ženu zpět, že má být takový kněz svržen se svého úřadu. Ve druhý sňatek však kněz, když ovdověl, vstoupit nesměl, aby dal příklad mravní opravdovosti a sebekázně, jak to stanoví apoštolské pravidlo 17. a též příklad věčné věrnosti. Tímto pravidlem řídí se stále církev pravoslavná.
- ** VI. Smíšený sňatek dovoluje církev pravoslavná jen tehdy, když nepravoslavný ženich, případně nepravoslavná nevěsta písemně se zaváže, že pravoslavnému manželovi, případně pravoslavné manželce nebude nikdy a nijak překážet ve vykonávání náboženských povinností, a že všechny děti, jež se z toho manželství narodí, budou pravoslavně pokřtěny a pravoslavně vychovány. Lépe je však, když pravoslavná strana je tak pevná a uvědomělá, že buď nepravoslavnou stranu jasnými a přesvědčivými důvody získá pro pravoslavnou církev anebo – když důvody zůstanou nepovšimnuty – se s nepravoslavnou stranou ještě před sňatkem rozejde. To

jest charakterní a důsledný. Kdo je v náboženství bezcharakterní a nedůsledný, stane se bezcharakterním a nedůsledným i v jiných oborech životních. – Sňatek s nekřesťanem není pravoslavnému křesťanu vůbec dovolen.

7. O svatě tajině pomazání nemocných.

* 742. Co se uděluje ve svatě tajině pomazání nemocných?

Ve svatě tajině pomazání nemocných uděluje se milost, která:

1. nemocného duševně posiluje,
2. od hříchu ho očišťuje.
3. v bolestech mu ulevuje,
4. často ho i uzdravuje.

**743. Zmiňuje se Písmo svaté o svatě tajině pomazání nemocných?

Písmo svaté se zmiňuje výslovně o svatě tajině pomazání nemocných, a to dvakrát:

1. v evangeliu svatého Marka, kde čteme, že apoštolé mazali olejem mnoho nemocných a uzdravovali je ([Mar. 6, 13](#)),
2. v epištole svatého apoštola Jakuba, kde se praví: „Stůně kdo z vás? Zavolej presbytery (kněze) církve, ať se modlí za něho, mažiče jej olejem ve jménu Páně, a modlitba víry uzdraví neduživého, a pozdvihneť ho Pán, a jestliže se čím prohřešil, bude mu odpuštěno.“ ([Jak. 5, 14-15.](#))

* 744. Kterak se uděluje svatá tajina pomazání nemocných?

Svatá tajina pomazání nemocných se uděluje tak, že kněz znamená nemocného na různých místech těla svatým olejem v podobě kříže a modlí se o jeho uzdravení duševní i tělesné.

* 745. Co se označuje posvěceným olejem?

Posvěceným olejem se označuje milost boží.

* 746. Je strach před svatou tajinou pomazání nemocných rozumný?

Strach před svatou tajinou pomazání nemocných je naprosto nerozumný, neboť její účinek jest uzdravující, a ne usmrcující.

* 747. Kdo svěťí olej k tajině pomazání nemocných?

Olej k tajině pomazání nemocných svěťí kněží.

Poznámky:

- * I. Přijímejme v nemoci bez bázně tuto svatou tajinu a neodkládejme ji. Odkládání je znamení slabé víry, a tato slabost víry je překážkou uzdravující účinnosti svatě tajiny.
- * II. Před přijetím pomazání nemocných se vyzpovídejme a přijmeme tělo a krev Páně.
- * III. Že svatá tajina pomazání nemocných je na uzdravení, naznačuje se i tím, že kněz před odchodem od nemocného zpívá mu mnoholetí.
- ** IV. Církev pravoslavná svatými tajinami provází člověka od jeho narození až ke hrobu, v radosti i v žalosti.
- ** V. Kromě sedmi svatých tajin zachovává církev pravoslavná ještě některé obrady, které nejsou tajinami, jako svěcení vody, chrámů, hřbitovů, domů, ikon, křížů a jiných předmětů, jakož i obřad pohřební, průvod atd. – Někteří křesťané zavrhnou svěcení míst, budov a předmětů a prohlašují, že to vše je pověra. Tento názor však není správný. Svěcení míst, budov a předmětů pozůstává ze dvou úkonů: jednak se ta místa, budovy a předměty vyjmají z obyčejného užívání a věnují se užívání výlučně náboženskému, jednak se koná modlitba, aby Bůh ta místa, budovy a předměty přijal, posvětil a dal jim důstojnost k posvátným účelům. V tom není žádná pověra. Svěcenou vodou nesmí se už prát ani umývat, nýbrž má se jí užívat jen k náboženským úkonům jako symbolu duchovní čistoty. Tak jest i s jinými předměty. Hřbitovy a chrámy se svěťí, aby se jich neužívalo ke světským účelům. Divadla se nesvěťí, nýbrž otvírají, neboť se v nich lidé neshromažďují k modlitbám a bohoslužbám. Mluví-li kdo o otvírání a ne o svěcení chrámů, nesvědčí to o správném křesťanském smýšlení.

DÍL IV.

O hříchu, ctnostech, dobrých skutcích a mnišských slibech.

1. O hříchu.

- 748. Co jest hřích?**
Hřích jest vědomé a dobrovolné přestoupení přikázání božího.
- 749. Jak se hřeší?**
Hřeší se:
1. zlými myšlenkami, žádostmi, slovy a skutky,
2. opomíjením dobrého.
- 750. Jak dělíme hříchy podle jejich velikosti?**
Hříchy podle jejich velikosti dělíme na lehké a těžké neboli smrtelné.
- 751. Kdo se dopouští těžkého hříchu?**
Těžkého hříchu se dopouští, kdo v důležité věci vědomě a dobrovolně porušuje přikázání boží.
- * 752. Proč se nazývají těžké hříchy smrtelnými?**
Těžké hříchy se nazývají smrtelnými, protože jimi pozbýváme milosti boží a stáváme se hodnými věčné smrti, to jest věčného zavržení.
- * 753. Které druhy hříchů rozeznáváme?**
Rozeznáváme tyto druhy hříchů:
1. hříchy hlavní,
2. hříchy proti Duchu svatému.
3. hříchy do nebe volající,
4. hříchy cizí.
- * 754. Které jsou hříchy hlavní?**
Hříchy hlavní jsou:
1. pýcha,
2. lakomství,
3. smilstvo,
4. závist,
5. nestřídmost,
6. hněv,
7. lenost.
- * 755. Proč se tyto hříchy nazývají hlavními hříchy?**
Tyto hříchy nazývají se hlavními hříchy, poněvadž každý z nich jest jakoby hlavou nebo pramenem, z něhož vyvěrají nové jiné hříchy.
- 756. Kdo je pyšný?**
Pyšný je ten, kdo se považuje za lepšího, nežli ve skutečnosti jest, a žádá, aby ho lidé více ctili, než zasluhuje.
- 757. Kdo je lakomý?**
Lakomý je ten, kdo příliš miluje svůj majetek a nekoná skutků milosrdenství.
- 758. Kdo je smilný?**
Smilný je ten, kdo se oddává myšlenkám a žádostem nestydatým a kdo mluví a počíná si nestydatě,
- 759. Kdo je závistivý?**
Závistivý je ten, kdo se zlobí, daří-li se jinému dobře, a kdo bližnímu přeje, aby se mu vedlo

špatně.

760. Kdo je nestřídmý?

Nestřídmý je ten, kdo příliš mnoho jí nebo pije.

761. Kdo je hněvivý?

Hněvivý je ten, kdo se oddává zlosti, když se mu něco nelíbí.

762. Kdo je lenivý?

Lenivý je ten, kdo se vyhýbá práci a libuje si v nečinnosti.

Poznámka:

- * I. Z pýchy pochází: odsuzování, posuzování, vychloubání, neposlušnost, ctižádost, nesnášenlivost a svárlivost. Pýcha je nejnebezpečnější hřích, neboť z ní vzešlo všecko zlo na světě, jak vysvítá z hříchu prvních lidí. – Bůh se pyšným protiví, a správně se říká, že pýcha předchází pád. – Kdo se pyšní oděvem, krásou nebo vědomostmi, toho nazýváme marnivým.
- * II. Z lakomství pochází zatvrzelost srdce, zloprejnost, podvod, krádež, utiskování bližních a vražda. – Lakomci bývají bezohlední a mnohý z nich dopouští se k vůli penězům nejhorších zločinů, jak to učinil zpronevěřilý apoštol Jidáš, který z lakomství zradil Pána Ježíše. – Mnohý lakomý člověk odpírá též sobě samému i věci nejnutnější. – Za hospodaření se svým majetkem je každý zodpověděn Bohu a má podle vůle boží používat ho k dobru své rodiny, ale i svých bližních, zvláště nutných trpících, jakož i k podpoře náboženských a národních účelů.
- * III. Ze smilstva pochází: otupělost rozumu i náboženského citu, znechucení života, strašné nemoci, zoufalství, vražda a sebevražda. – Apoštol Pavel napsal: „Nemylte se, ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci neobdrží království nebeského.“ ([1.Kor. 6, 9-10.](#))
- * IV. Ze závidosti pochází: nenávisť, zlořečení, tupení, pomluva a často i vražda. Kain zabil svého bratra Ábele ze závidosti.
- * V. Z nestřídmosti pochází: hrubost, hádky, sváry, lhostejnost k náboženství a nestydatost – Pán Ježíš řekl: „Pilně se varujte, aby snad nebylo obtíženo srdce vaše obžerstvím a opilstvím... a aby onen den (soudu) nepřišel na vás náhle.“ ([Luk. 21, 34.](#)) – O následcích nestřídmosti můžeme se poučit z podobnosti o bohatci a chudém Lazarovi.
- * VI. Z hněvu pocházejí: spory, hádky, nepřátelství, pomstychtivost a vražda. Apoštol Jakub se vyslovil: „Hněv může spravedlnosti boží nepůsobí.“ ([Jak. 1, 20.](#))
- * VII. Z lenosti pochází: zaviněná bída, omrzelost života, špatné žádosti a nemravný život. – Lenivým může být člověk nejen v práci, ale i modlitbě a v účasti na službách božích. Z takové lenosti pochází lhostejnost k náboženství a k vlastní spáse, odkládání pokání a nakonec často i zoufalství.

**763. Kdo hřeší proti Duchu svatému?

Proti Duchu svatému hřeší:

1. kdo opovážlivě spoléhá na milosrdenství boží,
2. kdo nad milosrdenstvím božím zoufá,
3. kdo ke spasitelnému napomínání má srdce zatvrzelé.
4. kdo se protiví poznané pravdě,
5. kdo v nekajícnosti setrvává až do smrti.

Poznámky:

- ** I. Opovážlivého spoléhání na milosrdenství boží dopouštěli se lidé před potopou světa; hřešili stále způsobem ohavným a myslili, že Bůh je nepotrestá.
- ** II. Nad milosrdenstvím božím zoufal apoštol Jidáš. Když zradil Pána Ježíše; domníval se, že už mu nemůže být odpuštěno, a oběsil se ve svém zoufalství. Lépe by byl učinil, kdyby své zrady byl litoval a činil pokání, neboť milosrdenství boží jest nekonečné k hříšníkům, kteří upřímně se kají.
- ** III. Ke spasitelnému napomínání měl zatvrzelé srdce Kain, neboť nedbal, když ho Bůh varoval. – Také egyptský faraón zůstal zatvrzelým k napomínání Mojžíšovu.
- ** IV. Poznané pravdě protivili se zákoníci a farizeové v době působení Pána Ježíše. Viděli, že Pán Ježíš žije svatě, všem dobře činí a koná zázraky, jak o zaslíbeném Vykupiteli (Mesiáši) bylo v proroctvích předpověděno, ale oni této zcela zjevné pravdě odporovali a Pána Ježíše za Mesiáše neuznali.
- ** V. V nekajícnosti setrval až do konce lotr, který byl ukřižován po levici Pána Ježíše.

**764. Které hříchy jsou do nebe volající?

Hříchy do nebe volající jsou:

1. úmyslné zabití člověka,
2. utiskování chudých lidí, vdov a sirotků,

3. neoprávněné zadržování nebo snižování mzdy.

Poznámky:

- ** I. Když Kain zabil svého bratra Ábele, řekl mu Bůh: „Co jsi učinil? Hlas krve bratra tvého volá ke mně ze země.“ ([1.Mojž. 4, 10.](#))
- ** II. V knize Sirach se praví, že slzy, které kanou z očí utiskované vdovy, vystupují z jejich lící do nebe, aby Bohu žalovaly na utiskovatele. ([Sirach 35, 14-19.](#))
- ** III. Apoštol Jakub ve své epištole praví tvrdým boháčům: „Hle, mzda dělníků, kteříž žali krajiny vaše, vámi zadržovaná, křičí; a volání ženců v uši Pána zástupů vešlo.“ ([Jak. 5, 4.](#))

* 765. Kdy jsme vinni cizími hříchy?

Cizími hříchy jsme vinni, když vědomě dáme podnět k tomu, aby jiný člověk učinil něco zlého.

Poznámky:

- * I. Herodiada dopustila se cizího hříchu, když navedla dceru, aby si vyžádala od Herodesa hlavu svatého Jana Křtitele.
- * II. Žena Putifarova dopustila se cizího hříchu tím, že svému muži lhala, takže dal nevinného Josefa vsadit do žaláře.
- * III. Cizím hříchem je také, když něco špatného vychvalujeme a tím způsobíme, že někdo z těch, kdo slova naše slyšeli, pak toho vychvalovaného hříchu se dopustí.

* 766. Co člověka obyčejně svádí ke hříchu?

Člověka svádí obyčejně ke hříchu pokušení a příležitost.

* 767. Jest pokušení samo sebou hříchem?

Pokušení samo o sobě není hříchem, pokud mu odporujeme a od sebe je zapuzujeme, jak to učinil Pán Ježíš, když byl pokoušen.

* 768. Co je třeba činit v pokušení?

V pokušení je třeba:

1. vzpomenout si na smrt a soud boží,
2. znamenat se svatým křížem,
3. prositi Boha o pomoc, abychom pokušení zaplašili,
4. věnovat se práci.

* 769. Co rozumíme příležitostí ke hříchu?

Příležitostí ke hříchu rozumíme osoby a místa, jež nás mohou snadno ke hříchu svést.

* 770. Co máme činit, když jsme některou osobou nebo místem byli již ke hříchu svedeni?

Když jsme některou osobou nebo místem byli již ke hříchu svedeni, nesmíme je vyhledávat, ale máme se naopak varovat s nimi přijít do styku.

771. Co nám v naší duši praví, co je dobré a co zlé?

Co je dobré a co zlé, praví nám v naší duši hlas svědomí, který nás nabádá k dobrému a varuje před hříchem.

772. Jsme povinni poslouchat svědomí?

Svědomí jsme povinni poslouchat, neboť jest od samého Boha Stvořitele vloženo do naší duše.

Poznámky:

- I. Poslechneme-li hlas svědomí, pociťujeme vnitřní uspokojení a zvláštní radost; neuposlechneme-li, zmocňuje se nás vnitřní neklid a nespokojenost. – Kdo hlas svědomí neposlouchá, jeho svědomí časem se otupuje, a takový člověk se stává nesvědomitým.
- II. Hřích je největší zlo na světě, neboť z něho pocházejí všechna ostatní zla.

2. O ctnostech, dobrých skutcích a modlitbách

* 773. Co je ctnost?

Ctnost je k Bohu usměrněný stav duše, který nám usnadňuje plnit vůli boží.

* 774. Jak nabýváme ctnosti?

Ctnosti nabýváme, když Boha o ni prosíme a v ní se cvičíme.

* 775. Jak dělíme ctnosti?

Ctnosti dělíme na božské a mravní.

* 776. Které jsou ctnosti božské?

Ctnosti božské jsou: víra, naděje a láska.

* 777. Proč víra, naděje a láska nazývají se božskými ctnostmi?

Víra, naděje a láska nazývají se božskými ctnostmi, protože se vztahují Bohu a jsou základem všech ostatních ctností.

* 778. Co je božská ctnost víry?

Božská ctnost víry je pevné přesvědčení, že jest Bůh, a že jsme povinni žít podle jeho svatého zákona.

* 779. Co je božská ctnost naděje?

Božská ctnost naděje je důvěra a jistota, že Bůh ve své nekonečné dobrotivosti neustále se stará o naše dobro a věčné spasení.

* 780. Co je božská ctnost lásky?

Božská ctnost lásky je vnitřní síla, která nás táhne k Bohu, abychom ho milovali nade všecko a byli ochotni pro něho všecko obětovat.

Poznámka:

- * Apoštol Pavel praví: „Nyní pak zůstává víra, naděje, láska, tyto tři; ale největší z nich je láska. ([1.Kor. 13, 13.](#))

* 781. Které jsou ctnosti mravní?

Ctnosti mravní jsou:

1. pokora před Bohem a skromnost před lidmi,
2. štědrost,
3. čistota duchovní i tělesná,
4. příznivé smýšlení o bližním,
5. střídmost,
6. tichost,
7. horlivost v práci i modlitbě.

Poznámky:

- * I. Ctnost vede k Bohu, hřích odvádí od Boha. – Ctnost vede k souladu a bratrství lidí, hřích však působí nepřátelství a rozvrat.
- * II. Bez pokory před Bohem a bez skromnosti nemůže člověk duchovně prospívat. Pán Ježíš řekl, že pyšný farizej odešel z chrámu neospravedlněn, ale pokorný celník odešel ospravedlněn. ([Luk. 18, 10-14.](#))

782. Které jsou hlavní dobré skutky?

Hlavní dobré skutky jsou: modlitba, půst a almužna.

* 783. Jsou dobré skutky potřebny?

Dobré skutky jsou potřebny, neboť apoštol Jakub ve své epištole praví, že víra bez skutků jest mrtva. ([Jak. 2, 20.](#))

* 784. Jak máme konat dobré skutky?

Dobré skutky máme konat:

1. dobrovolně, z lásky k Bohu a k jeho cti a slávě,
2. podle zákona božího.

785. Co je modlitba?

Modlitba je pozdvižení mysli i srdce k Bohu a zbožná rozmluva s Bohem.

786. Kolikerým způsobem můžeme se modlit?

Modlit se můžeme několikerým způsobem:

1. hlasitě, a to slovy nebo zpěvem,
2. šeptem nebo beze slov,
3. soukromě nebo veřejně,
4. sami nebo společně,
5. stoje nebo kleče.

Poznámka:

Modlíme se beze slov, když s Bohem rozmlouváme jen v myšlenkách a ve zbožném rozjímání.

* 787. Jaké modlitby rozeznáváme podle obsahu?

Podle obsahu rozeznáváme:

1. modlitby chvály,
2. modlitby prosebné,
3. modlitby děkovné.

788. Jak se máme modlit?

Máme se modlit:

1. pozorně,
2. pokorně,
3. s nadějí,
4. vytrvale.

789. Oč máme Boha prosit?

Boha máme prosit o to, co je nám a našim bližním potřeba k dobru duše a těla.

* 790. Kdy modlitba nemá ceny?

Modlitba nemá ceny, když není skutečným povznesením mysli k Bohu nebo jest konána nepozorně.

Poznámka:

O těch, kteří se modlí nepozorně, vyslovil se Pán Ježíš takto: „Přibližuje se ke mně lid tento ústy svými a rty mne ctí, ale srdce jejich daleko jest ode mne.“ ([Mat. 15, 8.](#))

791. Kdy Bůh nevyslyší naší modlitby?

Bůh nevyslyší naší modlitby:

1. když se nemodlíme, jak je zapotřebí,
2. když prosíme o něco, co není k našemu spasení.

792. Máme se modlit jen za sebe?

Máme se modlit nejen za sebe, nýbrž i

1. za rodiče a příbuzné,
2. za své duchovní i světské představené,
3. za pravoslavnou církev i za svou vlast,
4. za všechny lidi, přátele i nepřátele,
5. za živé i za zesnulé.

793. Kde se můžeme modlit?

Modlit se můžeme všude, doma i v přírodě, avšak nejlépe jest modlit se ve chrámě.

**794. Proč je nejlépe modlit se ve chrámě?

Nejlépe je modlit se ve chrámě, protože:

1. chrám je dům boží, a na svatém prestole přebývá Pán Ježíš ve svaté eucharistii,
2. naše modlitba ve chrámě je zesilována společnou modlitbou všech přítomných.

795. Kdy se máme modlit?

Modlit se máme často, zvláště pak:

1. ráno a večer,
2. před jídlem a po jídle,
3. před prací a po práci,
4. v tísní a pokušení.

**796. Co má hlavně obsahovat modlitba ranní?

Modlitba ranní má obsahovat hlavně:

1. díkůvzdání Bohu za nový den,
2. poručení se do jeho svaté ochrany,
3. prosbu, aby nám pomáhal splnit věrně všechny povinnosti nového dne a varovat se hříchu.

**797. Co má hlavně obsahovat modlitba večerní?

Modlitba večerní má obsahovat hlavně:

1. díkyvdání Bohu za prožitý den,
2. prosbu o klidný spánek i o odpuštění hříchů, jichž jsme se toho dne dopustili.

* 798. Jak se máme modlit před jídlem?

Před jídlem se máme modlit takto: Pane Ježíši Kriste, Bože náš, požehnej nám tento pokrm i nápoj na přímluvy přecisté matky své i všech svatých svých. Amen.

* 799. Jak se máme modlit po jídle?

Po jídle se máme modlit takto: Děkujeme tobě, Kriste, Bože náš, že jsi nás nasýtil pozemskými dary svými. Nevylučuj nás ani z nebeského království svého, ale jako jsi přišel mezi své učedníky a přinesl jim mír, tak přijď i mezi nás a spasiž nás.

* 800. Oč se máme modlit před prací?

Před prací se máme modlit, aby Bůh doprovázel naši námahu svým požehnáním.

* 801. Jak se máme modlit po práci?

Po práci máme Bohu děkovat za pomoc, kterou nám při práci poskytl.

* 802. Oč se máme modlit v tísní a pokušení?

V tísní a pokušení máme se modlit, aby nás Bůh neopouštěl, ale dal nám nad tísní a pokušením zvítězit.

803. Které dny máme zvláště zasvětit modlitbě?

Modlitbě máme zasvětit zvláště neděle a svátky.

Poznámky:

- I. Ponechej na vůli boží, zdali, kdy a jak tvou prosbu vyslyší.
- II. Zvykni si před každou modlitbou odpuště v srdci svém všem, kteří ti ublížili.
- III. Při modlitbě nespěchej.
- ** IV. Pán Ježíš nás napomíná, abychom se modlili bez ustání, to jest při každé příležitosti i ve všech potřebách. ([Luk. 18, 1.](#)) Skutečně neustále se modlí ten, kdo v každém okamžiku, i když pracuje nebo se prochází, nebo odpočívá, nebo jí, nebo činí cokoliv, je si vědom přítomnosti boží. O takovém křesťanu možno říci, že i jeho práce i procházka i jídlo i odpočinek jest modlitbou. Takový člověk žije v Bohu, a Bůh žije v něm.

3. O modlitbě Páně.

804. Která modlitba jest nejlepší?

Nejlepší modlitba jest „Otče náš“ neboli modlitba Páně.

805. Proč je modlitba Páně nejlepší modlitbou?

Modlitba Páně je nejlepší modlitbou proto, že obsahuje vše, oč se máme modlit.

806. Proč se „Otče náš“ nazývá modlitbou Páně?

„Otče náš“ nazývá se modlitbou Páně, protože jí apoštoly naučil sám Pán Ježíš Kristus.

807. Jak zní modlitba Páně?

Modlitba Páně zní:

Otče náš, jenž jsi na nebesích!

Posvět' se jméno tvé;

přijď' království tvé;

buď' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.

Chléb náš vezdejší dejž nám dnes;

a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme vinníkům našim;

a nevod' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého;

neboť tvé jest království i moc i sláva na věky věkův.

Amen. ([Mat. 6, 9-13.](#))

* 808. Jak se dělí modlitba Páně?

Modlitba Páně se dělí na vzývání, sedm proseb a chvalořeč.

* 809. Jak zní vzývání v modlitbě Páně?

Vzývání v modlitbě Páně zní: „Otče náš, jenž jsi na nebesích!“

* 810. Co nám připomínají slova: „Otče náš“?

Slova „Otče náš“ nám připomínají, že Bůh jest Otcem nás všech, a že my máme se k němu v modlitbě utíkat jako děti s láskou a důvěrou, a ne se strachem.

* 811. Má křesťan Boha v modlitbě Páně oslovovat „Otče náš“, i když se modlí sám?

Křesťan má Boha v modlitbě Páně oslovovat „Otče náš“, i když se modlí sám, neboť křesťanská láska žádá, aby žádný z nás nemyslel jenom na sebe, nýbrž na všechny lidi, zvláště pak na spolukřesťany.

* 812. Co nám připomínají slova „jenž jsi na nebesích“?

Slova „jenž jsi na nebesích“ nám připomínají,

1. že Bůh je povýšen nad veškerý svět, jehož je svrchovaným Pánem,
2. že při modlitbě máme mysl i srdce povznášet k němu do nebeských výšin.

* 813. Jak zní první prosba modlitby Páně?

První prosba modlitby Páně zní: „Posvět' se jméno tvé.“

* 814. Proč se modlíme, aby jméno boží, které samo v sobě jest nekonečně svaté, se posvětilo?

Třebas jméno boží je samo v sobě nekonečně svaté, modlíme se, aby také od lidí bylo jako svaté uznáváno a slaveno.

* 815. Čím můžeme přispět k oslavě svatého jména božího?

K oslavě svatého jména božího můžeme přispět modlitbami chvály a opravdovým křesťanským životem.

Poznámka:

- * Pán Ježíš pravil: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích.“ ([Mat. 5, 16.](#))

* 816. Jak zní druhá prosba modlitby Páně?

Druhá prosba modlitby Páně zní: „Přijď království tvé.“

* 817. Oč prosíme ve druhé prosbě modlitby Páně?

Ve druhé prosbě modlitby Páně prosíme,

1. aby v duších našich místo zla a hříchu vládl Bůh,
2. aby všichni lidé byli shromážděni v pravoslavné církvi boží,
3. aby v lidské společnosti byly uskutečňovány zásady zákona božího,
4. aby nás Bůh po smrti pojal do nebeské blaženosti.

**818. Oč usilují na tomto světě lidé, v jejichž duších vládne Bůh?

Lidé, v jejichž duších vládne Bůh, usilují na tomto světě o to, aby mezi všemi lidmi byla láska, shoda a spravedlnost, a aby nikdo nebyl utiskován.

Poznámka:

- ** Království boží vyvrcholí ve věčném životě, ale má se zračit také již na tomto světě. Apoštol Pavel praví, že království boží vzhledem k tomuto světu projevuje se spravedlností, pokojem a radostí v Duchu svatém. ([Řím. 14, 17.](#)) Nespravedlnost, útlak, otroctví a jiné nesrovnalosti jsou od ďábla a protiví se království božím. Křesťan má se přičiňovat, aby státní zákony i společenské řády odpovídaly zákonu božím, aby byly spravedlivé ke všem občanům a aby nenadržovalv některým vrstvám obyvatelstva.

* 819. Jak zní třetí prosba modlitby Páně?

Třetí prosba modlitby Páně zní: „Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.“

* 820. Oč prosíme slovy: „Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi“?

Slovy: „Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi“ prosíme:

1. aby nám Bůh pomohl plnit jeho svatou vůli na zemi tak, jak ji na nebi plní andělé,
2. aby nám dal sílu, vždycky i v utrpení podrobovat se jeho svaté vůli.

* 821. Jak zní čtvrtá prosba modlitby Páně?

Čtvrtá prosba modlitby Páně zní: „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes.“

- * **822. Oč prosíme slovy: „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes“?**
Slovy: „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes“ prosíme, aby nám Bůh každého dne dával chléb a vše, co nutně potřebujeme pro tělo i duši.
- * **823. Které jsou hlavní potřeby našeho těla?**
Hlavní potřeby našeho těla jsou: pokrm, oděv a příbytek.
- * **824. Co je vezdejším chlebem naší duše?**
Vezdejším chlebem naší duše je:
  1. slovo boží,
  2. tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista,
  3. každá opravdová modlitba.

Poznámka:

- * Pán Ježíš pravil: „Ne samým chlebem živ bude člověk, ale každým slovem, vycházejícím skrze ústa boží.“ ([Mat. 4, 4.](#)) – Dále pravil Pán Ježíš: „Tělo mé je pravý pokrm, a krev má je pravý nápoj.“ ([Jan 6, 55.](#))

- * **825. Jak zní pátá prosba modlitby Páně?**
Pátá prosba modlitby Páně zní: „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme vinníkům našim.“
- * **826. Co nám připomíná pátá prosba modlitby Páně?**
Pátá prosba modlitby Páně nám připomíná, že máme Boha o prominutí svých hříchů prosit, my pak že jsme povinni odpustit všem, kdož nám ublížili.
- * **827. Jest nutno, abychom odpustili svým viníkům, má-li Bůh odpustit nám?**
Má-li Bůh odpustit nám, jest naprosto nutno, abychom i my odpustili svým vinníkům, neboť Pán Ježíš řekl: „Jestliže pak neodpustíte lidem poklesky jejich, ani Otec váš neodpustí vám poklesky vaše.“ ([Mat. 6, 15.](#))

Poznámka:

- * O nutnosti, abychom odpustili všem, kdo se proti nám provinili, vyslovuje se Pán Ježíš ještě takto: „Proto když obětovat hodláš dar svůj na oltář a tu se rozpomeň, že bratr tvůj má něco proti tobě, nechejž tam dar svůj před oltářem a odejdi; dříve se smiř s bratrem svým, a potom teprve jdi obětovat dar svůj.“ ([Mat. 5, 23-24.](#))

- * **828. Jak zní šestá prosba modlitby Páně?**
Šestá prosba modlitby Páně zní: „Neuvod' nás v pokušení.“
- * **829. Oč prosíme v šesté prosbě modlitby Páně?**
V šesté prosbě modlitby Páně prosíme, aby nás Bůh chránil od pokušení a dal nám sílu překonat je.
- * **830. Co je pokušení?**
Pokušení je svůdná myšlenka nebo žádost, kterou jsme puzeni ke hříchu.
- * **831. Kdo nám vnuká svůdné myšlenky a žádosti?**
Svůdné myšlenky a žádosti nám vnuká:
  1. ďábel,
  2. špatní lidé,
  3. naše vlastní náchylnost ke zlému.

Poznámka:

- * I. Apoštol Petr nás napomíná: „Střízliví buďte, bděte; nebo protivník váš, ďábel, jako lev řvoucí obchází, hledaje, koho by sežral. Jemu odpírejte, silní jsouce u víře.“ ([1. Petr 5, 8-9.](#))
- * II. Apoštol Pavel praví, že budeme-li podle ducha žít, nebudeme konat hříšné žádosti těla, neboť tělesné touhy směřují proti duchu. ([Gal. 5, 16-17.](#))

- * **832. Jak zní sedmá prosba modlitby Páně?**
Sedmá prosba modlitby Páně zní: „Ale zbav nás od zlého.“
- * **833. Oč prosíme v sedmé prosbě modlitby Páně?**
V sedmé prosbě modlitby Páně prosíme, aby nás Bůh chránil od každého zla, zvláště od hříchu.
- * **834. Proč Bůh dopouští zlo na lidi?**
Bůh dopouští zlo na lidi buď jako následek hříchů, nebo jako zkoušku, v níž se má ukázat, zdali

naše víra je stálá.

* 835. Jak zní chvalořeč v modlitbě Páně?

Chvalořeč v modlitbě páně zní: „neboť tvé jest království i moc i sláva na věky věkův. Amen.“

* 836. Co nám připomíná chvalořeč v modlitbě Páně?

Chvalořeč v modlitbě Páně nám připomíná, že Bůh v nekonečné slávě vládne celému světu a může naši modlitbu vyslyšet, bude-li to jeho svatá vůle.

* 837. Co znamená slovo „Amen“?

Slovo „Amen“ znamená: Staň se tak, to jest projev vřelé touhy, aby Bůh naše prosby vyslyšel.

4. O postu.

* 838. Co je půst?

Obyčejný půst je zdržování se od masitých a mléčných i vaječných jídel, a přísnější půst spočívá v tom, že si některý den z lásky k Bohu odepřeme jakékoliv jídlo úplně neb aspoň z části.

* 839. Proč se postíme?

Postíme se, protože Pán Ježíš sám se postil a potřebu postu zdůraznil.

**840. Jaký jest účel postu?

Účel postu jest:

1. abychom přemáhali své tělesné choutky a učili se být střídými a ukázněnými,
2. abychom sami sebe trestali za své hříchy za účelem pokání,
3. abychom se duchovně soustředili k modlitbě a připravili se k přijetí svatých tajin a k oslavě velkých svátků.

* 841. Jaké jsou posty co do trvání?

Co do trvání jsou posty jednodenní a vícedenní.

**842. Které jsou jednodenní posty?

Jednodenní posty jsou:

1. v den před svátkem Zjevení Páně (5. ledna),
2. v den stětí svatého Jana Křtitele (29. srpna),
3. v den povýšení svatého kříže (14. září),
4. ve středu a v pátek po celý rok.

* 843. Proč se postíme ve středu?

Ve středu se postíme, poněvadž toho dne Jidáš slíbil židovským kněžím, že jim zradí Pána Ježíše.

* 844. Proč se postíme v pátek?

V pátek se postíme, poněvadž v pátek Pán Ježíš za nás umřel na kříži.

**845. Ve kterých týdnech nejsou středa a pátek postními dny?

Středa a pátek nejsou postními dny:

1. v týdně před nedělí celníka a farizeje,
2. v týdně po neděli velikonoční,
3. v týdně po neděli svatodušní,
4. od svátku Narození Páně do 4. ledna.

**846. Jaké jsou vícedenní posty?

Vícedenní posty jsou:

1. půst předvánoční neboli filipovský od 15. listopadu, to jest po svátku svatého apoštola Filipa do svátku Narození Páně,
2. velký půst od pondělka po neděli syropustní do velikonoční jitřní,
3. půst petropavlovský od pondělka po neděli všech svatých, to jest po první neděli po Padesátnici až do 28. června včetně,
4. půst uspenský, to jest před svátkem Zesnutí přesvaté Bohorodice, a to od 1. do 14. srpna včetně.

Poznámky:

- ** I. Jestliže v přítomné době lidé u nás téměř se nepostí, je to znamením velkého úpadku víry. Postil se přísně Pán Ježíš, než začal veřejně konat své vykupitelské dílo, a učinil tak proto, aby nám zanechal příklad, neboť pro něho neměl půst toho významu, jaký má pro nás. Postili se též apoštolé a první křesťané. ([Skut. 13, 3.](#)) Pán Ježíš zdůraznil potřebu modlitby i postu a vyjádřil se, že velkých a mimořádných věcí lze dosáhnout jedině modlitbou a postem. ([Mat. 17, 21.](#)) Opravdoví křesťané, následující příkladu Pána Ježíše, rádi a svědomitě ve všech dobách dodržovali a dodržují posty. Také Jan Amos Komenský ve svém vyznání víry vyzdvihl význam postního zřízení. Návrat k zachování postu jest nejen žádoucí, ale i nutný, a dojde-li k němu, bude to znamenat, že i sama víra v srdcích lidských ožívuje. Přidejme se k těm, kteří posty zachovávají. Půst je mocným prostředkem křesťanské sebekázně k posílení vůle, k vyhranění povahy a k duchovnímu zdokonalení.
- ** II. Posty slouží též tělesnému zdraví, a lékaři často předepisují zdržovat se od určitých jídel. V pravoslavné církvi pozůstává postní strava hlavně z chleba, z moučných jídel a ze zeleniny a ovoce. Je známo, že zelenina a ovoce obsahuje v sobě vitaminy, takže tělo, třeba si odpíráme příjemná a vydatná jídla, pocházející od zvířat, nijak na zdraví neutrpí.
- * III. V době postů je třeba také přemáhat své špatné návyky, vášně, hněv, nenávisť, nepřátelství, jakož i zdržovat se zábav, zvláště tanečních a nekonat svatebního veselí.
- * IV. Duchovní úřad jest oprávněn z vážných zdravotních důvodů jednotlivým lidem půst zmírnit nebo je od něho osvobodit.
- * V. Někteří křesťané v den před zjevením Páně a na Velký pátek zdržují se jídla vůbec, a zvláště v prvních dobách křesťanských byl tento zbožný zvyk rozšířen.
- ** VI. Někteří lidé se vysmívají postům a říkají, že prý církev zakazuje jíst určitá jídla, jako by ta jídla byla nečistá. To však není pravda. Církev nepovažuje žádné jídlo za nečisté. Jestliže se zdržujeme určitých jídel z důvodů náboženských, nečiníme to proto, že by ta jídla byla nečistá, nýbrž abychom následovali Pána Ježíše, a z důvodů, uvedených v otázce 840.
- ** VII. Ryby jsou od prvních dob křesťanských považovány za jídlo postní. Ale v pravoslavných monastýrech je dovoleno jíst ryby jenom zřídka, v některé významné dny.

5. O almužně.

* 847. Co jest almužna?

Almužna jest každý skutek tělesného i duchovního milosrdenství.

* 848. Které jsou skutky tělesného milosrdenství?

Skutky tělesného milosrdenství jsou:

1. hladové sytit,
2. žíznivé napájet,
3. pocestné do domu přijímat,
4. nuzné odívat,
5. nemocné ošetřovat a navštěvovat,
6. také vězně navštěvovat a
7. mrtvé uctivě pochovávat.

* 849. Které jsou skutky duchovního milosrdenství?

Skutky duchovního milosrdenství jsou:

1. za živé i zesnulé se modlit,
2. chybní napravit,
3. nevědomé poučovat,
4. bezradným dávat dobrou radu,
5. zarmoucené těšit,
6. za příkoří se nemstít,
7. urážky odpouštět.

Poznámky:

- * I. Snažme se být dokonalými. Pán Ježíš pravil: „Buďte tedy dokonalí, jako i Otec váš, který jest v nebesích, dokonalý jest.“ ([Mat. 5, 48.](#)) Také řekl: „Chceš-li dokonalým býti ... následuj mne.“ ([Mat. 19, 21.](#))
- ** II. Pána Ježíše následuje:
  1. Kdo se rád modlí, pravidelně se účastní bohoslužeb, poslouchá rád slovo boží a často přijímá svaté tajiny.
  2. Kdo dává pozor na své myšlenky, řeči a skutky, aby v nich nebylo nic proti vůli boží; kdo dává pozor též na

to, s jakými lidmi se stýká a kam dochází, aby snad nebyl ponoukán a sváděn ke hříchu, neboť Pán Ježíš pravil: „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ ([Mat. 26, 41.](#))

3. Kdo sebe sama přemáhá, odřiká si příjemné věci, když by se nesrovnávaly s vůlí boží, a činí si dobrovolnou újmu i ve věcech dovolených, aby se stal schopným zdržet se věcí nedovolených. „Chce-li kdo jíti za mnou, zapři sám sebe a ber svůj kříž na každý den a následuj mne.“ ([Luk. 9, 23.](#))

4. Kdo koná své každodenní práce způsobem Bohu milým z důvodů náboženských, pilně svědomitě a vytrvale s tím úmyslem, aby Bůh byl s jeho prací spokojen.

** III. Vrcholu křesťanské dokonalosti se stanoviska lidského blíží se ten, kdo z lásky k Bohu zřekne se svého majetku i rodinného života a zasvětil svůj život upřímně a úplně jen práci, modlitbě, čistotě a poslušnosti, jak to činí opravdově smýšlející mniši v monastýrech (klášterech) nebo v samotě, a v tom setrvává až do konce. Bylo mnoho světců a světic, kteří z lásky k Pánu Ježíši veškerý svůj majetek rozdali chudé nebo na ušlechtilé účely církevní, národní a dobročinné a žili pak v úplné chudobě jako Pán Ježíš. To není všeobecnou povinností, nýbrž projevem opravdové touhy po mravní dokonalosti podle slov Pána Ježíše: „Chceš-li dokonalým býti, jdi a prodej statek svůj a rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi, a pojď, následuj mne.“ ([Mat. 19, 21.](#))

6. O mnišských slibech.

***850. Které jsou mnišské sliby?

Mnišské sliby jsou:

1. dobrovolná chudoba,
2. dobrovolné vzdání se rodinného života a zachovávání čistoty srdce,
3. dobrovolná a úplná poslušnost k představeným.

***851. Jaký účel mají mnišské sliby?

Mnišské sliby mají ten účel, aby se člověk úplně oprostil od světských starostí a věnoval se jen Bohu, duchovnímu zdokonalení a dobrým skutkům.

***852. Jak se jmenuje dům, v němž žijí mniši?

Dům, v němž žijí mniši, jmenuje se monastýr.

***853. Jaké jsou v pravoslavné církvi monastýry?

V pravoslavné církvi jsou monastýry mužské, v nichž žijí mniši, a ženské, v nichž žijí mnišky.

***854. Jak se jmenují všichni mniši nebo mnišky jednoho monastýru?

Všichni mniši nebo mnišky jednoho monastýru jmenují se bratrstvo nebo sesterstvo.

***855. Jak se jmenuje mnich, který je současně knězem?

Mnich, který je současně knězem, jmenuje se jeromonach.

***856. Jak se jmenuje mnich, který je současně jáhnem?

Mnich, který je současně jáhnem, jmenuje se jerodiakon.

***857. Jsou všichni mniši kněžimi nebo jáhny?

Všichni mniši nejsou kněžimi nebo jáhny, naopak většina mnichů nemá hodnosti kněžské ani jáhenské, a jeromonachy nebo jerodiakony jsou jenom někteří.

***858. Co musí podstoupit, kdo touží být přijat jako mnich do monastýru?

Kdo touží být přijat jako mnich do monastýru, musí podstoupit poslušensví, to jest asi jednorozhodnou zkoušku naprosté poslušnosti, aby se zjistilo, zda jeho touha jest opravdová a vytrvalá.

***859. Jak se nazývá čekatel nebo čekatelka mnišství?

Čekatel nebo čekatelka mnišství nazývá se poslušník nebo poslušnice.

***860. Jak se jmenuje představený monastýru?

Představený monastýru se jmenuje igumen (správce), a monastýrský představený vyššího stupně se jmenuje archimandrita (opat).

***861. Jak se jmenuje představená monastýru?

Představená monastýru se jmenuje igumenka (správkyně).

- ***862. Od koho jsou voleni představený nebo představená monastýru a od koho jsou potvrzování a ustanovování?**
Představený neb představená monastýra jsou voleni od monastýrského bratrstva nebo sesterstva a potvrzování i ustanovování od biskupa té eparchie, v jejímž obvodu monastýr se nachází.
- ***863. Komu jsou podřízeni igumeni a archimandriti, jakož i igumenky monastýrů?**
Igumeni a archimandriti, jakož i igumenky monastýrů jsou podřízeni příslušnému eparchiálnímu biskupovi.
- 864. Jsou monastýry pro církve důležité?**
Monastýry jsou pro církve velmi důležité, neboť každý monastýr má být místem modlitby, následování Pána Ježíše, práce duševní i tělesné a bohumilých skutků ke slávě boží a k dobru bližních, zvláště sirotků, starců a nemocných.
- *** 865. Jak se jmenují lidé, kteří z lásky k Bohu zřeknou se světa a bydlí v naprosté samotě?**
Lidé, kteří z lásky k Bohu zřeknou se světa a bydlí v naprosté samotě, jmenují se poustevníci.

Poznámka:

- ***** Pravoslavnými mnichy byli svatí slovanští učitelé a apoštolé Cyril a Metoděj a jejich přední slovanští učedníci Gorazd, Angelár, Kliment, Naum a Sáva. Tito učedníci byli však po smrti svatého Metoděje z rozkazu římského papeže Štěpána VI. z Moravy vypuzeni a odebrali se k jižním Slovanům, u nichž jsou velmi ctěni. V českém národě památka jejich byla úplně vyhubena a teprve česká pravoslavná církev ji obnovuje. Jejich společný svátek koná se u všech pravoslavných Slovanů dne 27. července. Poustevníkem byl svatý Jan Křtitel. Nejznámější čeští poustevníci slovanského obřadu jsou: svatý Ivan Český, který žil v lesní samotě pod skalou, kde později vznikla vesnice Svatý Jan pod skalou, a svatý Prokop Sázavský, který žil v lesní samotě u řeky Sázavy, kde později povstalo městečko Sázava; ještě za života svatého Prokopa byl tam postaven monastýr, jehož igumenem a později archimandritou stal se svatý Prokop. – Takových lidí je potřeba i v době přítomné.

DÍL V. O bohoslužbách.

1. Úvod.

- **866. Z čeho se skládá bohoslužba pravoslavné církve?**
Bohoslužba pravoslavné církve se skládá z modliteb a úkonů, které jsou za spoluúčasti věřících konány knězem podle určitého církevního řádu.
- **867. Proč se konají bohoslužby?**
Bohoslužby se konají,
1. abychom přinášeli Bohu oběť čistou a svatou,
2. abychom se mu klaněli a přednášeli mu chvály, díky a prosby,
3. abychom nabývali milosti boží a posvěcení.
- **868. Jak se dělí bohoslužby?**
Bohoslužby se dělí na veřejné a soukromé.
- **869. Která bohoslužba je veřejná?**
Veřejná bohoslužba je ta, kterou kněz koná společně s církevní obcí.
- **870. Která bohoslužba je soukromá?**
Soukromá bohoslužba je ta, kterou kněz koná společně pouze s jednotlivými členy církve nebo s jednotlivými rodinami.
- **871. Kde se koná bohoslužba?**
Bohoslužba se koná zpravidla ve chrámech, ale v případě potřeby může být konána i na jiných vhodných místech.

2. O chrámu.

* 872. Co je chrám?

Chrám je budova, která je zasvěcena Bohu a určena k bohoslužebným shromážděním věřících.

* 873. Je-li v některém městě několik chrámů, jak se nazývá první mezi nimi?

Je-li v některém městě několik chrámů, nazývá se první mezi nimi chrámem hlavním neboli sborovým.

* 874. Proč se hlavní chrám ve městě nazývá sborovým?

Hlavní chrám ve městě nazývá se sborovým, poněvadž se v něm o větších svátcích schází ke společné neboli sborové bohoslužbě duchovenstvo s věřícími všech ostatních místních chrámů.

* 875. Jak se nazývá hlavní chrám města, v němž sídlí eparchiální archijerej?

Hlavní chrám města, v němž sídlí eparchiální archijerej, nazývá se chrámem katedrálním.

**876. Jaká jména se dávají chrámům?

Chrámům se dávají jména, která připomínají Boha nebo svaté a svěťce boží.

**877. Kdy se dává chrámu jméno?

Chrámu se dává jméno při svěcení jeho základů a základního kamene.

* 878. Jak se nazývá malý chrám?

Malý chrám se nazývá kaplí.

Poznámka:

** Téměř u všech národů nazývá se chrám církví, poněvadž se v něm shromažďují členové církve. Také naši předkové v době svatých Cyrila a Metoděje nazývali chrám staroslovanským jménem „cerkov“, kteréžto pojmenování zachovává se dosud u pravoslavných Slovanů. U Čechů ještě v době Mistra Jana Husi byl dřevěný chrám nazýván církví; podle takových dřevěných chrámů – nyní už nahrazených kamennými – obdržely i některé obce své názvy, jako Horní Cerekev a Dolní Cerekev u Jihlavy, Cerekvice u Litomyšle a u Hradce Králové a Církvice u Čáslavy a u Litoměřic. Když byla národu českému vnučena církev latinská, zaveden byl pro chrám název kostel, což je vzato z latinského slova castellum, to jest hrad.

**879. Jakou podobu mívá půdorys chrámu?

Půdorys chrámu mívá podobu buď podlouhlého obdélníku nebo kříže nebo kruhu.

**880. Co nám připomíná obdélníkový chrám?

Obdélníkový chrám nám připomíná, že církev se podobá lodi, která, řízena jsouc Pánem Ježíšem, převáží věřící rozbouřeným mořem pozemského života do přístavu věčné blaženosti.

**881. Co nám připomíná křížový půdorys chrámu?

Křížový půdorys chrámu nám připomíná, že Pán Ježíš nás vykoupil svou smrtí na kříži.

**882. Co nám připomíná kruhový půdorys chrámu?

Kruhový půdorys chrámu nám připomíná, že církev Kristova bude trvat věčně.

**883. Na kterou světovou stranu mají se dívat věřící, shromáždění ve chrámě k bohoslužbám?

Věřící, shromáždění ve chrámě k bohoslužbám, mají se dívat k východu; proto též chrám má být tak stavěn, aby čelní svou stranou byl obrácen k východu.

**884. Proč se mají věřící při bohoslužbách dívat k východu?

Věřící se mají při bohoslužbách dívat k východu, aby si připomněli, že očekávají milost a posvěcení od Pána Ježíše Krista, který osvětlil celý svět jako slunce, vystupující na obzor od východu.

**885. Čím bývá zakončena střecha chrámu?

Střecha chrámu bývá zakončena kopulí nebo věží, na níž jest postaven kříž, znamená spásy.

**886. Kolik kopulí mívají pravoslavné chrámy?

Pravoslavné chrámy mívají jednu nebo tři, pět, sedm, devět nebo třináct kopulí.

**887. Co nám tyto kopule připomínají?

Jedna kopule nám připomíná Pána Ježíše jakožto jedinou hlavu církve, tři - nejsvětější Trojici, pět - Pána Ježíše se čtyřmi evangelisty, sedm - svaté tajiny, devět - sbory andělské, třináct - Pána Ježíše s dvanácti apoštolů.

* 888. Na jaké hlavní části dělí se každý pravoslavný chrám?

Každý pravoslavný chrám dělí se na tři hlavní části; jsou to:

1. oltář, v němž kněz slouží nejdůležitější úkony bohoslužebné,
2. loď chrámová, v níž se shromažďují věřící,
3. předsíň chrámová, která bývala určena pro katechumeny a kajícíky.

Poznámky:

- * I. Katechumeny byli v prvních dobách křesťanských nazýváni ti lidé, kteří žádali, aby byli pokřtěni a přijati do církve, a za tím účelem byli vyučováni ve víře Křesťanské. Slovo „katechumen“ je vzato z řeckého jazyka a znamená tolik, co „vyučovaný“. Odtud jsou i slova „katecheta“ a „katechismus“. „Katecheta“ značí tolik, co učitel; „katechismus“ pak tolik, co učební kniha.
- * II. V prvních dobách křesťanských vyznávali věřící své těžké hříchy veřejně před celým shromážděním věřících při bohoslužbách, a biskup jim ukládal veřejné pokání. Takoví veřejní kajícíci měli ve chrámě určeno místo vzadu blízko vrat chrámových stejně, jako i katechumeni. Po dobu veřejného pokání nesměli kajícíci přijímat tělo a krev Pána Ježíše, což nesli velmi těžce, a byli ke svatým tajinám přípuštěni, až uplynula doba pokání. Biskup však mohl dobu tuto zkrátiti. Když se přesvědčil, že kajícík se opravdu polepšil. Veřejné pokání a veřejná zpověď, při níž se křesťané vyznávali jednotlivě přede všemi věřícími právě z těžkých hříchů, je svědectvím, jak opravdově první křesťané brali svou víru.

**889. Co obyčejně přiléhá k oltáři?

K oltáři obyčejně přiléhá:

1. říznice neboli sakristie, v níž se uschovávají kněžská roucha a bohoslužebné knihy a nádoby,
2. místnost, v níž se připravuje oheň pro kadidlo.

**890. Co se nachází v oltářním prostoru?

V oltářním prostoru se nachází:

1. uprostřed čtyřhranný, zpravidla dřevěný stůl, zvaný svatý stůl nebo prestol, na němž se posvěcují a uschovávají svaté dary,
2. na severní straně od prestolu žertveník, menší to stůl, na němž se připravuje chléb a víno ke svaté oběti.

**891. Čím a jak je pokryt svatý prestol?

Svatý prestol je pokryt spodním lněným a vrchním barevným rouchem, a to tak, že jest oběma těmito rouchy pokryta nejen vrchní deska jeho, nýbrž i všechny čtyři strany až k zemi; na vrchní roucho pak bývá často položena ještě okrasná přikrývka, sahající jen přes okraj desky svatého prestolu.

**892. Čím je připevněno spodní roucho k svatému prestolu?

Spodní roucho je k svatému prestolu připevněno šňůrou, která obíhá nahoře i dole kolem prestolu a na všech stranách tvoří kříž.

**893. Co leží na svatém prestole?

Na svatém prestole leží:

1. složený antimins,
2. kniha čtyř svatých evangelíí, spočívající na antiminsu,
3. za antiminsem darochranitelnice, v níž ve stříbrné nádobce se uschovávají svaté dary pro nemocné,
4. vedle antiminsu a evangelia leží naprestolní malý kříž k žehnání,
5. na jedné straně darochranitelnice bývá postavena daronosnice, v níž se nosí svaté dary nemocným,
6. na druhé straně darochranitelnice bývají nádobky s posvěcenými oleji,
7. svícny se svíčkami nebo místo nich sedmiramenný svícen.

**894. Co se obyčejně ještě uschovává v darochranitelnici?

V darochranitelnici se obyčejně ještě uschovává též nádobka se svatým myrem.

**895. Co stává bezprostředně za prestolem?

Bezprostředně za prestolem stává zaprestolní velký kříž, obrácený přední stranou k lodi chrámové, jehož se může používat též k církevním průvodům.

**896. Co je antimins?

Antimins je lněný nebo hedvábný šátek, na němž je vyobrazen Pán Ježíš, jak je kladen do hrobu.

**897. Co je všito do horní části antiminsu?

Do horní části antiminsu jsou všity ostatky některého světce.

**898. Kým je svěcen antimins?

Antimins je svěcen eparchiálním archijerejem.

**899. V čem je zabalen složený antimins?

Složený antimins je zabalen do lněného nebo hedvábného, obvykle barevného šátku, který se nazývá iliton.

**900. Kdy se rozvinuje antimins?

Antimins se rozvinuje hlavně v těchto případech:

1. při svaté liturgii, aby na něm v posvěcených nádobách spočívaly svaté dary, to jest tělo a krev Pána Ježíše;
2. při úřední návštěvě neboli visitaci chrámu, aby církevní hodnostář se přesvědčil, zdali je čistý a neporušený, jak toho vyžadují církevní předpisy.

Poznámka:

** Bez antiminsu nesmí být sloužena svatá liturgie.

**901. Jak bývá vždy vázáno naprestolní svaté evangelium?

Naprestolní svaté evangelium bývá vždy vázáno ozdobně: na přední straně desek bývá ikona Pána Ježíše a kolem ní ikony čtyř evangelistů, na zadní straně desek bývá ikona zvěstování přesvaté Bohorodice nebo kříž.

**902. Jakou podobu mívá darochranitelnice a z čeho bývá obvykle zhotovena?

Darochranitelnice mívá podobu chrámu a bývá zhotovena obvykle ze dřeva nebo z kovu.

**903. Jak bývá přikryt žertveník, a co na něm stává?

Žertveník bývá přikryt podobně jako svatý prestol, a stává na něm:

1. ikona,
2. svícen se svíci,
3. diskos, to jest kulatá miska s podstavcem pro obětní chléb,
4. kalich pro obětní víno,
5. hvězdice, která se klade na diskos nad obětní chléb,
6. kopí, to jest nožík v podobě kopí, k přípravě obětního chleba,
7. lžíce, kterou se podávají svaté dary věřícím,
8. houba, určená k osušování kalicha,
9. dva menší pokrovice, z nichž jeden na diskos, druhý na kalich a mimo to třetí větší pokrovec, nazvaný řecky „aer“ neboli česky „vzduch“.

**904. Proč se velký pokrovec nazývá aerem neboli vzduchem?

Velký pokrovec se nazývá aerem neboli vzduchem, protože se jím společně pokrývá diskos i kalich s připravenými dary, takže na nich spočívá jako vzduch.

**905. Co jest uloženo do schránky nad trnoží pod prestolem?

Do schránky nad trnoží pod prestolem jsou uloženy svaté ostatky, to jest částičky kostí některého svatého nebo i několika svatých.

** 906. Proč se dávají pod prestol svaté ostatky?

Svaté ostatky se dávají pod prestol na památku prvních dob křesťanských, kdy bývaly služby boží konány na hrobech svatých mučedníků, kteří za víru život svůj obětovali.

**907. Kdo a kdy dává svaté ostatky do schránky pod prestolem?

Svaté ostatky dává do schránky pod prestolem biskup při svěcení chrámu; po uložení do schránky zalévá je posvěceným voskem a uzavírá schránku příklopkou.

Poznámka:

** Slouží-li se svatá liturgie mimo chrám, na příklad pod širým nebem nebo v místnosti, kde není prestol, tu musí

kněz na stůl, na němž slouží, položit posvěcený antimíns se svatými ostatky. V tom případě prestol jest nahrazen antimínsem. Slovo antimíns znamená tolik, co „místoprestol“.

**908. Odkud bere biskup svaté ostatky?

Biskup bere svaté ostatky z těl světců a světic božích, uložených na důstojných místech, obyčejně ve chrámě. Nemá-li svatých ostatků ve své eparхии, vyžádá si je od jiného biskupa.

**909. Které místo v oltáři nazývá se horním místem?

Horním místem nazývá se ono místo v oltáři, které jest za svatým prestolem směrem k východu.

**910. Proč se toto místo nazývá horním?

Toto místo se nazývá horním, protože je to zpravidla vyvýšené místo, na kterém stojí nebo sedí jedině biskup při čtení epištoly.

**911. Čím jest oddělen oltář od lodi chrámové?

Oltář jest od lodi chrámové po celé šířce oddělen několikastupňovým schodištěm, které se nazývá solej, a na něm postavenou přehradou s ikonami.

**912. Jak se nazývá tato přehrada s ikonami?

Tato přehrada s ikonami nazývá se ikonostas.

**913. Kolikery dveře vedou z lodi chrámové do oltáře?

Z lodi chrámové vedou do oltáře trojí dveře, umístěné v ikonostase, a to:

1. uprostřed ikonostasu širší dvoukřídlové dveře, nazvané svatými neboli královskými dveřmi,
2. po stranách svatých dveří jsou užší dveře, nazvané severními a jižními.

**914. Proč se nazývají prostřední dveře v ikonostase svatými neboli královskými?

Prostřední dveře v ikonostase nazývají se svatými neboli královskými, poněvadž jsou jimi neseny svaté dary, to jest tělo a krev Pána Ježíše Krista, který jest naším králem.

**915. Kdo smí svatými dveřmi do oltáře vcházet a z něho vycházet?

Svatými dveřmi smí do oltáře vcházet a z něho vycházet jedině biskup a při službách božích, kdy je to předepsáno, také kněz a jáhen.

**916. Jaké ikony jsou na křídlech svatých dveří?

Na křídlech svatých dveří jsou ikony přesvaté Bohorodice na jedné straně a archanděla Gabriele na druhé straně; obě tyto ikony se vzájemně doplňují a znázorňují zvěstování přesvaté Bohorodice.

**917. Jaká ikona bývá nad svatými dveřmi?

Nad svatými dveřmi bývá ikona poslední večeře Pána Ježíše.

**918. Jaké ikony bývají na jižní straně ikonostasu?

Na jižní straně ikonostasu bývají tyto ikony: hned vedle svatých dveří ikona Spasitele, dále ikona svatého Jana Křtitele, pak ikona události nebo světců, jejichž památce je chrám zasvěcen.

**919. Jaké ikony bývají na severní straně ikonostasu?

Na severní straně ikonostasu bývají ikony: hned vedle svatých dveří ikona přesvaté Bohorodice, pak ikony světců, kteří jsou v té církevní obci zvláště uctíváni, nebo ikony národních světců.

**920. Co stává před ikonami ikonostasu, zvláště pak před ikonami Pána Ježíše a přesvaté Bohorodice?

Před ikonami ikonostasu, zvláště pak před ikonami Pána Ježíše a přesvaté Bohorodice stávají veliké svíce se svíčkami.

**921. Jaké ikony bývají na severních a jižních dveřích?

Na severních a jižních dveřích bývají ikony andělů.

**922. Co je bezprostředně za svatými dveřmi?

Bezprostředně za svatými dveřmi je záclona, kterou mimo bohoslužby jest pohled do oltáře zastřen.

**923. Čím jest ikonostas nad ikonou poslední večeře zakončen?

Nad ikonou poslední večeře jest ikonostas zakončen svatým křížem.

- **924. Co jest ambon?**
Ambon neboli kazatelna jest výběžek soleje před svatými dveřmi, vybíhající do lodi chrámové.
- **925. Čím bývají uvnitř chrámu kopule a stěny okrášleny?**
Uvnitř chrámu bývají kopule a stěny okrášleny různými ikonami.
- **926. Co jest korouhev?**
Korouhev jest ikona, visící na tyči ve způsobě praporu.
- **927. K čemu se používá korouhví?**
Korouhví se používá k církevním průvodům, při nichž bývají neseny ke zvýšení slavnosti a na znamení vítězství křesťanské víry.
- **928. Co jsou analoje?**
Analoje jsou přenosné stolky obvykle se šikmou horní plochou, na níž se klade evangelium ke čtení při bohoslužbě nebo též ikony, jimiž se připomíná, jaký je právě svátek.

Poznámky:

- ** I.** Analoje se obvykle přikrývají okrasnými přikrývkami, na nichž bývá vyšit kříž.
- ** II.** Čistit, převlékat, přikrývat a odkrývat svatý prestol i žertvenik, připravovat nebo ukládat kalich, diskos, hvězdu, lžíci, kopí, antimins, oprašovat a otvírat nebo zavírat darochranitelnicí a daronosnicí je výlučně povinností jáhna nebo kněze. Žádný z nich nesmí tyto práce přenechávat ani kostelníkovi ani nikomu jinému.
- ** III.** Čištění a příprava kaditelnice, nádobek na víno a vodu, svícňů, rouch, analojů, jakož i úklid oltářního prostoru (podlahy a stěn) je zase povinností kostelníka.
- ** IV.** Prostor chrámový, to jest loď a předsíň uklízejí též jiné počestné osoby, muži nebo ženy.
- ** V.** V oltáři nemá se kromě kněze a nutné přísluhy nikdo zbytečně zdržovat. Ženy z vážných důvodů nemají vůbec do oltáře chodit; tento předpis není vydán proto, aby snad byly snižovány, vždyť ženy jsou údy církve Kristovy a mají přístup ke všem svatým tajinám stejně, jako muži, s výjimkou svaté tajiny kněžství. Kdyby ženy chodily do oltáře, snadno by si nepřátelé křesťanské víry nebo špatní křesťané mohli vymyslet různá podezření.
- ** VI.** Při vstupu do chrámu má si každý ihned uvědomit, že stojí před Bohem, a má se požehnat a uklonit směrem k oltáři. Stejně má každý, kdo jde na soleji nebo před solejí kolem svatých dveří, učinit úklon směrem ke svatému prestolu.

3. Úkony při bohoslužbách.

- * 929. Kterých úkonů užívá se při bohoslužbách?**
Při bohoslužbách užívá se různých úkonů; jsou to zvláště:
1. postoj v pozoru,
  2. pokřižování,
  3. úklona,
  4. pokleknutí,
  5. složení rukou na prsou v podobě kříže,
  6. okuřování kadidlem,
  7. žehnání se strany biskupa nebo kněze,
  8. zvonění.
- **930. Proč se konají při bohoslužbách viditelné úkony?**
Při bohoslužbách konají se viditelné úkony proto, že máme duši i tělo a podle svatého apoštola Pavla máme Boha oslavovat duchem i tělem svým. ([1.Kor. 6, 20.](#))
- * 931. Proč pravoslavní křesťané stojí při službách božích?**
Pravoslavní křesťané stojí při službách božích proto, že jest nevhodno a neslušno při rozmluvě s Bohem sedět.
- * 932. Komu připouští církev, aby si při službách božích občas sedl?**
Církev připouští jen starým, churavým nebo tělesně slabým lidem, aby si při službách božích občas sedli.
- * 933. Kdy v průběhu svaté liturgie nemají sedět ani staří a slabí lidé?**
V průběhu svaté liturgie nemají sedět ani staří a slabí lidé:

1. když se okuřuje chrám,
2. při malém vchodu,
3. při čtení evangelia,
4. při velkém vchodu,
5. od okamžiku, kdy se pronáší vyznání víry až do ukončení písně „Tebe opěváme“,
6. při modlitbě „Otče náš“,
7. od výzvy „S bázní boží a u víře přistupte“ až do ukončení svaté liturgie.

934. Co jest křížovat se?

Křížovat se jest znamenat se v podobě svatého kříže.

935. Jak se křížujeme?

Křížujeme se takto:

1. spojíme palec, ukazováček a prostřední prst na znamení víry v trojjediného Boha (ostatní dva prsty přitiskneme k dlani),
2. takto složené prsty klademe postupně na čelo, na prsa, na pravé ramě a na levé ramě,
3. při tomto tvoření svatého kříže říkáme: „Ve jménu Otce i Syna i svatého Ducha. Amen“,
4. na to se mírně ukloníme.

* 936. Kdy se znamenáme svatým křížem?

Svatým křížem se znamenáme:

1. na začátku a na konci modlitby i služeb božích,
2. po příchodu do chrámu a před odchodem z něho,
3. když jsou vyslovována přesvatá jména boží Trojice,
4. když spatříme svaté dary,
5. když kněz žehná evangeliem, svatými dary, křížem nebo ikonou,
6. při slovech „Pojďte, pokloňme se ...“
7. když nám kněz dává rozhřešení z hříchů,
8. kdykoliv nám to zbožné hnutí vnuká.

* 937. Kdy při službách božích činíme úklonu bez znamení kříže?

Při službách božích činíme úklonu bez znamení kříže hlavně v těchto případech:

1. když kněz žehná rukou,
2. když nás na pozdrav kadidlem okuřuje,
3. když se nám při bohoslužbách ukloní.

Poznámky:

- * I. Pravoslavným způsobem žehnali se věřící i v latinské církvi až do XIII. století, jak vysvítá ze slov papeže Inocence III. (1198-1216): „Znamení kříže má se činit třemi prsty, a to shora dolů a od pravé strany k levé.“ (O svaté službě oltáře, II. kniha, hlava 45.)
- * II. Kněz a věřící vzájemně se uklánějí, aby si projevovali vzájemnou úctu.

* 938. Kdy pravoslavní křesťané ve chrámě poklekají?

Pravoslavní křesťané poklekají ve chrámě:

1. při posvěcení a proměnění svatých darů, zvláště ve dny všední,
2. před svatým přijímáním při modlitbě „Věřím, Pane, a vyznávám“,
3. při rozhřešení od hříchů,
4. při kajících modlitbách,
5. v době postní,
6. kdykoliv kněz přítomné vyzve slovy: „Sklonivše svá kolena, modleme se k Hospodinu“.

* 939. Kdy skládáme ruce své na prsou v podobě kříže?

Ruce své skládáme na prsou v podobě kříže hlavně v okamžiku, když přistupujeme k ambonu soleje, abychom přijali svaté dary, avšak můžeme to učinit i kdykoliv jindy při každé modlitbě.

**940. Čím se při pravoslavných bohoslužbách svítí?

Při pravoslavných bohoslužbách se svítí:

1. jedná-li se o světlo bohoslužebné, jen svícemi, a to jen voskovými, anebo olejem,

2. jedná-li se o osvětlení chrámu ve tmě, též jinými osvětlovacími prostředky.

**941. Co rozumíme světlem bohoslužebným?

Světlem bohoslužebným rozumíme světlo, které musí být rozžato při každém bohoslužebném úkonu, i když jest bílý den.

**942. Proč se při každém bohoslužebném úkonu rozžihá světlo?

Při každém bohoslužebném úkonu se rozžihá světlo ze dvou důvodů:

1. na znamení, že Pán Ježíš Kristus je světlem světa,
2. na znamení, že naše duše má věrou a láskou planout k Bohu.

Poznámka:

** K bohoslužebnému světlu používá pravoslavná církev jen voskových svící a rostlinného, zvláště olivového oleje. Vosk je připraven z pelu, jež sbírají včely s čistých a vonných květů. Voskové vonící svíce jsou tedy velmi vhodným symbolem mravní čistoty a zbožnosti. Avšak znázorňují též sebeobětování Pána Ježíše, neboť jako hořící svíce se v plameni ztrácí a obětuje, tak i Pán Ježíš z planoucí lásky k nám se obětoval a ve svaté eucharistii stále se obětuje za nás. Hořící vosková svíce připomíná nám tedy, že i my máme planout láskou k Pánu Ježíši a že máme ochotně přinášet mu ve zbožnou oběť vše, co máme. – Olej, připravovaný z čistých stromových plodů, zvláště z oliv, má několik krásných a hodnotných vlastností: hoří a svítí a nadto se ho užívá též jako vnitřního i vnějšího léku. Jakožto vnitřní lék posiluje a jakožto vnější lék hojí. Proto jest olivový olej symbolem duchovního osvětlení a boží posily, útěchy i milosti.

**943. Jaké svícny rozeznáváme?

Svícny rozeznáváme:

1. pevné, které stojí stále na témže místě,
2. přenosné, které se přenášejí podle potřeby.

**944. Co nám připomíná svícen o jedné svíci?

Svícen o jedné svíci nám připomíná, že jest jeden Bůh.

**945. Co nám připomíná svícen o dvou svících?

Svícen o dvou svících nám připomíná, že v Pánu Ježíši jsou dvě přirozenosti: božská i lidská.

**946. Co nám připomíná svícen o třech svících?

Svícen o třech svících nám připomíná, že jsou tři božské osoby.

**947. Proč se při pravoslavných bohoslužbách koná okuřování kadidlem?

Při pravoslavných bohoslužbách koná se okuřování kadidlem, abychom byli upozorněni:

1. že máme být tak zbožní, aby naše modlitby vystupovaly k Bohu jako dým kadidla,
2. že máme toužit po milosti boží, aby celou naši bytost pronikala, jako vůně kadidla proniká prostor chrámový.

**948. Kdy se v pravoslavné církvi zvoní?

V pravoslavné církvi se zvoní:

1. před bohoslužbami, aby se k nim svolávali věřící,
2. při bohoslužbách na znamení důležitých úkonů bohoslužebných, jako na příklad při posvěcení a proměnění svatých darů,
3. při příjezdu a příchodu biskupa, případně jiného duchovního hodnostáře, jakož i při jeho odchodu a odjezdu,
4. při příjezdu nového faráře,
5. při významných událostech v životě národa,
6. při průvodech, aby byl zvýšen jejich slavnostní ráz,
7. při úmrtí a pohřbu člena církve na rozloučení s ním a aby věřící byli vyzváni k modlitbě za něho.

Poznámky:

- * I. Poněvadž je nevhodno při modlitbě sedět, nebývá v pravoslavných chrámech žádných lavic, čímž se získá místo pro větší počet účastníků bohoslužeb. Pro staré a nemocí zesláblé lidi jsou podél zdí sedadla s opěradly.
- * II. Pravoslavní křesťané rádi kupují svíčky a rozžihají je na velikých svícnech v chrámě, aby je obětovali Bohu s modlitbou za své drahé, žijící i zesnulé. Také ve svých bytech rádi před ikonou rozžihají lampičky.
- * III. Archijerej (biskup) žehná obyčejně oběma rukama a někdy drží při tom v pravé ruce trojsvíčnick, v levé pak dvojsvíčnick. Trojsvíčnick se též nazývá trikyrij, a dvojsvíčnick dikyrij. Viz též otázky 945 a 946.
- * IV. Kněz žehná tak, že pravou rukou dělá kříž směrem k tomu, komu chce žehnat.

4. O osobách bohoslužebných.

* 949. Které osoby jsou určeny k bohoslužebným úkonům?

K bohoslužebným úkonům jsou určeny:

1. osoby duchovní, které obdržely svatou tajinu kněžství, to jest biskup, kněz a jáhen,
2. osoby, které konají pomocné úkony, to jest sbormistr, žalmista a kostelník.

* 950. Co koná žalmista?

Žalmista čte apoštola, žalmy a některé modlitby, na příklad při večerní, a není-li sbormistra, řídí zpěv při bohoslužbě.

* 951. Co koná kostelník?

Kostelník

1. pečuje o čistotu chrámu i rouch,
2. zvoní,
3. obléká duchovenstvo do bohoslužebných rouch,
4. připravuje kadidlo,
5. rozžihá světla a koná jiné podobné práce.

5. O bohoslužebných rouchách.

* 952. Které roucho oblékají k svaté liturgii všechny duchovní osoby?

Všechny duchovní osoby oblékají k svaté liturgii stichar, to jest dlouhé, obyčejně světlé roucho, které sahá od krku až po zem a má rukávy, takže přikrývá celé tělo.

**953. Co připomíná stichar?

Stichar připomíná čistotu duše, s níž má duchovní osoba k službám božím přistupovat.

* 954. Která roucha bere na stichar jáhen?

Jáhen bere na stichar ještě orár a nárukávníky.

**955. Co jest orár?

Orár jest dlouhá, úzká a kříží okrášlená stuha, která je znamením služby andělské, neboť jáhen jest pomocníkem a jakoby andělem biskupa i kněze při službách božích.

**956. K čemu slouží nárukávníky?

Nárukávníky slouží k tomu, aby se jimi obepnuly ruce v těch místech, kde se nosí nátepníčky, a to za tím účelem, aby pevně stáhly konce rukávů sticharu.

**957. Co nám připomínají nárukávníky?

Nárukávníky nám připomínají pouta, jimiž byl svázán Pán Ježíš, když byl souzen. Tak má se cítit být svázána se svou službou každá duchovní osoba.

* 958. Která roucha bere na stichar kněz?

Kněz bere na stichar:

1. epitrachil,
2. pás,
3. nárukávníky,
4. felon.

**959. Co jest epitrachil?

Epitrachil jest u kněze totéž, co orár u jáhna, avšak oba konce epitrachilu jsou spojeny a splývají se šíje knězovy po jeho prsou dolů až k okraji sticharu.

**960. Co připomíná epitrachil?

Epitrachil připomíná milost kněžství, proto bez něho kněz nesmí konat žádné kněžské služby.

**961. Co značí pás?

Pás značí pohotovost sloužit Bohu.

**962. Co jest felon?

Felon jest vrchní široké roucho bez rukávů jako plášť, do něhož oblékli Pána Ježíše, když byl souzen, a připomíná knězi, že má být ochoten trpět pro pravdu boží a spravedlnost i největší křivdu, jako trpěl Pán Ježíš.

**963. Co bere kromě sticharu na sebe biskup?

Biskup bere kromě sticharu na sebe:

1. epitrachil,
2. pás,
3. nárukávníky,
4. nábederník,
5. sakkos,
6. omofor,
7. náprsní kříž a panagii,
8. mitru.

**964. Co je nábederník?

Nábederník je kosodélníková součástka roucha biskupského, která se mu na pravou stranu připíná k pásu.

**965. Co nám připomíná nábederník?

Nábederník připomíná duchovní meč, to jest slovo boží, kterým má biskup bránit víru.

**966. Co je sakkos?

Sakkos je roucho, mající podobu zkráceného sticharu se širokými rukávy, a má pro biskupa týž význam, jako felon pro kněze.

**967. Co jest omofor?

Omofofor jest roucho v podobě široké a kříži zdobené stuhy a klade se kolem ramen biskupa tak, aby jeden konec splýval zpředu a druhý zezadu. Bez omoforu nesmí biskup konat žádné biskupské služby.

**968. Co připomíná omofor?

Omofofor připomíná ovečku, kterou - když se ztratila - dobrý pastýř nalézá, a vzav ji na ramena svá, nese ji do ovčince, aby ji zachránil.

**969. Co jest panagie?

Panagie je malá ikonka, kterou biskup nosí na svých prsou vedle kříže.

**970. Co jest mitra?

Mitra jest příkrývka na hlavu, obyčejně v podobě koruny, kterou biskup na znamení své duchovní moci nosí, když koná bohoslužebné úkony. Mitra připomíná trnovou korunu, kterou byl korunován Pán Ježíš.

**971. Co nosívá biskup při některých bohoslužbách místo sakkosu?

Místo sakkosu nosívá biskup při některých bohoslužbách archijerejskou mantiji.

**972. Co jest archijerejská mantije?

Archijerejská mantije jest dlouhé, řasnaté, celé tělo příkrývající, obyčejně pruhované roucho, které splývá až na zem a připomíná moc boží, jež na všem spočívá a všechno příkrývá.

**973. Co držívá biskup v ruce?

Biskup držívá v ruce žezlo neboli pastýřskou hůl na znamení, že jest vrchním duchovním pastýřem všech věřících i kněží své eparchie.

Poznámky:

- ** I. Omofory jsou dva: jeden veliký, jak jest uveden v otázce, a druhý malý, který je krátký a splývá oběma konci po prsou jen k pasu.
- ** II. Duchovní osoby nosí i mimo služby boží místo kabátu dlouhý, obyčejně černý šat, sahající až k zemi, nazvaný podřasník. Pro společnost a pro chůzi na ulici oblékají na podřasník ještě druhý dlouhý šat téže barvy, který nosí místo svrchníku. Tomuto vrchnímu šatu se říká buď řasa nebo kněžská mantije. Na hlavě nosívají kněží příkrývku, nazvanou skufie. Mniši příkrývají hlavu černou cylindrovitou a nahore rovnou příkrývkou, nazvanou kamilávka. Mniši, kteří složili slavné neboli veliké sliby, nosí na kamilávce veliký černý závoj.

- ** III. Biskup může zasloužilé kněze vyznamenat povolením, aby nosili náprsní kříž zlatý či s ozdobami nebo kamilávku, nebo aby při službách božích měli nábedník. Archimandriti nosí náprsní kříž a při bohoslužbách též mitru. Kamilávku se závojem a náprsní kříž nosí také igumenky ženských monastýrů.

6. Bohoslužebné knihy.

**974. Které jsou bohoslužebné knihy pravoslavné církve?

Bohoslužebné knihy pravoslavné církve jsou:

1. naprestolní evangelium,
2. kniha zvaná apoštol,
3. žaltář,
4. Písmo svaté Starého Zákona,
5. služebník,
6. časoslov neboli hodinky,
7. trebník neboli obřadní příručka,
8. osmihlasník,
9. triod postní,
10. triod květný neboli paschální,
11. měsícoslov neboli mineje,
12. typik.

**975. Co je naprestolní evangelium?

Naprestolní evangelium je kniha, obsahující čtyři evangelia. Ona leží stále na svatém prestole, a to na složeném antiminsu, a z ní čte kněz nebo jáhen při službách božích svaté evangelium.

**976. Co obsahuje bohoslužebná kniha nazvaná apoštol?

Bohoslužebná kniha nazvaná apoštol obsahuje Skutky svatých apoštolů, listy neboli epištoly apoštolů a někdy též zjevení svatého apoštola Jana.

**977. Co obsahuje žaltář?

Žaltář obsahuje stopadesát starozákonních písní, nazvaných žalmy a pocházejících většinou od Krále Davida.

**978. Používá se také jiných knih Písma svatého Starého Zákona při pravoslavných bohoslužbách?

Také jiných knih Písma svatého Starého Zákona se při pravoslavných bohoslužbách používá, a to k předčítání hlavně v době velkopostní.

**979. Jak se nazývají čtení ze Starého Zákona?

Čtení ze Starého Zákona nazývají se paremije.

**980. Co obsahují knihy nazvané služebník a časoslov?

Knihy nazvané služebník a časoslov obsahují neměnitelné části bohoslužeb, při čemž tyto knihy vzájemně se doplňují tak, že služebník jest určen pro kněze, a časoslov pro žalmistu a zpěváky s věřícími.

**981. Co obsahuje trebník neboli obřadní příručka?

Trebník neboli obřadní příručka obsahuje modlitby a zpěvy k udělování svatých tajin, k díkůvzdání, ke vzývání Ducha svatého, k různým pobožnostem, k pohřbu, k panychidě, k různým svěcením a jiným obřadům.

**982. Co obsahuje kniha nazvaná osmihlasník?

Knihu nazvanou osmihlasník obsahuje bohoslužebné zpěvy podle týdnů, a to v pořadí osmi hlasů neboli nápěvů, které se po každých osmi týdnech znovu opakují.

**983. Co obsahuje postní triod?

Postní triod obsahuje bohoslužebné modlitby a zpěvy velkého postu.

**984. Co obsahuje květný triod?

Květný triod obsahuje bohoslužebné modlitby a zpěvy v době od neděle velikonoční do neděle svatodušní.

**985. Co obsahuje měsícoslov neboli mineje?

Měsícoslov neboli mineje obsahuje bohoslužebné modlitby a zpěvy na všechny dny každého měsíce podle kalendářního pořadí světců.

**986. Co obsahuje kniha nazvaná typik?

Kniha nazvaná typik obsahuje řád, podle něhož se mají konat bohoslužby o jednotlivých dnech.

**987. Které z těchto bohoslužebných knih máme již v české pravoslavné církvi?

V české pravoslavné církvi máme již tyto bohoslužebné knihy:

1. naprestolní evangelium, vytištěné jazykem staroslovanským a českým,
2. knihu apoštol, rovněž v jazyku církevně-slovanském a českém,
3. služebník,
4. trebník neboli obřadní příručku,
5. sborník modliteb a bohoslužebných zpěvů, který obsahuje bohoslužebné modlitby a zpěvy ze žaltáře, služebníku, časoslovu, trebníku, osmihlasníku, triodu postního i paschálního, z měsícoslovu a některé části typiku. Ve sborníku jsou obsaženy modlitby a zpěvy pro veškeré neděle a pro hlavní, u nás slavené svátky.

7. Bohoslužby pravoslavné církve.

* 988. Které jsou hlavní tři veřejné bohoslužby pravoslavné církve?

Hlavní tři veřejné bohoslužby pravoslavné církve jsou:

1. večerní,
2. jitřní,
3. svatá liturgie.

* 989. Kdy se koná večerní?

Večerní se koná na večer a vztahuje se už na následující den.

**990. Za jakým účelem slouží se večerní?

Večerní slouží se za tím účelem, abychom Bohu vzdali díky za uplynulý den a prosili ho o ochranu v nastávající noci.

**991. Kdy a proč se slouží jitřní?

Jitřní se slouží ráno, a to proto, abychom se Bohu hned z rána poklonili, jemu chválu vzdali a prosili ho o pomoc pro nový den.

* 992. Co je všenoční?

Všenoční bdění je spojení večerní s jitřní.

* 993. Kdy se slouží všenoční?

Všenoční se slouží v předvečer některých velkých svátků, a kde je to možno, i v předvečer neděle.

* 994. Která je nejdůležitější bohoslužba pravoslavné církve?

Nejdůležitější bohoslužba pravoslavné církve je svatá liturgie, neboť se při ní koná tajina svaté eucharistie, což se při večerní a jitřní ani při jiných bohoslužbách neděje.

a) O svaté liturgii.

**995. Které nejvážnější úkony jsou obsaženy ve svaté liturgii?

Ve svaté liturgii jsou obsaženy tyto nejvážnější úkony:

1. chléb a víno se posvěcují a proměňují v pravé tělo a v pravou krev Pána Ježíše Krista, při čemž viditelné způsoby chleba a vína zůstávají;
2. přečisté tělo a drahocenná krev Pána Ježíše jsou přijímány sloužícím knězem a podávají se též věřícím k požívání;
3. posvěcením a proměněním chleba a vína ve své tělo a ve svou krev a podáváním svého těla a své krve k požívání přináší Pán Ježíš při každé svaté liturgii sama sebe v oběť pro spásu lidí.

**996. Naznačil Pán Ježíš nějakým způsobem obětní význam svaté eucharistie?

Pán Ježíš naznačil zcela jasně obětní význam svaté eucharistie slovy, že jeho svátostné tělo jest lámáno a jeho svátostná krev jest vylévána a obojí dáváno k požívání na odpuštění hříchů.

**997. Proč z těchto slov Pána Ježíše vyplývá obětní význam svaté eucharistie?

Obětní význam svaté eucharistie vyplývá z těchto slov Pána Ježíše proto, že co jest lámáno, vyléváno a požíváno, to jest nutno považovat za obětováno.

**998. Uznávali již první křesťané obětní význam svaté eucharistie?

Již první křesťané uznávali obětní význam svaté eucharistie, neboť:

1. svatý apoštol Pavel v epištole k Židům mluví o oltáři křesťanů, a oltář je nemyslitelný bez oběti ([Žid. 13, 10](#));
2. svatý Ignác, biskup antiochijský, žák svatých apoštolů Petra, Pavla a Jana, ve svém listě k Filadelfským píše, že jest jedno tělo Pána našeho Ježíše Krista, jeden kalich a jeden oltář;
3. svatý Justin, filosof a mučedník, ve své knize „Dialog“ nazývá svatou eucharistii „naší (to jest křesťanskou) obětí“.

**999. Jest i ve svaté liturgii zmínka o obětním významu svaté eucharistie?

I ve svaté liturgii je zmínka o obětním významu svaté eucharistie, neboť v modlitbě, kterou kněz koná za zpěvu cherubínské písně, nazývá se svatá eucharistie nekrvavou obětí, a mluví se tam o obětování svátého a přečistého těla i drahocenné krve Kristovy.

Poznámka:

** Již ve Starém Zákoně předpověděl prorok Malachiáš, že přijde doba, kdy na všelikém místě bude Bohu přinášena oběť čistá. ([Mal. 1, 11.](#)) Tato prorokova slova vztahovala církev vždy na liturgickou oběť Pána Ježíše, která bez je jakýchkoliv pochybností čistá a neposkvřněná, a přinášena je stále na více a více místech na zeměkouli. Církev věří, že přijde doba, kdy všude, kde budou lidé bydlet, bude též svatá liturgie sloužena. Již nyní je sloužena na všech světadílech, i na těch, kde pohané jsou dosud ještě ve většině. Víra křesťanská a současně s ní i svatá liturgická oběť proniká stále více i do takových zemí. Blíží se pomalu, ale jistě doba, o níž pravil v téměř verši prorok Malachiáš, že od východu až na západ bude veliké jméno Hospodinovo mezi národy.

**1000. Jaký je rozdíl mezi obětí na kříži a obětí liturgickou?

Mezi obětí na kříži a obětí liturgickou je rozdíl tento:

1. oběť na kříži byla přinesena na Golgotě jednou a pro vždy, oběť liturgická se opakuje často a bude konána všude, kde jsou pravoslavní křesťané, až do konce světa;
2. oběť na kříži byla krvavá, oběť liturgická je nekrvavá;
3. oběť na kříži byla přinesena za celý svět, oběť liturgická přináší se taktéž za celý svět, ale je prospěšná hlavně těm, jichž se při ní v modlitbě vzpomíná, a těm, kteří se jí účastní.

* 1001. Co jest nám připomínáno postupem svaté liturgie?

V postupu svaté liturgie jest nám připomínán celý život Pána našeho Ježíše Krista, od narození až po nanebevstoupení.

* 1002. Jak se rozděluje svatá liturgie?

Svatá liturgie se rozděluje:

1. na proskomidii neboli přípravu chleba a vína k svaté oběti,
2. na vlastní liturgii, která pak ještě se dělí na liturgii katechumenů a na liturgii věřících.

* 1003. Co znamená slovo proskomidie?

Slovo proskomidie je řecké a znamená tolik, co přinesení.

* 1004. Proč se příprava chleba a vína k svaté oběti nazývá přinesením?

Příprava chleba a vína k svaté oběti nazývá se přinesením, protože v prvních křesťanských stoletích chléb a víno k svaté oběti věnovali a přinášeli do chrámu věřící.

* 1005. Jak se nazývá chléb určený ke svaté oběti?

Chléb určený k svaté oběti nazývá se prosfora.

* 1006. Jaká má být prosfora?

Prosfora má být:

1. z čistého pšeničného a kvašeného těsta;
2. kruhovitá;

3. spečená ze dvou částí, spodní a vrchní, na znamení božské i lidské přirozenosti, které v Pánu Ježíši jsou spojeny;
  4. nahoře označena pečeti.
- * 1007. Kolika prosfor se používá ke svaté liturgii?**
Ke svaté liturgii se používá pěti prosfor.
- **1008. Jak připravuje kněz chléb a víno ke svaté oběti?**
Kněz připravuje chléb a víno ke svaté oběti takto:
1. z první prosfory vyřízne a vyjme střední část, která jest označena pečeti a nazývá se beránkem, na spodní straně ji v podobě kříže nařízne, pak postaví doprostřed diskosu a na pravé straně probodne kopím; pak vleje do kalicha víno smíšené s vodou;
  2. z prostředku druhé prosfory vyjme částku na památku přesvaté Bohorodice a postaví ji po pravé straně beránka;
  3. z třetí prosfory vyjme devět částic ke cti různých svatých a postaví je po levici beránka;
  4. ze čtvrté prosfory vyjme dvě větší části s modlitbou za hlavu státu a biskupa a pak několik částic s modlitbou za ty živé, za něž je svatá liturgie obětována, nebo na něž sám si vzpomíná z vlastního popudu nebo na žádost věřících, a všechny tyto částice klade pod beránka;
  5. z páté prosfory vyjme částice s modlitbou za zesnulé, za něž je svatá liturgie sloužena nebo jichž se při ní vzpomíná, a klade tyto částice ještě níže pod beránka.
- **1009. Proč kněz klade s beránkem všechny tyto částice na diskos?**
Kněz klade s beránkem všechny tyto částice na diskos, aby tak na diskose byla zobrazena celá církev, shromážděná kolem Pána Ježíše.
- **1010. Co činí kněz po položení částic na diskos?**
Po položení částic na diskos kněz činí toto:
1. klade nad beránka hvězdicí na památku hvězdy, která stanula nad narozeným Pánem Ježíšem v Betlémě, pak přikrývá diskos i kalich malými pokrovci a nakonec oboje pokrývá velkým pokrovem neboli aerem;
  2. modlí se, aby Bůh předložené dary přijal a smiloval se nad těmi, za něž jsou přineseny;
  3. na to po okouření svatých darů, oltáře a chrámu, začíná sloužit vlastní svatou liturgií, a to napřed liturgií katechumenů.
- **1011. Proč se první část svaté liturgie nazývá liturgií katechumenů?**
První část svaté liturgie nazývá se liturgií katechumenů, poněvadž za starých dob směli jí být přítomni kromě členů církve také katechumeni.
- **1012. Kdo byli katechumeni?**
Katechumeni byli ti lidé, kteří nebyli ještě pokřtěni, ale přihlásili se u církve, že chtějí se stát křesťany, a proto byli vyučováni ve víře křesťanské a připravováni ke křtu.
- **1013. Z čeho se skládá liturgie katechumenů?**
Liturgie katechumenů je složena:
1. z ohlasu: „Blahoslaveno budiž království Otce i Syna i svatého Ducha, nyní i vždycky až na věky věkův“;
  2. z velké ektenie;
  3. ze zpěvu antifon a písně „Jednorozený Synu a Slovo boží“;
  4. z malého vchodu;
  5. z trojsvaté písně: „Svatý Bože, svatý Silný, svatý Nesmrtelný, pomiluj nás“;
  6. z prokimenu;
  7. ze čtení apoštola;
  8. ze čtení evangelia;
  9. z kázání;
  10. z ektenie vroucí a
  11. z ektenie za katechumeny.
- * 1014. Co nazýváme při službách božích ohlasem?**
Ohlasem při službách božích nazýváme hlavně začátky a ukončení modliteb, zpívané od kněze

hlasem výrazným.

* 1015. Co jest ektenie?

Ektenie jest řada krátkých proseb k Bohu, pronášených jáhnem nebo knězem, k nimž se věřící připojují krátkým vzýváním Boha.

* 1016. Jak začíná velká ektenie?

Velká ektenie začíná výzvou: „V pokoji k Hospodinu modleme se“.

**1017. Proč jsme vyzýváni, abychom se v pokoji k Hospodinu modlili?

Jsme vyzýváni, abychom se v pokoji k Hospodinu modlili, protože, máme-li od Boha být vyslyšeni, musíme být v míru a v pokoji se všemi.

**1018. Proč se ve velké ektenii modlíme o pokoj shůry o spásu duší našich?

Ve velké ektenii modlíme se o pokoj shůry a spásu duší našich, poněvadž nejdůležitější věcí pro každého člověka je spása duše, v níž může doufat, žije-li ve shodě a lásce s Bohem, od něhož pochází pravý pokoj.

**1019. Proč se modlíme o mír celého světa, o blaho svatých církví božích a o sjednocení všech?

Modlíme se o mír celého světa, o blaho svatých církví božích a o sjednocení všech, poněvadž lidem není zde na zemi ničeho tak potřebí, jako aby celý svět žil v míru, a aby církev boží kvetla ve ctnostech a v jednotě.

**1020. Proč se modlíme za vlast?

Modlíme se za vlast, poněvadž ji milujeme, jako též Pán Ježíš miloval zemi, v níž se narodil a žil.

**1021. Proč se modlíme za svého přeosvíceného vladyku, za důstojné kněžstvo a jáhenstvo i za veškerý lid?

Modlíme se za svého přeosvíceného vladyku, za důstojné kněžstvo a jáhenstvo i za veškerý lid:

1. poněvadž povinnosti našeho přeosvíceného vladyky i důstojného duchovenstva jsou veliké, a jest jim velmi potřebí pomoci boží,
2. poněvadž z veškerého lidu pozůstává národ, jemuž jsme jako věrní synové a dcery oddáni a jemuž k jeho pravému a trvalému blahu vyprošujeme od Boha plnost svaté víry.

**1022. Proč se modlíme za města a vesnice, v nichž žijeme, a za všechny země?

Modlíme se za města a vesnice, v nichž žijeme, a za všechny země, poněvadž si přejeme, aby naše bydliště prospívala v dobrém, a aby se všem zemím dařilo lépe.

**1023. Proč se modlíme v každé roční době o příznivé počasí a o hojnost plodů zemských?

Modlíme se v každé roční době o příznivé počasí a o hojnost plodů zemských, poněvadž v každé roční době je potřeba příznivého počasí, aby země vydala hojnou úrodu, neboť to jest velmi důležité pro všechny lidi.

**1024. Proč se modlíme za cestující, nemocné, trpící a zajaté?

Modlíme se za cestující, nemocné, trpící a zajaté, poněvadž na světě neustále miliony lidí cestují po souši, vodě i vzduchem a nacházejí se v nebezpečí, mnoho je na celém světě též nemocných, trpících i lidí zbavených svobody, žijících ve velikém hoři, a my jim všem přejeme bezpečí, záchranu a spásu.

**1025. Proč se modlíme, aby nás Bůh zbavil tísně, hněvu a nouze?

Modlíme se, aby nás Bůh zbavil tísně, hněvu a nouze, poněvadž všechno to jsou veliká zla.

**1026. Proč vzpomínáme přesvaté Bohorodice i všech svatých?

Vzpomínáme přesvaté Bohorodice i všech svatých, poněvadž je ctíme a vzýváme, aby se u Boha za nás přimlouvali.

**1027. Proč na konci ektenie druh druha i veškerý život náš poroučíme Kristu Bohu?

Na konec ektenie poroučíme druh druha i veškerý život náš Kristu Bohu, poněvadž nám to káže křesťanská láska.

**1028. Kterými slovy vyzývají věřící Boha při velké ektenii?

Při velké ektenii vyzývají věřící Boha slovy: „Hospodi, pomiluj“, to jest: Hospodine, smiluj se.

**1029. Co jsou antifony?

Antifony jsou střídavé zpěvy, vybrané z Písma svatého, hlavně ze žalmů.

- * **1030. Jak se koná malý vchod při svaté liturgii?**
Malý vchod při svaté liturgii se koná tím způsobem, že kněz bere ze svatého prestolu evangelium, obchází s ním svatý prestol, vychází z oltáře severními dveřmi a postaviv se před svaté dveře, pozdvihne evangelium vysoko a zvolá hlasitě: „Velemoudrost! Povznesme se“, načež vchází do oltáře a klade evangelium na svatý prestol.
- * **1031. Co se nese před knězem při malém vchodu?**
Při malém vchodu nese se před knězem rozžatá svíce, která nám připomíná svatého proroka Jana Křtitele, předchůdce Pána Ježíše.
- * **1032. Co se obyčejně zpívá při malém vchodu?**
Při malém vchodu se obvykle zpívají blahoslavenství.
- * **1033. Co představuje malý vchod?**
Malý vchod představuje příchod Pána Ježíše na zemi a jeho kázání.
- * **1034. Co znamená slovo „velemoudrost“?**
Slovo „velemoudrost“ znamená, že svaté evangelium obsahuje nejvyšší moudrost pro celé lidstvo.
- * **1035. Co znamená slovo „povznesme se“?**
Slovo „povznesme se“ znamená výzvu, aby při malém vchodu povstali i ti, kteří pro nemoc nebo stáří před tím usedli, a abychom všichni mysl svou povznesli od pozemských věcí k Bohu a zúčastnili se pozorně všeho, co se při svaté liturgii děje.
- ** **1036. Co se při malém vchodu obyčejně zpívá po zvolání kněze „Velemoudrost! Povznesme se“?**
Po zvolání kněze „Velemoudrost! Povznesme se!“ zpívá se při malém vchodu obyčejně píseň: „Pojďte, pokloňme se a padněme před Kristem“, při čemž se všichni znamenají křížem a činí malou poklonu.
- ** **1037. Co se spojuje s písní „Pojďte, pokloňme se“?**
S písní „Pojďte, pokloňme se“ spojuje se ihned zpěv troparu, to jest krátké písně, která se vztahuje na památku, jež se toho dne koná.
- ** **1038. Co je prokimen?**
Prokimen je zpěv pozůstávající obyčejně ze dvou veršů vzatých z Písma svatého.
- ** **1039. Co znamená slovo prokimen?**
Slovo prokimen je řecké a znamená tolik, co předzpěv, neboť se zpívá vždy předtím, než se čte Písmo svaté.
- ** **1040. Co následuje po prokimenu?**
Po prokimenu následuje čtení apoštola.
- * **1041. Kdo čte apoštola?**
Apoštola čte žalmista, a ne kněz.
- * **1042. Čím se zakončuje apoštol?**
Apoštol se zakončuje zpěvem „Alleluja“.
- * **1043. Co znamená slovo „Alleluja“?**
Slovo „Alleluja“ znamená „Chvalte Hospodina!“
- * **1044. Co následuje po čtení apoštola?**
Po čtení apoštola následuje čtení svatého evangelia.
- * **1045. Kdo čte svaté evangelium?**
Svaté evangelium čte jáhen nebo kněz.
- * **1046. Co máme činit při čtení evangelním?**
Při čtení evangelním máme všichni stát a na začátku i na konci se pokřížovat.
- * **1047. Jak máme naslouchat čtení apoštola a svatého evangelia?**
Čtení apoštola a svatého evangelia máme naslouchat zbožně, jako by před námi stáli a k nám mluvili sami apoštolé a sám Pán Ježíš.

- * 1048. Kterou ektenii nazýváme ektenii vroucí?**
Ektenii vroucí nazýváme tu ektenii, při níž věřící po každé prosbě vzývají Boha trojím zvoláním „Hospodi, pomiluj; Hospodi pomiluj; Hospodi, pomiluj!“
- **1049. Za koho se modlíme v ektenii vroucí?**
V ektenii vroucí modlíme se:
1. za zesnulé zakladatele chrámu a za všechny zesnulé příbuzné,
2. za žijící dobrodince chrámu a za všechny přítomné.
- **1050. Oč se modlíme v ektenii za katechumeny?**
V ektenii za katechumeny modlíme se, aby Hospodin se smiloval nad katechumeny a sjednotil je se svatou církví.
- **1051. Na koho máme v nynější době myslit při ektenii za katechumeny?**
Při ektenii za katechumeny máme v nynější době myslit na ty své známé, kteří nejsou v pravoslavné církvi, a máme Boha prosit, aby je svou milostí uvedl do naší církve pravoslavné.
- **1052. Kdy musili katechumeni ve starých dobách opustit během svaté liturgie chrám?**
Ve starých dobách musili katechumeni během svaté liturgie opustit chrám ihned po ukončení ektenie, která byla za ně konána.
- **1053. Kdo a kterými slovy připomínal katechumenům, aby opustili chrám?**
Aby katechumeni opustili chrám, připomínal jim jáhen slovy: „Katechumeni, vyjděte ven!“
- **1054. Z čeho se skládá druhá část svaté liturgie, to jest liturgie věřících?**
Druhá část svaté liturgie, to jest liturgie věřících, je složena :
1. z velkého vchodu,
2. z vyznání neboli symbolu víry,
3. z posvěcení a proměnění svatých darů,
4. z ektenie prosebné,
5. z modlitby Páně,
6. ze svatého přijímání,
7. z díkůvzdání a ukončení.
- * 1055. Co koná kněz při velkém vchodu?**
Při velkém vchodu koná kněz toto:
1. bere ze žertveníku připravené dary chleba a vína a vynáší je severními dveřmi z oltáře;
2. před svatými dveřmi modlí se hlasitě, aby Hospodin se rozpomenul na představené církve i státu i na všechny pravoslavné křesťany, při čemž žehná přítomné;
3. vnáší tyto dary svatými dveřmi do oltáře a klade je na svatý prestol.
- * 1056. Co nám připomíná velký vchod?**
Velký vchod nám připomíná trojí věc:
1. cestu Pána Ježíše na Golgotu, kdež zemřel na kříži,
2. přenesení těla Pána Ježíše s kříže do hrobu,
3. budoucí slavný jeho příchod v průvodu andělů, aby jako Král veškerého tvorstva soudil všechny lidi.
- * 1057. Co se zpívá při velkém vchodu?**
Při velkém vchodu se zpívá cherubínská píseň.
- **1058. Co se nám připomíná v cherubínské písni?**
V cherubínské písni se nám připomíná, abychom odložili všechny světské péče a myslili jenom na trojjediného Boha a na svého Krále Krista.
- * 1059. Co mají při cherubínské písni učinit tělesně slabí lidé, kteří před tím seděli?**
Při cherubínské písni mají tělesně slabí lidé, kteří před tím seděli, povstat, jestliže jsou schopni stát.
- * 1060. Co máme učinit, když kněz při velkém vchodu hlasitě prosí Boha, aby se rozpomenul na všechny pravoslavné křesťany?**
Když kněz při velkém vchodu hlasitě prosí Boha, aby se rozpomenul na všechny pravoslavné

- křesťany, máme sklonit hlavu a na konec se požehnat.
- **1061. K čemu nás vyzývá kněz před tím, než vykonáme vyznání víry?**
Před tím, než vykonáme vyznání víry, vyzývá nás kněz, abychom druh druhu milovali a tak jednomyslně víru svou vyznávali.
- **1062. Jak máme všichni vykonat vyznání víry?**
Vyznání víry máme všichni vykonat v postoji, v němž máme setrvat až do proměnění svatých darů.
- **1063. Proč kněz při vyznání víry pohybuje aerem?**
Při vyznání víry pohybuje kněz aerem, aby naznačil vanutí Ducha svatého, neboť vyznání víry bylo sestaveno z bible, tedy z vnuknutí Ducha svatého.
- * 1064. Co se zpívá před posvěcením a proměněním svatých darů?**
Před posvěcením a proměněním svatých darů se zpívá píseň, která začíná slovy: „Svatý, svatý, svatý Hospodin zástupů“.
- 1065. Co nám připomínají slova: „Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně“, obsažená v této písni?**
Slova: „Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně“, obsažená v této písni, nám připomínají,
1. že nastává okamžik, kdy Duch svatý sestoupí na předložené dary chleba a vína a posvěť i promění je v tělo a krev Pána Ježíše,
2. že máme Pána Ježíše ve svatých darech přijmout s takovou zbožností a úctou, jako jej přijaly zástupy lidí, když konal slavný vjezd do Jerusalema.
- * 1066. Která je nejvýznamnější část svaté liturgie?**
Nejvýznamnější část svaté liturgie je posvěcení a proměnění svatých darů.
- **1067. Kdy se posvěcuje a proměňuje chléb a víno v tělo a krev Pána Ježíše?**
Chléb a víno se posvěcuje a proměňuje v tělo a krev Pána Ježíše, když kněz po opakování slov, jež Pán Ježíš při poslední večeři řekl, se modlí, aby Duch svatý sestoupil na předložené dary chleba a vína a aby je učinil tělem a krví Kristovou.
- 1068. Jak se nazývá modlitba, kterou kněz ve svaté liturgii prosí, aby Duch svatý proměnil chléb a víno v tělo a krev Kristovu?**
Modlitba, kterou kněz ve svaté liturgii prosí, aby Duch svatý proměnil chléb a víno v tělo a krev Kristovu, nazývá se epiklese.
- * 1069. Která píseň se zpívá při posvěcení a proměnění svatých darů?**
Při posvěcení a proměnění svatých darů zpívá se píseň „Tebe opěváme“.
- * 1070. Na koho se vztahuje píseň „Tebe opěváme“?**
Píseň „Tebe opěváme“ vztahuje se na Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista, který jest tajemně přítomen pod způsoby chleba a vína.
- **1071. Proč po posvěcení a proměnění svatých darů zpíváme píseň „Jest v pravdě důstojno, blahoslaviti tebe, Bohorodici“?**
Po posvěcení a proměnění svatých darů zpíváme píseň „Jest v pravdě důstojno, blahoslaviti tebe, Bohorodici“, abychom přesvaté Panně Marii vzdali díky, chválu a čest za to, že byla matkou Syna božího, který za nás život svůj položil a i nyní stále své tělo a svou krev nám k požívání dává.
- **1072. Co jest obsaženo v odpovědi „I na všechny“?**
V odpovědi „I na všechny“ jest obsažena prosba, aby se Bůh rozpomenul na všechny lidi, ať žijí kdekoli na světě, zvláště pak na trpící a na ty, kdo rádi jiným pomáhají.
- * 1073. Kterou ektenii nazýváme ektenii prosebnou?**
Ektenii prosebnou nazýváme tu ektenii, v níž kněz vyzývá k modlitbě slovy: „Hospodina prosme!“
- **1074. Oč hlavně prosíme v ektenii prosebné?**
V ektenii prosebné prosíme hlavně:
1. aby nám Bůh prominul naše hříchy a poklesky,

2. aby nám dal, co je dobré a užitečné duším našim,
  3. aby od nás přijal obětní dary a seslal nám svou milost,
  4. aby nám daroval svatý život a křesťanské skonání bez bolesti a bez zahanbení,
  5. aby nám dal dobře zodpovídat se na posledním soudě.
- **1075. Jak věřící odpovídají na prosby ektenie prosebné?**
Na prosby ektenie prosebné odpovídají věřící: „Dejž, ó Pane!“
- * 1076. Kolikrát se kněz při svaté liturgii modlí ektenii prosebnou?**
Kněz se při svaté liturgii modlí ektenii prosebnou dvakrát: po cherubínské písni a po proměnění svatých darů.
- **1077. Proč kněz před svatým přijímáním říká: „Svaté svatým“?**
Před svatým přijímáním říká kněz: „Svaté svatým“, aby nás upozornil, že svaté dary jest hoden přijmout jen ten, kdo je svatý, a že tedy před jejich přijetím máme ještě znovu všech svých hříchů litovat, abychom mohli být posvěceni.
- **1078. Proč kněz před svatým přijímáním vlévá do drahocenné krve Kristovy něco teplé vody neboli teploty?**
Před svatým přijímáním vlévá kněz do drahocenné krve Kristovy něco teplé vody neboli teploty proto, abychom si připomněli, že naše srdce má být plno vroucí víry.
- * 1079. Kterými slovy vyzývá kněz ty, kdož chtějí přijmout svatou eucharistii, aby přistoupili před svaté dveře?**
Ty, kdož chtějí přijmout svatou eucharistii, vyzývá kněz slovy: „S bázní boží a u víře přistupte“.
- **1080. Mají z účasti na svaté liturgii duchovní prospěch také ti, kteří ke svatému přijímání nepřistoupili?**
Také ti, kteří ke svatému přijímání nepřistoupili, mají duchovní prospěch z účasti na svaté liturgii, zvláště byli-li pozorní a zbožní, neboť každá modlitba jest duši prospěšná, a svatá liturgie jest nejen modlitbou, nýbrž i slovem božím a nadto ještě i obětí Kristovou.
- **1081. Mají ze svaté liturgie duchovní prospěch také ti, kdo bez vlastní viny nemohli se jí zúčastnit?**
Také ti, kdož bez vlastní viny nemohli se svaté liturgie zúčastnit, mají z ní duchovní prospěch, neboť nekrvavá oběť Kristova se přináší za všechny lidi, a také modlitby se při ní konají za všechny živé i zesnulé, za přítomné i za ty, kdož z omluvitelných příčin nemohli se dostavit.
- **1082. Kterí účastníci svaté liturgie mají z ní největší duchovní prospěch?**
Ze svaté liturgie mají ti účastníci největší duchovní prospěch, kteří při ní přijali svatou eucharistii.
- **1083. Co nám připomíná píseň „Viděli jsme světlo pravé“?**
Píseň „Viděli jsme světlo pravé“ nám připomíná:
1. že Pán Ježíš Kristus, který se při svaté liturgii obětuje, je pravým světlem našeho života,
  2. že máme z celé duše být mu vděční za to, že nás přivedl k pravé víře, kterou našim předkům hlásali svatí Cyril a Metoděj a kterou máme stále v srdcích svých chovat jako nebeský poklad.
- **1084. Čím se ukončuje svatá liturgie? Svatá liturgie se ukončuje:**
1. díkyvdáním,
  2. zaambonovou modlitbou,
  3. zpěvem „Budiž jméno Hospodinovo blahoslaveno na věky“,
  4. požehnáním,
  5. rozpuštěním.
- **1085. Zač děkujeme Bohu na konci svaté liturgie?**
Na konci svaté liturgie děkujeme Bohu za milost, že jsme se mohli zúčastnit liturgické oběti Kristovy.
- **1086. Proč poslední modlitba ve svaté liturgii nazývá se zaambonovou?**
Poslední modlitba ve svaté liturgii nazývá se zaambonovou, poněvadž kněz při ní stojí mimo oltář za ambonem, kde jsou už věřící.

**1087. Proč koná kněz tuto modlitbu za ambonem?

Kněz koná tuto modlitbu za ambonem, aby naznačil, že tvoří s věřícími jednotu.

**1088. Kolikrát liturgie bývá v pravoslavné církvi sloužena?

V pravoslavné církvi bývá sloužena trojí liturgie, a to:

1. liturgie svatého Jana Zlatoústého,
2. liturgie svatého Basila Velikého.
3. liturgie předem posvěcených darů.

**1089. V čem pozůstává rozdíl mezi liturgií svatého Jana Zlatoústého a liturgií svatého Basila Velikého?

Rozdíl mezi liturgií svatého Jana Zlatoústého a liturgií svatého Basila Velikého pozůstává pouze v tom, že některé modlitby v liturgii svatého Jana Zlatoústého jsou kratší.

**1090. Pocházejí tyto liturgie od svatého Jana Zlatoústého a od svatého Basila Velikého?

Tyto liturgie nepocházejí od svatého Jana Zlatoústého, ani od svatého Basila Velikého, nýbrž je to jedna a táž liturgie, pocházející z dob apoštolských a pouze upravená těmito dvěma světci.

**1091. Která je nejstarší liturgie?

Nejstarší liturgie je liturgie apoštola Jakuba.

Poznámka:

** Liturgie apoštola Jakuba slouží se v Jerusalemě, a to jednou v roce na svátek sv. apoštola Jakuba, dne 23. října; v nejnovější době je však její sloužení v pravoslavné církvi i na četných jiných místech obnovováno. Co do vnější formy je tato liturgie jednodušší; tak na příklad sloužící biskup jest oblečen v tatáž roucha, jako kněží, nemá na hlavě mitry ani na prsou kříže a panagie a nepoužívá při žehnání dvojsvíčnicku ani trojsvíčnicku. Co do obsahu je však tato liturgie bohatší: modlitby jsou delší, a předčítá se při ní vždy též něco ze Starého Zákonu: při malém vchodu nese se nejen evangelium, ale i apoštol a Starý Zákon.

1092. Kolikrát v roce slouží se liturgie svatého Basila Velikého?

Liturgie svatého Basila Velikého slouží se v roce pouze desetkrát, a to:

1. na nový rok, kdy je svátek svatého Basila Velikého,
2. den před svátkem Zjevení Páně,
3. v první neděli velkého postu,
4. ve druhou neděli velkého postu,
5. v třetí neděli velkého postu,
6. ve čtvrtou neděli velkého postu,
7. v pátou neděli velkého postu,
8. na velký čtvrtek,
9. na velkou sobotu,
10. na štědrý den, to je v den před svátkem Narození Páně.

**1093. Kdo byl svatý Basil Veliký?

Svatý Basil Veliký byl arcibiskupem ve městě Cesarei Kapadocijské v Malé Asii a zemřel v r. 379 po Kristu.

**1094. Kdo byl svatý Jan Zlatoústý?

Svatý Jan Zlatoústý byl patriarchou cařihradským a zemřel v roce 407 po Kristu.

**1095. Která liturgie se nazývá liturgií předem posvěcených darů?

Liturgií předem posvěcených darů nazývá se ta liturgie, při níž se svaté dary neposvěcují, nýbrž při níž se používá svatých darů, které už před tím v neděli byly posvěceny a proměněny.

**1096. Kdy se slouží liturgie předem posvěcených darů?

Liturgie předem posvěcených darů se slouží ve středy a pátky velkopostní doby a v pondělí, úterý a středu velkého neboli pašijového týdne.

Poznámky:

* I. Přicházejme rádi a včas na svatou liturgii a zbožně se jí vždy zúčastňujme.

** II. Pravoslavná církev nedovoluje, aby kněz sloužil svatou liturgií sám bez věřících, ani aby ji sloužil tiše, jen pro sebe. Také není v pravoslavné církvi dovoleno, aby kněží – je-li jich více – sloužili svatou liturgií u různých prestolů, ať současně nebo střídavě, nebo tak, že jeden teprve začíná, zatím co druhý jest už v polovině svaté liturgie a pod., nýbrž nařizuje, aby kněží sloužili společně u jednoho a téhož prestolu a aby sloužili hlasitě, by

přítomní spolu s nimi svatou obět' přinášeli. Konečně zakazuje pravoslavná církev při svaté liturgii zpěv různých písní, ať mešních nebo jiných a předpisuje zpěv textů liturgických, aby věřící nebyli od kněze bohoslužebně odděleni, nýbrž tvořili s ním modlitební jednotu. Tiché mše, sloužené u různých oltářů, jakož i neliturgické mešní písně považuje pravoslavná církev za zjevy úpadkové a úplně cizí duchu doby apoštolské a prvokřesťanské.

** III. Pravoslavná církev při službách božích netrpí hru varhan a jiných hudebních nástrojů, poněvadž hra nástrojů jednak ruší soustředění mysli k obsahu služeb božích, jednak snadno nabývá pouze koncertního nebo i světského rázu, jednak též svádí přítomné k duchaprázdnému a jedině citům lahodícímu snění, jež s opravdovou zbožností a s činnou účastí na službách božích nemá nic společného. Bohoslužba má být činem a ne citovou sentimentalitou; má být projevem vůle spolu s knězem a s ostatními přítomnými Bohu se klanět, k němu mysl svou povznášet, jeho vzývat a o milost prosit, slova apoštolská i evangelská vnímat, svatou obět' konat a společně s ostatními s Pánem Ježíšem se spojovat. Takovému niternému, avšak uvědomělému a činorodému napětí vůle, pozornosti i zbožné touhy je hra nástrojů jen překážkou. V některých krajinách, zvláště ve větších městech zašlo se tak daleko, že při službách božích je slyšet jen zvuk varhan, na nichž varhaník hraje nějakou píseň beze slov, vplétaje do preludií nezřídka motivy ze světských skladeb, při čemž věřící buď se modlí určité své modlitby, ať z paměti, ať podle modlitební knížky, nebo se oddávají snění a pouze na znamení zvonku se sklánějí nebo poklekají, žehnají se a případně bijí se v prsa. V takových případech už sotva lze mluvit o společné bohoslužbě a spíše by se to mohlo nazvat soukromými a různě usměrněnými modlitbami určitého počtu lidí za doprovodu varhan. – Avšak i zpěv bez varhan může se odchýlit od účelu bohoslužebného, když – třeba se drží liturgických textů – je příliš koncertní a divadelní. Takový zpěv byl odmítnut pravidlem 75. šestého všeobecného sněmu církevního. Duchu církve pravoslavné nejlépe vyhovuje prostý zpěv liturgických textů, a to bez doprovodu nástrojů. Kde se tak zpívá, tam věřící naučí se časem s jistotou zpívat liturgické texty dvojhlasně, trojhlasně, ba i čtyřhlasně, a bohoslužebný zpěv je povznášející, mohutný a uchvacující.

** IV. Z naprosté neznalosti vyslovují se někteří lidé, že v pravoslavné církvi je samým rázem jejich bohoslužeb lid vyloučen z přímé účasti na nich. Naopak, pravoslavná církev stále zdůrazňuje svým členům povinnost a nutnost, aby se služeb božích zúčastnili přímo a činně. Proto právě jsou ve všech místních pravoslavných církvích konány bohoslužby jenom v národních jazycích, ať starých nebo moderních. V přítomné době konají se pravoslavné bohoslužby starořecky, novořecky, staroslovansky, ukrajinsky, česky, rumunsky, arabsky, syrsky, arménsky, gruzínsky, v jazycích několika indických, tichooceánských a sibiřských kmenů, finsky, lotyšsky, japonsky, mandžusky, čínsky a pokud v posledních letech přistoupily k pravoslavné církvi skupiny Francouzů a Angličanů, též francouzsky a anglicky. Není případu, že by který jazyk byl v pravoslavných bohoslužbách přehlížen, jestliže v příslušném národě jsou aspoň nějaké skupiny pravoslavných křesťanů. Toto stanovisko vyvěrá z vědomí, že věřící se mají bohoslužeb zúčastnit činně. – Pravoslavný kněz koná bohoslužby společně s věřícími. Toto bohoslužebné obecenství kněze a věřících není znemožněno ani v tom případě, užívá-li se starých národních jazyků, jako na příklad u Rusů, Srbů a Bulharů jazyka staroslovanského z dob sv. Cyrila a Metoděje. Je pochybeno domnívat se, že staroslovanský jazyk je pro Slovany nábožensky bezcenný, jako je pro ně bezcenná latina. S touto domněnkou mohou souhlasit jen lidé, kteří ani zběžně se nepodívali na církevní texty v jazyku staroslovanském. Kdyby to učinili, nemohli by setrvat při tak mylném názoru. Jest málo staroslovanských bohoslužebných textů, jimž by Čech vůbec nerozuměl, třeba se neučil staroslovánštině, a třeba čeština se více vzdálila od staroslovánštiny, než na příklad ruština nebo srbština. – Není-li kněze, mohou pravoslavní věřící konat ve chrámě bohoslužebná shromáždění i sami, aniž by se tím proviňovali proti zásadám církevním, jestliže se při tom řídí příslušnými předpisy. Nesmějí ovšem sloužit svatou liturgií ani udělovat si vzájemně svaté tajiny (kromě křtu z nouze), ale mimo tento rámec mají značné možnosti konat společné pobožnosti, jakož i předčítat Písmo svaté, když není kněze, jak se to děje v některých slovanských zemích, kde se ve vedení takových pobožností uplatňují nejen muži, ale i ženy. Tyto pobožnosti tam konají věřící na staroslovanském jazyku, z čehož je patrné, že bohoslužebná staroslovánština není tak mrtvým a pro bohoslužby bezcenným jazykem, jak to bývá s některých stran tvrzeno. Lidé, neznající pravoslaví, považují konání takových pobožností za velkou novotu a domnívají se, že se tu hlásí ke slovu jakási reformace uvnitř pravoslavné církve. Je to ovšem omyl. Také v české pravoslavné církvi zavádějí se v podobných případech takováto bohoslužebná shromáždění. Má-li ovšem církev dostatečný počet kněží, aby mohli obsloužit všechny i odlehle skupiny věřících, není důvodu, proč by věřící konali modlitební shromáždění bez kněze.

b) O večerní.

****1097. Kdy se slouží večerní?**

Večerní se slouží každý den, ale v předvečer nedělí a svátků bývá sloužena slavnostněji.

****1098. Z čeho se skládá večerní?**

Večerní se skládá:

1. z úvodního žalmu 104, který čte žalmista; někdy místo čtení zpívá lid úryvky z tohoto žalmu; za čtení nebo zpěvu kněz se modlí před svatými dveřmi tiše modlitby světelné;

2. z velké ektenie;
3. ze zpěvu veršů z žalmu 1.: „Blažený muž“, což se děje pouze v sobotu večer a před velikými svátky;
4. ze zpěvu veršů vybraných ze žaltáře „Hospodine, k tobě volám, vyslyš mne“; na tyto verše navazují zpěvy zvláštních modliteb, tak zvaných stichir k oslavě následujícího svátečního dne a „dogmatiku“ k oslavě přesvaté Bohorodice;
5. ze vchodu, který koná kněz za zpěvu „dogmatiku“;
6. ze zpěvu „Světlo tiché“, kterým se oslavuje nejsvětější Trojice;
7. z prokmenu;
8. z ektenie vroucí;
9. z modlitby, kterou prosíme, aby nám Bůh dopřál ztrávit tento večer bez hříchu;
10. z ektenie prosebné;
11. z oslavných zpěvů, kterým říkáme „stichiry na stichovně“ (mění se podle dne a svátku), po nichž následuje zpěv modlitby svatého Simeona „Nyní propouštíš, Pane“, a z modlitby Páně, „Otče náš“;
12. ze zpěvu troparu k oslavě přesvaté Bohorodice „Zdravas, Bohorodice“ nebo ze zpěvu troparu světce nebo svátku, kterého vzpomínáme následujícího dne;
13. z ukončení, v němž zejména prosíme, aby Bůh utvrdil svatou pravoslavnou víru a pravoslavné křesťany na věky věkův.

Poznámky:

- ** I. Většina zpěvů na večerní se mění podle hlasu, který připadá na ten který týden; též pro význačné svátky jsou určeny zvláštní zpěvy.
- ** II. Na večerní, která se slouží v neděli velikonoční, se čte svaté evangelium a na večerní velkopáteční se čte apoštol a svaté evangelium. Děje se tak po zpěvu prokmenu, a vchod v těchto případech koná kněz s evangeliem jako na svaté liturgii, kdežto v ostatních případech jen s kaditelnicí.

DÍL VI. O svátcích.

**1099. Které jsou nejdůležitější svátky pravoslavné církve?

Nejdůležitější svátky pravoslavné církve jsou:

1. vzkříšení Páně neboli svatá Pascha,
2. dvanáctero svátků, z nichž osm týká se událostí ze života Pána Ježíše a jeho činnosti, čtyři pak se týkají událostí ze života přesvaté Bohorodice.

**1100. Které z dvanáctera svátků jsou svátky Pána Ježíše?

Z dvanáctera svátků jsou tyto svátky Pána Ježíše:

1. Narození Páně (25. prosince),
2. Obětování Páně neboli setkání Páně se Simeonem (2. února),
3. Zjevení a křest Páně (6. ledna),
4. Proměnění Páně (6. srpna),
5. slavný vjezd Páně do Jerusalema neboli Květná neděle (týden před Paschou),
6. nanebevstoupení Páně (40 dní po vzkříšení),
7. Soslání Ducha svatého neboli Padesátnice a současně svátek nejsvětější Trojice (50 dní po vzkříšení),
8. Povýšení svatého kříže (14. září).

**1101. Na který den připadá svátek vzkříšení Páně neboli svatá Pascha?

Svátek vzkříšení Páně neboli svatá Pascha připadá na první neděli po jarním úplňku měsíce, a poněvadž úplněk měsíce nebývá každého roku v týž den, připadá také paschální neděle na různé dny v prvním nebo druhém jarním měsíci.

- **1102. Kdo ustanovil, aby slavnost vzkříšení Páně byla konána v první neděli po jarním úplňku měsíce?**
Aby slavnost vzkříšení Páně byla konána v první neděli po jarním úplňku měsíce, ustanovil první všeobecný sněm církevní v r. 325.
- **1103. Kdy se konává oslava vzkříšení Páně?**
Oslava vzkříšení Páně konává se v našich zemích k večeru v sobotu před nedělí paschální, jinde o půlnoci ze soboty na neděli paschální a jinde časně zrána před svítáním v neděli paschální.
- **1104. Jak se koná oslava vzkříšení Páně?**
Oslava vzkříšení Páně se koná trojnásobným slavnostním církevním průvodem kolem chrámu, spojeným s jitřní.
- **1105. Co se zpívá při průvodě vzkříšení?**
Při průvodě vzkříšení zpívá se radostná píseň: „Vzkříšení tvoje, Kriste, Spasiteli, andělé opěvují na nebesích; dejž, abychom i my na zemi čistým srdcem tebe oslavovali“.
- **1106. Co se koná po průvodě při oslavě vzkříšení Páně?**
Po průvodě při oslavě vzkříšení Páně koná se paschální jitřní.
- **1107. Kde se začíná paschální jitřní?**
Paschální jitřní začíná se venku před zavřenými vraty chrámu, a pokračuje se v ní pak ve chrámě.
- **1108. Která píseň se při paschální jitřní znova a znova opakuje?**
Při paschální jitřní se znova a znova opakuje píseň: „Vstal z mrtvých Kristus, smrtí smrt překonal a jsoucím ve hrobech život daroval“.
- **1109. Co činí kněz ke konci paschální jitřní?**
Ke konci paschální jitřní pozdravuje kněz radostně, a to třikrát věřící: „Kristus vstal z mrtvých“.
- **1110. Jak odpovídají věřící na tento pozdrav?**
Věřící odpovídají na tento pozdrav taktéž radostně a hromovým hlasem: „Vpravdě vstal z mrtvých“.
- **1111. Co se koná po ukončení paschální jitřní?**
Po ukončení paschální jitřní koná se svěcení pokrmů, jež věřící k svěcení přinášejí.
- **1112. Jak se nazývá velikonoční týden?**
Velikonoční týden se nazývá světlým týdnem.
- **1113. Čím se viditelně vyznačuje světlý týden?**
Světlý týden se viditelně vyznačuje tím, že všechny trojí dveře ikonastasu zůstávají po celý týden i mimo bohoslužby stále otevřeny na znamení, že z mrtvých vstáním Pána Ježíše jsou nám otevřeny dveře, bychom mohli vejít v radost Pána svého.
- **1114. Jak se ještě nazývá paschální neděle?**
Paschální neděle se nazývá ještě Velikonoční nedělí, neboť ta noc, kdy Pán Ježíš při svítání vstal z mrtvých, byla velká a slavná pro něho i pro nás.
- **1115. Jak dlouho trvá Velikonoční doba?**
Velikonoční doba trvá čtyřicet dní.
- **1116. Jak se vyznačuje Velikonoční doba zpěvem a barvou rouch?**
Velikonoční doba se vyznačuje zpěvem a barvou rouch tak, že se při každých službách božích zpívá píseň: „Vstal z mrtvých Kristus, smrtí smrt překonal a jsoucím ve hrobech život daroval“, a že se užívá rouch barvy světlé.
- **1117. Co předchází Velikonoční době?**
Velikonoční době předchází doba velkopostní, v níž se máme připravit na slavnost vzkříšení Páně.
- **1118. Čím se máme v době velkopostní připravit na slavnost vzkříšení Páně?**
V době velkopostní máme se připravit na slavnost vzkříšení Páně modlitbou, postem a přijetím svatých tajin.

- **1119. Kterým dnem začíná doba velkopostní?**
Doba velkopostní začíná pondělkem po neděli syropustní.
- **1120. Proč se ta neděle nazývá syropustní?**
Ta neděle se nazývá syropustní, poněvadž v pondělí po ní nastává už půst od syra.
- **1121. Jak se nazývá neděle před nedělí syropustní?**
Neděle před nedělí syropustní nazývá se masopustní, poněvadž v pondělí po ní nastává půst od masa.
- **1122. Jak se nazývá neděle před nedělí masopustní?**
Neděle před nedělí masopustní nazývá se nedělí marnotratného neboli bludného (tj. nevěrného, zhýralého) syna, protože se při svaté liturgii čte z evangelia podobenství o marnotratném synu, abychom byli upozorněni, že se máme připravovat na pokání, jako onen zbloudilý syn.
- **1123. Jak se nazývá neděle před nedělí marnotratného syna?**
Neděle před nedělí marnotratného (bludného) syna nazývá se nedělí celníka a farizeje, poněvadž se čte z evangelia podobenství o celníku a farizeji, abychom se rozhodli následovat příkladu celníka, který se ke své hříšnosti přiznal, a nechovali se jako farizej, který svých hříchů nechtěl vidět.
- **1124. Příslušejí tyto neděle, počínajíc od neděle celníka a farizeje a končíc nedělí syropustní, už k době velkopostní?**
Tyto neděle nepříslušejí ještě k době velkopostní, nýbrž mají ten účel, abychom jimi byli upozorněni, že se blíží už doba velkopostní.
- **1125. Jak se nazývá první neděle velkého postu?**
První neděle velkého postu nazývá se nedělí Pravoslavi, poněvadž se v tu neděli koná oslava pravoslavné víry.
- **1126. Jak se nazývá třetí neděle velkého postu?**
Třetí neděle velkého postu se nazývá nedělí křížovou, poněvadž se v tu neděli uctívá svatý kříž.
- **1127. Kolik nedělí je v době velkopostní?**
V době velkopostní je šest neděl.
- **1128. Jak se nazývá šestá neděle velkého postu?**
Šestá neděle velkého postu nazývá se nedělí Květnou.
- **1129. Proč se šestá neděle velkého postu nazývá nedělí Květnou?**
Šestá neděle velkého postu nazývá se nedělí Květnou, poněvadž se o ní svěťí kvetoucí ratolesti.
- **1130. Proč se o květné neděli svěťí kvetoucí ratolesti?**
O květné neděli se svěťí kvetoucí ratolesti na památku slavného vjezdu Pána Ježíše do Jerusaléma před jeho utrpením; při tomto vjezdu vítaly ho velké zástupy lidí s ratolestmi.
- **1131. Jak se nazývá sobota před Květnou nedělí?**
Sobota před Květnou nedělí nazývá se sobotou Lazarovou, poněvadž se toho dne vzpomíná, jak Pán Ježíš vzkřísil Lazara.
- **1132. Jak se nazývá týden od Květné neděle do neděle paschální?**
Týden od Květné neděle do neděle paschální nazývá se velkým týdnem, a všechny jeho dny od pondělka až včetně do soboty nazývají se též velkými.
- **1133. Proč se týden od neděle Květné do neděle paschální nazývá velkým?**
Týden od neděle Květné do neděle paschální nazývá se velkým, poněvadž se v něm uskutečnila veliká a pro nás nejvyšší nutná věc, totiž naše spasení skrze dobrovolné utrpení a smrt Pána Ježíše na kříži.
- **1134. Co se slouží ve velké pondělí, velké úterý a velkou středu ve chrámě?**
Ve velké pondělí, velké úterý a velkou středu slouží se ve chrámě svatá liturgie předem posvěcených darů.
- **1135. Co si připomínáme na velkou středu?**
Na velkou středu připomínáme si dohodu zpronevěřilého apoštola Jidáše se židovskými

zákoníky, že jim zradí Pána Ježíše.

**1136. Co si připomínáme na velký čtvrtek?

Na velký čtvrtek připomínáme si poslední večeři Pána Ježíše s apoštoly, jeho modlitbu v zahradě getsemanské a zradu Jidášovu.

**1137. Co se slouží na velký čtvrtek?

Na velký čtvrtek slouží se liturgie svatého Basila Velikého, večer pak velkopáteční jitřní, při níž se čte dvanáctero výňatků z evangelia o utrpení Pána Ježíše neboli tak zvané pašije.

**1138. Co si připomínáme na velký pátek?

Na velký pátek připomínáme si nespravedlivý soud nad Pánem Ježíšem, jeho přehořkou smrt na kříži a jeho pohřbení.

**1139. Co se slouží na velký pátek odpoledne?

Na velký pátek odpoledne slouží se velkopáteční večerní, spojená s vynášením plaštěnice z oltáře do lodi chrámové, kde se klade na zvláštní, květinami vyzdobený stůl.

**1140. Co je „pláštěnice“?

Tzv. „pláštěnice“ jest ikona Pána Ježíše, jak je sňat s kříže a kladen do hrobu.

**1141. Co se zpívá při vynášení plaštěnice?

Při vynášení plaštěnice zpívá se píseň: „Ctihodný Josef s dřeva sňav přečistě tělo tvé, plátnem čistým je ovinul a pokryv je věcmi vonnými, ve hrob nový je položil.

**1142. Jak nazýváme stůl, na němž jest položena plaštěnice?

Stůl, na němž jest položena plaštěnice, nazýváme božím hrobem.

* 1143. Proč se vynáší plaštěnice z oltáře do lodi chrámové?

Plaštěnice se vynáší z oltáře do lodi chrámové,

1. abychom ji uctivě políbili na znamení vděčnosti k Pánu Ježíši, že se za nás obětoval,
2. abychom při pohledu na ni rozjímali o utrpení Pána Ježíše,
3. abychom hříchů svých litovali a ve svých srdcích vzbuzovali lásku k Pánu Ježíši.

**1144. Jak dlouho zůstává plaštěnice v chrámové lodi?

Plaštěnice zůstává v chrámové lodi do slavnosti vzkříšení, před jejímž započatím se přenáší do oltáře a klade se na svatý prestol.

**1145. Jak dlouho zůstává plaštěnice na svatém prestole?

Plaštěnice zůstává na svatém prestole po celou velikonoční dobu, načež před svátkem Nanebevstoupení Páně se uschovává.

**1146. Jsou kromě svátku vzkříšení Páně ještě některé jiné svátky, které nebývají každého roku v týž den měsíce?

Kromě svátku vzkříšení Páně jsou ještě tyto svátky, které nebývají každého roku v týž den měsíce:

1. svátek Nanebevstoupení Páně, který připadá na čtyřicátý den po neděli paschální,
2. svátek Padesátnice, to je svátek seslání Ducha svatého na apoštoly, který připadá na padesátý den po neděli paschální.

**1147. Na který den v týdnu připadá svátek nanebevstoupení Páně?

Svátek Nanebevstoupení Páně připadá vždy na čtvrtek.

**1148. Na který den v týdnu připadá svátek Padesátnice?

Svátek Padesátnice připadá vždy na neděli.

**1149. Jak se nazývá ještě svátek Padesátnice?

Svátek Padesátnice nazývá se ještě jednak svátkem Letnic, jednak nedělí nejsvětější Trojice neboli dnem trojičným.

**1150. Který den je zasvěcen Duchu svatému jakožto třetí božské osobě?

Duchu svatému jakožto třetí božské osobě je zasvěceno pondělí svatodušní; proto se toto pondělí nazývá dnem svatého Ducha.

- **1151. Co jest obyčejem ve svátky svatodušní?**
 Ve svátky svatodušní jest obyčejem zdobit chrámy a příbytky zelení a květinami na znamení, že i duše naše působením svatého Ducha mají se duchovně zazelenat a rozkvést.
- **1152. Jak se nazývá neděle, která následuje po neděli paschální?**
 Neděle, která následuje po neděli paschální, nazývá se jednak Antipaschou neboli doplňkem Paschy, jednak též nedělí Tomášovou, poněvadž této neděle si připomínáme, kterak apoštol Tomáš nechtěl věřit, že Pán Ježíš vstal z mrtvých, ale pak uvěřil a zvolal: „Pán můj a Bůh můj!“; o tom vypravuje i evangelium, předčítané toho dne na svaté liturgii.
- **1153. Jak se nazývá neděle, která následuje po Padesátnici?**
 Neděle, která následuje po Padesátnici, nazývá se nedělí všech svatých, neboť toho dne se v pravoslavné církvi koná památka všech svatých.
- **1154. Proč se v pravoslavné církvi koná památka všech svatých v souvislosti se svátky svatodušními?**
 V pravoslavné církvi koná se památka všech svatých v souvislosti se svátky svatodušními, poněvadž svatí stali se dokonalými milostí Ducha svatého.
- **1155. Jak nazýváme svátky, které se časově řídí podle neděle paschální, to jest podle prvního jarního úplňku měsíce?**
 Svátky, které se časově řídí podle neděle paschální, to jest podle prvního jarního úplňku měsíce, nazýváme svátky pohyblivými.
- **1156. Jest některý svátek Pána Ježíše i mimo dvanáctero svátků?**
 Mimo dvanáctero svátků jest jeden svátek Pána Ježíše, a to dne 1. ledna svátek Obřezání Páně, s nímž se současně koná též památka svatého Basila Velikého a oslavuje se začátek nového občanského roku.
- **1157. Které z dvanáctera svátků jsou svátky přesvaté Bohorodice?**
 Z dvanáctera svátků jsou tyto svátky přesvaté Bohorodice :
 1. Narození přesvaté Bohorodice (8. září),
 2. Uvedení přesvaté Bohorodice do chrámu (21. listopadu),
 3. Zvěstování přesvaté Bohorodice (25. března),
 4. Zesnutí přesvaté Bohorodice (15. srpna).
- **1158. Kolik bohorodičných svátků jest mimo dvanáctero svátků?**
 Mimo dvanáctero svátků jest jeden bohorodičný svátek, a to Záštitá (ochrana) přesvaté Bohorodice 1. října.
- **1159. Kdy je svátek apoštolů Petra a Pavla?**
 Svátek apoštolů Petra a Pavla je dne 29. června.
- **1160. Kdy je svátek narození svatého Jana Křtitele?**
 Svátek narození svatého Jana Křtitele je dne 24. června.
- **1161. Kdy je svátek stětí svatého Jana Křtitele?**
 Svátek stětí svatého Jana Křtitele je dne 29. srpna.
- **1162. Kdy je památka svatého Mikuláše Divotvorce?**
 Památka svatého Mikuláše Divotvorce je dne 6. prosince.
- **1163. Kdy je svátek sbor přesvaté Bohorodice?**
 Svátek sbor přesvaté Bohorodice je dne 26. prosince.
- **1164. Kdy je svátek svatého arcijáhna a prvomučedníka Štěpána?**
 Svátek svatého arcijáhna a prvomučedníka Štěpána je dne 27. prosince.
- **1165. Kdy je památka betlémských mlád'átek?**
 Památka betlémských mlád'átek je dne 28. prosince.
- **1166. Které jsou národní svátky naší církve?**
 Národní svátky naší církve jsou:
 1. svátek učitelů a apoštolů slovanských svatých Cyrila a Metoděje (11. května a 5. července),

2. svátek svatého Václava (28. září).

**1167. Kterých národních světců vzpomínáme ve všední dny?

Ve všední dny vzpomínáme těchto národních světců:

1. učedníků svatého Metoděje: svatých Gorazda, Angelára, Klimenta, Nauma a Sávy (27. července),
2. svaté Ludmily (16. září),
3. svatého Ivana Českého (současně se svátkem narození svatého Jana Křtitele dne 24. června),
4. svatého Prokopa Sázavského (4. července).

**1168. Kteří jsou nejznámější světcí pravoslavných národů?

Nejznámější světcí pravoslavných národů jsou:

1. ruští: Vladimír (15. července), Olga (11. července) a mučedníci Boris a Gleb (24. července);
2. srbští: Sáva (14. ledna) a Lazar (15. června);
3. bulharští: Boris (2. května) a Jan Rylský (19. října);
4. rumunský: Jan Sučavský (2. června).

Poznámky:

- ** I. Ve svátek svaté Padesátnice jest v některých krajích zvykem rozdávat po svaté liturgii věřícím kytičky.
- ** II. Ve svátek povýšení svatého kříže připomínáme si dvě události, a to: 1. nalezení svatého kříže, na němž umřel Pán Ježíš, císařovnou Helenou v roce 326 a jeho oslavení, 2. navrácení svatého kříže, který byl v roce 614 perským králem Chosrojem uloupen cařihradskému císaři Fokovi a pak v roce 628 vrácen císaři Herakliovi. Ve svátek povýšení svatého kříže vynáší se naprestolní kříž z oltáře na analog doprostřed chrámu, kde jest uctíván poklonou a políbením. Tu zůstává po celých sedm dní.
- ** III. Ve svátek uvedení přesvaté Bohorodice do chrámu připomínáme si, kterak přesvatá Bohorodice v útlém věku byla od svých rodičů svatého Jáchyma a svaté Anny uvedena do chrámu jerusalemského.
- ** IV. Ve svátek zjevení Páně připomínáme si pokřtění Pána Ježíše v řece Jordáně a zjevení nejsvětější Trojice. Toho dne světí se v přírodě nebo ve chrámě voda, kterou podle příkladu našich předků z dob svatých Cyrila a Metoděje nazýváme bohojavlenskou, neboť zjevení Boha nazývali naši předkové staroslovansky Bogojavlenie. – Bohojavlenské vody se používá ke kropení při žehnání a svěcení, jakož i k pití. V prvních dobách křesťanských byli bohojavlenskou vodou křtěni katechumeni. Také římská církev světí v českých zemích v předvečer zjevení Páně vodu, kterýžto zvyk převzala od církve pravoslavné z dob svatého Cyrila a Metoděje.
- ** V. Po neděli křížové zůstává naprestolní kříž na analogii uprostřed chrámu do pátku, kdy se po zaambonové modlitbě liturgie předem posvěcených darů opět vnáší do oltáře.
- ** VI. V římské církvi začíná velkopostní doba v popeleční středu, tedy o dva dny později, než v církvi pravoslavné.
- ** VII. Svátky Velikonoční jsou středem celého církevního roku, neboť zmrtvýchvstání Pána Ježíše bylo největší událostí. Proto svátek vzkříšení je největším pravoslavným svátkem a nazývá se svátkem všech svátků a slavností nade všechny slavnosti.
- ** VIII. Dvě neděle před svátkem narození Páně nazývají se: neděle svatých praotců a neděle svatých otců. Neděle svatých praotců je věnována památce všech starozákonních patriarchů, počínajíc od Adama, a následující neděle svatých otců jest věnována památce předků Pána Ježíše podle těla.
- ** IX. Den před svátkem narození Páně jmenuje se štědrým dnem podle štědrého večera, ve který vzpomínáme příchodu přesvaté Panny Marie i svatého Josefa do Betléma a uchýlení se do jeskyně, v níž se té noci narodil Pán Ježíš. Večer ten nazývá se štědrým ze dvojího důvodu, a to jednak proto, že narozením Vykupitele projevila se nesmírná štědrost a láska boží k nám, jednak též, že i křesťané, dojati štědrostí a láskou boží, toho večera prokazují štědrost a lásku svým bližním, zvláště těm, kteří potřebují pomoci, ano i zvířatům. Na venkově jsou chudí lidé, kteří přicházejí k majetnějším rodinám se zpěvem koled a s vánočním blahopřáním, podělování štědrými dary, hlavně pokrmy, a ve městech vkládají dobří lidé peněžitě dárky pro chudé do pokladniček u vánočních stromů, postavených na náměstích. Štědrý den je den přísného postu, ale zakončuje se bohatou večeří, při níž si členové rodiny přejí vzájemně radostných vánočních svátků a překvapují se vzájemnými dárky.
- ** X. V pravoslavné církvi je zvykem, že v souvislosti s některými velkými svátky koná se následujícího dne památka toho světce, který při události svátku byl přímo zúčastněn. Tak po svátku narození Páně, to jest dne 26. prosince, je „sbor přesvaté Bohorodice“, neboť ona byla při narození Pána Ježíše přímo zúčastněna, jsouc jeho matkou; po svátku zjevení Páně (křtu Pána Ježíše) je 7. ledna „sbor svatého Jana Křtitele“, neboť on to byl, který Pána Ježíše pokřtil; po svátku zvěstování přesvaté Bohorodice je dne 26. března „sbor svatého archanděla Gabriela“, neboť on přinesl Panně Marii zvěst, že se má stát matkou syna Božího; po svátku apoštolů Petra a Pavla je dne 30. června „sbor dvanácti apoštolů“, neboť nebyli apoštoly jen svatý Petr a svatý Pavel, nýbrž i ostatní. (Mimo to vzpomíná pravoslavná církev ještě každého apoštola zvláště, každého v jiný den, neboť oni si toho zaslужují pro svou velikou horlivost, obětavost, nesmírnou práci i hrozná utrpení, jež

jim bylo snášet při rozšiřování křesťanské víry.) – Slovo „sbor“ zde znamená tolik, co bohoslužebné shromáždění na památku toho určitého světce. – Avšak i bez souvislosti s velkým svátkem konají se některé „sbory“; tak dne 4. ledna „sbor ke cti 70 učedníků Páně (v širším smyslu slova apoštolů) a dne 8. listopadu „sbor svatého archanděla Michaela a všech andělů neboli beztělesných mocností“.

Název publikace: Pravoslavný katechismus
Zpracoval: + biskup Gorazd
Vydavatel a nakladatel: Exarchát moskevské patriarchie v Československu, Praha II, V jámě čís. 6
Řídí: JUDr Josef Kulheim
Místo a rok vydání: Praha 1950
Vydání: Druhé
Redigovali: Prot. A. J. Novák, prot. O. R. Hoffmann, o. Rud. Jan Holý
Technická spolupráce: O. Čermáková
Tiskárna: Svoboda, tiskařské závody, n. p., závod 7, Brno, Běhounská 22-24
Výše nákladu: 5000 výtisků
Cena: Kčs 50.–

Digitální verze z října 2009 – v. 1.1